PLANMER HERZIENING STRUCTUURVISIE RO
TRANSITIE VEEHOUDERIJ

PROVINCIE NOORD-BRABANT

9 september 2013
077277088:A - Definitief
B02012.000370.0100

ARCADIS

Inhoud

1 Inleiding 5

2 Het voornemen 7
2.1 Herziening Structuurvisie, transtie veehouderij 7
2.2 Beleid ten aanzien van de veehouderij 7
2.2.1 Huidig beleid 7
2.3.1 Hoofdlijnen 9
2.3.2 Enkele onderdelen uitgelicht 10
2.3.3 Contouren van de Brabantse Zorgvuldigheidscore Veehouderij 13

3 Doelstellingen en eerder gemaakte keuzen 15
3.1 Inleiding 15
3.2 Kwalitatieve doelen en ambities 15
3.3 Kwantitatieve doelen 17
3.3.1 Ammoniak en Natuur 17
3.3.2 Geur 19
3.3.3 Fijn stof 22
3.3.4 Gezondheidsrisico's 24
3.3.5 Landschap 26
3.3.6 Klimaat 26
3.4 Eerder gemaakte keuzen 27
3.4.1 Reconstructieplannen en Verordening ruimte (2005-2010) 27
3.4.2 Bijstelling beleid naar aanleiding van Burgerinitiatief Megastallen (2010 – heden) 28
3.4.3 Koersdocument Transitie stad en Platteland 29
3.4.4 Denklijn "ontwikkelruimte moet je verdienen en is niet onbegrensd" 29
3.5 Alternatieve sturingsopties 32

4 Aanpak milieubeoordeling 41
4.1 Aanpak op hoofdlijnen 41
4.2 Beoordelingskader 43

5 Bouwsteen intensieve veehouderij 45
5.1 Spreiding en omvang veehouderij 45
5.2 Milieugebruiksruimte 47
5.2.1 Natuur 47
5.2.2 Geurhinder uit stallen van veehouderijen 54
5.2.3 Fijn stof 57
5.2.4 Milieuruimte in relatie tot ontwikkelingsmogelijkheden van veehouderijen 58
5.2.5 Milieubelasting intensieve veehouderij 60
5.3 Alternatieven 61
5.3.1 Sturing en mogelijke ontwikkeling veestapel 61
5.3.2 Referentie 64
5.4 Effecten 65
5.4.1 Woon- en leefmilieu 65

5.4.2 Gezondheid ... 73
5.4.3 Natuur ... 77
5.4.4 Water en bodem ... 83
5.4.5 Landschap, cultuurhistorie en archeologie ... 87
5.4.6 Verkeer ... 91
5.5 Effectvergelijking, conclusies en aanbevelingen ... 92
5.5.1 Effecten ten opzichte van de referentie ... 92
5.5.2 Conclusies en aanbevelingen ... 95

6 Bouwsteen grondgebonden melkveehouderij ... 97
6.1 Huidige situatie en ontwikkelingen ... 97
6.2 Alternatieven ... 98
6.3 Effecten ... 100
6.3.1 Relevante beoordelingscriteria ... 100
6.3.2 Woon- en leefmilieu ... 101
6.3.3 Gezondheid ... 102
6.3.4 Natuur ... 103
6.3.5 Landschap ... 104
6.3.6 Verkeer ... 105
6.4 Effectvergelijking, conclusies en aanbevelingen ... 106

7 Bouwsteen mestverwerking ... 109
7.1 Huidig en voorgenomen beleid ... 109
7.2 Huidige situatie ... 111
7.3 Autonome ontwikkelingen ... 112
7.4 Alternatieven ... 113
7.5 Effecten ... 116
7.5.1 Relevante beoordelingscriteria en wijze van beoordelen ... 116
7.5.2 Woon en leefmilieu ... 117
7.5.3 Gezondheid ... 121
7.5.4 Natuur ... 122
7.5.5 Water en bodem ... 124
7.5.6 Landschap ... 125
7.5.7 Klimaat ... 127
7.6 Effectvergelijking, conclusies en aanbevelingen ... 128

8 Effecten voorkeursalternatief ... 133
8.1 Ontwerp Structuurvisie en ontwerp Verordening ruimte 2014 ... 133
8.2 Intensieve veehouderij ... 135
8.3 Grondgebonden veehouderij ... 136
8.4 Leemten in kennis en informatie ... 138
8.5 Mitigatie ... 139
8.6 Monitoring en evaluatie ... 140

Bijlage 1 Resultaten consultatie ... 141

Bijlage 2 Kaartenbijlage ... 143
Bijlage 2.1 Indicatie milieuruimte, depositie van ammoniak ... 143
Bijlage 2.2 Cumulatieve depositie van ammoniak uit stallen van veehouderijen ... 145

Bijlage 2.3 Indicatie milieuruimte, geur 147
Bijlage 2.4 Cumulatieve geurbelasting uit stallen van veehouderijen 149
Bijlage 2.5 Achtergrondbelasting fijn stof 151
Bijlage 2.6 Concentratie fijn stof uit stallen van veehouderijen 153
Bijlage 2.7 Indicatie milieuruimte geur en ammoniak, gecombineerd 155
Bijlage 2.8 Milieubelasting geur en fijn stof, gecombineerd 157
Bijlage 2.9 Verschilkaart depositie van ammoniak uit stalemissies: vigerend beleid trendmatig t.o.v. huidige situatie vergund 159
Bijlage 2.10 Verschilkaart achtergrondbelasting geur: vigerend beleid trendmatig t.o.v. huidige situatie vergund161
Bijlage 2.11 Verschilkaart achtergrondbelasting geur: extra sturing trendmatig t.o.v. vigerend beleid trendmatig 163
Bijlage 2.12 Verschilkaart cumulatieve belasting fijn stof uit veehouderijen: vigerend beleid trendmatig t.o.v. huidige situatie vergund 165
Bijlage 2.13 Verschilkaart cumulatieve belasting fijn stof uit veehouderijen: extra sturing trendmatig t.o.v. vigerend beleid trendmatig. 167

Bijlage 3 Resultaten kwantitatieve analyses 169
Bijlage 3.1 Ammoniak en Natura2000 169
Bijlage 3.2 Geurhinder uit stallen 171

Bijlage 4 Passende Beoordeling 173

Colofon 175

PLANMER HERZIENING STRUCTUURVISIE RO TRANSITIE VEEHOUDERIJ

SAMENVATTING

PROVINCIE NOORD-BRABANT

9 september 2013
077276640:A - Definitief
B02012.000370.0100

ARCADIS

Inhoud

1 Inleiding 3

2 Het voornemen 5

3 Doelstellingen en eerder gemaakte keuzen 9
3.1 Inleiding 9
3.2 Kwalitatieve doelen en ambities 9
3.3 Kwantitatieve doelen en ambities 10
3.4 Eerder gemaakte keuzen 12

4 Milieubeoordeling 15
4.1 Aanpak milieubeoordeling 15
4.2 Intensieve veehouderij 17
4.3 Grondgebonden melkveehouderij 26
4.4 Mestverwerking 28

5 Effecten voorkeursalternatief 35
5.1 Ontwerp Structuurvisie en ontwerp Verordening ruimte 2014 35
5.2 Effecten voorkeursalternatief intensieve veehouderij 36
5.3 Effecten voorkeursalternatief grondgebonden veehouderij 36
5.4 Effecten voorkeursalternatief mestverwerking 37
5.5 Toets aan de Natuurbeschermingswet 37

Colofon 39

1 Inleiding

Aanleiding

Binnen de provincie Noord-Brabant vindt momenteel een debat plaats over ondersteunend beleid om de transitie van de veehouderij naar 2020 verder vorm te geven. Om deze transitie te bereiken is op 22 maart 2013 door Provinciale Staten (PS) vastgesteld de denklijn "Ontwikkelruimte moet je verdienen en is niet onbegrensd". Uitbreiding van veehouderijen is in de toekomst mogelijk door de toepassing van het nog vorm te geven instrument 'Brabantse Zorgvuldigheidsscore Veehouderij' (BZV-maatlat). Andere voorgenomen beleidswijzigingen zijn onder andere het invoeren van een maximum van 1,5 ha bouwblok voor grondgebonden veehouderijen en het laten vervallen van de verwevings- en landbouw-ontwikkelingsgebieden.

Implementatie van de denklijn vraagt een aanpassing (partiële herziening) van de beleidskaders zoals neergelegd in de Structuurvisie ruimtelijke ordening, die op 1 oktober 2010 door Provinciale Staten is vastgesteld. Op basis van de Wet Milieubeheer en het Besluit Milieueffectrapportage dient ter onderbouwing van een (partiële) herziening van een structuurvisie een procedure voor milieueffectrapportage (m.e.r.-procedure) doorlopen te worden. Het milieuonderzoek richtte zich vooral op de effecten van het voorgenomen beleid en andere beleidsopties ten aanzien van het provinciaal ruimtelijk beleid met betrekking tot de intensieve veehouderij, de grondgebonden melkveehouderij en mestverwerking.

Vervolgprocedure en reacties

Een eerste uitwerking van de BZV-maatlat wordt naar verwachting eind 2013 door Gedeputeerde Staten vastgesteld. Vaststelling van de partiële herziening door Provinciale Staten is voorzien in 2014.

Dit planMER wordt samen met het ontwerp van de (partiële) herziening van de Structuurvisie ter inzage gelegd. In die fase is het voor iedereen mogelijk om een reactie te geven op het PlanMER en zienswijzen in te dienen op de ontwerp Structuurvisie. Onderstaand staat aan wie dat geadresseerd dient te worden. De provincie zal in een kennisgeving de ter visieleggingstermijn vaststellen. Eventuele reacties kunnen per post worden aangeleverd aan:

Provincie Noord-Brabant
t.a.v. de heer J.H.A.M. van der Wijst
Postbus 90151
5200 MC 's-Hertogenbosch

Daarnaast wordt het PlanMER door de Commissie m.e.r. getoetst. Deze onafhankelijke commissie toetst of alle informatie in het PlanMER aanwezig is om het milieu volwaardig mee te nemen in de besluitvorming over de ontwerp Structuurvisie. De Commissie m.e.r. neemt daarbij ook de reacties op het PlanMER mee die tijdens de inspraakperiode zijn gemaakt.

2 Het voornemen

De milieubeoordeling in dit MER is primair gebaseerd op de beleidsvoornemens zoals vastgesteld door Provinciale Staten op 22 maart 2013 (Statenvoorstel 16/13A). Onderstaand zijn de belangrijkste voornemens uit dit besluit samengevat. In hoofdstuk 4 zijn voor de belangrijkste beleidsonderdelen (zonering intensieve veehouderij, melkveehouderij en mestverwerking) in samenhang met het voornemen enkele alternatieven geformuleerd (met name op basis van de factsheets die de provincie maakte ter ondersteuning van de besluitvorming) en beoordeeld.

Voorgenomen beleid gezondheid
De eisen die worden (nu of in de toekomst) gesteld aan bedrijven die om ontwikkelruimte vragen, leveren een bijdrage aan de vermindering van de gezondheidsrisico's voor omwonenden. Hierbij gaat het om eisen aan de blootstelling van omwonenden aan geur, fijn stof en endotoxinen. Die eisen gelden zowel op bedrijfs- als op gebiedsniveau (cumulatief). GS gaan het advies van de Gezondheidsraad en de GGD verwerken in het BZV en andere provinciale regelingen met betrekking tot de veehouderij. Op welke wijze dit concreet gestalte zal krijgen is nog niet duidelijk.
Samen met Rijk en gemeenten werkt de provincie mee aan het ontwikkelen van een beoordelings-systematiek voor endotoxinen. Daarnaast zetten GS zich in voor monitorings- en waarschuwingssystemen en informatievoorziening aan burgers. Het hanteren van minimum afstanden tussen veehouderijen en woningen is niet opgenomen in het Statenvoorstel.

Voorgenomen beleid sturing omvang veestapel
GS pleiten bij het Rijk voor handhaving en uitbreiding van het landelijk systeem van dierrechten op de nationale en regionale veestapel. Indirect bevat het voorgenomen beleid een sturing via de ruimtelijke ordening (omvang bouwblok, eisen bij uitbreiding zoals saldering met stallen, cumulatieve normen, toets aan draagkracht van een gebied). Daarnaast zijn afspraken gemaakt over monitoring van ontwikkelingen. Het voorbereiden van een provinciaal stelsel van dierrechten is geen onderdeel van het voorgenomen beleid.
Op basis van de randvoorwaarden van de denklijn van GS wordt gestuurd op de ontwikkeling van het individuele bedrijf in zijn omgeving. Op deze manier willen GS invulling geven aan het beheersen van cumulatieve effecten doordat een individuele ontwikkeling alleen mogelijk is wanneer die binnen de gestelde randvoorwaarden blijft. Gemeenten hebben de opdracht om deze randvoorwaarden nader in te vullen op basis van de draagkracht van een gebied. Om de draagkracht van een gebied in beeld te brengen kan een gebiedsprofiel worden opgesteld. Gemeenten hebben de leidende rol bij het opstellen van deze gebiedsprofielen.

Voorgenomen beleid zonering intensieve veehouderij
GS stellen voor het beleid voor de verwevings- en landbouwontwikkelingsgebieden te laten vervallen zodra de BZV in werking is getreden. Binnen extensiveringsgebieden (rond kernen en natuur) is geen nieuwvestiging, uitbreiding (van bouwblokken), hervestiging of omschakeling van intensieve veehouderijen mogelijk. Uitbreiding van bebouwing ten behoeve van intensieve veehouderij binnen het bestaande bouwblok is niet mogelijk, ook niet via de BZV. Binnen het overige buitengebied (de voormalige verwevingsgebieden en landbouwontwikkelingsgebieden) is uitbreiding van bebouwing ten behoeve van intensieve veehouderij mogelijk, mits er wordt voldaan aan de (minimale) eisen uit de BZV. Dat geldt dus ook voor uitbreiding van bebouwing binnen een vigerend bouwblok. Nieuwvestiging van intensieve veehouderij is niet mogelijk, omschakeling naar intensieve veehouderij wel. Bouwblokken mogen niet (meer) groter worden dan 1,5 ha. In bijzondere situaties (t.b.v. landschappelijke inpassing of het oplossen van bestaande knelpunten) is uitbreiding van het bouwblok boven 1,5 ha wel mogelijk. Binnen gebouwen mag hooguit één bouwlaag gebruikt worden voor het houden van dieren.

Voorgenomen beleid melkveehouderij
Voor de grondgebonden veehouderij geldt, conform de eisen gesteld aan de intensieve veehouderij, een bovengrens van 1,5 ha voor het bouwblok. Hierbij wordt wel de mogelijkheid geboden voor het, onder voorwaarden, oprichten van voederopslag buiten het bouwblok. Ook zijn er voor grondgebonden bedrijven mogelijkheden voor een bouwblok boven 1,5 ha. Dit moet nog worden uitgewerkt in de BZV. Voor de grondgebonden veehouderij is er geen sprake van gebieden (zoals de extensiveringsgebieden voor de intensieve veehouderij), waarbij uitbreiding van bebouwing voor grondgebonden veehouderij bij voorbaat is uitgesloten.

Voorgenomen beleid mestverwerking
Het bestaande beleid van verwerking van mest van derden op industrieterreinen wordt voortgezet. Dat geldt ook voor mestverwerking van het eigen bedrijf op het eigen erf. Nieuw is dat mestverwerking van derden bij de dunne fractie mogelijk wordt op geschikte plekken in het buitengebied. Naar schatting zijn de komende jaren 15-30 nieuwe locaties nodig in Brabant. Een werkgroep van provincie en ZLTO beoordeelt alle initiatieven. Het voornemen bestaat uit het faciliteren van mestverwerking voor mest van alleen de Noord-Brabantse veestapel en alleen voor de huidige omvang van de veestapel. Met de intentie dat mestverwerking niet gaat bijdragen aan groei van de veestapel. De installaties voor verwerking van de dikke fractie (circa 3 in totaal) zijn alleen mogelijk op industrieterrein. Zowel in het buitengebied als op industrieterrein is combinatie van vergisten en verwerken mogelijk. Daarnaast is verwerking van de eigen mest op het veehouderijbedrijf mogelijk.

Contouren van de BZV
De BZV is nog in ontwikkeling en is daarmee geen onderdeel van de ontwerp Structuurvisie ruimtelijke ordening en dit MER. Vanwege de samenhang met het ruimtelijke beleid van de structuurvisie is hier wel een impressie gegeven van de huidige contouren van de BZV in wording.
Om de transitie te ondersteunen worden voorwaarden gesteld aan ontwikkelingen van veehouderijen. De Brabantse Zorgvuldigheidscore Veehouderij (BZV) is een instrument dat bedoeld is deze eisen te objectiveren door het bieden van ontwikkelruimte op bedrijfsniveau te koppelen aan een score, gegroepeerd rond de thema's volksgezondheid, dierenwelzijn en -gezondheid, natuur en milieu. De minimumeisen (een voldoende aantal punten) worden periodiek bijgesteld. Alleen bovenwettelijke prestaties tellen; dit betekent dat er alleen punten verdiend worden als er maatregelen worden genomen die niet wettelijk zijn voorgeschreven.

GS stellen voor de (eerste versie) van de BZV in de loop van 2013 uit te werken en (delen er van) op te nemen in de in provinciale wet- en regelgeving, waaronder de Verordening ruimte. Voorzien is dat GS een eerste versie van de BZV in december 2013 vaststellen.

De ontwikkelruimte wordt uiteindelijk geboden in een gemeentelijk bestemmingsplan. De Verordening ruimte bevat dus voorwaarden voor gemeentelijk bestemmingsplannen. De borging verloopt volgens het voorstel van GS via een publiek- en privaatrechtelijke overeenkomst tussen gemeente en veehouder. Maatlatten uit de markt (zoals de Maatlat Duurzame Veehouderij) moeten voor een belangrijk deel invulling geven aan de BZV, inclusief de technische controle en handhaving ('voldoet een bedrijf aan de eisen'). De controle en handhaving door de provincie beperkt zich dan tot het nagaan of een bedrijf de vereiste punten haalt en dit kan onderbouwen met één of meer toereikende certificaten.

Gedacht wordt aan de volgende thema's:

Volksgezondheid	Dierenwelzijn en -diergezondheid	Natuur en landschap
Geur Licht Geluid en verkeer Antibiotica Zoönosen Fijn stof Endotoxinen ESBL's, MRSA etc.	Stalsysteem Management Gezondheidsstatus Calamiteitenbeheersing	Kringlopen Biodiversiteit Beeldkwaliteit / landschappelijke inpassing Mineralen/ammoniak Bestrijdingsmiddelen Broeikasgassen / energie
Cumulatieve normen, voor bijvoorbeeld geur, ammoniak, fijn stof en endotoxinen		

Tabel 1 Thema's in de BZV

Bij de toetsing van initiatieven speelt op bedrijfsniveau de te ontwikkelen BZV een belangrijke rol. Daarnaast is hierbij ook de ontwikkeling van alle bedrijven samen in een gebied van belang. GS willen daarom samen met andere betrokken partijen een relatie leggen tussen de draagkracht van een gebied. Bijvoorbeeld via cumulatieve normen voor geur, ammoniak, fijn stof en endotoxinen.

3 Doelstellingen en eerder gemaakte keuzen

3.1 INLEIDING

De Commissie voor de m.e.r. adviseert in het planMER de denklijn en daarmee samenhangende beleidsambities en doelen voor in ieder geval volksgezondheid en natuur (met name de stikstofbelasting als gevolg van de veehouderij) te verduidelijken, zodanig dat alternatieven op doelbereik kunnen worden getoetst. De Commissie geeft daarbij in het advies aan dat de afgelopen jaren reeds diverse keuzes gemaakt zijn om hier uitvoering aan te geven. En dat voor ambities en doelen die reeds duidelijk en gekwantificeerd zijn een beknopte beleidsmatig relevante samenvatting van de reeds gevolgde trechtering kan volstaan. Dit hoofdstuk bevat de gevraagde beknopte beleidsmatige samenvatting van de gevolgde trechtering en van door de provincie eerder gemaakte keuzen in de aanloopweg naar de voorgestelde herziening van de SVRO.

3.2 KWALITATIEVE DOELEN EN AMBITIES

Het door PS aangenomen Statenvoorstel 16/13A van 22 maart 2013 geeft onder “perspectief zorgvuldige veehouderij” het volgende kwalitatieve overzicht van beleidsambities en doelen:

Een zorgvuldige veehouderij moet geplaatst worden in het licht van het begrip duurzaamheid. In het Provinciaal Milieuplan gebruiken we de definitie van Brundtland uit 1987: “een ontwikkeling die voorziet in de behoefte van de huidige generatie wereldburgers, zonder dat daarbij het vermogen van de toekomstige generaties in gevaar wordt gebracht om in hun eigen behoefte te kunnen voorzien”. Naar de veehouderij betekent duurzaamheid het met respect omgaan met mens, dier en milieu, nu en in de toekomst.
Wij willen dat Brabant – conform Van Doorn – beschikt over een zorgvuldige veehouderij. Hieronder verstaan wij een omslag van ‘industrial farming’ naar ‘community farming’: voedselproductie die op een gezonde manier verbonden is met de sociale en fysieke omgeving. Het in 2011 gepubliceerde rapport “Naar een integrale benadering van duurzame landbouw en gezonde voeding” van de Wetenschappelijke Raad voor Integrale Duurzame Landbouw, is daarbij een toekomstperspectief. Wij willen voortborduren op het manifest van het “Brabantse buitengebied in een metropolitane omgeving” uit 2010 van een breed front van partijen op het gebied van landbouw, natuur, milieu en water die zich bezighouden met het platteland. Zij vragen aandacht voor de verdere verduurzaming van de landbouw waarbij alle partijen in de keten het kostprijs-denken vervangen door kwaliteitsdenken.

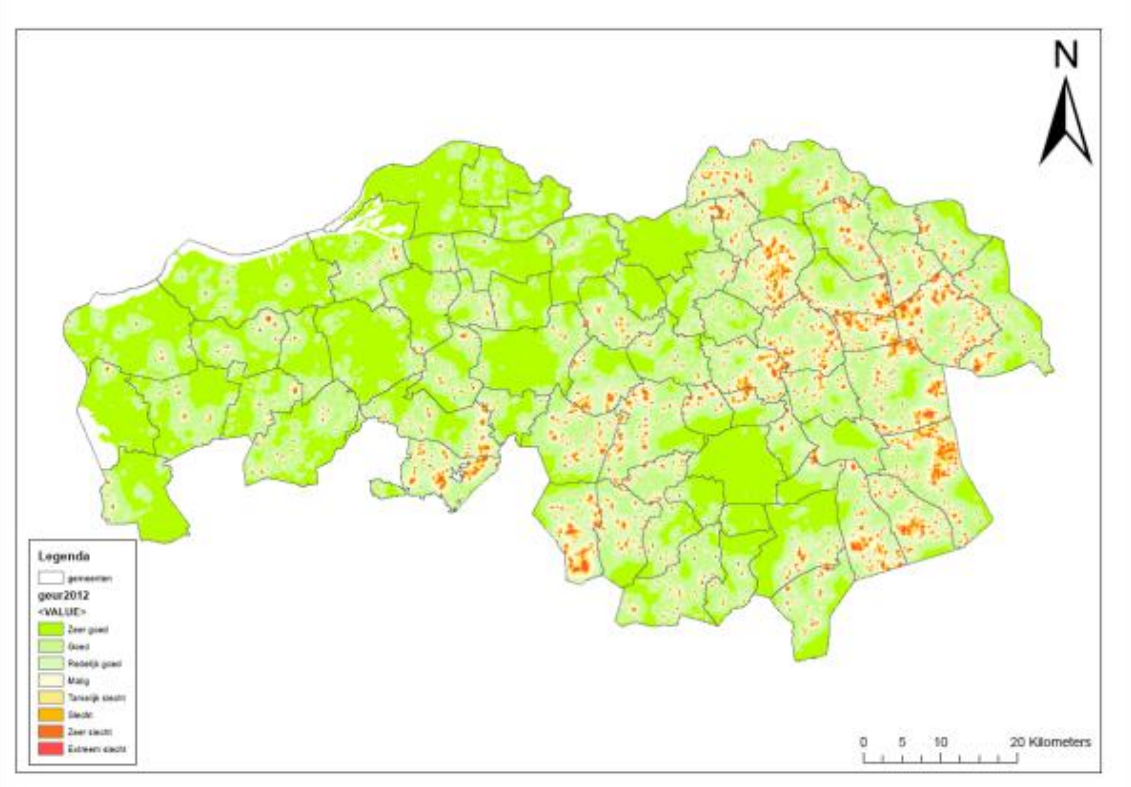
3.3 KWANTITATIEVE DOELEN EN AMBITIES

Ammoniak

Hoewel de gemiddelde stikstofbelasting in de provincie Noord-Brabant is afgenomen naar ruim 2.000 mol per hectare in 2011, is de rijks doelstelling (uit het NMP4) van gemiddeld 1.550 mol per hectare voor alle natuur nog niet in zicht. Met het convenant stikstof en Natura 2000 (uit 2009) streeft de provincie Noord-Brabant reductie van emissie in alle veehouderij sectoren na om daarmee proportioneel bij te dragen aan een verlaging van de stikstofdepositie in Natura 2000-gebieden tot een niveau van circa .1500 mol of daaronder, in combinatie met emissiereductie uit andere bronnen als verkeer en industrie. Dit niveau is bestuurlijk overeengekomen als een doelstelling te bereiken aan het eind van de derde beheerplanperiode (2028).

Geur

Verkeer, industrie, huishoudens en de landbouw zijn de belangrijkste bronnen van geuroverlast. De landbouw zorgt voor het grootste percentage geurgehinderden. In de reconstructieplannen(2005) is een afname van het aantal geurgehinderden als doelstelling geformuleerd en is aangesloten bij de landelijke doelstelling uit het NMP3: geen ernstige geurhinder (meer) in 2010. De vergunde emissie van geur uit stallen van veehouderijen is in de periode 2004 – 2009 gestegen en daarna gedaald in de periode 2009-2012 en is in 2012 nagenoeg gelijk aan het niveau van 2004. De berekende kans op geurhinder bedroeg in 2011 4,6%, wat nauwelijks lager is dan de situatie in 2005 (4,8%). De gebieden met de hoogste geurbelasting liggen voornamelijk in Oost- en Midden-Brabant.

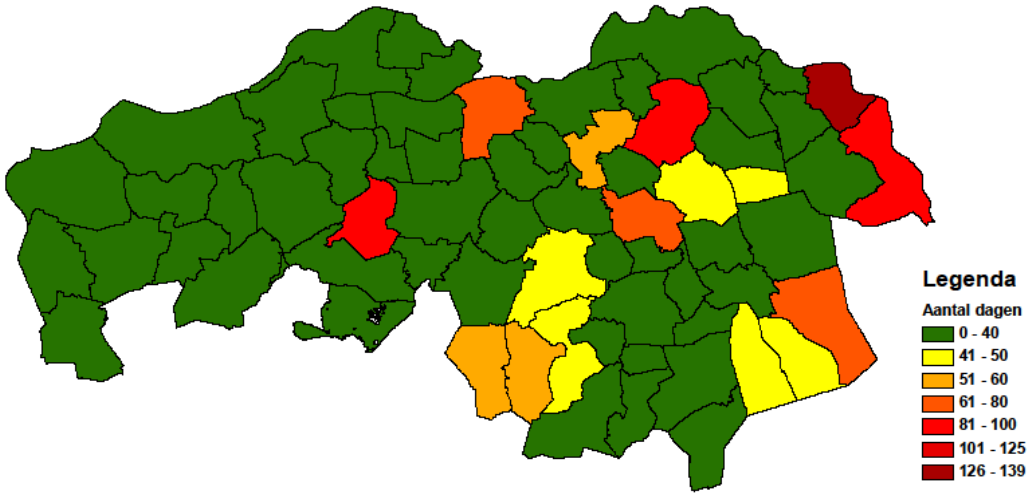
Figuur 1 Beoordeling woon- en leefklimaat op basis van geurhinder uit stallen (bron: provincie Noord-Brabant)

Fijn stof

Fijn stof wordt gezien als één van de meest schadelijke stoffen van luchtverontreiniging. Tot fijn stof worden in de lucht zwevende deeltjes kleiner dan 10 micrometer (PM10) gerekend. Voor fijn stof gelden de volgende normen:

- Een jaargemiddelde concentratie van 40 µg/m³ fijn stof in de buitenlucht.
- Een daggemiddelde concentratie van 50 µg/m³ welke maximaal 35 keer per jaar mag worden overschreden.

Hoewel de Europese norm voor jaargemiddelde concentratie op 40 µg/m³ ligt, is de advieswaarde van de Wereld Gezondheids Organisatie (WHO) 20 µg/m³. Volgens de WHO zijn bij waarden boven de 20 µg/m³ gezondheidsrisico's niet uit te sluiten. Het aandeel van de landbouw in de emissie van PM10 bedraagt 32%. De achtergrondwaarde voor PM10 in Noord-Brabant bedroeg in 2010 circa 30 µg/m³ en zal naar verwachting in 2020 dalen naar circa 25 µg/m³. Nabij vooral pluimveebedrijven kunnen zich hogere belastingen voordoen. In 2010 waren er 81 bedrijven in Noord Brabant die de fijnstofnormen overschreden, in 2011 is dit gedaald naar 26. Daarmee is nog niet voldaan aan de eis van de Europese Unie dat de luchtkwaliteitsnormen in 2011 gehaald moeten zijn.

Figuur 2 Aantal dagen overschrijding van de PM10-dagnorm, per gemeente, in 2011 (bron: rapportage NSL 2011)

Gezondheidsrisico's

Door met name de uitbraak van Q-koorts bij geiten en mensen in Noord-Brabant is er de laatste jaren meer discussie ontstaan over volksgezondheidsrisico's als gevolg van veehouderij. In 2011 is het onderzoek "Mogelijke effecten van intensieve veehouderij op de gezondheid van omwonenden" uitgevoerd door het IRAS in samenwerking met het NIVEL en het RIVM. Het onderzoek constateert dat in de buurt van varkens- en kippenbedrijven een verhoogde endotoxinewaarde (dood celmateriaal op fijn stof) in de lucht wordt gemeten. Bij de metingen rondom specifieke bedrijven werd duidelijk dat de veehouderij in alle gevallen bijdraagt aan hogere niveaus van endotoxinen tot een afstand van het bedrijf van ongeveer 250 meter. De concentraties waren het hoogst bij varkenshouderijen en pluimveebedrijven. Ongeveer driekwart van de intensieve veehouderijen in Noord-Brabant ligt binnen 250 afstand van een of meerdere woningen.

De provincie kan beleid gericht op het voorkomen van risico's ten aanzien van de volksgezondheid opnemen in haar ruimtelijk beleid. Zo is in de Verordening ruimte een bouwstop voor geiten- en schapenhouderij en opgenomen, die recent is verlengd tot 1-6-2014. Doel van de bouwstop is om uit voorzorg extra risico's voor de verspreiding van Q-koortsbacteriën tegen te gaan. Ook wordt gewerkt aan het verplaatsen van enkele bedrijven uit de bebouwde kom en kernranden. De provincie heeft geen kwantitatieve doelen ten aanzien van dit thema vastgesteld.

Landschap
In de SVRO is het principe van zorgvuldig ruimtegebruik een belangrijke bouwsteen voor het ruimtelijk beleid. Het doel van het principe is zorgvuldig om te gaan met de beschikbare ruimte, ofwel het optimaal benutten van bestaande bebouwing voor nieuwe functies. Als desondanks toch nieuw ruimtebeslag nodig is dan moeten ruimtelijke ontwikkelingen de natuurlijke basis van het landschap respecteren en nieuwe kwaliteiten toevoegen, gebaseerd op de ontwikkelingsgeschiedenis van het landschap. De visie op kwaliteit en ontwikkeling van het landschap is uitgewerkt in vastgestelde gebiedspaspoorten. Uitvoering van dit beleid vindt plaats door middel van het Groen Blauw Stimuleringskader en de Verordening ruimte.

Klimaat
Uit de Balans voor de Leefomgeving blijkt dat het nationale doel is om de emissie van overige broeikasgassen (andere dan CO2) met 50% te reduceren tussen 1990 en 2020. Met uitvoering van het vastgesteld beleid is de kans 50% dat dit doel wordt gehaald. De onzekerheid is vooral het gevolg van onzekerheden in de verwachte emissies van lachgas en methaangas door de landbouw. Het reductieplan Overige Broeikasgassen streeft er naar om de emissies van lachgas en methaan te reduceren door middel van het bevorderen, ontwikkelen en toepassen van maatregelen. In het kader van Schoon en Zuinig is door de overheid met de landbouwsectoren een convenant afgesloten met afspraken over de reductie van broeikasgassen. Er zijn nog geen middel- of doelvoorschriften die specifiek gericht zijn op het verminderen van broeikasgasemissie uit de landbouw.

3.4 EERDER GEMAAKTE KEUZEN

Bijstelling beleid naar aanleiding van burgerinitiatief megastallen
Op 19 maart 2010 is in Provinciale Staten (PS) het debat gehouden rondom het Burgerinitiatief Megastallen. Provinciale Staten hebben besloten om het beleid voor de ontwikkeling van intensieve veehouderijen op onderdelen bij te stellen door de planologische ontwikkelingsruimte te beperken. Deze besluiten zijn verwerkt in de Verordening ruimte die op 1 juni 2010 in werking is getreden.

- Binnen extensiveringgebieden is geen nieuwvestiging, uitbreiding (van bouwblokken), hervestiging of omschakeling van intensieve veehouderijen mogelijk. Uitbreiding van bebouwing ten behoeve van intensieve veehouderij binnen het bestaande bouwblok is sinds 1 oktober 2010 niet meer mogelijk.
- Binnen verwevingsgebieden is hervestiging of uitbreiding mogelijk mits sprake is van duurzame locaties en bouwblokken mogen niet groter worden dan 1,5 ha. Nieuwvestiging is niet mogelijk.
- Binnen een landbouwontwikkelingsgebied is geen nieuwvestiging toegestaan en bouwblokken mogen in delen van LOG's niet (meer) groter worden dan 1,5 ha, in de overige delen tot maximaal 2,5. In december 2011 hebben Provinciale Staten van Noord-Brabant besloten de maximum maat van bouwblokken van intensieve veehouderijen in LOG's voorlopig te beperken tot 1,5 ha.
- Binnen gebouwen mag hooguit één bouwlaag gebruikt worden voor het houden van dieren.

Koersdocument Transitie stad en platteland en de denklijn "Ontwikkelruimte moet je verdienen"
De hoofdlijnen van deze documenten zijn reeds weergegeven in de voorgaande hoofdstukken in deze samenvatting en een uitgebreide toelichting is opgenomen in het MER.

Alternatieve sturingsopties
Het Statenvoorstel 16/13A van 22 maart 2013 is mede tot stand gekomen op basis van de uitkomsten van het in opdracht van de provincie in 2012 uitgevoerde onderzoek Sturingsmogelijkheden omvang veestapel (ARCADIS, april en december 2012). In dat onderzoek zijn de effectiviteit en de voor- en nadelen van verschillende sturingsmogelijkheden onderzocht: emissie- en depositiebeleid ammoniak, ruimtelijke ordening, (provinciale) dierrechten, mestbeleid, geurbeleid.

Met de vaststelling van het Statenvoorstel 16/13A op 22 maart 2013 en de uitwerking daarvan in de ontwerp Structuurvisie en ontwerp Verordening ruimte, is (deels impliciet) gekozen voor de volgende instrumenten om te sturen:

- Extra te sturen via het instrument ruimtelijke ordening:
  - maximum omvang bouwblokken (handhaven maximum van 1,5 ha, geen verruiming in deelgebieden);
  - ook sturing bij uitbreidingen binnen eerder vastgestelde bouwblokken (veel eerder / meer sturen dan tot op heden gebruikelijk is);
  - introductie BZV (uitbreiding van bebouwing alleen mogelijk bij een voldoende score op de duurzaamheidsmaatlat);
  - nieuw en aangescherpt beleid voor de grondgeboden veehouderij (maximum omvang bouwblokken en scherpere toetsing op grondgebondenheid);
  - aantal locaties voor mestverwerking gekoppeld aan huidige, bestaande productie van mest;
  - een toets op de milieubelasting (maximale belasting geur en fijn stof) via de RO-lijn.
- Geen eigen provinciaal stelsel voor dierrechten in te voeren.
- Door te gaan met eigen emissiebeleid ten aanzien van veehouderij, vooralsnog alleen geconcretiseerd voor ammoniak (Verordening stikstof Natura2000). Wellicht wordt dit in de toekomst uitgebreid: bijvoorbeeld door emissiereducties op te nemen in de BZV of in een andere provinciale regeling.

4 Milieubeoordeling

4.1 AANPAK MILIEUBEOORDELING

Milieuonderzoek sluit aan bij beslispunten
Zoals in de Notitie Reikwijdte en Detailniveau is beschreven, zijn als eerste stap alternatieven geformuleerd die aansluiten bij de meest ruimtelijk relevante beleidsopties in relatie tot de voorgenomen aanpassing van beleid ten aanzien van de veehouderij:

- een aanpassing van het ruimtelijk beleid ten aanzien van de intensieve veehouderij (aanpassen spelregels integrale zonering,
- een aanpassing van het ruimtelijk beleid m.b.t. de grondgebonden veehouderij, en
- een aanpassing van het ruimtelijk beleid m.b.t. mestverwerking.

De beleidswijziging voor deze drie bouwstenen vormen samen het voornemen dat aan de basis staat voor de wijziging van de Structuurvisie en de Verordening ruimte.

Wisselwerking milieuonderzoek en SVRO/Verordening ruimte
De tussenresultaten van dit planMER zijn gebruikt voor het opstellen van de concept ontwerp Structuurvisie en de concept ontwerp Verordening ruimte. Bijvoorbeeld door het opnemen van toets-waarden ten aanzien van de cumulatieve geurbelasting uit stallen van veehouderijen en de concentratie van fijn stof bij het beoordelen van de aanvaardbaarheid van uitbreidingen van veehouderijen.
De daadwerkelijke vertaling van de vastgestelde hoofdlijnen van het beleid in een concept ontwerp Structuurvisie en concept ontwerp Verordening ruimte, is medio 2013 beschikbaar gekomen. Dus na de effectbepaling per bouwsteen. In m.e.r.-termen is het concept ontwerp van de herziening van de Structuurvisie en de Verordening ruimte te beschrijven als het “voorkeursalternatief” (VKA). In de effectbeschrijving is ingegaan op de inhoud van het VKA in relatie tot de onderzochte alternatieven per bouwsteen.

Ontwikkeling veestapel
Bij de effectbepaling is aangesloten bij het vraagstuk met betrekking tot het wel of niet sturen van de omvang van de veehouderij. Dit door in de effectbepaling uit te voeren voor twee ontwikkelingsscenario’s, te weten een scenario dat uitgaat van een gelijkblijvende veestapel en een scenario dat uitgaat van 25% groei van de veestapel. Dit percentage sluit aan bij de groeitrend van de afgelopen jaren en onzekerheden in de autonome toekomstige groeiruimte. Deze twee scenario’s sluiten aan bij de behoefte om in het planMER in te gaan op het implementeren van een gebiedsclausering op regionaal niveau.

Bij de beoordeling is de volgende beoordelingsschaal gehanteerd:

Kwalitatieve score	Betekenis
+++	Zeer positieve bijdrage / effecten
++	Positieve bijdrage / effecten
+	Licht positieve bijdrage / effecten
0	Neutrale effecten, gelijkblijvende bijdrage
-	Licht negatieve bijdrage / effecten
--	Negatieve bijdrage / effecten
---	Zeer negatieve bijdrage / effecten

Tabel 2 Beoordelingsschaal

Beoordelingscriteria

Onderstaand is een indicatief overzicht van beoordelingscriteria weergegeven, zoals opgenomen in de Notitie Reikwijdte en Detailniveau.

Aspect	Beoordelingscriterium	Beoordeling kwalitatief of kwantitatief
Woon- en leefmilieu	Toe- of afname kans op geurhinder binnen de bebouwde kom	Kwantitatief
	Toe- of afname kans op geurhinder buiten de bebouwde kom	Kwantitatief
	Invloed op concentratie fijn stof binnen de bebouwde kom	Kwantitatief
	Invloed op concentratie fijn stof buiten de bebouwde kom	Kwantitatief
	Invloed kans op geluidhinder	Kwalitatief
	Invloed op externe veiligheid	Kwalitatief
Gezondheid	Invloed op gezondheidsrisico's	Kwalitatief
Natuur	Verandering stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden	Kwantitatief
	Verandering stikstofdepositie op overige voor verzuring gevoelige natuurgebieden	Kwantitatief
	Beïnvloeding Natura 2000-gebieden op een andere wijze, zoals verstoring, verdroging of barrièrewerking	Kwalitatief
	Beïnvloeding overige natuurgebieden op een andere wijze, zoals verstoring, verdroging of barrièrewerking	Kwalitatief
	Invloed op leefgebieden van beschermde soorten	Kwalitatief
Water & Bodem	Invloed op grond- en oppervlaktewatersysteem	Kwalitatief
	Invloed op bodem-, grond- en oppervlaktewaterkwaliteit	Kwalitatief
Landschap, cultuurhistorie en archeologie	Invloed op landschappelijke waarden	Kwalitatief
	Invloed op cultuurhistorische waarden	Kwalitatief
	Invloed op archeologische waarden	Kwalitatief
Verkeer	Gevolgen voor de verkeersafwikkeling	Kwalitatief
	Gevolgen voor de verkeersveiligheid	Kwalitatief

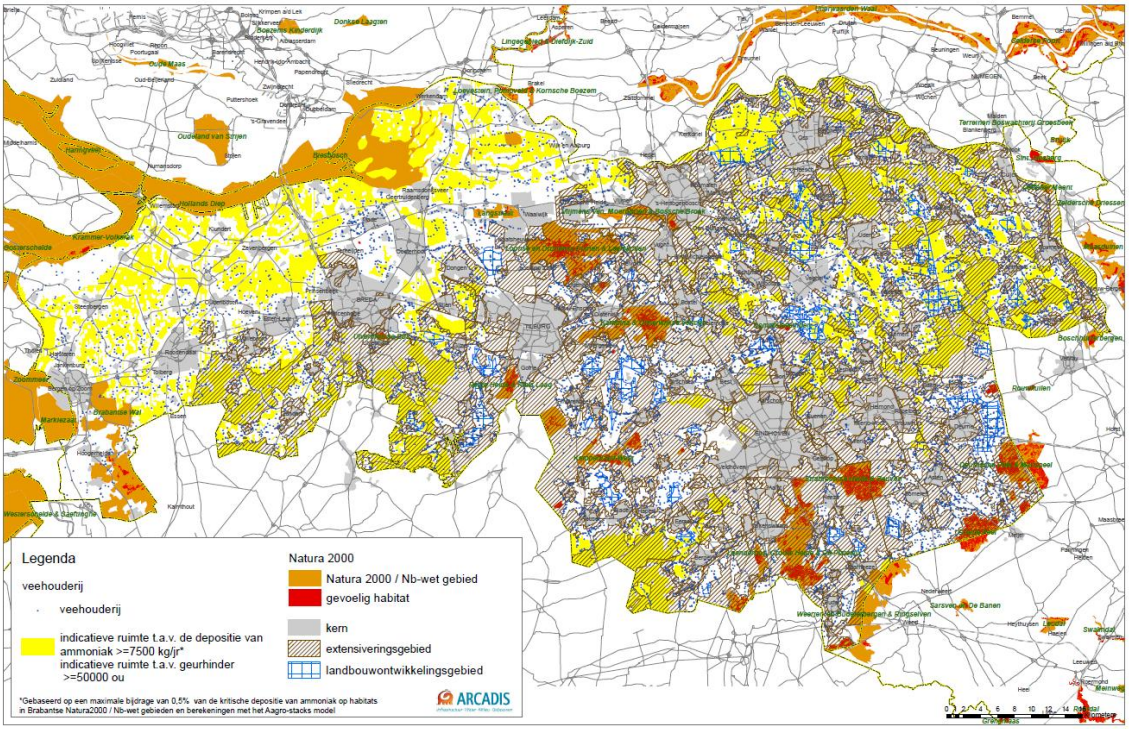
Tabel 3 Beoordelingscriteria

4.2 INTENSIEVE VEEHOUDERIJ

Milieuruimte en milieubelasting

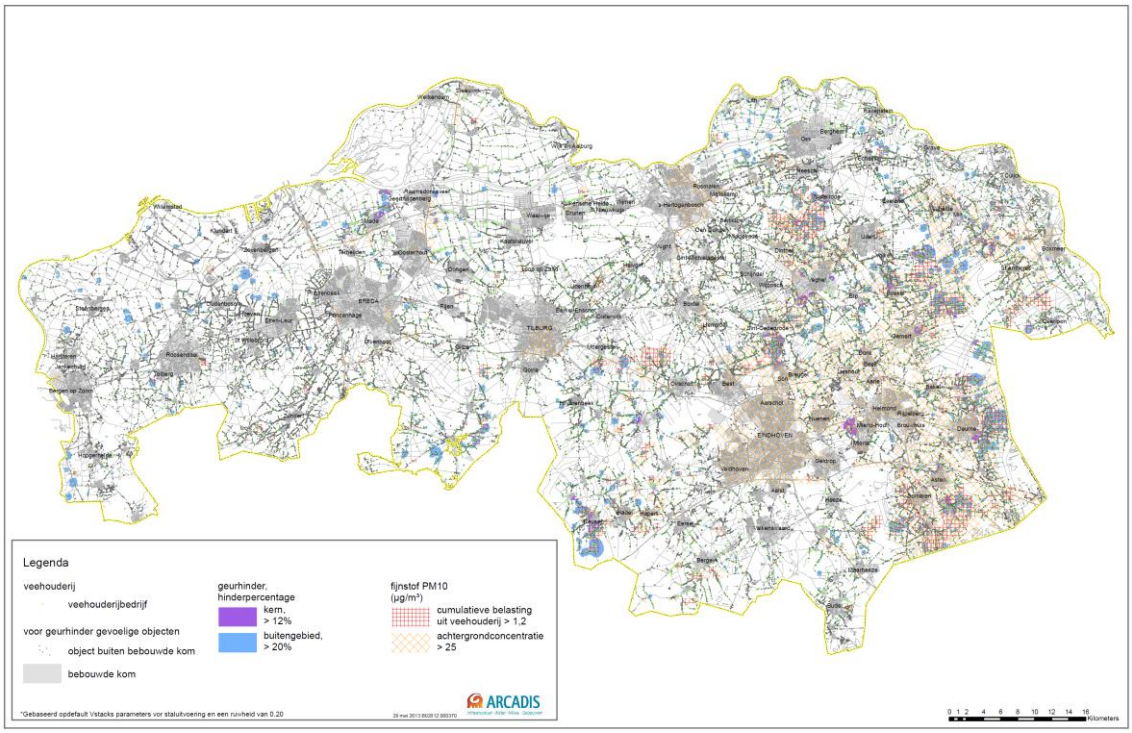
- De instandhoudingsdoelstellingen van een groot deel van de Brabantse Natura2000 gebieden zijn gevoelig voor stikstofdepositie en kennen nu een (veel) te hoge depositie. De effecten van stikstof-deposities werken in een groot gebied door. Praktisch gezien is er daarom voor een groot deel van de provincie sprake van een emissie- en depositieplafond (gebiedsplafond). Groei van emissies op bedrijfsniveau is dan alleen mogelijk via saldering. Dit geldt voor nagenoeg alle veehouderijen in Noord-Brabant.
- Varkensbedrijven hebben meer mogelijkheden dan pluimveebedrijven en melkrundveebedrijven om het aantal dierplaatsen uit te breiden binnen de eerder vergunde emissie vanwege de beschikbaarheid en toepasbaarheid van technieken die emissies reduceren.
- Indien er in de toekomst (PAS) wordt gewerkt met een drempelwaarde of een maximum afstand waarbinnen effecten worden beschouwd, ontstaan er grotere regionale verschillen in de beschikbare milieuruimte voor veehouderijen in Noord-Brabant. Die ruimte is dan het grootst in Noordoost- en West-Brabant en het kleinst in Zuidoost- en Midden-Brabant.
- Groei van de veestapel kan de behaalde reducties weer deels teniet doen. Ook kan de groei in een sector (zoals melkrundvee) de behaalde emissiereducties in een andere sector (zoals varkens) deels teniet doen.
- De Wet geurhinder en veehouderij stuurt vooral op de geurbelasting uit stallen van intensieve veehouderijen. Daar waar er niet wordt voldaan aan de gestelde normen of vaste afstanden, is er op bedrijfsniveau sprake van een geuremissieplafond. Dat geldt voor circa 30% van de intensieve veehouderijen Meer dan de voorafgaande regelgeving is maatwerk in de normering mogelijk en zijn er ook meer mogelijkheden voor bedrijven om via de inzet van technieken of een specifieke uitvoering van stallen uit te breiden binnen de beschikbare milieuruimte of de eerder vergunde emissies. Voor melkveebedrijven is er vanwege de vaste afstanden geen directe relatie tussen het aantal dierplaatsen en de uitbreidingsmogelijkheden op het gebied van geur.
- Normen op het gebied van fijn stof zijn vooral van invloed op de ontwikkelingsmogelijkheden van pluimveebedrijven, gelegen op korte afstand van gevoelige bestemmingen. Voor varkensbedrijven en melkveebedrijven zijn deze normen niet of slechts in geringe mate sturend voor de ontwikkelings-mogelijkheden.
- Een eventuele afstands- en /of blootstellingsnorm kan grote consequenties hebben voor ontwikkelings-mogelijkheden van veehouderijen vanwege de verweving van de verschillende functies in het buitengebied. Uit onderzoek is tot dusverre geen eenduidige relatie tot afstanden en gezondheids-risico's gebleken. Het is wel mogelijk om op beleidsmatige gronden (voorzorgprincipe) minimum-afstanden te hanteren, zoals bijvoorbeeld de GGD adviseert voor nieuwe ontwikkelingen (250 meter bij de bouw van nieuwe stallen of nieuwe woningen). In bestaande situaties wordt meestal niet aan die minimumafstand voldaan.
- De omvang, spreiding en uitvoering van de intensieve veehouderij wordt regionaal (provincie en gemeenten) vooral gestuurd via de ruimtelijke ordening (Verordening ruimte, bestemmingsplannen), de Wet geurhinder en veehouderij en de Natuurbeschermingswet / verordening Stikstof en Natura2000 Noord-Brabant. Voor pluimveebedrijven kunnen normen op het gebied van luchtkwaliteit sturen in de ontwikkelingsmogelijkheden.
- De omvang, spreiding en uitvoering van melkveebedrijven wordt in mindere mate gestuurd door provincie en gemeenten. Voor deze bedrijven zijn vooral de Natuurbeschermingswet / verordening Stikstof en Natura2000 en de ruimtelijke ordening (bestemmingsplannen) van belang.

In onderstaande kaart is de milieuruimte voor veehouderijen op het gebied van ammoniak en geur samenvattend beschreven. Dit zijn voor de milieuruimte van intensieve veehouderijen (vergunbaarheid van een toename van emissies die gepaard gaat met bedrijfsontwikkeling) de meest bepalende aspecten. Uit de kaart valt af te lezen dat de meeste milieuruimte (ammoniak en geur) te vinden is in Noordoost Brabant en het zeekleigebied in West-Brabant.

Figuur 3 Indicatie milieuruimte ammoniak en geur in het buitengebied, exclusief extensiveringsgebieden. In geel gebieden met relatief de meeste milieuruimte.

In onderstaande kaart is de milieubelasting door de intensieve veehouderij voor de aspecten geur en fijn stof weergegeven. Die gebieden waar de geurbelasting hoger is dan de provinciaal geformuleerde streefwaarden ten aanzien van geur (maximaal 12% kans op hinder in de kernen, maximaal 20% kans op hinder in het buitengebied), zijn op deze kaart aangeduid. Ook zijn de gebieden met een relatief hogere concentratie fijn stof aangeduid.

Figuur 4 Milieubelasting geur en fijn stof uit de veehouderij

Vooral in Oost-Brabant (de Peel) en in delen van Midden-Brabant (de Kempen) is de milieubelasting het hoogst. Vanwege de aanwezige milieuruimte in vooral Noordoost-Brabant en de aard en structuur van de intensieve veehouderij (gemiddeld genomen grotere bedrijven waarvan de kans is dat deze verder ontwikkeling relatief groot is), zijn de risico's op een verdere verslechtering van het woon- en leefklimaat (geur, fijn stof) in die regio het grootst.

Onderzochte alternatieven

Ten behoeve van het MER zijn er, vooruitlopend op de invulling van de BZV, een aantal alternatieven c.q. scenario's geformuleerd, om een beeld te kunnen geven van de mogelijke ontwikkeling bij het handhaven van het vigerend beleid en bij het aanpassen van het beleid. In dit onderzoek is vooral ingegaan op de effecten van een mogelijke ontwikkeling van de intensieve veehouderij en de grondgebonden veehouderij op de ammoniakbelasting van natuurgebieden, de kans op geurhinder (door geur uit stallen van intensieve veehouderijen) en de concentratie van fijn stof (door emissies van fijn stof uit stallen van veehouderijen).

In het MER zijn de volgende alternatieven (c.q. scenario's voor een mogelijke ontwikkeling van de veehouderij) met elkaar vergeleken:

- **Vigerend beleid trendmatig (VB-trend).** Kleine veehouderijen stoppen. Veehouderijen gelegen in gebieden met beperkingen (extensiveringsgebieden, kernen, dichtbij Natura2000 gebieden gelegen) stoppen of als ze groter zijn handhaven hun huidige omvang of groeien wel in dieraantallen, maar niet met emissies. De overige grotere veehouderijen ontwikkelen zich tot het type zoals aangeduid in het advies van de commissie van Doorn een veehouderij van circa 300 nge (op een bouwblok van 1,5 ha), binnen de ingeschatte milieuruimte op het gebied van geur. De economische omvang van de veehouderij als totaal groeit in dit scenario (15-25% ten opzichte van de vergunde dieraantallen). Bestaande en nieuwe stallen voldoen aan de landelijke emissie-eisen (Besluit Huisvesting) en nieuwe stallen aan de eisen uit de provinciale Verordening Stikstof en Natura2000.

- **Extra sturing trendmatig (ES-trend).** Qua ontwikkeling van de veehouderij als geheel (kleine bedrijven stoppen, grote bedrijven groeien, per saldo groei economische omvang veehouderij) gelijk als vigerend beleid trendmatig, maar met een aanpassing van het beleid. In gebieden met een hoge belasting/ concentratie van geur (meer dan 20 Ou in het buitengebied) en fijn stof (achtergrondbelasting meer dan 25 $\mu g/m^3$) mag de groei van intensieve veehouderijen niet gepaard gaan met een verdere toename van de geurbelasting of fijn stofbelasting. In en rond de kernen van West-Brabant (niet-reconstructie-gebied) is in dit scenario voor de intensieve veehouderij ook rekening gehouden met een gebied met beperkingen (fictief extensiveringsgebied rond kernen). In gebieden met relatief veel milieuruimte (ammoniak en geur) en waar er nu geen sprake is van een hogere milieubelasting, groeien bedrijven die nu al een omvang hebben van de voorbeeldbedrijven uit het advies van de commissie van Doorn (300 nge) in dit alternatief door tot een omvang van maximaal 500 nge, mits dit mogelijk is binnen de ingeschatte milieuruimte. Dit om zo een vergelijkbare omvang van de veestapel bij het trendmatig alternatief vigerend beleid te bereiken

Naast deze twee beleidsalternatieven zijn ook de effecten van een verdere groei van de veestapel en die van een krimp van de veestapel onderzocht, in de vorm van extra alternatieven (c.q. scenario's_:

- **Vigerend beleid –alleen groei (VB alleen groei)**. Een maximaal groeiscenario, uitgaande van het vigerende beleid. In dit scenario is alleen uitgegaan van bedrijven die groeien of, in gebieden met beperkingen (extensiveringsgebieden),bedrijven die "blijven". In dit groeiscenario is dus geen rekening gehouden met het stoppen van kleinere veehouderijen. De economische omvang van de veehouderij groeit dan met 50 tot 75% ten opzichte van de nu vergunde economische omvang.
- **Krimp-referentie**: Een scenario die er van uitgaat dat de ruimte die er nu nog is binnen de vigerende milieuvergunningen en meldingen (verschil tussen vergunde dieraantallen, BVB-bestand en gemelde dieraantallen in de CBS-tellingen) niet wordt benut. Dat verschil is, rekening houdend met functionele de leegstand die in de emissiefactoren is verwerkt, voor Noord-Brabant als geheel circa 25%. De economische omvang van de veehouderij "krimpt" dan met circa 25% ten opzichte van de nu vergunde economische omvang, of anders geformuleerd: de latente ruimte in de vergunde rechten wordt niet benut. De stallen van de bedrijven voldoen in dit scenario aan het Besluit Huisvesting. Dit scenario is daarom ook aan te duiden als de referentie voor het MER waarmee de alternatieven die uitgaan van het opvullen van de latent vergunde rechten en groei/krimp of alleen groei van veehouderijen mee vergeleken kunnen worden
- **Vergund-CBS-correctie.** In het kader van de Natuurbeschermingswet (beoordeling effecten op Natura2000) is er sprake van een andere referentie, te weten de vergunde rechten gecorrigeerd op basis van de CBS-tellingen. Maar zonder rekening te houden met het Besluit Huisvesting. Deze extra referentie, vergund met CBS-correctie, is daarom ook opgenomen in de analyses.

Daarnaast is er in het onderzoek naar de effecten op de stikstofbelasting op Natura2000-gebieden nog gevarieerd met de mate waarin de emissies moeten of kunnen worden beperkt door toepassing van emissiearme stallen of luchtwassers

- Rekening houdend met de emissie-eisen voor bestaande stallen zoals opgenomen in het landelijk besluit Huisvesting en de eisen die voor nieuwe stallen gelden op basis van de Verordening Stikstof en Natura2000 van de provincie Noord-Brabant (de bestaande eisen ten aanzien van emissiereductie), zoals ook hiervoor aangeduid
- Uitgaande van de toepassing van die stalsystemen die de emissies van (vooral ammoniak) nog verder reduceren, ook voor bestaande stallen. Hierbij is uitgegaan van stalsystemen die nu al beschikbaar en vergunbaar zijn. Dit gaat dus verder dan de nu geldende emissiereductie-eisen. Dit is aangeduid als een zogenaamde best-case invulling.

Effectvergelijking bouwsteen intensieve veehouderij

Onderstaande tabellen geven een totaaloverzicht van alle effectbeoordelingen voor de alternatieven van de bouwsteen intensieve veehouderij, zowel:

- ten opzichte van de referentie (huidige vergunde situatie, met een CBS correctie van 25% vanwege de niet benutte vergunde ruimte en met toepassing van het Besluit Huisvesting). Dit is tevens beschouwd als een krimpscenario: een krimp van 25% ten opzichte van de vergunde productieruimte;
- ten opzichte van de huidige vergunde situatie (= de vergunde productieruimte).

	Referentie-Krimp	Huidige situatie vergund	Vigerend beleid trend	Extra sturing trend	Vigerend beleid alleen groei
Kans op geurhinder in de bebouwde kom	0	- -	-	-	- -
Kans op geurhinder buiten de bebouwde kom	0	- -	-	-	- -
Invloed op concentratie fijn stof in de bebouwde kom	0	-	-	-	- -
Invloed op concentratie fijn stof in het buitengebied	0	-	--	-	- - -
Kans op geluidhinder	0	- -	-	-	- -
Invloed op externe veiligheid	0	0	0	0	-0
Invloed op gezondheidsrisico's	0	-	- -	-	- - -
Stikstofdepositie op N2000-gebieden	0	- -	-	-	- --
Stikstofdepositie op overige bos- en natuurgebieden	0	- -	-	-	- --
Invloed op leefgebieden van beschermde soorten	0	0	-	-	- -
Invloed op grond- en oppervlaktewater-systeem	0	0	0	0	-
Invloed op bodem- en waterkwaliteit	0	-	-	-	--
Invloed op landschappelijke waarden	0	0	--	-	- --
Invloed op cultuurhistorische waarden	0	0	0	0	-
Invloed op archeologische waarden	0	0	0	0	0
Invloed op verkeersafwikkeling	0	0	0	0	- -
Invloed op verkeersveiligheid	0	-	--	-	---

Tabel 4 Samenvattende effectbeoordeling ten opzichte van referentie / krimp

	Referentie-Krimp	Huidige situatie vergund	Vigerend beleid trend	Extra sturing trend	Vigerend beleid alleen groei
Invloed op concentratie fijn stof in de bebouwde kom	+	0	0	0	-
Invloed op concentratie fijn stof in het buitengebied	+	0	-	0	--
Kans op geurhinder in de bebouwde kom	++	0	+	+	0
Kans op geurhinder buiten de bebouwde kom	++	0	+	+	0
Kans op geluidhinder	++	0	+	+	0
Invloed op externe veiligheid	0	0	0	0	0
Invloed op gezondheids-risico's	+	0	-	0	--
Stikstofdepositie op N2000-gebieden	++	0	+	+	-
Stikstofdepositie op overige bos- en natuurgebieden	++	0	+	+	--
Invloed op leefgebieden van beschermde soorten	0	0	-	-	- -
Invloed op grond- en oppervlaktewatersysteem	0	0	0	0	-
Invloed op bodem- en waterkwaliteit	+	0	0	0	-
Invloed op landschappelijke waarden	0	0	--	-	- --
Invloed op cultuurhistorische waarden	0	0	0	0	-
Invloed op archeologische waarden	0	0	0	0	0

Tabel 5 Samenvattende effectbeoordeling ten opzichte van huidige situatie vergund

Conclusies en aanbevelingen

Op basis van de analyse van de milieuruimte, de milieubelasting en de analyse van de effecten van de alternatieven zijn hieronder een aantal conclusies en aanbevelingen geformuleerd:

Conclusies

- De effecten worden voor een belangrijk deel beïnvloed door de ontwikkeling van het aantal bedrijven en de omvang van de veestapel in de verschillende deelgebieden in Noord-Brabant. Het betreft niet alleen effecten door fysieke groei of krimp van veehouderijen (bouw van nieuwe stallen of afbraak van bestaande stallen), maar ook effecten die samenhangen met het opvullen van de latente ruimte: het verschil tussen de vergunde dierplaatsen en het werkelijk gehouden aantal dieren.
- Het opvullen van de latente ruimte (het verschil tussen de referentie/krimp en huidige situatie vergund) en een eventuele verdere groei van de veestapel (het verschil tussen vigerend beleid alleen groei en huidige situatie vergund) kan tot ongewenste negatieve effecten leiden, vooral voor het woon- en leefmilieu (geur, fijn stof, geluid), het landschap (verdere verstening in delen van het buitengebied), het verkeer (vooral de verkeersveiligheid) en mogelijk leiden tot extra risico's voor de volks-gezondheid.
- Daarnaast zullen, bij het opvullen van de latente ruimte en mogelijk een verdere groei van de veestapel, de doelen met betrekking tot de afname van de stikstofdepositie op de beschermde natuurgebieden (Natura2000-gebieden) niet gehaald worden en zal ook de stikstofdepositie op andere voor verzuring gevoelige bos- en natuurgebieden niet in die mate afnemen.
- Er is niet alleen sprake van latente ruimte in de vergunningen (meer dierplaatsen vergund of gemeld dan werkelijk gehouden), maar tot op heden is er ook sprake van latente ruimte op het gebied van ruimtelijke ordening: veehouderijen hebben de mogelijkheid om binnen eerder begrensde bouwblokken uit te breiden, zonder dat er sprake is van toetsing aan (bestaande of nieuwe) criteria die een beeld geven van de wenselijkheid van zo'n uitbreiding. Daardoor kunnen er lokaal of regionaal effecten optreden die niet of slechts beperkt beïnvloedbaar zijn via het provinciaal en gemeentelijk beleid.
- Omdat er bij de voorgenomen een aanpassing van het beleid ook sprake is van een toetsing van ontwikkelingen binnen eerder begrensde bouwblokken, worden de mogelijkheden om te sturen op het minimaliseren van effecten van bedrijfsontwikkeling op het milieu (geur, fijn stof, landschap e.d.) groter. Bijvoorbeeld door bij de bouw ook nieuwe stal binnen een eerder begrensd bouwblok te toetsen op de cumulatieve geurbelasting en ook voor die nieuwe stal . De doorwerking van het provinciaal beleid wordt met deze stap een stuk groter. Het gaat hierbij vooral om het voorkomen van nieuwe knelpunten (zoals geur, verkeer, landschap), het vermijden van nieuwe risico's (gezondheid) en het vergroten van de mogelijkheden om een duurzame bedrijfsvoering te stimuleren c.q. af te dwingen (via het nog vorm te geven instrument BZV).
- De mogelijkheden om bestaande knelpunten of "overbelaste situaties" te verminderen zijn beperkter. Zo laten de effectbeschrijvingen van effectvergelijking van de alternatieven "vigerend beleid" en "extra sturing" zien dat de verschillen tussen beide alternatieven relatief beperkt zijn. Voor het oplossen van knelpunten op het gebied van de "cumulatieve belasting", bijvoorbeeld op het gebied van ammoniak en geur, is de ontwikkeling van de veestapel en de gemiddelde emissie per dier meer bepalend.

Aanbevelingen

- In de extensiveringsgebieden, vooral die rond kernen, is de milieuruimte aanzienlijk kleiner dan in de verwevingsgebieden en de landbouwontwikkelingsgebieden. Ook is de menging met woonfuncties in deze gebieden het grootst. Handhaaf deze gebieden en het daarin geldende planologisch regime voor de intensieve veehouderij.
- Overweeg om het verschil in milieuruimte tussen LOG's en de "minder duurzame delen van de verwevingsgebieden" (de delen met weinig milieuruimte of delen met veel milieubelasting) ook te vertalen naar een verschil in planologische ruimte. In provinciaal beleid of via gemeentelijke beleidsvrijheid. Met het eerder ingezette beleid zijn de verschillen tussen deze gebieden ten aanzien van het planologisch regime al verdwenen. Toch zijn er grote verschillen in de geschiktheid van locaties, vooral ten aanzien van de het woon- en leefmilieu (geur, fijn stof) en afstanden tot kwetsbare functies (volksgezondheid).
- Bescherm ook de woonkernen in West-Brabant (het niet-reconstructiegebied) tegen een ongewenste ontwikkeling van veehouderij, vergelijkbaar met de Reconstructiegebieden. De problematiek in West-Brabant is aanzienlijk kleiner van omvang, maar niet afwezig.
- Ook bij een beperking van de omvang van de locaties tot maximaal 1,5 ha is een regionale groei van de veestapel mogelijk. De milieueffecten verschillen sterk bij verschillen in de regionale en lokale ontwikkeling van de veestapel. Het voorkomen van een verdere toename van (ongewenste) lokale concentraties beperkt het risico om een verdere verslechtering van het woon- en leefmilieu. Regionale sturing van de veestapel helpt dus om de milieubelasting regionaal te kunnen sturen.
- Ook een actief beleid m.b.t. het intrekken van niet benutte rechten (vergunningen, meldingen, bouwmogelijkheden), vooral in kwetsbare delen van het buitengebied, is van belang voor het voorkomen van nieuwe knelpunten en het bereiken van de doelen (o.a. vermindering van de ammoniakdepositie op natuurgebieden).
- Vooral de ontwikkeling in Oost-Brabant is hierbij van belang. In dit gebied is de concentratie van veehouderijen en de daarmee samenhangende milieubelasting groot. Daarnaast is in delen van Oost-Brabant de milieuruimte relatief groot (afstand tot Natura2000-gebieden). Vanwege het voorgenomen rijksbeleid (afschaffen dierrechten voor varkens en pluimvee, versoepeling Natuurbeschermingswet) en het vervallen van de melkquota is groei van de veestapel en daarmee groei van de milieu-problematiek juist in dit deel van de provincie mogelijk.
- Een van de mogelijkheden om als provincie ook ruimtelijk te sturen op de maximale aanvaardbare milieubelasting is het opnemen van maximale grenswaarden t.a.v. de geurbelasting en de fijn stof concentratie in de Verordening ruimte. In samenhang met afwegingen die gemeenten op lokaal niveau daarvoor hebben gemaakt (geurverordeningen, beleidsregels) of nog kunnen maken (invulling geven aan de gebiedsprofielen)
- Overweeg om omschakeling alleen toe te staan ten behoeve van de afwaartse beweging, dus in combinatie met het beëindigen van een locatie op een niet-duurzame locatie. En het per saldo verminderen van de milieubelasting.
- Het aantal omschakelingen is nu niet gelimiteerd Door omschakeling naar intensieve veehouderij te regelen als een uitzondering-onder-voorwaarden, ten behoeve van publieke doelen (bijvoorbeeld via een ontheffing), kan er beter worden gestuurd op de omvang en aard van de milieueffecten. Ook is dan beter te onderbouwen dat de SVRO 2014 past binnen de kaders van de Natuurbeschermingswet. De theoretische milieuclaim die samenhangt met omschakelingen is nu immers ook niet gelimiteerd.

4.3 GRONDGEBONDEN MELKVEEHOUDERIJ

Beleidscontext

De essentie van grondgebondenheid is dat veehouderijbedrijven genoeg grond in gebruik bij het bedrijf hebben om het (ruw)voer te verbouwen en alle mest te plaatsen op de grond bij het bedrijf, binnen de bemestingsnormen van de Meststoffenwet. Grondgebondenheid gaat dus verder dan al of niet beweiden: een bedrijf kan zonder beweiding prima grondgebonden zijn wanneer er genoeg grond bij het bedrijf is en een bedrijf dat wel beweiding toepast kan (veel) te weinig grond hebben om de mest op uit te rijden.

Het meer sturen op behoud van de grondgebondenheid (behoud van de voer- en mestkringloop op bedrijfsniveau) is een instrument voor (indirecte) sturing van de omvang van de melkveestapel. Immers door bij uitbreiding van melkveehouderijbedrijven grondgebondenheid (van de uitbreiding) als voorwaarde te stellen zal de beschikbare hoeveelheid grond in Noord-Brabant als plafond op de melkveestapel gaan werken in grote delen van Noord-Brabant. Bij het hanteren van grondgebondenheid als voorwaarde kunnen veehouderijbedrijven wel uitbreiden als ze voldoende grond overnemen van stoppende bedrijven.

Onderzochte alternatieven

In lijn met de factsheet grondgebonden melkveehouderij zijn in het planMER de effecten van de volgende beleidsopties beschreven:

1. Huidig beleid: Handhaven huidige definities waar het houden van dieren al of niet in gebouwen centraal staat met een uitzondering voor de grondgebonden melkveehouderij.
2. Terug naar de oude definities waarbij “het voortbrengend vermogen van onbebouwde grond in de directe omgeving” nader wordt gedefinieerd en waarbij ook gekozen wordt voor een koppeling aan de hoeveelheid grond ten behoeve van de mestafzet (gesloten kringloop).

Binnen deze alternatieven is als variant nog onderscheid te maken naar het eisen van grondgebondenheid van de bestaande bedrijfssituatie plus de uitbreiding of het eisen van grondgebondenheid van alleen de uitbreiding.

Het eventueel stellen van een maximummaat aan het bouwblok is niet van invloed op de mate van grondgebondenheid en is dan ook niet als alternatief of variant meegenomen. In de beschreven alternatieven kunnen ook (zeer) grote bedrijven ontstaan, mits grondgebonden.

Effectvergelijking

De effecten zijn kwalitatief beoordeeld, voornamelijk op basis van expert judgement, ten opzichte van:

- De formele referentie: de huidige vergunde situatie, rekening houdend met een correctie voor de latente milieuruimte (25%, verschil vergund aantal dierplaatsen en opgave CBS mei tellingen) en het Besluit Huisvesting. Het effect op emissies van het Besluit Huisvesting is voor grondgebonden melkveehouderij veel beperkter dan voor de intensieve veehouderij.
- De huidige situatie (de huidige vergunde omvang van de melkveestapel). Voor melkveehouderijen geldt er veelal geen vergunningsplicht maar een meldingsplicht. Daar waar de term vergunde omvang wordt gebruikt, betreft het voor de melkveehouderij veelal het aantal gemelde dierplaatsen.

Onderstaande tabellen geven een totaaloverzicht van alle effectbeoordelingen voor de alternatieven van de bouwsteen grondgebonden melkveehouderij.

Beoordelingscriterium	Alternatief huidig beleid: maximaal 25% meer melkrundvee	Bedrijfsuitbreiding mits grondgebonden	
		Grondgebonden-heid van alleen de uitbreiding	Bij uitbreiding ook grondgebondenheid bestaande situatie realiseren
Kans op geurhinder	--	-	0
Invloed kans op geluidhinder	--	0	0
Invloed op gezondheidsrisico's	--	-	0
Verandering stikstofdepositie op natuurgebieden	---	-	+
Invloed op het landschap	---	0	+
Invloed op verkeersafwikkeling en verkeersveiligheid	--	-	+

Tabel 6 Effectbeoordeling ten opzichte van de formele referentie (werkelijk aanwezige veestapel)

Beoordelingscriterium	Alternatief huidig beleid: maximaal 25% meer melkrundvee	Bedrijfsuitbreiding mits grondgebonden	
		Grondgebonden-heid van alleen de uitbreiding	Bij uitbreiding ook grondgebondenheid bestaande situatie realiseren
Kans op geurhinder	-	0	+
Invloed kans op geluidhinder	-	0	0
Invloed op gezondheidsrisico's	--	+	++
Verandering stikstofdepositie op natuurgebieden	---	+	+++
Invloed op het landschap	--	+	++
Invloed op verkeersafwikkeling en verkeersveiligheid	-	0	++

Tabel 7 Effectbeoordeling ten opzichte van de huidige vergunde situatie

Conclusies

Het alternatief (voortzetten van) het huidige beleid leidt, door de kans op toename van de provinciale melkveestapel, tot negatieve effecten op alle genoemde beoordelingscriteria. Het effect op de depositie van ammoniak op natuurgebieden is beoordeeld als zeer negatief. Het alternatief grondgebondenheid van alleen de uitbreiding leidt tot een lichte afname van de provinciale melkveestapel met neutrale tot (licht) positieve effecten. Grondgebondenheid van ook de bestaande situatie (overeenkomend met een alternatief 25% minder vee leidt tot een grotere afname van de veestapel en leidt daarmee tot (zeer) positieve effecten. Het grootste positieve effect treedt op bij de depositie van ammoniak.

Aanbevelingen

Gegeven de negatieve effecten van de groei van de veestapel verdient het aanbeveling om aan uitbreiding van de melkveestapel op bedrijfsniveau de voorwaarde te verbinden van grondgebondenheid van in elk geval de uitbreiding. Daarnaast verdient het aanbeveling om bij bedrijfsuitbreiding de voorwaarde te stellen van grondgebondenheid van het gehele bedrijf, inclusief de bestaande situatie. In dat geval zijn de positieve effecten groter dan bij alleen maar grondgebondenheid van de uitbreiding.

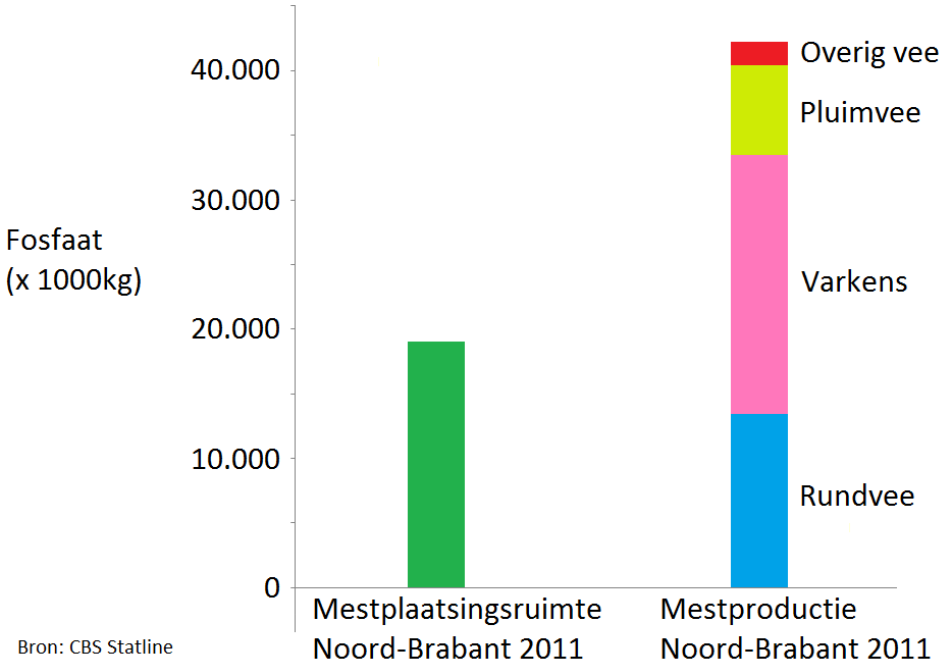
4.4 MESTVERWERKING

Beleidscontext

Al sinds de jaren tachtig van de vorige eeuw is er rijksbeleid om de omvang van de veestapel te beheersen en de hoeveelheid mest die op landbouwgrond mag worden toegevoegd te maximeren. Dit om de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater te beschermen. De bemestingsnormen zijn en worden sindsdien geleidelijk aangescherpt, waarbij in 2015 evenwichtsbemesting (voor fosfaat) moet zijn bereikt, waarbij de mestgift niet hoger is dan de behoefte van het gewas. Door deze aanscherping van de bemestingsnormen ontstond en ontstaat geleidelijk een groter mestoverschot op regionale en nationale schaal. Dat overschot is tot nu toe weggewerkt door afzet naar akkerbouwgebieden, export en door verbranding van kippenmest.

Momenteel is een voorstel voor wijziging van de Meststoffenwet in voorbereiding. Daarover zal wellicht eind 2013 besluitvorming plaatsvinden in de Tweede kamer, onder meer over het al of niet laten voortbestaan van varkens- en pluimveerechten en het al of niet invoeren van rundveerechten. Staatssecretaris Dijksma heeft in een brief aan de Tweede Kamer (van 18 januari 2013) aangegeven dat het agrarisch bedrijfsleven moet komen met concrete plannen voor de realisatie van voldoende mestverwerkingscapaciteit en aanvullende maatregelen gericht op de realisatie van de doelen van het mestbeleid en alle overige aan de veehouderij gerelateerde milieudoelen. Mocht blijken dat de sector deze verantwoordelijkheid niet waar kan maken, dan is volgens de Staatssecretaris ingrijpen van de overheid in de omvang van de veestapel onvermijdelijk, bijvoorbeeld door het invoeren van rundveerechten in plaats van de in 2015 te vervallen melkquotering.

Onderstaand figuur geeft een beeld van de omvang van het mestoverschot in Noord-Brabant (het verschil tussen productie en plaatsingsruimte op landbouwgrond in Noord-Brabant volgens de bemestingsnormen van de Meststoffenwet). De rundveehouderij is overwegend grondgebonden met een bescheiden mestoverschot en de kippenmest wordt al grotendeels verbrand. Van de varkensbedrijven heeft 99% een mestoverschot (vaak een zeer groot deel van de productie). Dit overschot wordt afgevoerd naar akkerbouwgebieden binnen en vooral buiten Noord-Brabant en naar het buitenland. Bij mestverwerking zal het vooral gaan om varkensmest.

Figuur 5 Mestproductie en mestplaatsingsruimte in Noord-Brabant

Onderzochte alternatieven en effectvergelijking

In dit MER zijn in overeenstemming met de factsheet mestverwerking de effecten bepaald van de volgende beleidsmatige ruimtelijke alternatieven voor mestverwerking en mestvergisting:

- **Alternatief 1**. Huidig beleid voortzetten. Mestverwerking is toegestaan op bedrijventerreinen en op het eigen erf voor eigen mest. Mestvergisting is toegestaan als nevenactiviteit op een agrarisch bedrijf binnen het bouwblok; als zelfstandige activiteit op bedrijventerreinen, in een LOG, in vestigingsgebied glastuinbouw.
- **Alternatief 2**. Aanpassing Verordening ruimte: laten vervallen van het verschil tussen vergisting en verwerking en meer mogelijkheden bieden voor mestverwerking dan alleen bedrijventerreinen.

De effecten van de ruimtelijke alternatieven zijn beschreven op basis van de huidige veestapel en de volgende varianten voor de omvang van de veestapel:

- Een variant uitgaande van 25% meer vee, met bijna 3 keer zo veel te verwerken mest (5 miljoen ton per jaar, bij de huidige veestapel bijna 2 miljoen ton per jaar).
- Een variant uitgaande van 25% minder vee, met ongeveer de helft minder te verwerken mest (1 miljoen ton, bij ongewijzigd rijksbeleid).

Effectvergelijking

De effecten zijn in de eerste plaats kwalitatief beoordeeld ten opzichte van de huidige situatie en daarnaast ten opzichte van de benodigde mestverwerkingscapaciteit in 2015 voor de huidige veestapel op basis van de capaciteitseisen van het wijzigingsvoorstel Meststoffenwet volgens het huidige beleid (en volgens het huidige beleid alleen op bedrijventerreinen). Deze tweede beoordelingsvariant geeft een duidelijker inzicht in het verschil in effecten tussen het voldoen aan de voorgestelde wettelijke capaciteitseis (wijzigingsvoorstel Meststoffenwet) met huidig beleid (alleen op bedrijventerrein) of ook verwerking verspreid in het landelijk gebied.

Beoordeeld zijn de effecten van ruimtelijke verschillen in de locaties van mestverwerking/mestvergisting in de verschillende alternatieven en varianten. De beoordeling heeft betrekking op effecten in en nabij de provincie Noord-Brabant. De effecten elders in Nederland en in het buitenland zijn waar relevant indicatief en kwalitatief beschreven.

Onderstaande tabel geeft een totaaloverzicht van de effectbeoordeling voor de alternatieven voor mestverwerking ten opzichte van de huidige situatie.

Beoordelingscriterium	Benodigde capaciteit mestverwerking in 2015 bij huidige veestapel		Benodigde capaciteit mestverwerking bij 25% meer vee		Benodigde capaciteit mestverwerking bij 25% minder vee	
	Alternatief 1: op bedrijven-terreinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied	Alternatief 1: op bedrijven-terreinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied	Alternatief 1: op bedrijven-terreinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied
Kans op geurhinder in de bebouwde kom	--	-	--	--	-	-
Kans op geurhinder buiten de bebouwde kom	-	--	--	---	-	--
Invloed op concentratie fijn stof binnen de bebouwde kom	--	-	--	--	-	-
Invloed op concentratie fijn stof buiten de bebouwde kom	-	--	--	---	-	--
Invloed kans op geluidhinder	-	--	--	---	-	-
Invloed op externe veiligheid	0	0	0	0	0	0
Invloed op gezondheidsrisico's binnen de bebouwde kom	--	-	---	--	-	-
Invloed op gezondheidsrisico's buiten de bebouwde kom	-	--	--	---	-	--
Verandering stikstofdepositie op natuurgebieden	0	0	---	---	+++	+++
Invloed op kwaliteit oppervlaktewater	--	--	---	---	-	-
Invloed op het landschap	0	--	--	---	-	-
Invloed op verkeersafwikkeling en verkeersveiligheid	-	--	--	---	-	-
Invloed op de emissie van broeikasgassen	++	++	---	---	+++	+++

Tabel 8 Effectvergelijking bouwsteen mestverwerking t en opzichte van de huidige situatie.

Onderstaande tabel geeft een totaaloverzicht van alle effectbeoordelingen voor de alternatieven voor mestverwerking ten opzichte van benodigde mestverwerkingscapaciteit in 2015 voor de huidige veestapel bij huidig beleid.

Beoordelings-criterium	Benodigde capaciteit mestverwerking in 2015 bij huidige veestapel		Benodigde capaciteit mestverwerking bij 25% meer vee		Benodigde capaciteit mestverwerking bij 25% minder vee	
	Alternatief 1: op bedrijven-terreinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied	Alternatief 1: op bedrijventer-reinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied	Alternatief 1: op bedrijventer-reinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied
Kans op geurhinder in de bebouwde kom	0	+	---	--	+	+
Kans op geurhinder buiten de bebouwde kom	0	-	--	---	++	+
Invloed op concentratie fijn stof binnen de bebouwde kom	0	+	---	--	+	+
Invloed op concentratie fijn stof buiten de bebouwde kom	0	-	--	---	++	+
Invloed kans op geluidhinder	0	-	-	--	+	++
Invloed op externe veiligheid	0	0	0	0	0	0
Invloed op gezondheidsrisico's binnen bebouwde kom	0	+	---	--	+	+
Invloed op gezondheidsrisico's buiten bebouwde kom	0	-	--	---	++	+
Verandering stikstofdepositie op natuurgebieden	0	0	---	---	+++	+++
Invloed op kwaliteit oppervlaktewater	0	0	---	---	++	++
Invloed op het landschap	0	--	--	---	+	++
Invloed op verkeersafwikkeling en verkeersveiligheid	0	-	--	---	+	++
Invloed op de emissie van broeikasgassen	0	0	---	---	+++	+++

Tabel 9 Effectvergelijking bouwsteen mestverwerking ten opzichte van benodigde mestverwerkingscapaciteit in 2015 voor de huidige veestapel bij huidig beleid.

Conclusies

Effecten ten opzichte van de huidige situatie

Bij het accommoderen van de vereiste omvang van mestverwerking (overeenkomstig de voorstellen van de Meststoffenwet) bij de huidige veestapel scoort vestiging van (collectieve) installaties uitsluitend op industrieterreinen per saldo iets minder negatief dan (ook) vestiging verspreid in het landelijk gebied. Industrieterreinen scoren minder negatief op verkeer, landschap en geluidhinder. Voor geur en fijn stof zijn er tegengestelde effecten tussen bebouwde kom en buitengebied afhankelijk van het alternatief. Het alternatief landelijk gebied scoort iets beter op gezondheid. De varianten met mestverwerking voor 25% meer vee scoren overwegend negatief (uitsluitend collectieve installaties op industrieterrein) tot zeer negatief (ook collectieve installaties in landelijk gebied). De variant 25% minder vee heeft iets minder negatieve effecten omdat dan ten opzichte van 25% meer vee minder verwerkingscapaciteit nodig is maar nog altijd meer (circa 2 keer zo veel) als de nu aanwezige mestverwerkingscapaciteit.

Effecten ten opzichte van benodigde mestverwerkingscapaciteit in 2015 voor de huidige veestapel bij huidig beleid

Mest verwerken ook in het landelijk gebied bij de huidige veestapel is licht positief ingeschat voor de bebouwde kom wat betreft geur, fijn stof en gezondheidsrisico's. De effecten op de overige aspecten en alternatieven is ingeschat als licht negatief tot zeer negatief. Ten opzichte van het huidige beleid ook toestaan van mest verwerken in het landelijk gebied heeft negatieve gevolgen voor het landelijk gebied voor de aspecten geur, fijn stof, geluidhinder, gezondheidsrisico's, landschap en verkeer. Ook bij 25% meer vee zijn de effecten voor de variant ook mest verwerken in het landelijk gebied op deze aspecten vaak negatiever ingeschat voor de variant alleen mest verwerken op industrieterrein. De variant 25% minder vee heeft positieve effecten omdat dan ten opzichte van de benodigde mestverwerking voor de huidige veestapel minder mestverwerking nodig is.

Effecten buiten Noord-Brabant

Het al of niet bewerken van het Noord-Brabantse mestoverschot vóór transport naar landbouwgrond buiten Noord-Brabant heeft buiten Noord-Brabant vooral effecten op het aantal transportbewegingen.

Aanbevelingen

- Gegeven de zeer negatieve effecten van (25%) meer vee in de provincie Noord-Brabant verdient het aanbeveling om het bieden van ruimte voor mestverwerking te beperken tot capaciteit voor de mest van de huidige veestapel.
- De keuze tussen mest verwerken (boven veehouderijbedrijfsniveau) toestaan op alleen bedrijfsterrein of ook verspreid in het landelijk gebied is een keuze tussen:
  - meer of minder belasten van de bebouwde kom met negatieve effecten op geur, fijn stof en gezondheidsrisico's en
  - meer of minder belasten van het landelijk gebied met negatieve effecten op geur, fijn stof, geluidhinder, gezondheidsrisico's, landschap en verkeer.

5 Effecten voorkeursalternatief

5.1 ONTWERP STRUCTUURVISIE EN ONTWERP VERORDENING RUIMTE 2014

In juli 2013 zijn de ontwerp Structuurvisie 2014 (ontwerp SVRO 2014) en de ontwerp Verordening ruimte 2014 (ontwerp Vr 2014) gepubliceerd. Na behandeling in een Statencommissie (30 augustus 2013) en mogelijk aanpassing daarvan, wordt de ontwerp SVRO 2014 en de ontwerp Vr 2014, samen met dit planMER, ter inzage gelegd. Hieronder zijn enkele hoofdlijnen opgenomen van de ontwerp Vr 2014, zoals deze in juli 2013 naar de Statencommissie TSP is gestuurd.

De integrale zonering voor de intensieve veehouderij vervalt. De functie van extensiveringsgebied blijft wel behouden. Daarvoor is een aparte aanduiding opgenomen: Beperkingen veehouderij (artikel 25). Voor veehouderijen is het volgende systeem uitgewerkt:

Hoofdregel: de bebouwing wordt op de muur begrensd, er wordt geen uitbreiding toegelaten van bestaande bouwblokken en er is geen omschakeling of VAB-vestiging van veehouderijen mogelijk. Dit betekent dat iedere ontwikkeling van veehouderijen –ook binnen toegekende bouwblokken- wordt stil gelegd.
Uitzondering: aan alle veehouderijen buiten het gebied Beperking veehouderij kan ontwikkelingsruimte geboden worden (uitbreiding bebouwing binnen het vigerende bouwblok, uitbreiding bouwblokken tot maximaal 1,5 ha en omschakeling naar een veehouderij tot ten hoogste 1,5 ha) mits dit bijdraagt aan de ontwikkeling van een zorgvuldige veehouderij. Hieraan zijn diverse voorwaarden verbonden, zoals een zorgvuldige dialoog en normen voor geur en fijn stof op gebiedsniveau. Voor de invulling wat (de ontwikkeling naar) een zorgvuldige veehouderij inhoudt, worden nadere regels gesteld (te weten de Brabantse zorgvuldigheidsscore veehouderij (BZV).

In dit ontwerp is een gebiedsnorm opgenomen voor geur en fijn stof. Het gaat om toets waarden met betrekking tot de cumulatieve geurbelasting (door geur uit stallen van veehouderijen) en de concentratie van fijn stof (uit veehouderijen maar ook gecombineerd met de concentratie uit andere bronnen).
Omdat het grovere fijn stof dat afkomstig is uit de veehouderij drager is van ziekteverwekkers wil de provincie, in afwachting van de ontwikkeling van een norm voor endotoxinen door het Rijk, hiervoor een norm stellen in de Verordening ruimte. De voorgestelde provinciale norm in de ontwerp Vr ligt omwille van de volksgezondheid en om nieuwe overschrijdingen te voorkomen daarom iets lager dan de Europese norm. Met het opnemen van een norm in de ontwerp Vr 2014 beoogt de provincie feitelijk via het ruimtelijk beleid uit te sluiten dat er nieuwe overschrijdingssituaties optreden.
Met het stellen van een gebiedsnorm voor de maximale cumulatieve geurbelasting (achtergrondbelasting) op provinciaal niveau beoogt de provincie een gelijke uitgangspositie voor alle veehouderij in Brabant. In het geval dat de cumulatieve geurbelasting de in de Vr opgenomen norm overschrijdt, kan een veehouderij bedrijf alleen ontwikkelen (extra bebouwing) als deze ontwikkeling gepaard gaat met een proportionele vermindering van de geurbelasting.

5.2 EFFECTEN VOORKEURSALTERNATIEF INTENSIEVE VEEHOUDERIJ

Ten opzichte van het vigerende beleid (zoals vastgesteld in de Verordening ruimte) zijn de effecten van het voorgenomen beleid ten aanzien van de veehouderij voor de milieuaspecten als positief te beoordelen. Nieuw ten opzichte van het eerdere provinciale beleid en vergelijkbaar beleid bij andere provincies is het stellen van eisen aan uitbreidingen van intensieve veehouderijen binnen eerder begrensde bouwblokken. Dat is aan te merken als een trendbreuk ten opzichte van het beleid dat tot dusverre vaak wordt gehanteerd bij het opstellen van bijvoorbeeld bestemmingsplannen buitengebied. Bestaande rechten en daarmee eerder begrensde bouwblokken van intensieve veehouderijen worden daar vaak in overgenomen uit voorgaande plannen. Vaak bevatten die bouwblokken nog veel uitbreidingsruimte. Sturen via regels in bestemmingsplannen is dan veel minder mogelijk, omdat voorwaarden en toetsen pas aan de orde zijn bij het nemen van een nieuw planologisch besluit. Met de voorgenomen aanpassing van de Verordening ruimte brengt de provincie hier een belangrijke verandering aan. Dit leidt tot een sterke versnelling van de doorwerking van het nieuw provinciaal beleid ten opzichte van eerdere plannen.

De invulling van de BZV is nog niet duidelijk. De feitelijke uitwerking van de BZV is sterk bepalend voor de verwachte effecten. In de onderzochte varianten in de bouwsteen is niet of slechts beperkt rekening gehouden met extra eisen uit de BZV die de ontwikkelruimte beperken. Dit betekent dat de bandbreedte van mogelijke effecten is verkend, en dat de verdere invulling van de Verordening ruimte en de BZV binnen die onderzochte bandbreedte bepalend zijn voor de effecten die zullen of kunnen optreden.

5.3 EFFECTEN VOORKEURSALTERNATIEF GRONDGEBONDEN VEEHOUDERIJ

De ontwerp SVRO / Verordening ruimte 2014 stelt een maximum van 1,5 ha aan het bouwblok voor melkveehouderij. Bij uitbreiding binnen het bestaande bouwblok zullen de BZV-eisen gaan gelden, die ook bepalingen over grondgebondenheid kunnen bevatten. Uitbreiding boven 1,5 ha is mogelijk bij volledige grondgebondenheid: indien het bedrijf blijvend beschikt over grond voor een veebezetting van 2 grootvee-eenheden (GVE) per ha grond of minder, dus niet meer dan 2GVE per ha grond houdt.

Dit voorkeursalternatief komt overeen met het in de bouwsteen grondgebonden melkveehouderij beoordeelde alternatief grondgebondenheid. In de bouwsteen zijn twee varianten onderscheiden: alleen grondgebondenheid eisen voor de uitbreiding en ook grondgebondenheid eisen voor de huidige situatie alvorens uitbreiding toe te staan.

Hoewel het nog onduidelijk is welke BZV-eisen er gaan gelden voor uitbreiding tot 1,5 ha, zijn de effecten als positief te beoordelen. Het voornemen maakt een sterke groei van de totale Brabantse melkveestapel minder waarschijnlijk en kan leiden tot enige krimp van de totale Brabantse melkveestapel. En als gevolg van deze krimp zijn de effecten van de varianten op alle beoordelingsaspecten positief beoordeeld.

Als echter in de BZV geen grondgebondenheidseisen gesteld gaan worden aan uitbreiding tot 1,5 ha dan kan de totale Brabantse melkveestapel nog substantieel gaan groeien met overwegend (licht) negatieve effecten.

5.4 EFFECTEN VOORKEURSALTERNATIEF MESTVERWERKING

Het voorkeursalternatief (SVRO) bestaat uit het faciliteren van mestverwerking voor mest van alleen de Noord-Brabantse veestapel en alleen voor de huidige omvang van de veestapel zodat mestverwerking niet gaat bijdragen aan groei van de veestapel. Het voorkeuralternatief gaat uit van enkele tientallen installaties voor de opwerking van de dunne mestfractie en 3 installaties voor het opwerken van de dikke mestfractie. De installaties voor dunne fractie zijn mogelijk op industrieterreinen en op locaties in het buitengebied (in het gemengd landelijk gebied, op locaties van vrijkomende agrarische bebouwing). De installaties voor de dikke fractie zijn alleen mogelijk op industrieterrein. Zowel in het buitengebied als op industrieterrein is combinatie van vergisten en verwerken mogelijk. Veehouderijbedrijven mogen op hun eigen bedrijf de mest van dat eigen bedrijf verwerken, maar geen mest van elders. Dit voorkeursalternatief komt overeen met alternatief 2 (mest verwerken van dunne mest naast op industrieterrein ook in het landelijk gebied, dikke fractie alleen verwerken op industrieterrein) uit de bouwsteen mest verwerken.

Beperken van de (volgens het wijzigingsvoorstel Meststoffenwet vereiste) mestverwerkingscapaciteit tot de huidige omvang van de Brabantse veestapel draagt bij aan het beperken van de groei van de totale Brabantse veestapel. Deze maatregel geeft daarvoor geen garanties, omdat:

- Mest exporteren (in het wijzigingsvoorstel Meststoffenwet) ook is aangemerkt als mest verwerken.
- Gegeven het feit dat ook nu zonder mestverwerking het mestoverschot van de huidige veestapel zijn weg vindt, zal meer mestverwerking capaciteit toch ruimte kunnen bieden voor groei van de totale Brabantse veestapel.

Het effect van mest verwerken ook in het landelijk gebied is bij de huidige veestapel licht positief ingeschat voor de bebouwde kom wat betreft geur, fijn stof en gezondheidsrisico's. De effecten op de overige aspecten en alternatieven zijn ingeschat als licht negatief tot zeer negatief. Ten opzichte van het huidige beleid ook toestaan van mest verwerken in het landelijk gebied heeft negatieve gevolgen voor het landelijk gebied voor de aspecten geur, fijn stof, geluidhinder, gezondheidsrisico's, landschap en verkeer. Als de effecten op geur, fijn stof en gezondheidsrisico's tussen landelijk gebied en bebouwde kom tegen elkaar zijn weg te strepen dan lijkt een keuze voor alleen bedrijventerrein voor de hand te liggen om redenen van landschap en verkeersveiligheid in het landelijk gebied. De verschillen in effecten zijn echter zodanig gering dat geen duidelijk voorkeur is uit te spreken voor alleen bedrijventerrein of alleen landelijk gebied.

Voor alle ruimtelijke alternatieven is het uitgangspunt regionale mestverwerking en voorscheiding en vergisten van de dikke fractie, gevolgd door mestraffinage, mono-mestvergisting en de variant mest-scheiding zonder vergisting in combinatie met drogen-korrelen. Deze aanpak geeft de beste effectiviteit van investeringen en subsidies op de CO2-reductie. De provincie Noord-Brabant wil de mestverwerkings-capaciteit beperken tot de voor Noord-Brabantse mest vereiste capaciteit op basis van de huidige omvang van de Noord-Brabantse veestapel. Daarmee wordt bijgedragen aan het niet toenemen van de broeikas-gasemissie als gevolg van een grotere veestapel.

5.5 TOETS AAN DE NATUURBESCHERMINGSWET

Effecten als verstoring of verdroging van Natura2000-gebieden zijn in de Passende Boordeling, die als bijlage bij de planMER is opgenomen, op voorhand uitgesloten. Negatieve effecten door een toename van de stikstofbelasting op Natura2000 gebieden zijn niet op voorhand uit te sluiten.

Ook bij de inzet van emissie reducerende technieken, ook voor bestaande stallen (de zogenaamde worst-case/best-case analyse) zijn negatieve effecten door een toename van de stikstofbelasting op Natura2000 niet op voorhand uit te sluiten. Het scenario waarbij voor alle stallen (dus ook de bestaande stallen) wordt uitgegaan van nu vergunbare stallen met een zo hoog mogelijk reductie van de ammoniakemissie, laat voor bijna alle Natura2000-gebieden ten opzichte van de referentie voor de Natuurbeschermingswet een afname van de ammoniakbelasting uit stallen van veehouderijen zien. Maar met uitzondering van de Natura-gebieden Langstraat en Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem. Rondom deze gebieden zijn relatief weinig veehouderijen gelegen waar er emissiereducties bij blijvende bedrijven te behalen zijn die voldoende zijn om de behoefte aan extra emissies voor groei van veehouderijen te compenseren. De daarvoor benodigde milieuruimte zal beschikbaar moeten komen door stoppende bedrijven of de groei zal niet kunnen plaatsvinden.

Omdat in het huidige beleid en ook in het voorgenomen beleid (ontwerp Structuurvisie en ontwerp Verordening ruimte 2014) omschakeling naar veehouderij (intensief of grondgebonden) mogelijk is en ook effecten door een toename van emissies uit mestverwerking niet zijn uit te sluiten, kan de stikstofbelasting op nu al overbelaste en gevoelige habitats van Natura2000-gebieden in - of in de omgeving van Noord-Brabant, in theorie, nog verder toenemen. Een dergelijke (worst-case) ontwikkeling past niet binnen de huidige kaders van de Natuurbeschermingswet. Omdat zo'n ontwikkeling echter niet uit te sluiten valt binnen de mogelijkheden die worden geboden in de ontwerp Structuurvisie en de ontwerp Verordening ruimte 2014, zijn significante negatieve effecten niet op voorhand uit te sluiten.

Ten opzichte van het vigerend beleid (SVRO 2009 en Verordening ruimte 2012) is de planologische ruimte die wordt geboden aan de veehouderij in de ontwerp SVRO en ontwerp Vr 2014 kleiner. Onder andere vanwege het aanscherpen van beleid voor grondgebonden veehouderijen en het opnemen van extra voorwaarden (waaronder een toets op de cumulatieve geurbelasting) bij uitbreiding van veehouderijen. Omdat daarnaast ook nog is voorzien in het toetsen van uitbreidingen van veehouderijen, ook binnen een eerder vastgelegd agrarisch bouwblok, aan duurzaamheidseisen, kan geconcludeerd worden dat het nieuwe beleid ten opzichte van het vigerende beleid niet leidt tot een extra toename van de stikstof-belasting op Natura2000-gebieden.

Colofon

PLANMER HERZIENING STRUCTUURVISIE RO TRANSITIE VEEHOUDERIJ

SAMENVATTING

OPDRACHTGEVER:

Provincie Noord-Brabant

STATUS:

Definitief

AUTEUR:

K.B.M. Albers
ing. L.T.M. Lamers
drs. H.P.T. Ullenbroeck

GECONTROLEERD DOOR:

Drs. H.P.T. Ullenbroeck

VRIJGEGEVEN DOOR:

Drs. H.P.T. Ullenbroeck

9 september 2013
077276640:A

ARCADIS NEDERLAND BV
Mercatorplein 1
Postbus 1018
5200 BA 's-Hertogenbosch
Tel 073 6809 211
Fax 073 6144 606
www.arcadis.nl
Handelsregister 09036504

1 Inleiding

Aanleiding

Binnen de Provincie Noord-Brabant vindt momenteel een debat plaats over ondersteunend beleid om de transitie van de veehouderij naar 2020 verder vorm te geven. Dit in het verlengde van het koersdocument Transitie Stad en Platteland en het rapport van de Commissie van Doorn (Al het vlees duurzaam). Gedeputeerde Staten hebben op 27 november 2012 een denklijn vrijgegeven om deze transitie te bereiken: 'Ontwikkelruimte moet je verdienen en is niet onbegrensd'. Implementatie van de denklijn vraagt een aanpassing van de beleidskaders zoals neergelegd in de Structuurvisie ruimtelijke ordening, die op 1 oktober 2010 door Provinciale Staten is vastgesteld.

M.e.r.-procedure gekoppeld aan wijziging van de Structuurvisie Ruimtelijke Ordening

Op basis van de Wet milieubeheer en het Besluit Milieueffectrapportage dient ter onderbouwing van een (partiële) herziening van een structuurvisie een procedure voor milieueffectrapportage (m.e.r.-procedure) doorlopen te worden. Deze plicht is van toepassing indien de structuurvisie kaderstellend is voor latere m.e.r.-plichtige besluiten en/of indien sprake is van mogelijke consequenties voor Natura-2000 gebieden. Dit is hier het geval. Het op te stellen plan-Milieueffectrapport (planMER) dient inzicht te geven aan de milieugevolgen van het voorgenomen beleid en eventuele andere beleidskeuzen, zodat informatie over de mogelijke milieugevolgen beschikbaar is en kan worden meegenomen in de plan- en besluitvorming.

Consultatie over de opzet van het milieuonderzoek

De eerste stap in het proces om te komen tot een planMER is het raadplegen van instanties over het detailniveau en de reikwijdte van het milieuonderzoek. Daarvoor is een Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) opgesteld. De m.e.r.-procedure is gestart met een bekendmaking van het voornemen via een openbare kennisgeving (op 6 februari 2013) en de ter inzage legging van de NRD van 7 februari tot en met 7 maart 2013. Ook heeft de provincie de Commissie voor de milieueffectrapportage (Cie. m.e.r.) gevraagd een advies uit te brengen over het uit te voeren milieuonderzoek. De commissie heeft haar voorlopig advies uitgebracht op 20 maart 2013 en haar definitieve advies gepubliceerd op 1 mei 2013 (rapportnummer Cie. M.e.r.: 2751-81, zie bijlage 1).

Vervolgprocedure

De denklijn “Ontwikkelruimte moet je verdienen en is niet onbegrensd' is door Provinciale Staten (PS) op 22 maart 2013 vastgesteld, maar moet nog worden geconcretiseerd in de partiële herziening van de Structuurvisie en een wijziging van de Verordening ruimte. Uitbreiding van veehouderijen is in de toekomst mogelijk door de toepassing van het nog vorm te geven instrument ‘Brabantse Zorgvuldigheidsscore Veehouderij’ (BZV-maatlat). Andere voorgenomen beleidswijzigingen zijn onder andere het invoeren van een maximum van 1,5 ha bouwblok voor grondgeboden veehouderijen en het laten vervallen van de verwevings- en landbouwontwikkelingsgebieden.

Deze aanpassingen van het provinciaal beleid worden opgenomen in een (partiële) herziening van de Structuurvisie, die naar verwachting in het najaar van 2013 ter inzage wordt gelegd. Een eerste uitwerking van de BZV-maatlat wordt naar verwachting eind 2013 door Gedeputeerde Staten vastgesteld. Vaststelling van de partiële herziening door Provinciale Staten is voorzien in 2014.

Reacties naar aanleiding van dit planMER
Dit planMER wordt samen met het ontwerp van de (partiële) herziening van de Structuurvisie ter inzage gelegd. In die fase is het voor iedereen mogelijk om een reactie te geven op het PlanMER en zienswijzen in te dienen op de ontwerp Structuurvisie. Daarnaast wordt het PlanMER door de Commissie m.e.r. getoetst. Deze onafhankelijke commissie toetst of alle informatie in het PlanMER aanwezig is om het milieu volwaardig mee te nemen in de besluitvorming over de ontwerp Structuurvisie. De Commissie m.e.r. neemt daarbij ook de reacties op het PlanMER mee die tijdens de inspraakperiode zijn gemaakt.

Op dit planMER kunnen wederom door een ieder zienswijzen worden ingediend. Onderstaand staat aan wie dat geadresseerd dient te worden. De provincie zal in een kennisgeving de ter visieleggingstermijn vaststellen.
Eventuele reacties kunnen per post worden aangeleverd aan:

Provincie Noord-Brabant
T.a.v. de heer J.H.A.M. van der Wijst
Postbus 90151
5200 MC ‘s-Hertogenbosch

Omdat er mogelijk sprake is van beïnvloeding van Natura 2000-gebieden die vallen onder de bescherming van de Vogel- en Habitatrichtlijn en de Natuurbeschermingswet 1998, is er ook een Passende Beoordeling opgesteld. De Passende Beoordeling is als afzonderlijke bijlage (zie bijlage 4) van dit planMER opgenomen.

2 Het voornemen

2.1 HERZIENING STRUCTUURVISIE, TRANSTIE VEEHOUDERIJ

Een structuurvisie is een planfiguur uit de Wet ruimtelijke ordening. In de Structuurvisie Ruimtelijke Ordening geeft de provincie aan wat zij belangrijk vindt bij de verdeling en het gebruik van ruimte in Noord-Brabant en hoe zij haar doelen wil bereiken. De Verordening ruimte is één van de instrumenten om het provinciaal ruimtelijk beleid te realiseren, naast bijvoorbeeld ontwikkelingsgerichte, communicatieve en financiële instrumenten. De Verordening ruimte bevat instructieregels die van belang zijn voor gemeenten bij het opstellen van hun bestemmingsplannen. Belangrijke onderwerpen in de Verordening ruimte zijn regels voor agrarische ontwikkelingen, waaronder de intensieve veehouderij en de bescherming van natuurgebieden. Voor een paar onderwerpen zijn in de Verordening regels opgenomen die rechtstreeks doorwerken naar de vergunningverlening bij gemeenten.

De provincie Noord-Brabant heeft de Structuurvisie Ruimtelijke Ordening waarin het nieuwe beleid tot 2025 (met een doorkijk naar 2040) wordt beschreven op 1 oktober 2010 vastgesteld. Het principe van zorgvuldig ruimtegebruik is een belangrijke pijler van de Structuurvisie. Het doel van het principe is zorgvuldig om te gaan met de beschikbare ruimte, ofwel het optimaal benutten van bestaande bebouwing voor nieuwe functies. Als desondanks toch nieuw ruimtebeslag nodig is dan moeten ruimtelijke ontwikkelingen de natuurlijke basis van het landschap respecteren en nieuwe kwaliteiten toevoegen, gebaseerd op de ontwikkelingsgeschiedenis van het landschap.

2.2 BELEID TEN AANZIEN VAN DE VEEHOUDERIJ

2.2.1 HUIDIG BELEID

Intensieve veehouderij
In april 2005 hebben Provinciale Staten negen revitaliseringsplannen vastgesteld. Het ging daarbij om zeven reconstructieplannen en twee zogenoemde gebiedsplannen. De reconstructieplannen hebben hun basis in de Reconstructiewet concentratiegebieden. De gebiedsplannen kennen geen wettelijke basis, maar hanteren dezelfde doelstellingen. In de reconstructieplannen is voor de intensieve veehouderij een integrale zonering opgenomen. De reconstructiegebieden zijn gebiedsdekkend verdeeld in extensiveringsgebieden, verwevingsgebieden en landbouwontwikkelingsgebieden. Ook in de gebiedsplannen zijn extensiveringsgebieden aangewezen.

De zonering intensieve veehouderij uit de reconstructie- en gebiedsplannen is overgenomen in de Verordening ruimte, waarbij dient te worden opgemerkt dat het beleid voor de intensieve veehouderij zoals dat in de reconstructieplannen is opgenomen op een aantal onderdelen is aangescherpt naar aanleiding van de behandeling van het Burgerinitiatief[1] in maart 2010 over de negatieve gevolgen en schaalvergroting intensieve veehouderij (zie ook paragraaf 3.4).

- Binnen extensiveringgebieden is geen nieuwvestiging, uitbreiding (van bouwblokken), hervestiging of omschakeling van intensieve veehouderijen mogelijk. Uitbreiding van bebouwing ten behoeve van intensieve veehouderij binnen het bestaande bouwblok is sinds 1 oktober 2010 niet meer mogelijk.
- Binnen verwevingsgebieden is hervestiging of uitbreiding mogelijk mits sprake is van duurzame locaties en bouwblokken mogen niet groter worden dan 1,5 hectare. Nieuwvestiging is niet mogelijk.
- Binnen een landbouwontwikkelingsgebied is geen nieuwvestiging toegestaan en bouwblokken mogen in delen van LOG's niet (meer) groter worden dan 1,5 hectare, in de overige delen tot maximaal 2,5. In december 2011 hebben Provinciale Staten van Noord-Brabant besloten de maximum maat van bouwblokken van intensieve veehouderijen in LOG's voorlopig te beperken tot 1,5 hectare.
- Binnen gebouwen mag hooguit één bouwlaag gebruikt worden voor het houden van dieren.

Alleen op duurzame locaties is uitbreiding van het bouwblok voor intensieve veehouderijen toegestaan. Op basis van de Verordening ruimte is uitbreiding van het bouwblok mogelijk in verwevingsgebieden en landbouwontwikkelingsgebieden, mits er sprake is van aantoonbaar ruimtelijk-economische belangen, zuinig ruimtegebruik en de ontwikkeling is aanvaardbaar vanuit het oogpunt van milieu (vooral ammoniak, geur, fijn stof en gezondheid voor mensen) en ruimte (vooral natuur, landschap en cultuurhistorie).

Grondgebonden veehouderijen
In de Verordening ruimte zijn voor de grondgebonden veehouderijen geen maxima van bouwblokken of andere specifieke regels ten aanzien van de benutting van bestaande bouwblokken of duurzame locaties opgenomen. Via generieke regels gelden er randvoorwaarden voor ontwikkeling van grondgebonden veehouderijen, vanuit de bescherming van waarden op het gebied van natuur, landschap en water. Deze waarden, die op provinciaal niveau beschermd worden, zijn vooral aanwezig in de groenblauwe structuur (kerngebied groenblauw, groenblauwe mantel en waterbergingsgebied). In het overig buitengebied is er meer beleidsruimte voor gemeentelijke afwegingen. Nieuwvestiging is uitgesloten, tenzij er sprake is van verplaatsing voor een publiek doel (bijvoorbeeld aanleg EHS of een uitbreiding van een kern). Omschakeling naar grondgebonden veehouderij is toegestaan.

Mestverwerking en mestvergisting
Bij mestverwerking worden de mineralen fosfaat en stikstof verwijderd. Dat is niet het geval bij mestvergisting, de mineralen blijven achter in het residu. Mestverwerking is in de Verordening ruimte toegestaan op bedrijventerreinen en op het eigen erf voor eigen mest. Mestvergisting is toegestaan als nevenactiviteit op een agrarisch bedrijf binnen het bouwblok. Mestvergisting als zelfstandige activiteit is toegestaan op bedrijventerreinen, in een LOG, in vestigingsgebied glastuinbouw en op agrarische bouwblokken (tot een maximum van 1,5 hectare) in het buitengebied, inclusief mestaanvoer van derden.

[1] In het burgerinitiatief/petitie vroegen de indieners aan Provinciale Staten aandacht gevraagd voor verschillende aspecten rond intensieve veehouderij met als centrale thema's de volksgezondheid, het gebruik van antibiotica, de dierhuisvesting en economische aspecten en een aanpassing van het provinciale beleid t.a.v. de intensieve veehouderij.

2.3 VOORGENOMEN BELEID

2.3.1 HOOFDLIJNEN

Koersdocument

De voorgenomen wijziging van de Structuurvisie en Verordening sluit aan bij de koers voor het Brabantse landelijk gebied, zoals die is uiteengezet in het document "Transitie Stad en Platteland" en is vastgesteld door Provinciale Staten in december 2011. Hierin is aangegeven dat de provincie haar regelgeving aanpast en daarmee de Brabantse ondernemers en burgers uitnodigt en uitdaagt om (economische) activiteiten zo in te vullen dat ze (ook) bijdragen aan een 'Beter Brabant'. Daarvoor is het nodig om meer op proces te (kunnen) sturen en ruimte te bieden aan lokale oplossingen met maatschappelijke meerwaarde.[2]

In het koersdocument "De transitie van het Stad en Platteland" is een nieuwe manier van sturing voor de landbouw gepresenteerd die uitgaat van productie van kwaliteit en toegevoegde waarde in plaats van bulkproductie. Deze strategie is mede gebaseerd op het rapport van de Commissie Van Doorn (Al het vlees duurzaam, 2012), dat onderschreven is door Provinciale Staten.
Volgens dit rapport zijn er twee pijlers die de transitie moeten gaan dragen, namelijk:

- een gecoördineerde ketenaanpak die verduurzaming in de gehele voedselketen garandeert en die zowel door de keten zelf als door de overheid geborgd moet worden;
- een lokaal inpassingsbeleid met goede betrokkenheid van de burgers.

Als sluitstuk van de werkzaamheden van de Commissie Van Doorn is op donderdag 1 september 2011 het Verbond van Den Bosch gesloten met de volgende ambitie: De supermarktketens in Nederland hebben in 2020 alleen nog duurzaam vlees in de schappen liggen. Ze creëren daarmee een marktzekerheid die de veehouderij de ruimte biedt zich om te vormen tot 'zorgvuldig intensief'. Hierin staat dierenwelzijn en volksgezondheid centraal en zijn afvalkringlopen gesloten.

Denklijn

Gedeputeerde Staten hebben, om uitvoering te geven aan het rapport Van Doorn, een denklijn uitgezet voor de transitie van de veehouderij naar 2020. Voor alle veehouderijen in Brabant is het uitgangspunt dat ontwikkelruimte verdiend moet worden met stappen in verduurzaming. Verduurzaming wordt bepaald met een maatlat. Het gaat om maatregelen in de bedrijfsvoering, maar het kan ook gaan om de mate van concentratie en begrenzing van bedrijven en dieren in een gebied. Deze maatlat sluit aan op het ketenkwaliteitssysteem van het Verbond van Den Bosch en op bestaande systemen zoals de Maatlat Duurzame Veehouderij. De bedrijfsvoering bepaalt uiteindelijk het ***hoe*** op locatieniveau. Uit het ***hoe*** volgt dan het ***waar***. Naast sturing naar zorgvuldige veehouderij op individueel niveau, wil de provincie ook op gebiedsniveau bezien welke maatregelen nodig zijn om een goede omgeving te realiseren. Dat kan betekenen dat een individueel bedrijf geen ontwikkelruimte krijgt omdat de cumulatieve belasting van een gebied al te hoog is. Gedeputeerde Staten hebben inmiddels een uitwerking op hoofdlijnen van deze denklijn voorgelegd aan Provinciale Staten. Provinciale Staten hebben op 22 maart 2013 ingestemd met deze denkrichting, die als bouwsteen zal dienen voor de uitwerking in diverse beleidsdocumenten, zoals de Structuurvisie ruimtelijke ordening en de Verordening ruimte.

[2] Om uitvoering te geven aan de werkwijze van het koersdocument, is in de zogenaamde "beleidsarme" wijziging van de Verordening ruimte in 2012 de mogelijkheid opgenomen om met een ontheffing of proactieve aanwijzing af te wijken van de algemene regels.

Omdat veehouderijen impact hebben op hun omgeving zowel ruimtelijk (landschappelijk) als qua milieu (onder andere geur- en stikstofemissies) en dit in meer of mindere mate geldt voor alle dierhouderijen, stellen GS voor dat de denklijn geldt voor alle veehouderij. Dus niet alleen voor de intensieve veehouderijen.

Om de gewenste transitie naar een zorgvuldige veehouderij te ondersteunen worden voorwaarden gesteld aan ontwikkelingen van veehouderijen. De criteria voor de stappen in verduurzaming worden instrumenteel ingevuld met een maatlat, de Brabantse Zorgvuldigheidscore Veehouderij (hierna: BZV). Het is een instrument dat duurzame bedrijfsvoering dient te objectiveren. Deze maatlat dient nog geconcretiseerd te worden.

Door ontwikkelruimte op bedrijfsniveau te koppelen aan een score, gegroepeerd rond de thema's volksgezondheid, dierenwelzijn en – gezondheid, natuur en milieu, wil GS bereiken dat iedere ontwikkeling zich progressief beweegt in de transitie naar een zorgvuldige en duurzame bedrijfsvoering in 2020.

De omslag naar een zorgvuldige veehouderij wordt het snelste bereikt indien elke uitbreiding van bebouwing of bouwblok getoetst wordt aan de BZV. Dit houdt in dat GS voorstellen de BZV ook toe te passen bij aanvragen voor uitbreiding van bebouwing binnen een vigerend bouwblok. Uitbreiding van bebouwing is wel mogelijk, maar uitsluitend als aan de eisen van de BZV is voldaan en indien deze plaatsvindt binnen het volume van stoppende bedrijven.

Voor de grondgebonden veehouderij geldt, conform de eisen gesteld aan de intensieve veehouderij, een bovengrens van 1,5 ha voor het bouwblok. Hierbij wordt wel de mogelijkheid geboden voor het, onder voorwaarden, oprichten van voederopslag buiten het bouwblok en landschappelijke inpassing met ruime erfbeplanting, poelen, kavelrandbegroeiingen en aansluiting op landschappelijke netwerken. Ook zijn er voor grondgebonden bedrijven mogelijkheden voor een bouwblok boven 1,5 hectare. Dit moet nog worden uitgewerkt.

Ook de totale ontwikkeling van alle bedrijven samen in een gebied is van belang. GS willen daarom samen met andere betrokken partijen een relatie leggen tussen de draagkracht van een gebied. Bijvoorbeeld via cumulatieve normen voor geur, ammoniak, fijn stof en endotoxinen.

2.3.2 ENKELE ONDERDELEN UITGELICHT

Ter ondersteuning van de verdere besluitvorming heeft de provincie zogenaamde factsheets (kapstok dossier veehouderij) opgesteld. De onderwerpen van deze factsheets zijn veehouderij gerelateerde onderwerpen waarover in de nabije toekomst provinciale besluitvorming moet plaats vinden. Onderstaand is een korte samenvatting opgenomen van de ruimtelijk (voor de Structuurvisie ruimtelijke ordening en de op te stellen planMER) meest relevante thema's in de factsheets.[3]

[3] Meer informatie over denklijn en factsheets is te vinden via:
http://www.brabant.nl/actueel/nieuws/2012/november/denklijn-transitie-veehouderij-naar-2020-bekend.aspx.

Gezondheid

De Gezondheidsraad stelt in haar advies van 30 november 2012 (gezondheidsrisico's rond veehouderijen) dat onze huidige kennis tekort schiet om antwoord te kunnen geven op de vraag tot welke afstand omwonenden onder reguliere omstandigheden verhoogde gezondheidsrisico's lopen. Volgens de Gezondheidsraad heeft de maatschappelijke onrust over de intensieve veehouderij behalve met gezondheidsrisico's, ook te maken met risicopercepties en geurhinder.
Aan de negatieve gezondheidseffecten die hierdoor worden veroorzaakt, is volgens de Raad wel degelijk iets te doen. De Raad beveelt daarom aan dat op lokaal niveau beleid gemaakt wordt en dat zo nodig minimumafstanden tussen veehouderijen en woningen worden vastgesteld. Op beleidsmatige gronden kan dat namelijk wél volgens de Gezondheidsraad.

Voorgenomen beleid (Statenvoorstel 16/13A 22 maart 2013)

De eisen die worden (nu of in de toekomst) gesteld aan bedrijven die om ontwikkelruimte vragen, leveren een bijdrage aan de vermindering van de gezondheidsrisico's voor omwonenden. Hierbij gaat het om eisen aan de blootstelling van omwonenden aan geur, fijn stof en endotoxinen. Die eisen gelden zowel op bedrijfs- als op gebiedsniveau (cumulatief). GS gaan het advies van de Gezondheidsraad en de GGD verwerken in het BZV en andere provinciale regelingen met betrekking tot de veehouderij. Op welke wijze dit concreet gestalte zal krijgen is nog niet duidelijk. Samen met Rijk en gemeenten werkt de provincie mee aan het ontwikkelen van een beoordelingssystematiek voor endotoxinen . Daarnaast zetten GS zich in voor monitorings- en waarschuwingssystemen en informatievoorziening aan burgers. Het hanteren van minimum afstanden tussen veehouderijen en woningen is niet opgenomen in het Statenvoorstel.

Sturingsmogelijkheden omvang veestapel

Er zijn bij de Brabantse burgers zorgen over de grote concentratie veehouderijen (bijvoorbeeld in de Peel) en een mogelijke verdere toename van de veestapel. Deze zorgen zijn gebaseerd op effecten op het gebied van ruimte, natuur, milieu, gezondheid en maatschappelijk draagvlak. Daarom heeft de provincie sturingsmogelijkheden voor de omvang van de veestapel laten onderzoeken.
Dit onderzoek (ARCADIS, 2012) bevat de volgende aanbevelingen:

- Pleit bij het rijk voor handhaving en uitbreiding van het landelijke systeem van dierrechten (plafond op de nationale en regionale veestapel).
- Als het rijk het nationale systeem van dierrechten toch laat vervallen, overweeg dan om als provincie zelf een systeem van dierrechten in te voeren.
- Het begrip duurzame locatie uit de Verordening ruimte kan worden aangevuld met criteria uit de Maatlat Duurzame Veehouderij en is op te nemen in de Verordening ruimte. Daarmee wordt de transitie naar een duurzame bedrijfsvoering beloond in de vorm van ontwikkelingsruimte.

Voorgenomen beleid (Statenvoorstel 16/13A 22 maart 2013)

GS pleiten bij het Rijk voor handhaving en uitbreiding van het landelijk systeem van dierrechten op de nationale en regionale veestapel. Indirect bevat het voorgenomen beleid een sturing via de ruimtelijke ordening (omvang bouwblok, eisen bij uitbreiding zoals saldering met stallen, cumulatieve normen, toets aan draagkracht van een gebied). Daarnaast zijn afspraken gemaakt over monitoring van ontwikkelingen. Het voorbereiden van een provinciaal stelsel van dierrechten is geen onderdeel van het voorgenomen beleid.

Op basis van de randvoorwaarden van de denklijn van GS wordt gestuurd op de ontwikkeling van het individuele bedrijf in zijn omgeving. Op deze manier willen GS invulling geven aan het beheersen van cumulatieve effecten doordat een individuele ontwikkeling alleen mogelijk is wanneer die binnen de gestelde randvoorwaarden blijft. Gemeenten hebben de opdracht om deze randvoorwaarden nader in te vullen op basis van de draagkracht van een gebied. Om de draagkracht van een gebied in beeld te brengen kan een gebiedsprofiel worden opgesteld. Gemeenten hebben de leidende rol bij het opstellen van deze gebiedsprofielen.

Integrale zonering intensieve veehouderij

Momenteel is voor de intensieve veehouderij in Noord-Brabant de integrale zonering vanuit de reconstructieplannen, met extensiveringsgebied, verwevingsgebied en landbouwontwikkelingsgebied van kracht. Mogelijk kan het beleid van de denklijn (ontwikkelingsruimte verdienen met duurzaamheid) in de plaats komen van of gecombineerd worden met een integrale zonering.

Voorgenomen beleid (Statenvoorstel 16/13A 22 maart 2013)

GS stellen voor het beleid voor de verwevings- en landbouwontwikkelingsgebieden te laten vervallen zodra de BZV in werking is getreden. Binnen extensiveringgebieden (rond kernen en natuur) is geen nieuwvestiging, uitbreiding (van bouwblokken), hervestiging of omschakeling van intensieve veehouderijen mogelijk. Uitbreiding van bebouwing ten behoeve van intensieve veehouderij binnen het bestaande bouwblok is niet mogelijk, ook niet via de BZV. Binnen het overige buitengebied (de voormalige verwevingsgebieden en landbouwontwikkelingsgebieden) is uitbreiding van bebouwing ten behoeve van intensieve veehouderij mogelijk, mits er wordt voldaan aan de (minimale) eisen uit de BZV. Dat geldt dus ook voor uitbreiding van bebouwing binnen een vigerend bouwblok. Nieuwvestiging van intensieve veehouderij is niet mogelijk, omschakeling naar intensieve veehouderij wel. Bouwblokken mogen niet (meer) groter worden dan 1,5 hectare. In bijzondere situaties (t.b.v. landschappelijke inpassing of het oplossen van bestaande knelpunten) is uitbreiding van het bouwblok boven 1,5 hectare wel mogelijk. Binnen gebouwen mag hooguit één bouwlaag gebruikt worden voor het houden van dieren.

(Grondgebonden) melkveehouderij

De Provincie Noord-Brabant en de gemeenten kunnen via de ruimtelijke ordening sturen op de grondgebondenheid en daarmee op de omvang van de melkveehouderij. De melkveestapel kan gaan groeien na het afschaffen van de melkquotering in 2015. Naarmate de melkveehouderij daarmee minder grondgebonden wordt (minder zelfvoorzienend/gesloten kringloop voor voer en mestafzet) zal de melkveehouderij meer op de (gebouw gebonden) intensieve veehouderij gaan lijken. Omdat aan de grondgebonden veehouderij in de Verordening ruimte nu geen maximum aan het bouwblok wordt gesteld, kunnen deze bedrijven, uitgaande van het provinciaal beleid, fors doorgroeien. Vraag is of de geschetste ontwikkeling een sturing noodzakelijk maakt, al dan niet door aanpassing van definities voor grondgebondenheid of beperking van de maximale omvang van melkrundveebedrijven.

Voorgenomen beleid (Statenvoorstel 16/13A 22 maart 2013)

Voor de grondgebonden veehouderij geldt, conform de eisen gesteld aan de intensieve veehouderij, een bovengrens van 1,5 ha voor het bouwblok. Hierbij wordt wel de mogelijkheid geboden voor het, onder voorwaarden, oprichten van voederopslag buiten het bouwblok. Ook zijn er voor grondgebonden bedrijven mogelijkheden voor een bouwblok boven 1,5 hectare. Dit moet nog worden uitgewerkt in de BZV. Voor de grondgebonden veehouderij is er geen sprake van gebieden (zoals de extensiveringsgebieden voor de intensieve veehouderij), waarbij uitbreiding van bebouwing voor grondgebonden veehouderij bij voorbaat is uitgesloten.

Mestverwerking

Meer mestverwerking is onderdeel van het voorgestelde landelijk mestbeleid, dat nog moet worden vastgesteld door de Tweede Kamer. Er zijn in Noord-Brabant, afhankelijk van de grootte 15-20 mestverwerkingslocaties nodig (bij de huidige veestapel), dat is één locatie per 3-6 gemeenten.
De weerstand van de omgeving tegen vestiging van mestverwerkings- en mestvergistingsinstallaties is vaak groot. De mate van ruimte voor mestverwerking is na het eventueel afschaffen van varkens- en pluimveerechten en het afschaffen van de melkquotering ook van invloed op de (groei van de) omvang van de veestapel in Noord-Brabant.

Er is verschil tussen mestverwerking en mest bewerken zoals vergisten. Bij mestverwerking wordt de mest gescheiden in deelproducten met als doel efficiënter gebruik van de in de mest aanwezige meststoffen (fosfaat en stikstof) en daarmee en door afzet van mest buiten de Nederlandse landbouw (export) de druk op de mestmarkt te verlichten. Mestvergisting heeft tot doel het opwekken van energie door middel van het omzetten van de organische stof in de mest in biogas. De meststoffen in de mest blijven bij vergisting achter in het digestaat dat alsnog als dierlijke mest afgezet moet worden naar landbouwgrond of mestverwerking. Ruimtelijk gezien bestaat er weinig onderscheid tussen mestverwerking en mestvergisting. Ze vinden beiden plaats in loodsen en silo's.

Voorgenomen beleid (Statenvoorstel 16/13A 22 maart 2013)

Het bestaande beleid van verwerking van mest van derden op industrieterreinen, wordt voortgezet. Dat geldt ook voor mestverwerking van het eigen bedrijf op het eigen erf. Nieuw is dat mestverwerking van derden bij de dunne fractie mogelijk wordt op geschikte plekken in het buitengebied. Naar schatting zijn de komende jaren 15-30 nieuwe locaties nodig in Brabant. Een werkgroep van provincie en ZLTO beoordeelt alle initiatieven. Het voornemen bestaat uit het faciliteren van mestverwerking voor mest van alleen de Noord-Brabantse veestapel en alleen voor de huidige omvang van de veestapel. Met de intentie dat mestverwerking niet gaat bijdragen aan groei van de veestapel. De installaties voor verwerking van de dikke fractie (circa 3 in totaal) zijn alleen mogelijk op industrieterrein. Zowel in het buitengebied als op industrieterrein is combinatie van vergisten en verwerken mogelijk. Daarnaast is verwerking van de eigen mest op het veehouderijbedrijf mogelijk.

2.3.3 CONTOUREN VAN DE BRABANTSE ZORGVULDIGHEIDSCORE VEEHOUDERIJ

Om de transitie te ondersteunen worden voorwaarden gesteld aan ontwikkelingen van veehouderijen. De Brabantse Zorgvuldigheidscore Veehouderij (BZV) is een instrument dat bedoeld is deze eisen te objectiveren door het bieden van ontwikkelruimte op bedrijfsniveau te koppelen aan een score, gegroepeerd rond de thema's volksgezondheid, dierenwelzijn en – gezondheid, natuur en milieu.
De minimumeisen (een voldoende aantal punten) worden periodiek bijgesteld.
Andere uitgangspunten zoals die door GS zijn geformuleerd zijn:

- alleen bovenwettelijke prestaties tellen; dit betekent dat er alleen punten verdiend worden als er maatregelen worden genomen die niet wettelijk zijn voorgeschreven;
- keuzevrijheid in maatregelen voor de ondernemer;
- betrouwbare borging;
- de opzet dient eenvoudig, transparant en toegankelijk te zijn;
- zoveel mogelijk aangesloten wordt bij bestaande systemen.

GS stellen voor de (eerste versie) van de BZV in de loop van 2013 uit te werken en (delen er van) op te nemen in de in provinciale wet- en regelgeving, waaronder de Verordening ruimte. Voorzien is dat GS een eerste versie van de BZV in december 2013 vaststellen.

De ontwikkelruimte wordt uiteindelijk geboden in een gemeentelijk bestemmingsplan. De Verordening ruimte bevat dus voorwaarden voor gemeentelijk bestemmingsplannen. De borging verloopt volgens het voorstel van GS via een publiek- en privaatrechtelijke overeenkomst tussen gemeente en veehouder. Maatlatten uit de markt (zoals de Maatlat Duurzame Veehouderij) moeten voor een belangrijk deel invulling geven aan de BZV, inclusief de technische controle en handhaving ('voldoet een bedrijf aan de eisen'). De controle en handhaving door de provincie beperkt zich dan tot het nagaan of een bedrijf de vereiste punten haalt en dit kan onderbouwen met één of meer toereikende certificaten.

Gedacht wordt aan de volgende thema's:

Volksgezondheid	Dierenwelzijn en -diergezondheid	Natuur en landschap
Geur Licht Geluid en verkeer Antibiotica Zoönosen Fijn stof Endotoxinen ESBL's, MRSA etc.	Stalsysteem Management Gezondheidsstatus Calamiteitenbeheersing	Kringlopen Biodiversiteit Beeldkwaliteit / landschappelijke inpassing Mineralen/ammoniak Bestrijdingsmiddelen Broeikasgassen / energie
Cumulatieve normen, voor bijvoorbeeld geur, ammoniak, fijn stof en endotoxinen		

Tabel 1: Thema's in de BZV.

Bij de toetsing van initiatieven speelt op bedrijfsniveau de te ontwikkelen BZV een belangrijke rol. Daarnaast is hierbij ook de ontwikkeling van alle bedrijven samen in een gebied van belang.
GS willen daarom samen met andere betrokken partijen een relatie leggen tussen de draagkracht van een gebied. Bijvoorbeeld via cumulatieve normen voor geur, ammoniak, fijn stof en endotoxinen.

3 Doelstellingen en eerder gemaakte keuzen

3.1 INLEIDING

Het advies van de Commissie van Doorn vormt de basis van de denklijn 'ontwikkelruimte moet je verdienen en is niet onbegrensd' en daarmee de context van herziening van de structuurvisie ruimtelijke ordening. Als onderdeel van de m.e.r.-procedure heeft de Commissie voor de milieueffectrapportage op 1 mei 2013 een advies uitgebracht over de reikwijdte en detailniveau van het milieueffectrapport (rapportnummer 2751-81). In dit hoofdstuk is op een aantal onderdelen van het advies van de commissie ingegaan.

De Commissie voor de m.e.r. adviseert in het planMER de denklijn en daarmee samenhangende beleidsambities en doelen voor in ieder geval volksgezondheid en natuur (met name de stikstofbelasting als gevolg van de veehouderij) te verduidelijken, zodanig dat alternatieven op doelbereik kunnen worden getoetst. De Commissie geeft daarbij in het advies aan dat de afgelopen jaren reeds diverse keuzes gemaakt zijn om hier uitvoering aan te geven. En dat voor ambities en doelen die reeds duidelijk en gekwantificeerd zijn een beknopte beleidsmatig relevante samenvatting van de reeds gevolgde trechtering kan volstaan.

Dit hoofdstuk bevat de gevraagde beknopte beleidsmatige samenvatting van de gevolgde trechtering. In paragraaf 3.2 en 3.3 voor de beleidsambities en doelen en in paragraaf 3.4 voor de reeds gemaakte keuzen door de provincie in de aanloop weg naar de voorgestelde herziening van de SVRO. Daarbij is ook ingegaan op het waarom van die keuzen, met name ook in relatie tot de (effecten op) de beleidsambities en doelen. In paragraaf 3.5 is ingegaan op eerder onderzochte alternatieve sturingsopties.

3.2 KWALITATIEVE DOELEN EN AMBITIES

Het door PS aangenomen Statenvoorstel 16/13A van 22 maart 2013 geeft onder "perspectief zorgvuldige veehouderij" het volgende kwalitatieve overzicht van beleidsambities en doelen:
Een zorgvuldige veehouderij moet geplaatst worden in het licht van het begrip duurzaamheid. In het Provinciaal Milieuplan gebruiken we de definitie van Brundtland uit 1987: "een ontwikkeling die voorziet in de behoefte van de huidige generatie wereldburgers, zonder dat daarbij het vermogen van de toekomstige generaties in gevaar wordt gebracht om in hun eigen behoefte te kunnen voorzien". Naar de veehouderij betekent duurzaamheid het met respect omgaan met mens, dier en milieu, nu en in de toekomst.

Wij willen dat Brabant – conform Van Doorn – beschikt over een zorgvuldige veehouderij. Hieronder verstaan wij een omslag van 'industrial farming' naar 'community farming': voedselproductie die op een gezonde manier verbonden is met de sociale en fysieke omgeving. Het in 2011 gepubliceerde rapport "Naar een integrale benadering van duurzame landbouw en gezonde voeding" van de Wetenschappelijke Raad voor Integrale Duurzame Landbouw, is daarbij een toekomstperspectief. Wij willen voortborduren op het manifest van het "Brabantse buitengebied in een metropolitane omgeving" uit 2010 van een breed front van partijen op het gebied van landbouw, natuur, milieu en water die zich bezighouden met het platteland. Zij vragen aandacht voor de verdere verduurzaming van de landbouw waarbij alle partijen in de keten het kostprijs-denken vervangen door kwaliteitsdenken.

Voor de korte termijn stellen wij voor om maatregelen te nemen gericht op:

- *productie gericht op het voorkomen van overlast van geur, ammoniak, fijnstof en ziekteverwekkende stoffen, en het verder terugdringen van antibiotica;*
- *productie die qua maat en schaal past in de draagkracht van de natuurlijke omgeving en het draagvlak van de omwonenden;*
- *het in samenspraak met de omgeving oplossen van knelpunten om overlastsituaties te beëindigen;*
- *overleg aangaan met het Rijk om gezamenlijk verdergaande maatregelen te gaan nemen op het gebied van antibiotica, gezondheid en milieu.*

Voor de middellange termijn betekent dit dat er door partijen gezamenlijk acties nodig zijn gericht op:

- *productie waarbij gezondheid van boer, omwonende en dier centraal staat en geen schade voor natuur en milieu ontstaat;*
- *het zoveel mogelijk realiseren van gesloten kringlopen en grondgebondenheid, waarbij de productie van veevoer en de aanwending van mest niet op mondiale schaal (zoals dat thans het geval is), maar op kleinere schaal (bij voorkeur West-Europese) plaatsvindt;*
- *productie gericht op kwaliteit en toegevoegde waarde (kwaliteit, kennis, grondstoffen, energie, nichemarkten) en minder op bulk;*
- *verdere inzet op dierenwelzijn, waaronder een sterke vermindering van transporten van levende have;*
- *productie die leidt tot een 'eerlijke' prijs, waardoor een duurzame productie mogelijk is.*

In paragraaf 3 in hetzelfde statenvoorstel is het volgende opgenomen over beheersen, saneren, handhaven en monitoren:
"Wij zetten met onze voorstellen in op het op gang brengen van een aantal ontwikkelingen. Daarbij is het van groot belang dat een goed zicht verkregen wordt op deze ontwikkelingen en deze nauwlettend te volgen. Hiervoor zullen we een aantal ontwikkelingen monitoren, zoals:

- *de toepassing van de BZV (redactie: zie tekstkader hierna) voor het zicht op het aantal bedrijfsontwikkelingen waarbij de BZV wordt toegepast en daarmee ook zicht op het aantal bedrijven die niet ontwikkelen;*
- *dieraantallen voor zowel geheel Brabant als gebied specifiek om zicht te houden op de ontwikkeling in het volume van de veestapel;*
- *de (bouwblok)omvang van bedrijven;*
- *de effecten van bedrijven (individueel en cumulatief) op hun omgeving. Ontwikkelingen bij mestproductie, verwerking en vergisting van mest;*
- *de aanwezigheid van zoönosen en de humane gezondheid gerelateerd aan emissies vanuit vee."*

Om de gewenste transitie naar een zorgvuldige veehouderij te ondersteunen worden voorwaarden gesteld aan ontwikkelingen van veehouderijen. De criteria voor de stappen in verduurzaming worden instrumenteel ingevuld met een maatlat, de Brabantse Zorgvuldigheidscore Veehouderij (hierna: BZV). Het is een instrument dat duurzame bedrijfsvoering dient te objectiveren. Deze maatlat dient nog geconcretiseerd te worden.

Door ontwikkelruimte op bedrijfsniveau te koppelen aan een score, gegroepeerd rond de thema's volksgezondheid, dierenwelzijn en – gezondheid, natuur en milieu, wil GS bereiken dat iedere ontwikkeling zich progressief beweegt in de transitie naar een zorgvuldige en duurzame bedrijfsvoering in 2020.

Ook de totale ontwikkeling van alle bedrijven samen in een gebied is van belang. GS willen daarom samen met andere betrokken partijen een relatie leggen tussen de draagkracht van een gebied. Bijvoorbeeld via cumulatieve normen voor geur, ammoniak, fijn stof en endotoxinen.

3.3 KWANTITATIEVE DOELEN

Onderstaand is een overzicht gegeven van de kwantitatieve/inhoudelijke milieusituatie en de milieudoelen van de provincie Noord-Brabant, zoals o.a. weergegeven in het rapport "Sturingsmogelijkheden omvang veestapel", de factsheets milieubelasting door veehouderijen van de provincie Noord-Brabant, het planMER voor de SVRO uit 2009 en de concept monitoringrapportage bedrijfsontwikkelingen, ammoniak, geur en fijnstof 2011 van de provincie Noord-Brabant. De tekst over gezondheid is gebaseerd op een advies van de gezondheidsraad uit november 2012.[4]

3.3.1 AMMONIAK EN NATUUR

Emissie van ammoniak

In verband met verzuring en vermesting in Nederland en West-Europa is het doel een afname in de ammoniakemissie van 75 – 85% in 2030 ten opzichte van 1990. In de Europese NEC-richtlijn is in 2001 voor Nederland als emissieplafond voor 2010 128 miljoen kilo (128 kiloton) opgenomen. Dit met als doel om in 2010 ten opzichte van 1990 het areaal natuur met overschrijding van het kritische depositieniveau met 50% te reduceren.

In 2010 kwam de totale Nederlandse ammoniakuitstoot uit op 122 miljoen kilo. Daarvan is 105 kton van de landbouw afkomstig (bron: www.compendiumvoordeleefomgeving.nl). Voor Noord-Brabant is een doelstelling van 18 kiloton ammoniak vanuit de landbouw in 2010 opgenomen in het Nationaal Milieubeleidsplan (NMP4), welk doel ook de provincie Noord-Brabant zelf heeft vastgelegd. In 2011 bedroeg de totale emissie van ammoniak uit de landbouw in Noord-Brabant 19,9 kiloton. In de periode 2005-2011 nam de vergunde emissie uit veestallen af met 7%. De ammoniakemissie uit stallen en opslag van mest is verantwoordelijk voor ruim 70% van de totale emissie van ammoniak uit de landbouw.

[4] De rapportages over de mogelijkheden die de provincie heeft om te sturen op de omvang van de veestapel en de daarmee samenhangende effecten (het rapport Regionaal de hand aan de kraan" en een vervolgonderzoek naar een provinciaal stelsel van dierrechten) zijn te vinden op: http://www.brabant.nl/actueel/nieuws/2012/december/mogelijkheden-in-kaart-voor-sturen-op-dierenaantallen.aspx

Het overige gedeelte van de emissie in Brabant is het gevolg van het uitrijden van mest, kunstmest en beweiding (Provincie Noord-Brabant, concept monitoringrapportage bedrijfsontwikkelingen, ammoniak, geur en fijnstof 2011).

De huidige NEC-richtlijn zal in 2013 worden herzien. Vooruitlopend daarop zijn in mei 2012 in het kader van de VN nieuwe afspraken over een herziening van het Gotenburg Protocol gemaakt. De nieuwe doelen voor 2020 zijn vastgelegd als een reductieverplichting in 2020 ten opzichte van de emissie in 2005. Op basis van die voorlopige doelen bedraagt het emissieplafond voor ammoniak voor 2020 circa 122 kton, dus ongeveer gelijk aan de feitelijke emissie uit 2010. De plafonds zijn overigens niet direct van kracht.
De Europese Unie zal de plafonds nog moeten vastleggen in de bestaande EU-regelgeving in de vorm van een nieuwe NEC-richtlijn. In dit proces kan de Europese Commissie bezien of niet tegelijkertijd ook nog strengere plafonds voor 2025 of 2030 kunnen worden vastgelegd. Daarnaast zullen de betrokken landen het herziene protocol nog moeten ratificeren. (bron: www.compendiumvoordeleefomgeving.nl)

Depositie van ammoniak
Naast de doelstelling met betrekking tot een generieke emissieplafond is een gebiedsgerichte inzet nodig om de bescherming van de natuur tot stand te brengen. Dit is onder andere uitgewerkt in de Wet ammoniak en Veehouderij, de Natuurbeschermingswet en de (ontwerp) beheerplannen voor de Natura 2000-gebieden. Kwetsbare natuurterreinen hebben een kritisch depositieniveau voor zuur dat afhankelijk is van het te realiseren natuurdoeltype. Met generiek emissiebeleid kan de algemene depositie van stikstof worden verminderd. Lokale maatregelen (gebiedsgericht beleid) voor met name ammoniak (NH_3) dienen zorg te dragen voor de gewenste aanvullende vermindering van deposities op de meest gevoelige ecosystemen en te voorkomen dat er sprake is van een toename van depositie.

Hoewel de gemiddelde stikstofbelasting in de Provincie Noord-Brabant is afgenomen naar ruim 2.000 mol per hectare in 2011, is de rijks doelstelling (uit het NMP4) van gemiddeld 1.550 mol per hectare voor alle natuur nog niet in zicht. Dat geldt zeker voor belangrijke Brabantse natuurgebieden met relatief gevoelige natuur en lagere kritische depositiewaarden. Tussen 2005 en 2011 is de totale stikstofbelasting met 391 mol per hectare gedaald. De bijdrage afkomstig uit de veehouderijsector van Noord-Brabant daalde ook.
In 2005 droeg dit aandeel voor 619 mol per hectare bij en in 2011 was dit 539 mol per hectare. Het relatieve aandeel van de Brabantse veehouderij is ongeveer gelijk gebleven in de periode tussen 2005 en 2011 (27%).

Hoewel er dus sprake is van een dalende depositie en een toenemende bescherming, hebben de meeste natuurgebieden nog steeds te maken met een overbelasting. Zo had in 2009 70 – 80% van het areaal van de Wav-gebieden en overige natuurgebieden die tot de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) maar niet tot de Wav behoren, een stikstofbelasting boven de kritische depositiewaarde. Van de Natura2000-gebieden heeft een beperkt aantal een stikstofbelasting onder de kritische depositiewaarde.

Met het convenant stikstof en Natura 2000 (uit 2009) streeft Provincie Noord-Brabant reductie van emissie in alle veehouderij sectoren na om daarmee proportioneel bij te dragen aan een verlaging van de stikstofdepositie in Natura 2000-gebieden tot een niveau van ca. 1500 mol of daaronder, in combinatie met emissiereductie uit andere bronnen als verkeer en industrie. Dit niveau is bestuurlijk overeengekomen als een doelstelling te bereiken aan het eind van de derde beheerplanperiode (2028).

De doelen van het convenant zijn uitgewerkt in de verordening stikstof en Natura2000 (2010) waarbij het gaat om gaat om een halvering van de ammoniakemissie door de best beschikbare reductietechnieken toe te passen in stallen van veehouderijen. Deze verordening bevat geen doelen of eisen voor de emissie uit andere bronnen zoals verkeer, industrie, buitenland en overige emissies uit de landbouw.

Er is een landelijk programma in voorbereiding, de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) dat gericht is op het terugdringen van de stikstofbelasting van Natura2000-gebieden door emissies uit landbouw, verkeer, industrie . Via de PAS worden afspraken gemaakt over het terugdringen van de ammoniakemissies uit de landbouw met 10 kiloton per jaar. De helft hiervan, 5 kiloton wordt weer teruggegeven aan de landbouw voor nieuwe ontwikkelingen. De PAS gaat uit van de landelijke stalemissie eisen (Besluit huisvesting) en voer – en managementmaatregelen. De eisen uit de PAS voor nieuwe stallen zijn soepeler dan de Brabantse verordening stikstof en Natura2000 Noord-Brabant en leidt dus niet tot extra milieuwinst. Voorzien is dat naast de PAS die waarschijnlijk begin 2014 bestuurlijk wordt vastgesteld de Brabantse verordening wordt doorgezet.

In het Provinciaal Milieuplan van 2011 (PMP) van de provincie Noord-Brabant is het terugdringen van emissies uit de veehouderij (fijn stof, geur, ammoniak en ziektekiemen) een van de speerpunten.

3.3.2 GEUR

Uit rapport sturing omvang veestapel:
Verkeer, industrie, huishoudens en de landbouw zijn de belangrijkste bronnen van geuroverlast.
Het aantal geurgehinderden nam in Noord-Brabant in de periode 2004-2007 toe en is daarna gedaald.
De landbouw zorgt voor het grootste percentage geurgehinderden. De vergunde emissie van geur uit stallen van veehouderijen is in de periode 2004 – 2009 gestegen en daarna gedaald in de periode 2009-2012 en is in 2012 nagenoeg gelijk aan het niveau van 2004.

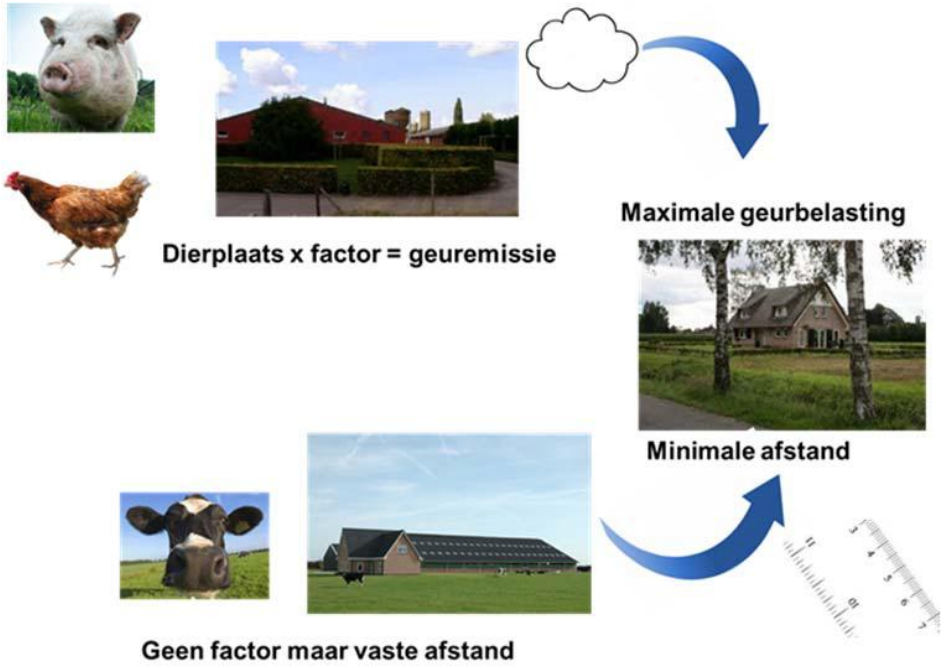
In de reconstructieplannen(2005) is een afname van het aantal geurgehinderden als doelstelling geformuleerd en is aangesloten bij de landelijke doelstelling uit het NMP3: geen ernstige geurhinder (meer) in 2010.

Gemeenten zijn op het gebied van geurhinder door veehouderijen het bevoegd gezag.
Met de Wet geurhinder en veehouderij (Wgv) kunnen gemeenten via lokale verordeningen binnen een wettelijke vastgestelde bandbreedte eigen geurnormen voor milieu en ruimtelijke ordening integreren en vaststellen.

In de Wet geurhinder en veehouderij is sprake van een systematiek waarbij er één landsdekkend beoordelingskader is. Voor diercategorieën, waarvan de geuremissie per dier is vastgesteld (zoals varkens en pluimvee), wordt de toetsingswaarde uitgedrukt in een ten hoogste toegestane geurbelasting op een geurgevoelig object. De geurbelasting wordt uitgedrukt in aantallen Europese odeur units (hierna Ou) in een volume-eenheid lucht (ou/m^3: odeur units per kubieke meter lucht).

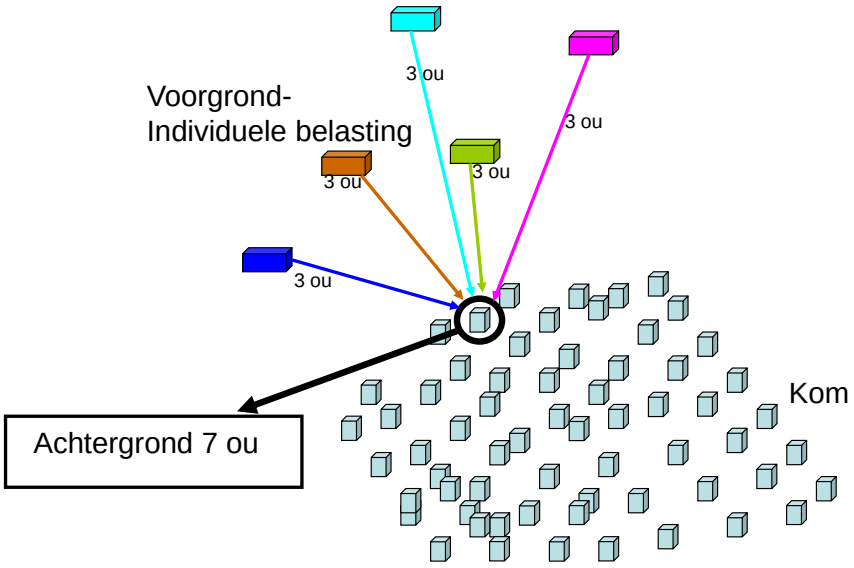
Eerst wordt de geuremissie berekend door het aantal dieren te vermenigvuldigen met de betreffende geuremissiefactor. Vervolgens wordt de geuremissie vanuit de gezamenlijke dierenverblijven - samen met andere variabelen zoals de afstand tot de dichtstbijzijnde gelegen geurgevoelig objecten - ingevoerd in een geautomatiseerd model waarmee de verspreiding van de geur in de omgeving wordt berekend.
De uitkomst hiervan is de geurbelasting op basis van de vergunde dierplaatsen (op geurgevoelige objecten). Voor bedrijven zonder geuremissiefactor, zoals nertsenhouderijen, melkveebedrijven en maneges, gelden vaste afstanden van 100 en 50 meter voor respectievelijk objecten binnen en buiten de bebouwde kom[5].

[5] De Wgv stelt dat afwijking van deze afstanden mogelijk is tot respectievelijk minimaal 50 en minimaal 25 meter.

Figuur 1: Geurhinder en vergunningverlening.

De geurhinder wordt bepaald op basis van de achtergrondbelasting en de voorgrondbelasting. Met de voorgrondbelasting wordt de geurbelasting bedoeld van die veehouderij welke de meeste geurbelasting op een voor geurhinder gevoelig object veroorzaakt. De achtergrondbelasting wordt veroorzaakt door alle veehouderijen die rondom een geurgevoelig object zijn gelegen. De achtergrondbelasting is een goede maat om de effecten van geurhinder op het woon- en leefmilieu te kunnen beoordelen.

Figuur 2: Voor- en achtergrondbelasting geur.

Hieronder is een tabel opgenomen, die door het Brabantse implementatieteam Wgv (provincie, SRE) als leidraad is meegegeven aan de Brabantse gemeenten (ook aangeduid als de Milo-Handreiking). Gemeenten zijn echter vrij, om binnen de aan hen toegekende beleidsvrijheid, eigen keuzes te maken aangaande de beoordeling van het acceptabele hinderniveau. Tabel 2 bevat een voorstel voor een gebiedsindeling en een voorstel voor een maximaal acceptabel hinderniveau en bijbehorende geurbelasting voor achtergrond en voorgrondbelasting. Daarbij zijn bijlage 6 en 7 van de Handreiking bij de Wgv en het rapport van PRA (2001) als basis gebruikt, maar is deze normering ook nader ingevuld.

Gebiedstype toegespitst op relatie Intensieve veehouderij (IV) en geurhinder vanaf de buitenrand van het stedelijk gebied

Type	IV-dichtheid	Milo typering + eigen toevoeging implementatieteam[a]	Bovengrens hinder (%)	Achtergrond Geurbelasting $ou_E/m3$, P98 (cumulatief)	Voorgrond Geurbelasting $ou_E/m3$, P98
Woonkern zonder IV	geen IV zeer laag	groen stedelijk, centrum dorps	6[b]	2	1
Buitengebied zonder IV	geen IV tot zeer laag	natuur agrarisch bedrijventerreinen	12[b]	5	2
Woonkern met enige IV	weinig IV beperkte omvang	groen stedelijk, centrum dorps overige aaneengesloten woonbebouwing	12[b]	5	2
Buitengebied met enige IV	weinig IV beperkte omvang	bedrijventerreinen agrarisch	20[b]	10	5
Woonkern met veel IV	veel IV beperkte omvang	centrum dorps overige aaneengesloten woonbebouwing	12[c]	10	5
Buitengebied met veel IV	veel IV gemengde omvang	bedrijventerreinen agrarisch	20[c]	20	10
Buitengebied speciaal voor IV (LOG)	veel IV groot van omvang	industrie niet grondgebonden landbouwontwikkelingsgebieden	27[c]	32	16

a) Eigen toevoeging is onderstreept.
b) Bijlage 6 en 7 dosiseffect relatie niet concentratiegebied (gebied met weinig veehouderijen)
c) Bijlage 6 en 7 dosiseffect relatie concentratiegebied (gebied met veel veehouderijen)

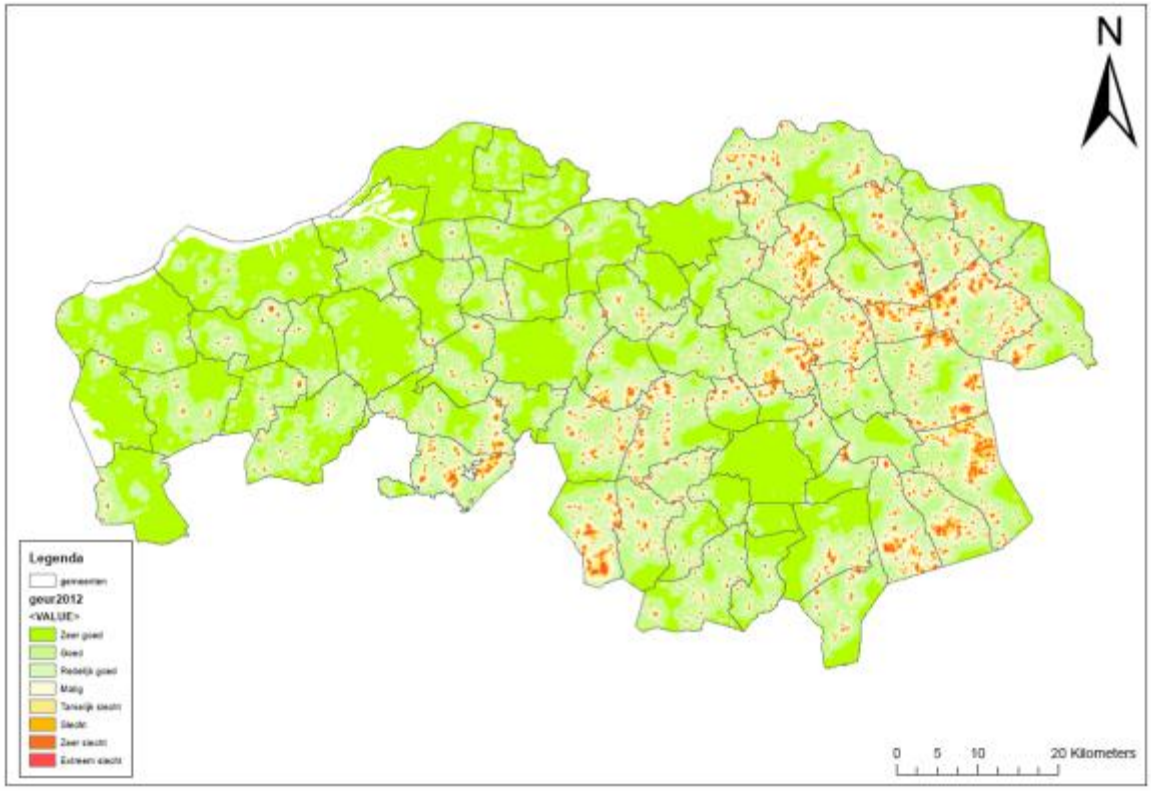
Tabel 2: Milo-handreiking, bron Brabantse implementatieteam Wgv.

De waarden in bovenstaande handreiking voor de voorgrondbelasting zijn lager (strenger) dan de vaste wettelijke waarden. Dit geldt vooral voor het buitengebied. De Milo-handreiking gaat primair uit van het milieuaspect, waarbij de waarden (maximale voorgrondbelasting) als sturingsinstrument dienen om op gebiedsniveau de achtergrondbelasting op een aanvaardbaar waarde te borgen. Op basis van de afweging met andere belangen (realisatie ruimtelijke ontwikkelingen, ontwikkelingsmogelijkheden veehouderij), kunnen de waarden uit de handreiking worden aangepast.

De provincie heeft geen zeggingskracht over de geurnormen die van belang zijn voor de vergunningverlening, maar kan wel normen met betrekking tot de kans op geurhinder (en daarmee samenhangend de maximale geurbelasting) opnemen in haar ruimtelijk beleid.
De Provincie Noord-Brabant heeft geen doelen ten aanzien van de maximale geurbelasting vastgesteld.

In monitoringsrapportages zijn als grenswaarden (wordt iemand wel of niet als geurgehinderde beschouwd?) 12% (kernen, buitengebied) en voor de LOG-gebieden een grens van 20% kans op hinder aangehouden.

De met deze uitgangspunten berekende kans op geurhinder bedroeg in 2011 4,6%, wat nauwelijks lager is dan de situatie in 2005 (4,8%). Figuur 3 geeft een overzicht van de kwaliteit van het leefmilieu op basis van geur. De klassen zijn afkomstig uit de GGD-richtlijn geurhinder. In Figuur 3 is duidelijk te zien dat de gebieden met de hoogste geurbelasting voornamelijk in Oost- en midden-Brabant liggen (provincie Noord-Brabant, concept monitoringrapportage bedrijfsontwikkelingen, ammoniak, geur en fijnstof 2011).

Figuur 3: Beoordeling woon- en leefklimaat op basis van geurhinder uit stallen (bron: provincie Noord-Brabant).

3.3.3 FIJN STOF

Fijn stof wordt gezien als één van de meest schadelijke stoffen van luchtverontreiniging. Tot fijn stof worden in de lucht zwevende deeltjes kleiner dan 10 micrometer (PM10) gerekend. Fijn stof blijft in de lucht zweven en bestaat uit deeltjes van verschillende grootte, van verschillende herkomst, met een verschillende chemische samenstelling. Uit verschillende publicaties is bekend dat fijn stof gezondheidsproblemen en vroegtijdige sterfte kan veroorzaken bij de mens. Concentratie van veehouderijen kan de kans op overschrijding van de fijn stof normen verhogen. Mogelijk vormt dit een beletsel bij de vergunningverlening voor grotere intensieve veehouderijen.

Het voorkomen van nieuwe overschrijdingen is een belangrijk uitgangspunt van de wet- en regelgeving. Deze wet- en regelgeving is relatief nieuw. Inmiddels is er een toetsingskader, een verspreidingsmodel en een handreiking over fijn stof en de landbouw.

Voor fijn stof gelden de volgende normen:

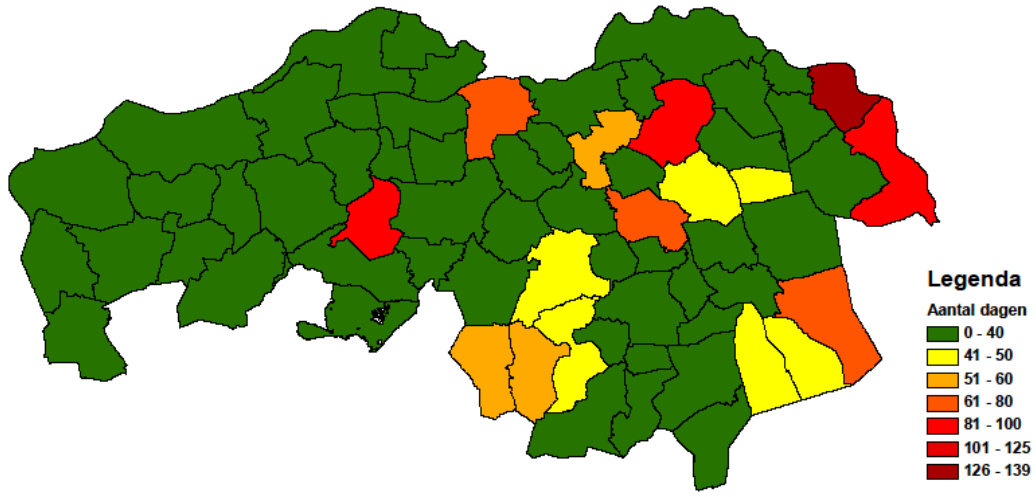
- Een jaargemiddelde concentratie van 40 µg/m3 fijn stof in de buitenlucht.
- Een daggemiddelde concentratie van 50 µg/m3 welke maximaal 35 keer per jaar mag worden overschreden.

Hoewel de Europese norm voor jaargemiddelde concentratie op 40 µg/m³ ligt, is de advieswaarde van de Wereld Gezondheids Organisatie (WHO) 20 µg/m³. Volgens de WHO zijn bij waarden boven de 20 µg/m³ gezondheidsrisico's niet uit te sluiten.

Voor PM2,5 (zwevende deeltjes kleiner dan 2,5 micrometer) zijn nog geen wettelijke normen vastgesteld, maar wel een richtwaarde van maximaal 25 µg/m3 in 2015. Het aandeel van de landbouw in de emissie van PM10 bedraagt 32% en voor PM2,5 6% (provincie Noord-Brabant, concept monitoringrapportage bedrijfsontwikkelingen, ammoniak, geur en fijnstof 2011).

De achtergrondwaarde voor PM10 in Noord-Brabant bedroeg in 2010 circa 30 µg/m³ en zal naar verwachting in 2020 dalen naar circa 25 µg/m³. Nabij vooral pluimveebedrijven kunnen zich hogere belastingen voordoen. De vergunde emissie van fijn stof uit stallen van veehouderijen is in de periode 2005 – 2011 geleidelijk gestegen met in totaal circa 5% (provincie Noord-Brabant, concept monitoringrapportage bedrijfsontwikkelingen, ammoniak, geur en fijnstof 2011).

In 2010 waren er 81 bedrijven in Noord Brabant die de fijnstofnormen overschreden, in 2011 is dit gedaald naar 26. Daarmee is nog niet voldaan aan de eis van de Europese Unie dat de luchtkwaliteitsnormen in 2011 gehaald moeten zijn. In Figuur 4 is het aantal dagen met een overschrijding van fijnstofdagnorm (PM10) in een gemeente in 2011 weergegeven (provincie Noord-Brabant, concept monitoringrapportage bedrijfsontwikkelingen, ammoniak, geur en fijnstof 2011).

Figuur 4: Aantal dagen overschrijding van de PM10-dagnorm, per gemeente, in 2011 (bron: rapportage NSL 2011).

De provincie heeft geen eigen bevoegdheden ten aanzien van het vaststellen van normen met betrekking tot fijn stof voor de vergunningverlening van veehouderijen. De provincie kan wel de concentratie van fijn stof meenemen in een ruimtelijke afweging (toets of een voldoende goed woon- en leefmilieu) en daarover beleid of toetswaarden opnemen in haar ruimtelijk beleid. De Provincie Noord-Brabant heeft tot dusverre geen doelen ten aanzien van de maximale concentratie van fijn stof vastgesteld.

3.3.4 GEZONDHEIDSRISICO'S

Door met name de uitbraak van Q-koorts bij geiten en mensen in Noord-Brabant is er de laatste jaren meer discussie ontstaan over volksgezondheidsrisico's als gevolg van veehouderij. In 2011 is het onderzoek "Mogelijke effecten van intensieve veehouderij op de gezondheid van omwonenden" uitgevoerd door het IRAS in samenwerking met het NIVEL en het RIVM. Het onderzoek constateert dat in de buurt van varkens- en kippenbedrijven een verhoogde endotoxinewaarde (dood celmateriaal op fijn stof) in de lucht wordt gemeten. Bij de metingen rondom specifieke bedrijven werd duidelijk dat de veehouderij in alle gevallen bijdraagt aan hogere niveaus van endotoxinen tot een afstand van het bedrijf van ongeveer 250 meter. De concentraties waren het hoogst bij varkenshouderijen en pluimveebedrijven.

In het IRAS rapport is gezondheid van omwonenden van (intensieve-)veehouderijbedrijven onderzocht via bestaande registraties van huisartsen. De belangrijkste conclusie is dat er weinig verschillen werden gevonden met de gezondheid van een plattelandsbevolking elders in het land die beduidend minder intensieve-veehouderij in de omgeving heeft. Rondom intensieve-veehouderij werden vooral meer longontstekingen gezien. Dit gold voor alle jaren tussen 2006 en 2009 en is naar alle waarschijnlijkheid ten dele gerelateerd aan de uitbraak van Q-koorts in de jaren 2008 en2009. Astma en COPD (longziekten) kwamen niet vaker voor in de nabijheid van intensieve veehouderijen. Mensen met COPD en astmatici hadden echter wel meer complicaties van hun ziekte, met name infecties van de bovenste luchtwegen en longontsteking. Tot slot is er een sterke associatie tussen het voorkomen van 'mogelijke Q-koorts' en veehouderijbedrijven, met name geitenbedrijven.

In een recent gestart vervolgonderzoek (vervolg op IRAS 2011) wordt gepoogd om meer helderheid te krijgen. Daarnaast wordt er gewerkt aan een beoordelingskader voor endotoxinen, inclusief het vaststellen van emissiefactoren.

Het kabinet heeft de Gezondheidsraad gevraagd advies uit te brengen over eventueel in te stellen normen en maatregelen. De Gezondheidsraad stelt in haar advies van 30 november 2012 ("Gezondheidsrisico's rond veehouderijen") dat er te weinig informatie is om een wetenschappelijk onderbouwde norm vast te stellen voor een veilige afstand tussen een veehouderijbedrijf en woningen. Dat brengt volgens de raad met zich mee dat de effectiviteit van op risicoreductie gerichte maatregelen zich evenmin goed laat bepalen. "Wel zijn er onderzoeksprogramma's gericht op verbetering van de bedrijfsvoering en bedrijfshygiëne in de veehouderij. Terugdringing van emissies, met aandacht voor stof- en geuruitstoot, maakt daar integraal deel van uit.

Volgens de Gezondheidsraad heeft de maatschappelijke onrust over de intensieve veehouderij behalve met gezondheidsrisico's, ook te maken met risicopercepties en geurhinder. Aan de negatieve gezondheidseffecten die hierdoor worden veroorzaakt, is volgens de Raad wel degelijk iets te doen. De raad beveelt aan om op lokaal niveau af te wegen of wenselijk is om minimumafstanden vast te stellen. Op beleidsmatige gronden kan dat namelijk wél volgens de Gezondheidsraad.

De GGD adviseert in haar publicatie uit november 2011 om uit voorzorg bij nieuwbouw en planontwikkeling geen intensieve veehouderij in een straal van 250 meter van gevoelige bestemmingen te bouwen en geen gevoelige bestemmingen binnen 250 meter van intensieve veehouderijen te bouwen. Er zijn in Noord-Brabant zeer veel intensieve veehouderijen waarvan een stal op minder dan 250 meter van een woning of een andere gevoelige bestemming is gelegen.

Op basis van een ruimtelijke analyse die in het kader van deze MER is uitgevoerd (gebruik makend van gegevens die op provinciaal niveau beschikbaar zijn), zijn meer dan 80% van alle veehouderijen in Noord-Brabant gelegen binnen een afstand van 250 meter van een woning (niet zijnde een bedrijfswoning van een andere veehouderij), in het buitengebied, de bebouwde kom of een bebouwingsconcentratie. Het percentage van meer dan 80% komt overeen met het percentage dat op basis van gemeentelijke gegevens voor een aantal gemeenten is bepaald (zie Tabel 3). Het aandeel veehouderijen dat binnen 250 meter van een woning ligt, is voor de grotere intensieve veehouderijen iets lager dan voor de kleinere veehouderijen.

Gemeente	Intensieve veehouderij tot 70 nge	Intensieve veehouderij groter dan 70 nge	Totaal intensieve veehouderij
Bernheze	86 %	76 %	81 %
Oss	66 %	43 %	57 %
Veghel	92 %	86 %	89 %
Oirschot	84 %	71 %	78 %
Etten-Leur	90 %	78 %	84 %
Baarle-Nassau	79 %	73 %	76 %
Woensdrecht	76 %	40 %	68 %
Zundert	96 %	91 %	95 %
Totaal	*83 %*	*72 %*	*78 %*

Tabel 3: Percentage intensieve veehouderijen gelegen binnen 250 meter van een voor geurhinder gevoelig object (bron: MER's bestemmingsplannen buitengebied 2010-2012, ARCADIS).

De provincie kan beleid gericht op het voorkomen van risico's t.a.v. de volksgezondheid opnemen in haar ruimtelijk beleid. Zo is in de Verordening ruimte een bouwstop voor geiten- en schapenhouderij en opgenomen, die recent is verlengd tot 1-6-2014. Doel van de bouwstop is om uit voorzorg extra risico's voor de verspreiding van Q-koortsbacteriën tegen te gaan. Ook wordt gewerkt aan het verplaatsen van enkele bedrijven uit de bebouwde kom en kernranden. De provincie heeft geen kwantitatieve doelen ten aanzien van dit thema vastgesteld.

De eisen die op de korte of langere termijn worden gesteld aan bedrijven die om ontwikkelruimte vragen, leveren een bijdrage aan de vermindering van de gezondheidsrisico's voor omwonenden. Hierbij gaat het om eisen aan de blootstelling van omwonenden aan geur, fijn stof en endotoxinen. Die eisen gelden zowel op bedrijfs- als op gebiedsniveau (cumulatief). Daarnaast wordt nagegaan of maatregelen die op bedrijfsniveau een bijdrage leveren aan het beperken van het gezondheidsrisico in beleid opgenomen kunnen worden. GS gebruiken de adviezen van de Gezondheidsraad en de GGD en andere deskundigen bij het opzetten van het BZV en overige provinciale regelingen met betrekking tot de veehouderij. Op welke wijze dit concreet gestalte zal krijgen wordt najaar 2013 verder duidelijk. Daarnaast zetten GS zich in voor monitorings- en waarschuwingssystemen en informatievoorziening aan burgers. Het hanteren van minimum afstanden tussen veehouderijen en woningen is niet opgenomen in de hoofdlijnen van het nieuwe beleid, zoals deze in maart 2013 zijn vastgesteld.

3.3.5 LANDSCHAP

In de SVRO is het principe van zorgvuldig ruimtegebruik een belangrijke bouwsteen voor het ruimtelijk beleid. Het doel van het principe is zorgvuldig om te gaan met de beschikbare ruimte, ofwel het optimaal benutten van bestaande bebouwing voor nieuwe functies. Als desondanks toch nieuw ruimtebeslag nodig is dan moeten ruimtelijke ontwikkelingen de natuurlijke basis van het landschap respecteren en nieuwe kwaliteiten toevoegen, gebaseerd op de ontwikkelingsgeschiedenis van het landschap. Het principe van zorgvuldig ruimtegebruik maakt de ontwikkeling van nieuwe (rode) functies in het buitengebied onder voorwaarden mogelijk.
De voorwaarden zijn als volgt:

- Hergebruik of herschikking binnen bestaande gebruiksruimte is niet mogelijk.
- Aantasting van de basiskwaliteit (bodem en water) en verlies aan ecologische, cultuurhistorisch en landschappelijke waarden worden voorkomen (omgevingstoets).
- Bij het aansnijden van nieuwe ruimte wil de provincie dat de ruimtelijke ontwikkeling een impuls geeft aan het landschap.

De visie op kwaliteit en ontwikkeling van het landschap is uitgewerkt in vastgestelde gebiedspaspoorten. Uitvoering van dit beleid vindt plaats door middel van het Groen Blauw Stimuleringskader en de Verordening ruimte. In de gebiedspaspoorten geeft de provincie aan welke landschapskenmerken zij op regionaal schaalniveau bepalend vindt voor de kwaliteit van een gebied of een landschapstype.
De provincie geeft ook de ambities weer voor de ontwikkeling van de landschapskwaliteit in die gebieden. Zo geeft de provincie aan wat per laag (natuurlijke basis, ontginningslandschap, moderne landschap) de kenmerken zijn die de provincie belangrijk vindt. Die kenmerken zijn ook uitgangspunt en inspiratiebron bij toekomstige provinciale ontwikkelingen. De provincie vindt het van belang dat ruimtelijke ontwikkelingen een bijdrage leveren aan de ruimtelijke kwaliteit van een gebied of een landschapstype. In de gebiedspaspoorten beschrijft de provincie de kenmerken van een landschapstype vanuit drie lagen van de cultuurgeschiedenis van het landschap. Een nieuwe ontwikkeling voegt kwaliteit toe, wanneer het een relatie aangaat met de kenmerken uit deze lagen.

3.3.6 KLIMAAT

Uit het Compendium voor de leefomgeving 2012 blijkt dat de broeikasgasemissies van de land- en tuinbouw sinds 1990 zijn afgenomen en na 2007 weer toegenomen. Het betreft emissies van methaan, distikstofoxide en kooldioxide. De totale broeikasgasemissie van de land- en tuinbouw is sinds 1990 afgenomen. De uitstoot van koolstofdioxide is licht gestegen, methaan is licht gedaald en distikstofoxide is met ruim 35% gedaald. Methaan (CH_4) komt voornamelijk vrij als spijsverteringsgas bij herkauwers (tijdens de pens- en darmfermentatie). De CH_4-emissie van pensfermentatie neemt sinds 1990 af door inkrimping van de melkveestapel als gevolg van de melkquotering (Beschikking superheffing, 1984) in combinatie met een toename van de melkproductie per koe. Na 2007 neemt de emissie iets toe doordat er meer koeien zijn als gevolg van de verruiming van het melkquotum. Daarnaast komt methaan vrij uit de mest in stallen en opslag. Deze emissie is ook afgenomen, vooral door inkrimping van de varkensstapel als gevolg van het mestbeleid. Vanaf 2007 nemen de overige emissie van CH_4 toe door een sterke toename van emissies uit warmtekrachtkoppelinginstallaties (wkk) in de glastuinbouw.

Bij mest uit stallen en opslag treden naast methaan-emissies ook distikstofoxide (N_2O)-emissies naar de lucht op. Beweiding en toepassing van mest en kunstmest veroorzaken zowel directe N_2O-emissies vanuit de bodem naar de lucht als indirecte N_2O -emissies na depositie van ammoniak en na uit- en afspoeling van stikstof naar grond- en oppervlaktewater. Door het onderwerken van dierlijke mest als gevolg van het ammoniakbeleid nam de N_2O-emissie vanuit de bodem tussen 1990 en 1995 toe.

Maar door verminderde toevoer van stikstof naar de bodem als gevolg van het mestbeleid zette vanaf 1995 een daling van de N_2O-emissie in. Het betreft niet alleen een daling van de directe N_2O-emissie uit de bodem, maar ook van de indirecte N_2O-emissie ten gevolge van depositie van ammoniak en van uit- en afspoeling van stikstof.

De emissies van kooldioxide (CO_2) zijn voor circa 80% afkomstig van de verbranding van fossiele brandstoffen in de glastuinbouw. Deze emissie is sinds 1990 gedaald als gevolg van energiebesparing in de glastuinbouw, die weer het gevolg was van de Meerjarenafspraken energiebesparing 1990-2000.
In 2008 zijn de emissies gestegen, omdat de glastuinbouw meer aardgas verbruikt door het toegenomen aantal warmtekrachtkoppelinginstallaties voor kasverwarming en elektriciteitsopwekking.

Uit de Balans voor de Leefomgeving blijkt dat het nationale doel is om de emissie van overige broeikasgassen (andere dan CO2) met 50% te reduceren tussen 1990 en 2020. Met uitvoering van het vastgesteld beleid is de kans 50% dat dit doel wordt gehaald. De onzekerheid is vooral het gevolg van onzekerheden in de verwachte emissies van lachgas en methaangas door de landbouw. Het reductieplan Overige Broeikasgassen streeft er naar om de emissies van lachgas en methaan te reduceren door middel van het bevorderen, ontwikkelen en toepassen van maatregelen. In het kader van Schoon en Zuinig is door de overheid met de landbouwsectoren een convenant afgesloten met afspraken over de reductie van broeikasgassen. Er zijn nog geen middel- of doelvoorschriften die specifiek gericht zijn op het verminderen van broeikasgasemissie uit de landbouw.

3.4 EERDER GEMAAKTE KEUZEN

3.4.1 RECONSTRUCTIEPLANNEN EN VERORDENING RUIMTE (2005-2010)

In april 2005 hebben Provinciale Staten negen revitaliseringsplannen vastgesteld. Het ging daarbij om zeven reconstructieplannen en twee gebiedsplannen. De reconstructieplannen hebben hun basis in de Reconstructiewet concentratiegebieden. De gebiedsplannen kennen geen wettelijke basis, maar hanteren dezelfde doelstellingen. In de reconstructie- en gebiedsplannen is als doelstelling opgenomen de intensieve veehouderij zich dusdanig te laten ontwikkelen, dat steeds meer bedrijven op goede locaties en steeds minder bedrijven dicht bij natuurgebieden en woonkernen komen te liggen. De intensieve veehouderij beweegt zich ‘afwaarts’ van kwetsbare functies als natuur en wonen. Om deze afwaartse beweging vorm te geven zijn in het reconstructieplan drie typen zones opgenomen die onderdeel uitmaken van de integrale zonering intensieve veehouderij: extensiveringsgebieden, verwevingsgebieden en landbouwontwikkelingsgebieden (LOG’s). Ook in de gebiedsplannen zijn extensiveringsgebieden aangewezen.

Na de wijziging van de Wet op de ruimtelijke ordening (2007) is de zonering intensieve veehouderij uit de reconstructie- en gebiedsplannen overgenomen in de Verordening ruimte van de provincie Noord-Brabant. Hieronder zijn de planologische ontwikkelingsmogelijkheden voor de intensieve veehouderij, zoals opgenomen in de Reconstructieplannen, samenvattend weergegeven.

	Extensiverings-gebied	Verwevings-gebied	Landbouwontwikkelings-gebied
Uitbreiding binnen bouwblok mogelijk?	Ja	ja	ja
Uitbreiding van bouwblok mogelijk?	Nee	Ja, mits duurzaam Max. 2,5 hectare	Ja Max 3,5 hectare (1)
Omschakeling naar intensieve veehouderij mogelijk?	Nee	Ja, mits duurzaam Max. 2,5 hectare	Ja Max 3,5 hectare (1)
Nieuwvestiging mogelijk?	Nee	Nee	Ja Max 3,5 hectare (2)

Tabel 4: Beleid voor intensieve veehouderijen zoals opgenomen in Reconstructieplannen. (1) Er waren binnen de reconstructieplannen verschillen t.a.v. het maximum (2) In Reconstructieplan Maas en Meierij was nieuwvestiging uitgesloten.

3.4.2 BIJSTELLING BELEID NAAR AANLEIDING VAN BURGERINITIATIEF MEGASTALLEN (2010 – HEDEN)

Op 19 maart 2010 is in Provinciale Staten (PS) het debat gehouden rondom het Burgerinitiatief Megastallen. Provinciale Staten hebben besloten om het beleid voor de ontwikkeling van intensieve veehouderijen op onderdelen bij te stellen door de planologische ontwikkelingsruimte te beperken. Deze besluiten zijn verwerkt in de Verordening ruimte die op 1 juni 2010 in werking is getreden.

- Binnen extensiveringgebieden is geen nieuwvestiging, uitbreiding (van bouwblokken), hervestiging of omschakeling van intensieve veehouderijen mogelijk. Uitbreiding van bebouwing ten behoeve van intensieve veehouderij binnen het bestaande bouwblok is sinds 1 oktober 2010 niet meer mogelijk.
- Binnen verwevingsgebieden is hervestiging of uitbreiding mogelijk mits sprake is van duurzame locaties en bouwblokken mogen niet groter worden dan 1,5 hectare. Nieuwvestiging is niet mogelijk.
- Binnen een landbouwontwikkelingsgebied is geen nieuwvestiging toegestaan en bouwblokken mogen in delen van LOG's niet (meer) groter worden dan 1,5 hectare, in de overige delen tot maximaal 2,5. In december 2011 hebben Provinciale Staten van Noord-Brabant besloten de maximum maat van bouwblokken van intensieve veehouderijen in LOG's voorlopig te beperken tot 1,5 hectare.
- Binnen gebouwen mag hooguit één bouwlaag gebruikt worden voor het houden van dieren.

Alleen op duurzame locaties is uitbreiding van het bouwblok voor intensieve veehouderijen toegestaan. Op basis van de Verordening ruimte is uitbreiding van het bouwblok mogelijk in verwevingsgebieden en landbouwontwikkelingsgebieden, mits er sprake is van aantoonbaar ruimtelijk-economische belangen, zuinig ruimtegebruik en de ontwikkeling is aanvaardbaar vanuit het oogpunt van milieu (vooral ammoniak, geur, fijn stof en gezondheid voor mensen) en ruimte (vooral natuur, landschap en cultuurhistorie).

Grondgebonden veehouderijen

In de Verordening ruimte zijn voor de grondgebonden veehouderijen geen maxima van bouwblokken of andere specifieke regels ten aanzien van de benutting van bestaande bouwblokken of duurzame locaties opgenomen. Via generieke regels gelden er randvoorwaarden voor ontwikkeling van grondgebonden veehouderijen, vanuit de bescherming van waarden op het gebied van natuur, landschap en water. Nieuwvestiging is uitgesloten, tenzij er sprake is van verplaatsing voor een publiek doel. Omschakeling naar grondgebonden veehouderij is toegestaan.

Mestverwerking
Mestverwerking is in de Verordening ruimte toegestaan op bedrijventerreinen en eigen erf voor eigen mest. Mestvergisting is toegestaan als nevenactiviteit op een agrarisch bedrijf binnen het bouwblok. Als zelfstandige activiteit op bedrijventerreinen, in een LOG, in een vestigingsgebied glastuinbouw en op agrarische bouwblokken in het buitengebied, inclusief mestaanvoer van derden.

3.4.3 KOERSDOCUMENT TRANSITIE STAD EN PLATTELAND

De voorgenomen wijziging van de Structuurvisie en Verordening sluit aan bij de koers voor het Brabantse landelijk gebied, zoals die is uiteengezet in het document "Transitie Stad en Platteland" en is vastgesteld door Provinciale Staten in december 2011. Hierin is aangegeven dat de provincie haar regelgeving aanpast en daarmee de Brabantse ondernemers en burgers uitnodigt en uitdaagt om (economische) activiteiten zo in te vullen dat ze (ook) bijdragen aan een 'Beter Brabant'. Daarvoor is het nodig om meer op proces te (kunnen) sturen en ruimte te bieden aan lokale oplossingen met maatschappelijke meerwaarde.[6]

In het koersdocument "De transitie van het Stad en Platteland" is een nieuwe manier van sturing voor de landbouw gepresenteerd die uitgaat van productie van kwaliteit en toegevoegde waarde in plaats van bulkproductie. Deze strategie is mede gebaseerd op het rapport van de Commissie Van Doorn (Al het vlees duurzaam), dat onderschreven is door Provinciale Staten.
Volgens dit rapport zijn er twee pijlers die de transitie moeten gaan dragen, namelijk:

- een gecoördineerde ketenaanpak die verduurzaming in de gehele voedselketen garandeert en die zowel door de keten zelf als door de overheid geborgd moet worden;
- een lokaal inpassingsbeleid met goede betrokkenheid van de burgers.

Als sluitstuk van de werkzaamheden van de Commissie Van Doorn is op donderdag 1 september 2011 het Verbond van Den Bosch gesloten met de volgende ambitie: De supermarktketens in Nederland hebben in 2020 alleen nog duurzaam vlees in de schappen liggen. Ze creëren daarmee een marktzekerheid die de veehouderij de ruimte biedt zich om te vormen tot 'zorgvuldig intensief'. Hierin staat dierenwelzijn centraal, is de volksgezondheid gewaarborgd en zijn kringlopen gesloten.

3.4.4 DENKLIJN "ONTWIKKELRUIMTE MOET JE VERDIENEN EN IS NIET ONBEGRENSD"

Op 9 december 2011 hebben Provinciale Staten gekozen voor een ontwikkelingsrichting van de veehouderij overeenkomstig het advies van de Commissie van Doorn. Om sturing te geven aan deze besluitvorming hebben GS een denkrichting ontwikkeld voor de transitie van de veehouderij naar 2020. Op 22 maart 2013 hebben Provinciale Staten ingestemd met deze denklijn en de uitwerking daarvan.

Voor alle veehouderijen in Brabant is het uitgangspunt dat ontwikkelruimte verdiend moet worden met stappen in verduurzaming. Verduurzaming wordt bepaald met een maatlat. Het gaat om maatregelen in de bedrijfsvoering, maar het kan ook gaan om de mate van concentratie en begrenzing van bedrijven en dieren in een gebied. Deze maatlat sluit aan op het ketenkwaliteitssysteem van het Verbond van Den Bosch en op bestaande systemen zoals de Maatlat Duurzame Veehouderij. De bedrijfsvoering bepaalt uiteindelijk het ***hoe*** op locatieniveau.

[6] Om uitvoering te geven aan de werkwijze van het koersdocument, is in de zogenaamde "beleidsarme" wijziging van de Verordening ruimte in 2012 de mogelijkheid opgenomen om met een ontheffing of proactieve aanwijzing af te wijken van de algemene regels.

Uit het ***hoe*** volgt dan het ***waar***. Naast sturing naar zorgvuldige veehouderij op individueel niveau, wil de provincie ook op gebiedsniveau bezien welke maatregelen nodig zijn om een goede omgeving te realiseren. Dat kan betekenen dat een individueel bedrijf geen ontwikkelruimte krijgt omdat de cumulatieve belasting van een gebied al te hoog is.

Het door PS aangenomen Statenvoorstel 16/13A van 22 maart 2013 geeft de uitleg zoals hieronder (cursief weergegeven) is opgenomen.
De denklijn wordt door de deelnemers aan de werkconferentie in de 'Slotverklaring Brabantberaad zorgvuldige veehouderij' onderschreven en geldt voor alle vormen van veehouderij. Partijen van het Brabantberaad hebben zich tevens verbonden om hun achterban tot medewerking aan de denklijn te bewegen en de transitie voortvarend op te pakken.

Wij stellen u voor deze denklijn voor alle vormen van veehouderij te onderschrijven en te formaliseren als uitgangspunt van ons beleid voor de transitie naar een zorgvuldige veehouderij. De denklijn geeft aan hoe wij de transitie van de veehouderij willen ondersteunen. Het uitgangspunt is dat alleen ontwikkelingen die bijdragen aan de transitie naar een zorgvuldige veehouderij nog worden toegestaan.
Deze denklijn is gebaseerd op drie invalshoeken, te weten:

- *voorwaarden op bedrijfsniveau;*
- *voorwaarden op gebiedsniveau;*
- *economisch perspectief landbouw en agrofood.*

Sturing op bedrijfsniveau
Om de transitie te ondersteunen worden voorwaarden gesteld aan ontwikkelingen van veehouderijen. De criteria voor de stappen in verduurzaming worden instrumenteel ingevuld met een maatlat. We noemen deze maatlat de Brabantse Zorgvuldigheidscore Veehouderij (hierna: BZV). Het is een instrument dat duurzame bedrijfsvoering objectiveert. Door ontwikkelruimte op bedrijfsniveau te koppelen aan een score, gegroepeerd rond de thema's volksgezondheid, dierenwelzijn en – gezondheid, natuur en milieu, zorgen we er voor dat iedere ontwikkeling zich progressief beweegt in de transitie naar een zorgvuldige en duurzame bedrijfsvoering in 2020. Door de minimumeisen regelmatig op te hogen ontstaat er een trapsgewijze transitie richting 2020. Bij iedere nieuwe ontwikkeling moet dan immers voldaan worden aan de aangescherpte eisen. De omslag naar een zorgvuldige veehouderij wordt het snelste bereikt indien elke uitbreiding van bebouwing of bouwblok getoetst wordt aan de BZV. Dit houdt in dat de BZV ook aangewend wordt bij aanvragen voor uitbreiding van bebouwing binnen een vigerend bouwblok. Uitbreiding van bebouwing is wel mogelijk, maar uitsluitend als aan de eisen van de BZV is voldaan en indien deze plaatsvindt binnen het volume van stoppende bedrijven.

Sturing op gebiedsniveau
Met de randvoorwaarden van de denklijn en de BZV wordt gestuurd op de ontwikkeling van het individuele bedrijf. Ook de totale ontwikkeling van alle bedrijven samen in een gebied is van belang. Bedrijven kunnen individueel nog zo duurzaam produceren, de som van het effect van alle bedrijven in een gebied kan de draagkracht van het gebied te boven gaan, bijvoorbeeld vanwege risico's rond volksgezondheid en vereisten van ruimtelijke kwaliteit (verstening landschap). Het is daarom belangrijk een relatie te leggen tussen de draagkracht van het gebied en de ontwikkelingen die er zich voordoen. In een aantal regelingen worden cumulatieve effecten al meegenomen. Verbetering, koppeling en uitbreiding van deze beoordeling met bijvoorbeeld endotoxinen is hier echter nog noodzakelijk. Wij onderschrijven de oproep van het Brabantberaad voor het opstellen van een maatschappelijk gedragen gebiedsprofilering en nemen daartoe initiatieven, waarbij alle partijen worden betrokken. De provincie is kaderstellend, met name via de BZV en de Vr.
De gemeenten krijgen een leidende rol bij het opstellen van de gebiedsprofielen. Daarbij krijgen burgers, burgerorganisaties en dorpsraden een duidelijke rol conform ons leefbaarheidsbeleid.

Economisch perspectief landbouw en agrofood
De eerder omschreven ontwikkelruimte moet verdiend worden door stappen te zetten in verduurzaming, maar moet ook verdiend kunnen worden doordat de boer een eerlijke prijs voor zijn producten krijgt.
Het belang van Agrofood in al zijn aspecten is groot voor Brabant, zowel economisch, maatschappelijk als ruimtelijk. De voedselproductie in Brabant is goeddeels losgemaakt uit zijn ecologische en sociale context waardoor vitale relaties en interacties verloren zijn gegaan. Wij willen in het verlengde van de slotverklaring van het Brabantberaad van industrial naar community farming; een situatie waarbij boeren en burgers de dragers zijn van de productie van voedsel, leefbaarheid, beleving en beheer van het landschap. Deze transitie vraagt een belangrijke gedragsverandering van alle schakels van de keten en dus ook van de consument. De primaire actie ligt hiervoor bij de keten zelf.
We zullen op korte termijn vragen om een actieprogramma van het Verbond van Den Bosch.

Toepassing van de denklijn in andere dossiers dan de BZV
Het door PS aangenomen Statenvoorstel 16/13A van 22 maart 2013 bevat de volgende informatie.

Advies van de gezondheidsraad
De eisen die wij stellen in de voorwaarden voor ontwikkelruimte, leveren een bijdrage aan de vermindering van de gezondheidsrisico's voor omwonenden. Eisen aan blootstelling aan geur, fijnstof en endotoxinen gelden daarbij zowel op bedrijfs- als op gebiedsniveau (cumulatief). Buiten de eisen op bedrijfsniveau die bijdragen aan het verlagen van gezondheidsrisico voor omwonenden, is het essentieel om over een vroeg waarschuwingssysteem voor zoönosen te beschikken. Wij vinden het essentieel dat de structurele kennisontwikkeling en kennisdeling tussen humane en veterinaire gezondheidszorg (one-health) plaatsvindt. Daarom regelen wij dat deze kennisdeling van landelijk naar regionaal niveau en omgekeerd op structurele wijze in Brabant plaats gaat vinden. Van deze informatie maken wij gebruik bij het ontwikkelen en uitdragen van ons beleid. Wij gaan het advies van de Gezondheidsraad verwerken in het BZV en andere provinciale regelingen met betrekking tot de veehouderij.

Sturingsmogelijkheden omvang veestapel
Vooralsnog (zeker tot 2015 en waarschijnlijk langer) is door het huidige Rijks- en Europees beleid geen groei van het aantal varkens, kippen en koeien te verwachten. Het gevaar bestaat echter dat bij afschaffing van dat Rijks- en Europees beleid een groei van de veestapel (zeker in bepaalde overbelaste delen van Noord-Brabant) mogelijk is.
Het Rijk overweegt om het huidige beleid langer door te zetten en om eventueel rundvee er onder te scharen. De lobby richting het Rijk om het huidige dierrechtensysteem te handhaven, wordt voortgezet (zowel op 16 november 2012 als op 22 maart 2013 hebben PS een motie aangenomen waarin de Eerste en Tweede Kamer worden opgeroepen om het stelsel van dierrechten ook na 2015 te handhaven en om dat stelsel zo aan te passen dat provincies de mogelijkheid krijgen om binnen het stelsel tot verdere regionale compartimentering te komen). De instelling van een Brabants systeem voor sturing op dieraantallen is daarom vooralsnog niet aan de orde. Hoewel een dergelijk systeem complex is en gepaard gaat met hoge administratieve lasten, zetten we indien nodig hier op in. Er wordt wel een systeem uitgewerkt waarbij (grotere) uitbreiding van bebouwing alleen mogelijk wordt na sloop van bestaande stallen in het gebied elders. Door een dergelijke saldering wordt elders ruimte voor het houden van dieren weggenomen, waardoor er een natuurlijke rem aanwezig is op de groei van de veestapel.

Zonering en LOG's
Met de sturing via de BZV worden voorwaarden gesteld aan de ontwikkeling van veehouderijen. De sturing via de integrale zonering is dan dubbelop. Als de BZV voldoende is ontwikkeld en in werking is getreden, willen wij gelijktijdig verwevings- en landbouwontwikkelingsgebieden laten vervallen. Uit voorzorg achten wij het beter om het extensiveringsgebied langer in stand te houden. Op termijn vervangt de BZV de gehele zonering.

Verordening stikstof en Natura 2000 Noord-Brabant
Om ontwikkelingen tot aan de inwerkingtreding van de landelijke Programmatische Aanpak Stikstof(PAS) in 2014 mogelijk te maken zijn de convenantpartijen akkoord met een aanpassing. Het leidt tot meer ruimte voor bedrijfsontwikkeling en tot minder procedures en daardoor tot versnelling van de afgifte van natuur-beschermingswetvergunningen. Het voorstel tot aanpassing van de verordening betreft: opnemen van meer milieuvergunningen in de depositiebank, afschaffen van het Gecorrigeerd Emissieplafond, afschaffen van de meldingsplicht, doorvoeren van technische wijzigingen.

Het Provinciaal Milieuplan
In overleg met het Rijk, en waar mogelijk in ons eigen PMP en PMV, willen wij doelvoorschriften inzetten in plaats van sturen via voorgeschreven technieken.

Bouwstop voor schapen en geiten
De bouwstop voor geiten- en schapenhouderijen wordt uit voorzorg met 1 jaar verlengd. Als de BZV voldoende is ontwikkeld en in werking is getreden, kan de bouwstop vervallen. Sturing vindt dan plaats via de BZV. Bij de opstelling van de BZV, worden bepalingen opgenomen om de restrisico's op de verspreiding van Q-koortsbacteriën, ammoniakemissies, fijnstof en endotoxinen vanuit stallen sterk te verminderen.

Grondgebonden veehouderij (melkvee)
Melkveehouderijen hebben eveneens een effect op het landschap en Natura 2000 gebieden. Daarom stellen wij voor ook hier (conform de eisen gesteld aan de intensieve veehouderij) een bovengrens van 1,5 ha voor het bouwblok te hanteren. Uitbreidingen groter dan 1,5 ha zijn mogelijk op basis van de BZV. Dit is mogelijk voor het, onder voorwaarden, oprichten van voederopslag buiten het bouwblok en landschappelijke inpassing met ruime erfbeplanting, poelen, kavelrandbegroeiingen en aansluiting op landschappelijke netwerken.

Mestverwerking
Wij hanteren de volgende uitgangspunten: (1) Brabant zal zich concentreren op verwerking van mest die uit de eigen provincie afkomstig is; (2) steun van lokale overheden, draagvlak bij omwonenden en betrokkenen en (3) met maatwerk door middel van ontheffingen wordt vermeden dat het Brabantse aanbod aan mestverwerking als nevengevolg heeft dat de veestapel in Brabant kan gaan groeien. Het bestaande beleid van verwerking van mest van derden op industrieterreinen, wordt voortgezet. Dat geldt ook voor mestverwerking van het eigen bedrijf op het eigen erf. Nieuw beleid is dat mestverwerking van derden bij de dunne fractie mogelijk wordt op geschikte plekken in het buitengebied. De Vr wordt daarop niet aangepast, er zal per geval gestuurd worden via de ontheffing van de Vr. Naar schatting zijn daarom de komende jaren 15-30 nieuwe locaties nodig in Brabant.

Pelsdierhouderij
Bij het opstellen van de BZV werken wij voorstellen uit met als doel dat uiterlijk 2020 de emissies van endotoxinen, fijnstof, ammoniak en geur uit de pelsdierhouderij sterk zijn afgenomen.

3.5 ALTERNATIEVE STURINGSOPTIES

Onderzoek Sturingsmogelijkheden omvang veestapel
Het Statenvoorstel 16/13A van 22 maart 2013 is mede tot stand gekomen op basis van de uitkomsten van het in opdracht van de provincie in 2012 uitgevoerde onderzoek Sturingsmogelijkheden omvang veestapel (ARCADIS, april en december 2012). In dat onderzoek zijn de effectiviteit en de voor- en nadelen van verschillende sturingsmogelijkheden onderzocht. Het resultaat van dit onderzoek is kort samengevat in Tabel 5 plus toelichting. De tabel bevat een overzicht van onderzochte sturingsinstrumenten en de in het rapport beschreven voor- en nadelen.

De rapportages over de mogelijkheden die de provincie heeft om te sturen op de omvang van de veestapel en de daarmee samenhangende effecten (het rapport Regionaal de hand aan de kraan" en een vervolgonderzoek naar een provinciaal stelsel van dierrechten) zijn te vinden op: http://www.brabant.nl/actueel/nieuws/2012/december/mogelijkheden-in-kaart-voor-sturen-op-dierenaantallen.aspx

	Emissie- en depositiebeleid (provincie)	Ruimtelijke ordening (provincie en gemeente)	Dierrechten (provincie)	Mestbeleid	Geurbeleid (gemeenten)
Effectiviteit op sturing omvang veestapel	Deels, alleen emissies, waarschijnlijk alleen ammoniak en alleen op natuurdoelen Indirect	Deels, vooral beperken ongewenste ruimtelijke effecten groei veehouderijen (uitbreiden bouwblokken en omschakelingen) Indirect Daarnaast sturing op grondgebondenheid melkveehouderij Indirect	Effectief Direct	Deels Mest is ook te verwerken in andere provincies en te exporteren	Deels Indirect Stuurt alleen op geurbelasting
Uitvoerbaarheid (uitvoeringslast bij invoeren en uitvoeren) voor de overheid	Vertaling gebiedsplafonds naar bedrijfsplafonds is complex Emissie-saldering is weinig complex	Goed Vertrouwd instrument Bij strikt beleid (aantasting bestaande rechten) mogelijk extra kosten i.v.m. planschade	Veel werk bij invoering (vaststellen nul situatie voor veehouderijen anders dan varkens en pluimvee), uitvoering niet zo complex	Goed uitvoerbaar, uitvoeringslast gerelateerd aan totale omvang van de mestverwerking	Deels
Uitvoerbaarheid (uitvoeringslast bij invoeren en uitvoeren) voor de veehouderijbedrijven	Gering, maar wel extra lasten bij bedrijfsplafonds	Geen extra lasten t.o.v. huidige situatie	Gering, voor intensieve veehouderij geen extra lasten t.o.v. de huidige situatie	Meer transport-kosten indien verwerking op grotere afstand en minder concurrentie aanbieders	Geen extra lasten t.o.v. huidige situatie
Handhaafbaarheid	Gebieds- en bedrijfsplafonds complex. Emissie-saldering goed.	Goed Handhaafbaarheid grondgebondenheid bij huidige definitie complex	Goed	Goed Bij druk op mestmarkt meer kans op fraude	Goed
Flexibiliteit: aanpasbaarheid sturing aan nieuwe inzichten	Goed	Goed	Goed	Beperkt, stuurt alleen op aspect mestverwerking	Goed
Robuustheid ten opzichte van veranderingen van beleid van andere overheden	Matig Aanpassing wet nodig, kan nu mogelijk ook via PMV	Verordening ruimte: ja Bestemmingsplannen : indirect, via gemeenten	Goed	Goed Samenwerking provincie en gemeenten nodig	Matig Afhankelijk van mogelijkheden Wet Geurhinder en veehouderij en besluitvorming door gemeenten. Rijk wil de Wgv afschaffen

	Emissie- en depositiebeleid (provincie)	Ruimtelijke ordening (provincie en gemeente)	Dierrechten (provincie)	Mestbeleid	Geurbeleid (gemeenten)
Snelheid van invoeren (1-1-2015 of eerder klaar?)	Kan snel, met in acht neming van opmerking bij robuustheid Sturing via bedrijfsplafonds vergt veel tijd	Provinciale aanpassing verordening kan snel. Doorwerking naar bestemmingsplannen vergt veel tijd	Voorbereiding kan snel worden gestart en regeling kan tijdig operationeel zijn	Sturingsinstrument kan snel, maar realisatie mestverwerking locaties vergt tijd	Goed
Bedrijfseconomische effecten	Bij zeer strikte regels zijn extra investeringen in technieken nodig	Bij zeer strikte regels geen of minder mogelijkheden voor ontwikkeling	Groot tenzij er extra rechten “verdiend” kunnen worden of compensatie mogelijk is met nieuwe verdienmodel-len	Mogelijk hogere kosten mestafzet bij beperkte verwerkingscapaciteit in Noord-Brabant	Bij zeer strikte regels zijn extra investeringen in technieken nodig
Stimuleert technische innovaties	Emissiesaldering: nee Gebieds- en bedrijfsplafonds: extra milieuruimte bij toepassing technieken	Nee, tenzij dit als voorwaarde wordt opgenomen bij uitbreidingen Maar deze beloning voor voorlopers volgt op een generiek strikter beleid	Overdracht van dierrechten maakt bedrijfsontwikkeling en daarmee innovatie mogelijk. Innovatie als voorwaarde stellen bij uitgifte van dierrechten: eerder/meer dierrechten bij innovatie	Beperkte concurrentie tussen aanbieders van mestverwerking	Innovatie (toepassing technieken) maakt bedrijfsontwikkeling mogelijk binnen geurnormen
Rechtvaardigheid	Bij bijvoorbeeld emissiesaldering worden voorlopers niet beloond Beschikbaarheid en toepasbaarheid emissie reducerende technieken verschilt sterk per type veehouderij	Er worden geen rechten afgenomen zonder waar verplicht planschade te betalen maar uitbreidingsmogelijkheden wel beperkt Intensieve veehouderij wordt nu veel meer gestuurd dan overige veehouderij, bij overal-sturing veehouderij wordt die scheefheid hersteld	Dierrechten voor alle diersoorten is rechtvaardiger dan huidige situatie (alleen varkens en pluimvee)	Mogelijk afwijkend beleid van andere provincies	Strenger beleid treft niet alle bedrijven in gelijke mate, afhankelijk van de individuele geursituatie

	Emissie- en depositiebeleid (provincie)	Ruimtelijke ordening (provincie en gemeente)	Dierrechten (provincie)	Mestbeleid	Geurbeleid (gemeenten)
Overige neveneffecten	Meer gesloten bedrijf (weinig emissies) kan tot knelpunten leiden m.b.t. dierenwelzijn Dierenwelzijn, milieu en gezondheid kunnen op gespannen voet staan Extra investeringen in techniek leggen extra druk op schaalvergroting tenzij toepassen nieuwe verdienmodellen (in lijn met aanbevelingen van de Commissie van Doorn)	Bij weinig ruimte voor uitbreiding druk op extra locaties en geen mogelijkheden voor “gesloten” bedrijven en goede inpassing bebouwing op bouwblok.	Andere provincies zullen zich mogelijk gedwongen voelen een soortgelijke regeling te treffen, waardoor rijksbeleid wordt gefrustreerd	Grotere druk op provinciale mestmarkt kan leiden tot mindere beheersbaarheid van die mestmarkt	Meer gesloten bedrijf (weinig emissies) kan tot knelpunten leiden m.b.t. dierenwelzijn Dierenwelzijn, milieu en gezondheid kunnen op gespannen voet staan Extra investeringen in techniek leggen extra druk op schaalvergroting-ting tenzij toepassen nieuwe verdienmodellen (in lijn met aanbevelingen van de Commissie van Doorn)

Tabel 5: Beoordeling sturingsmogelijkheden (bron: regionaal de hand aan de kraan, ARCADIS, 2012).

Emissie- en depositiebeleid

Overwogen zou kunnen worden om een regionaal ammoniakplafond in te stellen en dit vervolgens te vertalen naar een bedrijfsplafond, dat ook bindend is. Een gebiedsplafond biedt de mogelijkheid om maxima aan de emissies te stellen, maar ook om via saldering flexibiliteit voor de sector te bereiken. De Natuurbeschermingswet en de systematiek van de Brabantse Verordening Stikstof bieden nog ruimte voor toename van aantallen dieren, doordat met de toepassing van betere technieken (dan van het Besluit huisvesting) zelfs binnen de gecorrigeerde emissiewaarde meer dieren kunnen worden gehouden.

Ruimtelijke ordening

Het ruimtelijke ordeningsinstrumentarium stuurt indirect, in die zin dat het niet rechtstreeks betrekking kan hebben op aantallen dieren. Het aantal dieren is als zodanig geen ruimtelijk gegeven. Ruimtelijk relevant zijn de bouwblokken, gebouwen, gebruik etc. Door de ruimtelijke mogelijkheden te beperken, beperkt men indirect ook de veestapel. Door de regels nog stringenter te maken dan nu is opgenomen, kan er aanvullend worden gestuurd om de uitbreiding van de veestapel te voorkomen. Als men zou willen, kan via de ruimtelijke ordening de mogelijkheid om bouwblokken uit te breiden of zelfs uitbreidingsruimte binnen bestaande bouwblokken sterk worden beperkt. Daarbij is er wel kans op planschade.

In die gevallen waarin aangetoond kan worden dat gedurende een lange periode geen gebruik gemaakt is van de planologische mogelijkheden, zal een planschadeclaim niet snel toegekend worden. Ook een tijdige bekendmaking van nieuw beleid, een overgangsregeling en overleg met de betrokken ondernemers zal het risico op planschade beperken.
Nieuw provinciaal ruimtelijk beleid werkt langzaam en indirect door in gemeentelijke bestemmingsplannen. Dit duurt in theorie 1 jaar maar in de praktijk vaak langer. Bovendien worden bestaande rechten (bouwblokken) meestal gerespecteerd. Sturing via de Verordening ruimte (bijvoorbeeld inperking van de ontwikkelingsmogelijkheden) kan sneller, maar dan is er weinig ruimte voor maatwerk. Er is dan veel weerstand bij veehouders of gemeenten te verwachten. Ook ontstaat er dan een risico dat ook gewenste ontwikkelingen worden geblokkeerd of vertraagd.

Een aanpassing van de Verordening ruimte waarbij ontwikkelruimte wordt gekoppeld aan “tegenprestaties” of “voorwaarden”, zoals een voldoende score op de maatlat duurzame veehouderij en het toepassen van een omgevingstoets zijn mogelijkheden om ongewenste lokale effecten die samenhangen met groei van de veestapel en schaalvergroting van bedrijven te voorkomen.

De provincie en de gemeenten kunnen via de ruimtelijke ordening meer sturen op de grondgebondenheid van de melkveehouderij. Als de melkveestapel zou gaan groeien na het afschaffen van de melkquotering vanaf 2015 kan dat in Noord-Brabant leiden tot minder grondgebondenheid van de melkveehouderij. Er komen dan mogelijk meer koeien per hectare landbouwgrond dan nu het geval is. Naarmate de melkveehouderij daarmee minder grondgebonden wordt (minder zelfvoorzienend voor voer en mestafzet) zal de melkveehouderij meer op de (gebouw gebonden) intensieve veehouderij gaan lijken.

Het meer sturen op behoud van de grondgebondenheid via de ruimtelijke ordening is een instrument voor (indirecte) sturing van de omvang van de melkveestapel. Immers door bij uitbreiding van melkveehouderijbedrijven grondgebondenheid (van de uitbreiding) als voorwaarde te stellen zal de beschikbare hoeveelheid grond in Noord-Brabant als plafond op de melkveestapel gaan werken in grote delen van Noord-Brabant. De melkveestapel kan dan nog wel in West-Brabant uitbreiden door omschakeling van akkerbouw naar melkveehouderij.

Provinciaal systeem van dierrechten
Het meest effectieve instrument om te sturen op de omvang van de veestapel, bij het vervallen van het stelsel van dierrechten van het rijk, is een provinciaal systeem met dierrechten. De provincie kan een dergelijke regeling op korte termijn aankondigen zodat de huidige omvang van de werkelijk gehouden dieren als referentie kan dienen. Daadwerkelijke invoering van een dergelijke regeling kan worden bezien in het licht van het besluit op rijksniveau over het al dan niet afschaffen van de dierrechten en de werking van het nieuwe meststelsel.

Het belangrijkste bezwaar tegen een stelsel van dierrechten is dat deze rechten geld kosten, zodat een bedrijf dat wil uitbreiden daarin moet investeren. Dat probleem kan worden opgelost door overdraagbaarheid af te schaffen en een systeem op te zetten waarbij niet-gebruikte rechten bij de overheid kunnen worden ingeleverd, die vervolgens weer rechten kan uitdelen aan bedrijven die daar om vragen, volgens een nader te bepalen systeem. Dit brengt meer lasten voor de overheid met zich mee, maar daar staat tegenover dat er ook beleid mee gevoerd kan worden.

Mestbeleid
In het nieuwe mestbeleid zal een verplichting tot mestverwerking/mestexport (mestexport valt ook onder mestverwerking) worden geëffectueerd voor zover bedrijven niet beschikken over voldoende grond om de mestproductie zelf te gebruiken. Als een bedrijf er dus in slaagt om de mest te (laten) verwerken, dan kan het aantal dieren groeien. Hoewel het mestbeleid dus geen directe grens aan de omvang van de veestapel stelt, kan dat effect feitelijk wel optreden wanneer er onvoldoende afzet- en verwerkingsmogelijkheden zullen zijn.
Omdat niet zeker is dat het nieuwe mestbeleid vóór 1 januari 2015 effectief bevonden kan worden, is het wijzigingsvoorstel van de Meststoffenwet opgenomen dat het stelsel van productierechten vervalt op een nader te bepalen moment (en dus niet per definitie op 1 januari 2015).

Het is voor de provincie een optie om de mestverwerkingscapaciteit in de Verordening ruimte (planologisch) te beperken tot het niveau van de huidige veestapel en de gewenste regionale verdeling van de veestapel. Daarmee kan de vergunde capaciteit van de mestverwerking indirect mede de omvang van de veestapel sturen. Mest is echter ook in andere provincies te verwerken en is zonder of met beperkte bewerking (bijvoorbeeld hygiënisatie) te exporteren. Het is dus geen “waterdicht” sturingsinstrument om de omvang van de veestapel in Noord-Brabant te sturen.

Geurbeleid
De effecten op de geurbelasting zijn, anders dan bij ammoniak, veel meer lokaal bepaald. Gemeenten kunnen hierop via eigen normen en afstanden via de Wet geurhinder en veehouderij direct sturen, veel directer dan de provincie. Gemeenten kunnen op grond van de Wet geurhinder en veehouderij binnen een bepaalde bandbreedte variëren met de bescherming van geurgevoelige objecten. Deze normen zijn van belang voor de vergunningverlening. Ook kunnen gemeenten toetswaarden vaststellen waarmee er gestuurd kan worden op de cumulatieve geurbelasting bij ruimtelijke procedures (vergroting bouwblokken, omschakeling, nieuwe woningen e.d.).

Stimuleren multifunctionele landbouw
Stimuleren van multifunctionele landbouw stuurt weinig en indirect op de omvang van de veestapel maar kan wel de economische effecten van andere sturingsmiddelen verzachten door middel van het aanvullen van het inkomen met verbreding en biologische landbouw.

Handhaving
In het advies van de Commissie van Doorn wordt sterk aangedrongen op een intensivering van de handhaving en het toezicht op de veehouderij. Handhaving is geen apart instrument om de veestapel te reguleren, maar het kan er wel in belangrijke mate aan bijdragen dat doelstellingen worden gerealiseerd.

Aanpak Van Doorn leidend en te combineren met andere instrumenten
In het koersdocument “De transitie van het Brabantse stadteland” is een strategie voor de landbouw gepresenteerd die uitgaat van productie van kwaliteit en toegevoegde waarde in plaats van bulkproductie. Deze strategie is mede gebaseerd op het advies van de Commissie van Doorn. Het koersdocument beoogt daarmee een omslag waardoor beheersing van de veestapel wellicht niet nodig is en daarmee kan de beoogde transitie leidend zijn om te komen tot een duurzame veehouderij.

Het is de vraag of de transitie en de aanpak van de Commissie van Doorn en van het Verbond van den Bosch snel genoeg van de grond komen om daarmee tijdig tegemoet te komen aan de maatschappelijke zorgen over de veehouderij. Daarom kan sturing op de omvang van de veestapel gedurende een overgangstermijn (bijvoorbeeld tot 2020) van belang zijn om voldoende “maatschappelijke tijd” te krijgen voor verdere implementatie van het Verbond van den Bosch.

Keuze van de instrumenten om te sturen

Met de vaststelling van het Statenvoorstel 16/13A op 22 maart 2013 en de uitwerking daarvan in de ontwerp Structuurvisie en ontwerp Verordening ruimte, is (deels impliciet) gekozen voor de volgende instrumenten om te sturen:

- Extra te sturen via het instrument ruimtelijke ordening:
  - maximum omvang bouwblokken (handhaven maximum van 1,5 hectare, geen verruiming in deelgebieden);
  - ook sturing bij uitbreidingen binnen eerder vastgestelde bouwblokken (veel eerder / meer sturen dan tot op heden gebruikelijk is);
  - introductie BZV (uitbreiding van bebouwing alleen mogelijk bij een voldoende score op de duurzaamheidsmaatlat);
  - nieuw en aangescherpt beleid voor de grondgeboden veehouderij (maximum omvang bouwblokken en scherpere toetsing op grondgebondenheid);
  - aantal locaties voor mestverwerking gekoppeld aan huidige, bestaande productie van mest;
  - een toets op de milieubelasting (maximale belasting geur en fijn stof) via de RO-lijn.
- Geen eigen provinciaal stelsel voor dierrechten in te voeren.
- Door te gaan met eigen emissiebeleid ten aanzien van veehouderij, vooralsnog alleen geconcretiseerd voor ammoniak (Verordening stikstof Natura 2000). Wellicht wordt dit in de toekomst uitgebreid: bijvoorbeeld door emissiereducties op te nemen in de BZV of in een andere provinciale regeling.

4 Aanpak milieubeoordeling

4.1 AANPAK OP HOOFDLIJNEN

Milieuonderzoek sluit aan bij beslispunten
Zoals in de Notitie Reikwijdte en Detailniveau is beschreven, zijn als eerste stap alternatieven geformuleerd die aansluiten bij de meest ruimtelijk relevante beleidsopties in relatie tot de voorgenomen aanpassing van beleid ten aanzien van de veehouderij:

- een aanpassing van het ruimtelijk beleid ten aanzien van de intensieve veehouderij (aanpassen spelregels integrale zonering,
- een aanpassing van het ruimtelijk beleid m.b.t. de grondgebonden veehouderij, en
- een aanpassing van het ruimtelijk beleid m.b.t. mestverwerking.

De beleidswijziging voor deze drie bouwstenen vormen samen het voornemen dat aan de basis staat voor de wijziging van de Structuurvisie en de Verordening ruimte.

Bij de beschrijving van de effecten "per bouwsteen" is gebruik gemaakt van de zogenaamde factsheets uit het kapstok dossier veehouderij. Voor de veehouderij gerelateerde onderwerpen zijn door de provincie factsheets opgesteld ter ondersteuning van de besluitvorming over de hoofdlijnen van het nieuwe beleid. Ook is gebruik gemaakt van het door PS aangenomen Statenvoorstel van 22 maart 2013, waarin de hoofdlijnen van het nieuwe beleid zijn vastgesteld. Een samenvatting van de factsheets en de vastgestelde hoofdlijnen van het nieuwe beleid voor de veehouderij is opgenomen in de hoofdstukken 2 en 3 van deze planMER.

Wisselwerking milieuonderzoek en SVRO/Verordening ruimte
De resultaten van deze "effectbeschrijving per bouwsteen" zijn te gebruiken bij de verfijning en aanvulling van de stukken die ter beschikking worden gesteld aan Provinciale Staten en aan belanghebbenden en kunnen worden gebruikt in het besluitvormingsproces met betrekking tot de herziening van de Structuurvisie en de aanpassing van de Verordening ruimte. Zo zijn tussenresultaten van dit planMER gebruikt voor het opstellen van de concept ontwerp Structuurvisie en de concept ontwerp Verordening ruimte. Bijvoorbeeld door het opnemen van toetswaarden ten aanzien van de cumulatieve geurbelasting uit stallen van veehouderijen en de concentratie van fijn stof bij het beoordelen van de aanvaardbaarheid van uitbreidingen van veehouderijen.

De daadwerkelijke vertaling van de vastgestelde hoofdlijnen van het beleid in een concept ontwerp Structuurvisie en concept ontwerp Verordening ruimte, is medio 2013 beschikbaar gekomen. Dus na de effectbepaling per bouwsteen. In m.e.r.-termen is het concept ontwerp van de herziening van de Structuurvisie en de Verordening ruimte te beschrijven als het "voorkeursalternatief" (VKA).
In de effectbeschrijving is ingegaan op de inhoud van het VKA in relatie tot de onderzochte alternatieven per bouwsteen.

Ontwikkeling veestapel
Bij de effectbepaling is aangesloten bij het vraagstuk met betrekking tot het wel of niet sturen van de omvang van de veehouderij. Dit door in de effectbepaling uit te voeren voor twee ontwikkelingsscenario's, te weten een scenario dat uitgaat van een gelijkblijvende veestapel en een scenario dat uitgaat van 25% groei van de veestapel. Dit percentage sluit aan bij de groeitrend van de afgelopen jaren en onzekerheden in de autonome toekomstige groeiruimte. Deze twee scenario's sluiten aan bij de behoefte om in het planMER in te gaan op het implementeren van een gebiedsclausering op regionaal niveau.

Alternatieven en scenario's m.b.t. de sturing en ontwikkeling van de veehouderij
Daarnaast is in het planMER kwantitatief ingegaan op:
- de latent aanwezige milieuruimte (het verschil tussen de vergunde veestapel en de aanwezige veestapel, uitgaande van CBS-cijfers);
- de ontwikkeling van de milieubelasting, op basis van het Besluit Huisvesting (met en zonder correctie voor de latent aanwezige milieuruimte);
- de ruimte voor ontwikkeling binnen het voorgenomen planologisch beleid (VKA);
- de effecten met betrekking tot de emissie en depositie van stikstof die zouden kunnen optreden uitgaande van een mogelijke, trendmatige ontwikkeling van de veehouderij (VKA met de twee hiervoor genoemde ontwikkelscenario's);
- de effecten met betrekking tot de emissie en depositie van stikstof die zouden kunnen optreden uitgaande en bij het volledig benutten van de planologische ruimte (een zogenaamde worst case analyse).

Omdat bij het VKA negatieve effecten door een toename van stikstof op voorhand niet zijn uit te sluiten, wordt ook een zogenaamd "best case analyse" uitgevoerd. Dit om te onderzoeken of via de inzet van emissie reducerende technieken, mogelijk een regionaal plafond voor de veestapel of andere instrumenten, significante negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van de Natura 2000-gebieden zijn uit te sluiten.

Methode
Voor de typering, emissies (geur, ammoniak, fijn stof) en de economische omvang van veehouderijen zijn gegevens uit het vergunningenbestand WEB-BVB (een provinciaal gegevensbestand met gegevens over vergunningen van veehouderijen beheert door gemeenten en provincie) gebruikt.

Om de mogelijke ontwikkeling van veehouderijen aan te geven, is aangesloten bij de typen bedrijven die genoemd zijn in het rapport "Al het vlees duurzaam" van de commissie van Doorn (november 2011).
In dit advies is uitgegaan van de volgende "voorbeeldbedrijven", gebaseerd op een omvang van ongeveer 300 NGE[7] op een bouwblok van 1,5 hectare:
- 600 zeugen + 3.800 vleesvarkens (gesloten bedrijf).
- 120.000 leghennen.
- 2.500 vleeskalveren.
- 2.500 melkgeiten.
- 250 melkkoeien en 158 stuks jongvee.

[7] NGE = Nederlandse Grootte Eenheid, eenheid om de economische omvang te kunnen bepalen. Een volwaardig bedrijf (inkomen voor 1 fte) is minimaal 70 NGE groot.

De voorbeeldbedrijven zijn vertaald in emissies per type, welke afhankelijk van het alternatief of scenario, gebaseerd kunnen zijn op:

- grenswaarden uit het Besluit Huisvesting;
- emissiegrenswaarden voor nieuwe stallen uit de provinciale verordening Stikstof en Natura 2000 en;
- emissies op basis van de Regeling Ammoniak en Veehouderij.

De berekeningen van de ammoniakdepositie zijn uitgevoerd met het modelprogramma OPS-pro 4.3. Output is een grid waarmee de depositiekaarten gemaakt worden. De belasting op Natura 2000-gebieden is berekend door het grid te confronteren met de Natura 2000-gebieden. Hierbij is per gebied de gemiddelde, maximale en minimale depositie berekend en beschreven in het MER en de Passende Beoordeling. Om de verschillen te duiden is gebruik gemaakt van de gemiddelde depositie.

Effectvergelijking

De milieueffecten van de huidige situatie plus de autonome ontwikkeling vormen gezamenlijk de referentiesituatie voor het planMER, waarmee de effecten van het voorgenomen beleid (voor de veehouderij met twee ontwikkelingsscenario's) en de "bandbreedte-alternatieven" (worst case en best case) vergeleken worden.

Hierbij wordt een relatie gelegd met de beschikbare milieuruimte. De milieuruimte voor ontwikkelingen van de veehouderij komt voor een belangrijk deel overeen met de geurruimte (Wet geurhinder en veehouderij) en het Brabantse toetsingskader voor ammoniakdepositie op Natura 2000-gebieden. In een (beperkt) aantal gevallen zijn aspecten als fijn stof en geluid maatgevend. Fijn stof is ook belangrijk voor het aspect gezondheid, bijvoorbeeld door de binding van endotoxinen aan fijn stof.

Passende Beoordeling

Voor het aspect natuur is voorzien in een nadere toetsing in het kader van de Natuurbeschermingswet dit in de vorm van een Voortoets/Passende Beoordeling. Deze toetsing richt zich voornamelijk op effecten als gevolg van veranderingen van een mogelijke toename van depositie van stikstof (ook kwantitatief), ten gevolge van de mogelijke ontwikkeling van de veehouderij.

Alle alternatieven die leiden tot een afname van de stikstofdepositie op overbelaste Natura 2000-gebieden bieden ontwikkelruimte, alle scenario's die leiden tot een toename van de stikstofdepositie op de overbelaste Natura 2000-gebieden vereisen een beschrijven van maatregelen om de negatieve effecten tegen te gaan. Uit deze analyse en een beschrijving van de (beperkte) milieuruimte volgen randvoorwaarden die in de toekomstige besluitvorming kunnen worden meegenomen. Ook wordt ingegaan op de ontwikkelruimte die beschikbaar is of kan komen uitgaande van de Brabantse verordening Stikstof en Natura 2000 en de Programmatische Aanpak Stikstof.

4.2 BEOORDELINGSKADER

De verschillende beleidswijzigingen zijn beoordeeld op een abstractieniveau dat past bij het abstractieniveau van de structuurvisie. Dit betekent dat veelal een globale effectbeoordeling is uitgevoerd, waarbij de effecten zijn beschreven die eventueel kunnen optreden gezien de aard en omvang van de activiteit en de omgeving waarin de activiteit plaatsvindt. De daadwerkelijk optredende effecten hangen sterk af van de verdere uitwerking van de activiteiten. Het doel van het PlanMER is dan ook voornamelijk om aandachtspunten mee te geven en aanbevelingen te doen voor de verdere uitwerking van de activiteiten.

Voor het beoordelingscriterium "stikstof & Natura 2000" en geur en fijn stof (inclusief gezondheid, afstanden tot woningen) zijn mogelijke effecten ook kwantitatief bepaald. In het PlanMER zijn de effecten van de andere aspecten kwalitatief beschreven en beoordeeld op basis van expert judgement en bestaande informatie.

Bij de beoordeling is de volgende beoordelingsschaal gehanteerd:

Kwalitatieve score	Betekenis
+++	Zeer positieve bijdrage / effecten
++	Positieve bijdrage / effecten
+	Licht positieve bijdrage / effecten
0	Neutrale effecten, gelijkblijvende bijdrage
-	Licht negatieve bijdrage / effecten
--	Negatieve bijdrage / effecten
---	Zeer negatieve bijdrage / effecten

Tabel 6: Beoordelingsschaal.

Beoordelingscriteria

Onderstaand is een indicatief overzicht van beoordelingscriteria weergegeven, zoals opgenomen in de Notitie Reikwijdte en Detailniveau.

Aspect	Beoordelingscriterium	Beoordeling kwalitatief of kwantitatief
Woon- en leefmilieu	Toe- of afname kans op geurhinder binnen de bebouwde kom	Kwantitatief
	Toe- of afname kans op geurhinder buiten de bebouwde kom	Kwantitatief
	Invloed op concentratie fijn stof binnen de bebouwde kom	Kwantitatief
	Invloed op concentratie fijn stof buiten de bebouwde kom	Kwantitatief
	Invloed kans op geluidhinder	Kwalitatief
	Invloed op externe veiligheid	Kwalitatief
Gezondheid	Invloed op gezondheidsrisico's	Kwalitatief
Natuur	Verandering stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden	Kwantitatief
	Verandering stikstofdepositie op overige voor verzuring gevoelige natuurgebieden	Kwantitatief
	Beïnvloeding Natura 2000-gebieden op een andere wijze, zoals verstoring, verdroging of barrièrewerking	Kwalitatief
	Beïnvloeding overige natuurgebieden op een andere wijze, zoals verstoring, verdroging of barrièrewerking	Kwalitatief
	Invloed op leefgebieden van beschermde soorten	Kwalitatief
Water & Bodem	Invloed op grond- en oppervlaktewatersysteem	Kwalitatief
	Invloed op bodem-, grond- en oppervlaktewaterkwaliteit	Kwalitatief
Landschap, cultuurhistorie en archeologie	Invloed op landschappelijke waarden	Kwalitatief
	Invloed op cultuurhistorische waarden	Kwalitatief
	Invloed op archeologische waarden	Kwalitatief
Verkeer	Gevolgen voor de verkeersafwikkeling	Kwalitatief
	Gevolgen voor de verkeersveiligheid	Kwalitatief

Tabel 7: Beoordelingscriteria.

5 Bouwsteen intensieve veehouderij

5.1 SPREIDING EN OMVANG VEEHOUDERIJ

Uit het statenvoorstel 71/11A (Integrale uitwerking advies commissie van Doorn, PS 9 december 2011) blijkt dat er Noord-Brabant circa 11.000 bedrijven met vee zijn. Waarvan zo'n 40% intensieve veehouderijen (varkens, kippen, vleeskalveren, geiten) en 60% extensieve en overige veehouderijen (melkvee, paarden, schapen).

De statennotitie stelt dat, uitgaande van "voorbeeldbedrijven" zoals genoemd zijn in het advies van de commissie van Doorn, er in 2020 naar verwachting nog maar circa 2.500 locaties met vee zijn waarvan 1.250 met melkrundvee, 850-950 met varkens, 150 met pluimvee, 120 met vleeskalveren en 50 met melkgeiten. Er zouden dan tot 2020 zo'n 8.000 locaties vrij komen. Volgens de statennotitie zullen er bedrijven zijn die op meerdere locaties een duurzaam bedrijf van 1,5 ha zullen stichten en daarbij gebruik maken van locaties van stoppende agrariërs.

Soort bedrijf	Extensiver-ing natuur	Extensivering overig	Verweving	LOG	Stedelijk	Totaal
Gespecialiseerde Intensieve bedrijven	280	406	1.741	425	85	2.937 (26%)
Intensieve bedrijven met extensieve neventak	118	213	807	169	33	1.340 (12%)
Gemengde bedrijven, Geen specialisatie	34	65	168	40	12	319 (3%)
Extensieve bedrijven met een intensieve neventak	349	405	1.250	192	141	2.337 (21%)
Subtotaal bedrijven met een tak intensieve veehouderij	*781*	*1.089*	*3.966*	*826*	*271*	*6.933 (62%)*
Gespecialiseerde extensieve bedrijven	714	745	2.175	304	318	4.256 (38%)
Totaal	1.495 (13%)	1.834 (16%)	6.141 (55%)	1.130 (10%)	589 (5%)	11.189 (100%)

Tabel 8: Aantal veehouderijen (locaties) naar specialisatie en zonering, 2010 (bron: provincie, statenstuk 2894614, februari 2012).

Van alle veehouderijen met een tak intensieve veehouderij ligt 27% in een extensiverings-gebied (781+1.089 van de 6.933 locaties), 57% in het verwevingsgebied (3.966 van de 6.933 locaties), 12% in een LOG (826 van de 6.933 locaties) en 4% (271 van de 6.933 locaties) in het stedelijk gebied.

Mogelijke ontwikkeling veestapel en ontwikkelingsruimte veehouderij

Op 28 september 2011 stuurden de (toenmalige) staatssecretarissen Bleker en Atsma de kabinetsvoornemens voor het toekomstige mestbeleid per brief naar de Tweede Kamer.
Kern van dat voornemen is dat de plafonds op de nationale veestapel (de varkens- en pluimveerechten en de melkquotering) vanaf 2015 verdwijnen en dat veehouderijbedrijven dan kunnen groeien zonder varkens- of pluimveerechten of melkquotum te verwerven van stoppende bedrijven. Daarmee kan dan ook de nationale en regionale veestapel toenemen. Als voorwaarde stellen Bleker en Atsma dat de bedrijven gegarandeerde afzet moeten hebben voor de mest. Afzetruimte kan zijn naar akkerbouwbedrijven, in de landbouw in het buitenland (export) of afzet bij een gecertificeerde mestverwerker. Deze verplichting moet er voor zorgen dat de productie van dierlijke mest in balans wordt gebracht met de vastgelegde beschikbare afzetruimte. Mest waarvoor geen verantwoorde afzet gevonden wordt, mag niet geproduceerd worden.

De toekomstige ontwikkeling van de omvang van de veestapel in Nederland en Noord-Brabant is omgeven met een aantal onzekerheden en zal vooral afhangen van de invulling van het mestbeleid na 2015, de internationale concurrentiepositie van de Nederlandse veehouderij en van de planologische- en milieuruimte in Noord-Brabant.
Als hoofdlijn voor de ontwikkeling van de veestapel komt het volgende beeld naar voren (bron: regionaal de hand aan de kraan, ARCADIS, 2012):

- De melkproductie kan 10 tot 20% toenemen en daarmee kan het aantal melkkoeien gelijk blijven tot licht groeien, afhankelijk van de toename van de melkproductie per koe en de mate van toename van de totale melkproductie.
- De ontwikkeling van nationale en Brabantse varkensstapel is sterk afhankelijk van het succes en de betaalbaarheid van mestbewerking en mestafzet en van het eventueel verder concentreren van de Nederlandse varkensstapel in Noord-Brabant. Uitgaande van het voorgenomen beleid kan de varkensstapel in Noord-Brabant volgens het LEI krimpen met 6% (vleesvarkens) tot 10% (zeugen). Na het mogelijk vervallen van de compartimentering in 2015 kan de Nederlandse varkensstapel zich verder concentreren in Noord-Brabant met als mogelijk gevolg een in Noord-Brabant gelijk blijvende of toenemende varkensstapel. Dat deze concentratie zich snel kan voordoen is gebleken tijdens het tijdelijk vervallen van de compartimentering tussen 2008 en 2010. Een dergelijke regionale concentratie kan zich na 2015 weer in hetzelfde tempo voordoen gelet op de sterke positie van de varkensbedrijven in Noord-Brabant. In Noord-Brabant bevinden zich relatief veel en grote bedrijven. Het is aannemelijk dat vooral de nu al grotere bedrijven zullen groeien.
- De pluimveestapel kan toenemen met circa 5 tot 10%.
- Het LEI geeft aan dat het gebruikte rekenmodel de ontwikkeling van de veestapel mogelijk onderschat en dat de vele onzekerheden die er bestaan er toe kunnen leiden dat de geschetste toekomst van de agrosector er anders uit kan zien.
- De veestapel zal zich, ook bij een maximummaat van 1,5 ha en één bouwlaag, verder concentreren op minder maar grotere locaties. Naarmate de toegestane maximumomvang van bedrijfslocaties kleiner is zullen veebedrijven in de toekomst vaker gaan bestaan uit meerdere locaties door het overnemen en uitbreiden van locaties van stoppende bedrijven. Bouwblokken van veehouderijen zijn gemiddeld genomen ruim 1 hectare. Uitgaande van een maximum maat van 1,5 ha van bouwblokken is dus een toename van bebouwing voor intensieve veehouderijen mogelijk. Ook is een verdere intensivering van het gebruik van bestaande bouwblokken mogelijk (bij één bouwlaag), van circa 100 tot 125 nge per hectare bouwblok naar circa 175 tot 200 nge per hectare bouwblok. Daarmee is dan groei van de totale veestapel in Noord-Brabant mogelijk, ook bij beperking van de locatieomvang zoals dat is gedaan bij de aanpassing van de Verordening ruimte in 2010 en 2011.

5.2 MILIEUGEBRUIKSRUIMTE

5.2.1 NATUUR

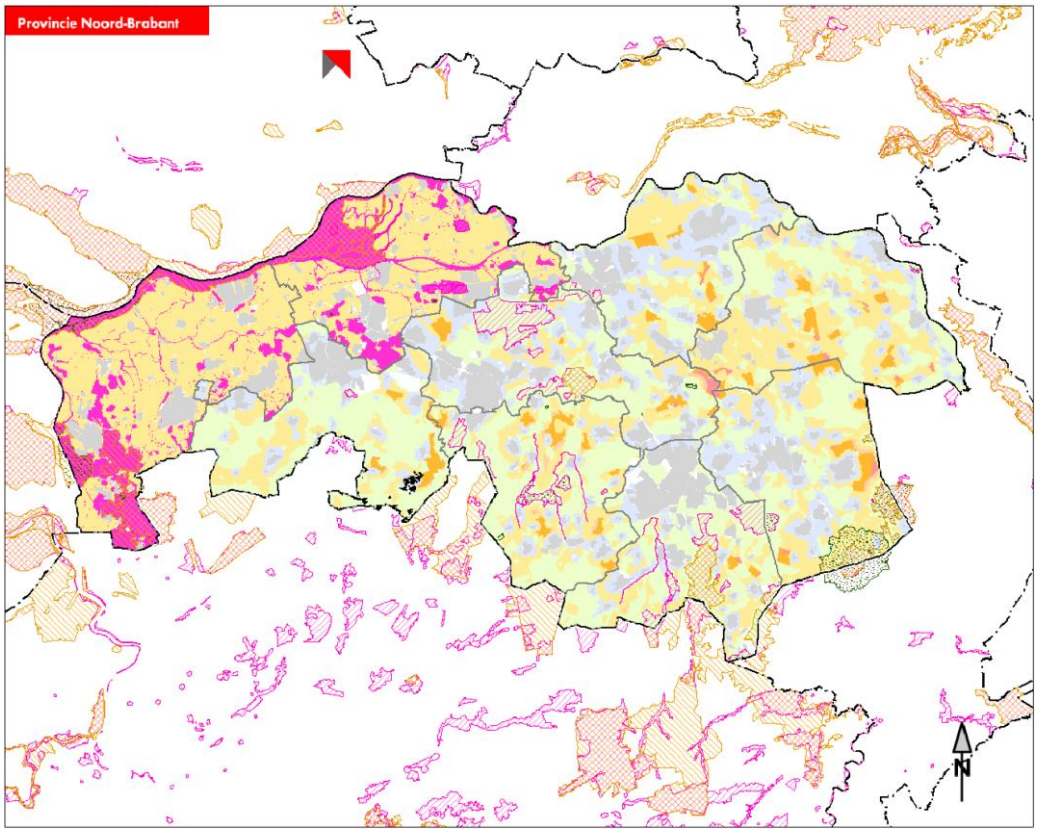
Natuurbeschermingswet

In het kader van de Natuurbeschermingswet (waarin de bescherming op grond van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn is meegenomen) worden diverse natuurgebieden beschermd. Waardevolle soorten worden beschermd door de Flora- en faunawet. In Nederland hebben verschillende natuurgebieden een beschermde status onder de Natuurbeschermingswet 1998 gekregen.

Twee categorieën zijn onderscheiden:

1. Natura 2000-gebieden.
2. Beschermde Natuurmonumenten.

De provincie is bevoegd gezag voor de uitvoering van de Natuurbeschermingswet.

Figuur 5: Natura 2000-gebieden en Beschermde Natuurmonumenten in en in de omgeving van de Provincie Noord-Brabant.

Indien (her)vestiging of uitbreiding van veehouderijbedrijven gepaard gaat met een toename van de uitstoot van ammoniak, kan dit leiden tot een toename van stikstof (N) op deze beschermde natuurgebieden. Indien de natuurwaarden van die gebieden beïnvloed worden door de belasting van stikstof en indien deze gebieden nu al een te hoge belasting van stikstof hebben, kan die toename leiden tot een achteruitgang van die natuurwaarden of doelen om die natuurwaarden te verbeteren moeilijker realiseerbaar maken. In de huidige situatie is er sprake van een overschrijding van de kritische depositiewaarden (toets waarden gerelateerd aan de natuurdoelen) in een groot aantal van de beschermde natuurgebieden in en rondom Noord-Brabant. Ook in de toekomst wordt nog steeds een overschrijding van de kritische depositiewaarden voorzien.

Indien er bij een initiatief sprake is van een toename van de depositie van ammoniak die de instandhoudingdoelstellingen van de natuurwaarden van die gebieden “van buiten af” bedreigt, kan dat leiden tot vergaande beperkingen voor vestiging of uitbreidingsmogelijkheden van veehouderijen nabij deze gebieden. Ook het vaststellen van ruimtelijke plannen, zoals bestemmingsplannen en structuurvisies, waarin ontwikkelruimte wordt geboden, wordt hierdoor belemmerd. Indien negatieve effecten niet kunnen worden uitgesloten of onvoldoende worden gecompenseerd (zodat er per saldo geen sprake is van een negatief effect), is de ontwikkeling of het vaststellen van het ruimtelijk plan in principe niet mogelijk. [8]

[8] Ook andere externe effecten, zoals verstoring of verdroging, kunnen tot negatieve effecten leiden en dus beperkingen leiden. Dergelijke effecten zijn echter veel meer plaats- en afstandsgebonden dan effecten op het gebied van stikstof.

Programmatische Aanpak Stikstof (PAS)
Om uit deze impasse te komen wordt er op landelijk niveau een Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) voorbereid waarmee een extra daling van de stikstofbelasting van Natura 2000 gebieden gepaard moet gaan met ontwikkelingsmogelijkheden voor nieuwe economische initiatieven. Hoofdlijnen van de aanpak is reductie van emissies in alle sectoren (landbouw, verkeer, industrie) te verminderen van de kwetsbaarheid van natuurgebieden met hydrologische maatregelen en beheermaatregelen en het benutten van een langere periode tot 2028 om de doelstellingen met betrekking tot het verminderen van de depositie te bereiken. De aanvullende maatregelen uit de PAS moeten leiden tot een extra daling van de stikstofbelasting van de Natura 2000 gebieden ten opzichte van het huidige landelijke beleid. Een deel van die daling wordt benut om incidentele toenames te kunnen salderen, zodat er op gebiedsniveau voldoende zekerheid is dat er sprake is van een netto afname van de totale depositie.

In juni 2013 heeft het Kabinet het wetsvoorstel voor de PAS (een wijziging van de Natuurbeschermingswet) ingediend bij de Tweede Kamer. Inwerkingtreding van de PAS is voorzien in 2014. De PAS gaat uit van de landelijke stalemissie eisen (Besluit huisvesting) en voer – en managementmaatregelen. De eisen uit de PAS voor nieuwe stallen zijn soepeler dan de Brabantse verordening stikstof en Natura2000 Noord-Brabant (zie hierna). Voorzien is dat naast de PAS die waarschijnlijk begin 2014 bestuurlijk wordt vastgesteld de Brabantse verordening wordt doorgezet.

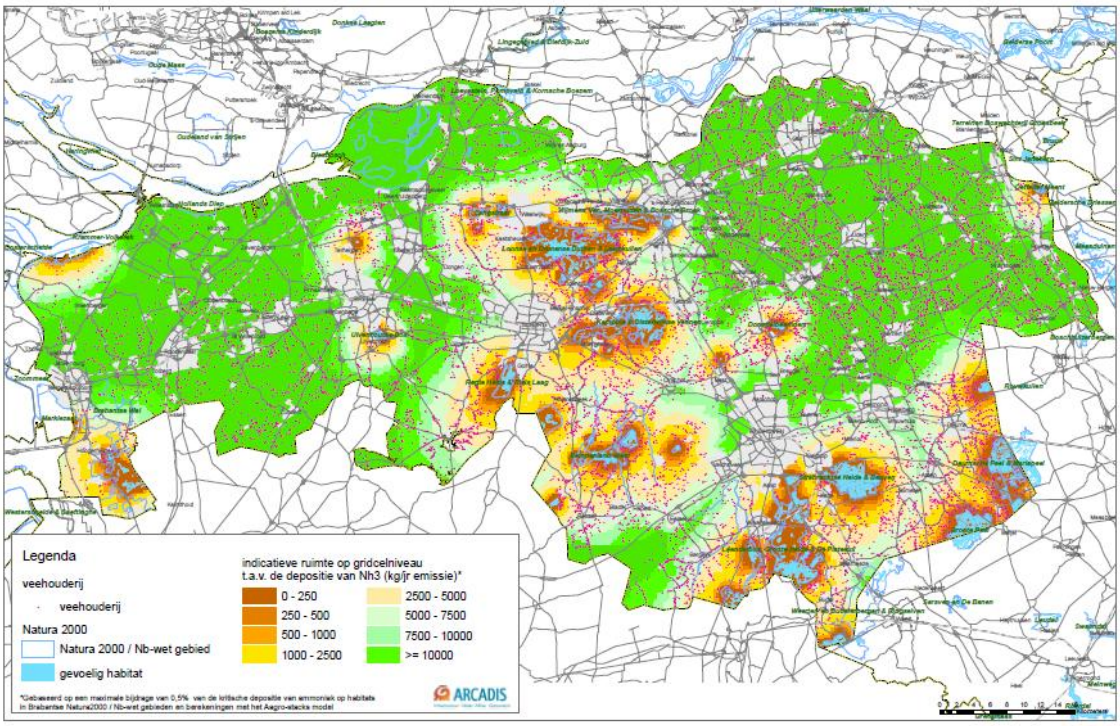
Verordening Stikstof en Natura 2000 Provincie Noord-Brabant
Op provinciaal niveau en specifiek voor de veehouderijen heeft de provincie Noord-Brabant een verordening Stikstof en Natura 2000 vastgesteld. Hiermee is invulling gegeven aan de principes uit de PAS: extra afname van depositie via aanvullende generieke eisen met betrekking tot de emissies uit stallen. Indien er bij een concreet initiatief sprake is van een lokale toename van de stikstofdepositie vanwege extra emissie uit stallen, is dat alleen vergunbaar indien die toename gesaldeerd kan worden met de afname van de depositie door het stoppen of krimpen van veehouderijen elders. Saldering is dus pas mogelijk nadat er saldo beschikbaar is gekomen. Optioneel kunnen veehouders hiervoor gebruik maken van een depositiebank die door de provincie wordt beheerd.

De verordening stelt (extra) technische eisen aan stallen die qua emissiereductie verder gaan dan de vereisten uit het Besluit Huisvesting. Nieuwe stallen worden vanaf juli 2010 getoetst aan de streefwaarden die in de bijlagen bij de verordening zijn genoemd en de toepassing van stallen/technieken met een ammoniakemissie per dier die ligt onder die streefwaarden. Deze eisen gelden voor nieuwe stallen, niet voor bestaande stallen. Uiterlijk op 1 januari 2028 (na drie beheerplanperioden) dient het bedrijf als geheel gemiddeld te voldoen aan de vereisten uit de provinciale verordening.

Voor varkensbedrijven zijn er technieken (emissiearme stallen, luchtwassers) beschikbaar en toepasbaar die leiden tot extra emissiereductie. Varkensbedrijven kunnen zo uitbreiden met het aantal dierplaatsen zonder dat er sprake hoeft te zijn van een toename van de ammoniakemissie. Voor melkveebedrijven zijn dergelijke technieken nu nog niet of slechts beperkt beschikbaar, waardoor er minder mogelijkheden zijn om via de inzet van techniek het aantal dierplaatsen uit te breiden zonder een toename van de ammoniakemissie. Voor pluimveebedrijven zijn er nog knelpunten met betrekking tot de toepasbaarheid/werking van luchtwassers.

Naarmate veehouderijen dichter bij kwetsbare en met stikstof overbelaste delen van Natura2000 gebieden zijn gelegen, zal de salderingsopgave groter zijn. In de kaartenbijlage (bijlage 2.1) is een kaart opgenomen waarin een indicatie van de milieuruimte voor het aspect stikstof en Natura 2000 is weergegeven. Omdat er sprake is van een overbelasting van veel van de gevoelige habitats, is er geen milieuruimte voor een toename van de stikstofbelasting, maar zijn er wel verschillen in de salderingsopgave.

In gebieden die in de kaart uit de bijlage zijn weergegeven met relatief veel ruimte (grotere afstand tot kwetsbare gebieden) is bij uitbreiding van de ammoniakemissie van bedrijven de salderingsopgave beperkter dan in gebieden met weinig ruimte. Dit is aangeduid door uit te gaan van een indicatieve drempelwaarde (0,5 % van de kritische depositiewaarde). Mogelijk wordt er in de vast te stellen PAS ook uitgegaan van een drempelwaarde. Bij een dergelijke drempelwaarde is de milieuruimte voor veehouderijen in Zuidoost-Brabant en Midden Brabant beperkter dan in Noordoost-Brabant en West-Brabant (zie ook Figuur 6).

Figuur 6: Indicatie milieuruimte ammoniak en Natura2000, uitgaande van een fictieve drempelwaarde van 0,5% van de kritische depositiewaarde.

In Tabel 9 is per reconstructiezone en voor de veehouderijen in West-Brabant (geen reconstructiegebied) deze indicatieve milieuruimte weergegeven. Bij de indicatie is gebruik gemaakt van emissie kentallen van de voorbeeldbedrijven uit het advies van de commissie van Doorn (zie ook de bijlagen). Voor meer dan de helft van de veehouderijen is de milieuruimte, uitgaande van zo'n drempelwaarde, relatief ruim en voor ruim 20% is de milieuruimte beperkt. Opvallend is dat de locaties gelegen in de LOG's relatief minder milieuruimte hebben dan de locaties gelegen in de verwevingsgebieden. Momenteel (medio 2013) is er geen sprake van een drempelwaarde en geldt voor nagenoeg alle veehouderijen in Noord-Brabant dat de depositie op Natura2000-gebieden randvoorwaarden stelt aan de ontwikkelingsmogelijkheden van veehouderijen.

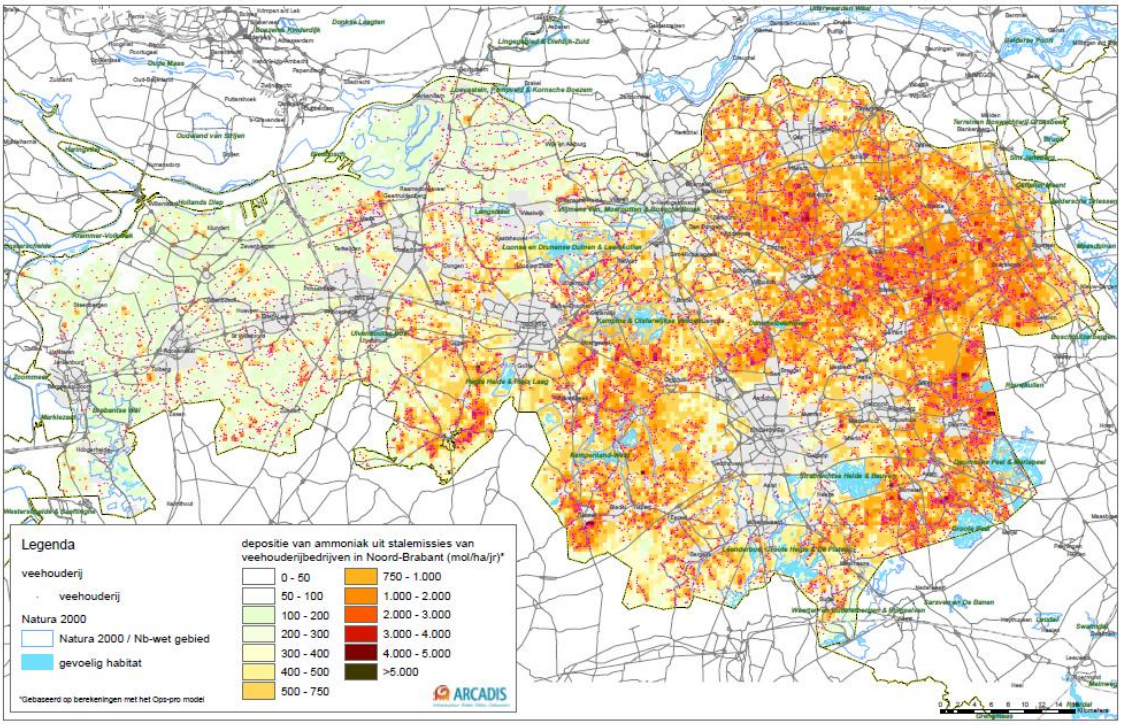
In bijlage 3 zijn deze cijfers ook apart aangeduid voor veehouderijen met een tak intensieve veehouderij van minimaal 40 nge.

Indicatie milieuruimte Ammoniak en Natura 2000	LOG	Verweving	Extensi-verings-gebied natuur	Extensi-verings-gebied overig (rond kernen)	Bebouwde kom Recon-structie-gebieden	West-Brabant (geen reco-gebied)	Totaal
Relatief weinig (tot 2500 kg)	44%	31%	37%	22%	31%	14%	29%
Gemiddeld (2500-7500 kg)	15%	15%	16%	21%	29%	11%	16%
Relatief veel (meer dan 7500 kg)	41%	53%	47%	57%	40%	76%	55%
Totaal aantal veehouderijen (BVB 2012)	1099	4879	1362	1766	319	1470	10895

Tabel 9: Indicatie emissieruimte ammoniak en Natura2000 (procentueel per type gebied), uitgaande van fictieve drempelwaarde van 0,5% van de kritische depositiewaarde.

In juni 2013 heeft het Kabinet het wetsvoorstel voor de PAS (een wijziging van de Natuurbeschermingswet) ingediend bij de Tweede Kamer. Inwerkingtreding van de PAS is voorzien in 2014. In het wetsvoorstel van de PAS wordt uitgegaan van een drempelwaarde. Effecten onder de drempelwaarde worden dan als niet significant beschouwd of worden meegenomen in de ontwikkelruimte die de PAS moet bieden. Bij een dergelijke drempelwaarde (de toelichting van het wetsvoorstel gaat uit van 1 mol/ha, maar die waarde kan volgens het wetsvoorstel via een ministeriële regeling worden aangepast) is de milieuruimte voor veehouderijen in Zuidoost-Brabant en Midden Brabant beperkter dan in Noordoost-Brabant en West-Brabant.

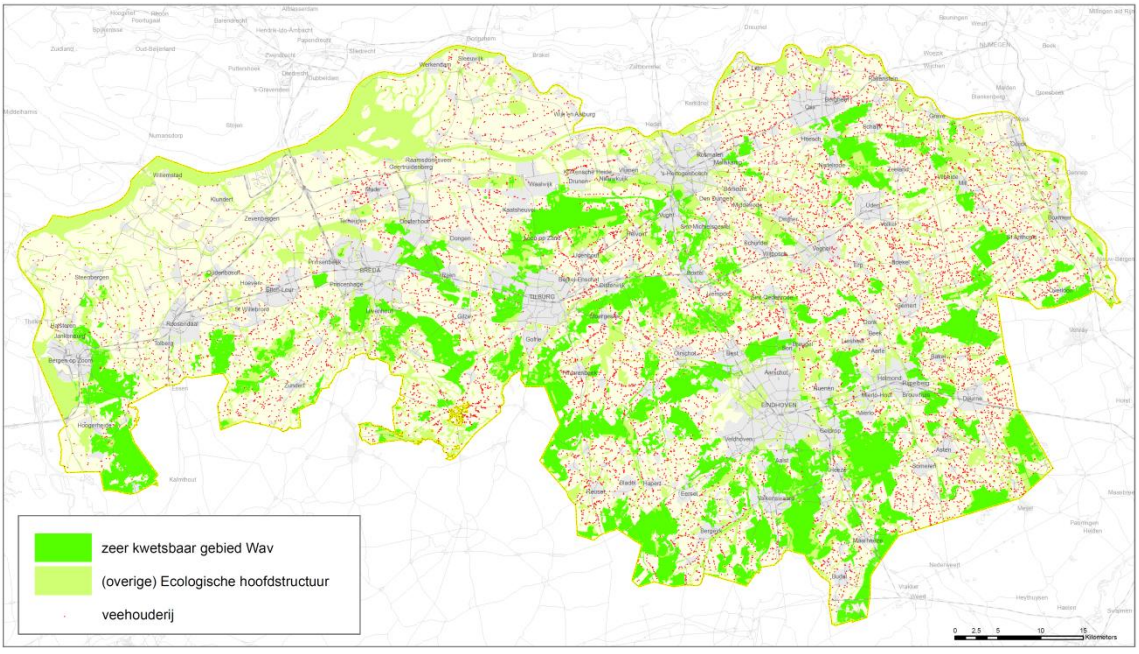
In de bijlage 2.2 is een kaart opgenomen waarop de cumulatieve depositie van ammoniak door veehouderijen in Noord-Brabant is weergegeven (zie ook Figuur 7). Hierin is te zien dat er vooral in Noordoost-Brabant (reconstructiegebieden Maas en Meierij en Peel en Maas), Zuidoost-Brabant (reconstructiegebied de Peel) en in de Kempen (reconstructiegebied Beerze-Reusel) sprake is van een relatief hoge concentratie van veehouderijen en daarmee samenhangend een hoge emissie en depositie van ammoniak uit stallen van veehouderijen.

Figuur 7: Depositie van ammoniak uit stallen van veehouderijen.

Ecologische hoofdstructuur (EHS)

Om de natuur in Nederland tot een goed functionerend ecologisch netwerk te maken, wordt de EHS begrensd en aangelegd als netwerk van bestaande en nieuwe natuur. Het wettelijke kader voor het aanwijzen (begrenzen) en beschermen van de EHS is de Nota Ruimte. De EHS is op provinciaal niveau uitgewerkt in de provinciale structuurvisie en Verordening ruimte en natuurbeheerplannen (financieel kader en uitvoering). Op de EHS is ook de Wet ammoniak en veehouderij (Wav) van toepassing.
De Wav is het wettelijke kader dat van toepassing is bij de toetsing van ammoniakinvloeden op de EHS.

Figuur 8: Ligging zeer kwetsbaar Wav-gebieden en (overige) ecologische hoofdstructuur in de Provincie Noord-Brabant.

Bescherming overige voor verzuring gevoelige natuurgebieden

Op nationaal niveau is de bescherming van de voor ammoniakdepositie gevoelige bos- en natuurgebieden geregeld in de Wet ammoniak en veehouderij (Wav). Deze wet geeft de Provincie de bevoegdheid om bepaalde afwegingen te maken ten aanzien van de te beschermen gebieden. De Wav geeft aan dat het moet gaan om voor verzuring gevoelige gebieden in de EHS. Een aantal van deze gebieden moet verplicht aangewezen worden. PS hebben in oktober 2008 de Wav-kaart met zeer kwetsbare gebieden vastgesteld en deze begrenzing op 1 juli 2011 herzien. De ligging van de zeer kwetsbare Wav-gebieden is weergegeven in Figuur 8.

Veehouderijen waarvan de dierenverblijven geheel of gedeeltelijk in een kwetsbaar gebied of op minder dan 250 meter van een kwetsbaar gebied liggen, hebben door de Wav te maken met beperkingen bij uitbreidingsplannen. Binnen deze zones gelden zogenaamde gecorrigeerde emissieplafonds per bedrijf zoals opgenomen in het besluit ammoniakemissie huisvesting veehouderij. Tevens geldt voor melkveehouderijen een maximum van te houden dieren van 200 melkkoeien en 140 stuks jongvee. Daarnaast is de vestiging van nieuwe bedrijven in de Wav-zones verboden. De meeste bedrijven in de Wav-zone liggen vanwege de nabijheid van zeer kwetsbare natuur ook in extensiveringsgebied (reconstructiezonering). In Noord-Brabant heeft circa 10% van de veehouderijen te maken met de regels zoals die zijn opgenomen in de Wet ammoniak en veehouderij. Melkrundveebedrijven worden minder beperkt dan de overige veehouderijen.

Aantal veehouderijen in Wav-zones	intensief	melkrundvee	overig	totaal
aantal	329	530	342	1201
% van het totaal	8%	11%	13%	10%

Tabel 10: Aantal veehouderijen in Wav-zones.

Planologische bescherming groenblauwe structuur

De provincie onderscheidt in de SVRO vier robuuste structuren:

- De groenblauwe structuur, waarin de natuurterreinen, landbouwgebieden met natuur- en landschapswaarden en waterbergingsgebieden in één samenhangende aangesloten structuur zijn ondergebracht.
- De agrarische structuur: die bestaat uit de agrarische productieruimte zoals landbouw-ontwikkelingsgebieden, glastuinbouwvestigingsgebieden en boomteeltgebieden en die delen van het buitengebied waar de landbouw leidend is.
- De stedelijke structuur die bestaat uit samenhangende stedelijke concentraties voor wonen, werken en voorzieningen.
- De infrastructuur, die bestaat uit onder meer het hoofdwegennet, het spoornetwerk, vaarwegennetwerk, vliegveld Eindhoven en vooral de (multimodale) knopen in die netwerken.

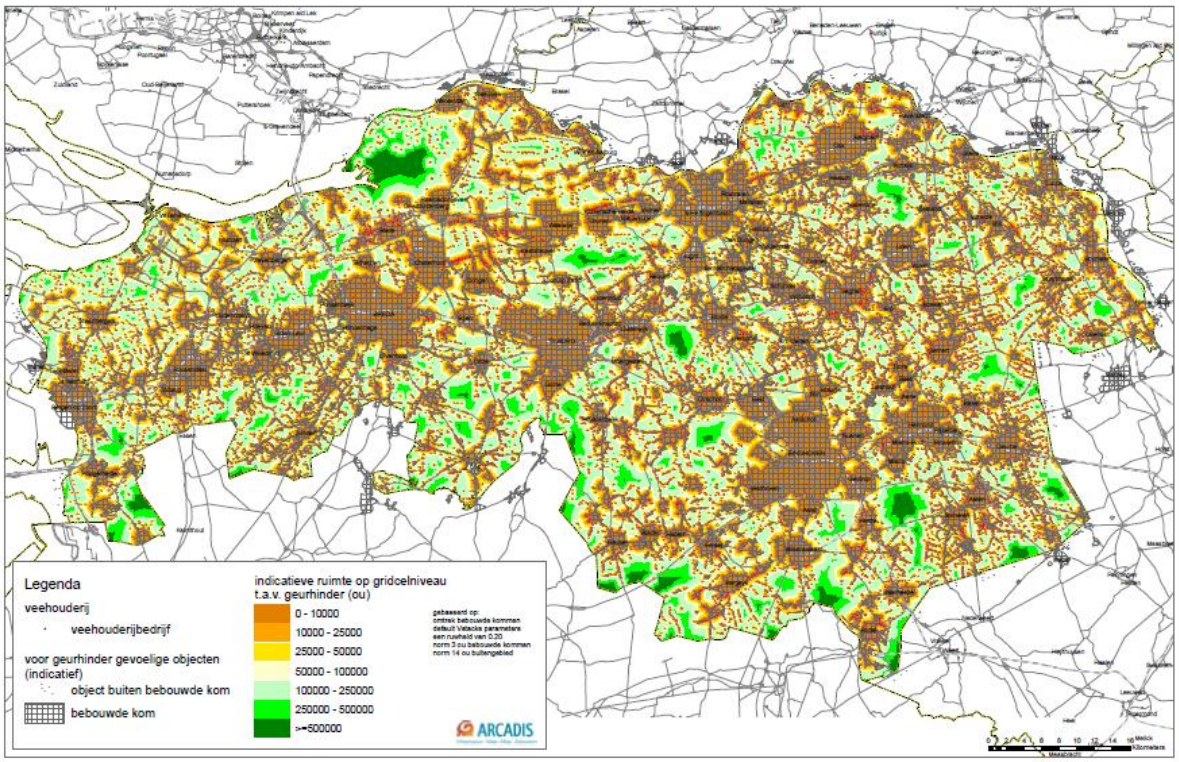
Samen vormen deze robuuste structuren de provinciale ruimtelijke hoofdstructuur. Deze zijn op de verbeelding van de SVRO weergegeven. De waarden die onderdelen zijn van de Groenblauwe Structuur worden via de Verordening ruimte planologisch beschermd. Voor intensieve veehouderijen gelden er geen specifieke regels die gekoppeld zijn aan de groenblauwe structuur. Voor grondgebonden veehouderijen gelden er wel randvoorwaarden, vanuit de generieke bescherming van waarden op het gebied van natuur, landschap en water. Deze waarden zijn vooral aanwezig in de groenblauwe structuur. Van alle veehouderijen ligt 30% binnen de groenblauwe structuur. In de extensiveringgebieden bedraagt dat percentage 75%, in de LOG's is het vrijwel nihil. Het percentage in de verwevingsgebieden en de extensiveringsgebieden rond kernen liggen dicht bij het Brabants gemiddelde van 30%, net als de veehouderijen in West-Brabant.

5.2.2 GEURHINDER UIT STALLEN VAN VEEHOUDERIJEN

Bij het verlenen van vergunningen voor veehouderijen en in de ruimtelijke ordening moet rekening worden gehouden met geuroverlast van veehouderijen. De op 1 januari 2007 in werking getreden Wet geurhinder en veehouderij (Wgv) vormt hiervoor het beoordelingskader. Deze wet geeft aan hoe bij een aanvraag voor een milieuvergunning de geuremissies uit veehouderijstallen en de geurbelasting op geurgevoelige objecten moet worden meegenomen. Ook heeft deze wet consequenties voor de wijze waarop in ruimtelijke plannen het aspect geurbelasting door veehouderijen een rol speelt. Gemeenten kunnen op grond van de Wet geurhinder en veehouderij binnen een bepaalde bandbreedte variëren met de bescherming van geurgevoelige objecten. In Noord-Brabant is er een groot aantal gemeenten waar is afgeweken van de vaste wettelijke normen, bijvoorbeeld om een toename van geuroverlast op kernen te voorkomen of om knelpunten ten aanzien van ruimtelijke projecten te beperken. Daarnaast zijn er diverse gemeenten die de vaste afstanden voor veehouderijen met dieren zonder geuremissiefactor hebben aangepast. Zie ook paragraaf 3.3 voor een uitleg voor de berekening van de geuremissie en de geurbelasting.

De geurbelasting voor veehouderijen met dieren met een geuremissiefactor (zoals varkens- en pluimveebedrijven) is afhankelijk van de afstand tot veehouderijbedrijven en de emissie van geureenheden. Bij intensieve veehouderijen is er ten opzichte van melkrundveebedrijven een grotere kans dat de milieuruimte beperkt wordt door de aanwezigheid van geurgevoelige objecten binnen of nabij de maximale geurbelastingscontouren.

Hieronder is een kaart opgenomen waarin een indicatie van de milieuruimte (uitgedrukt in de vergunbare geuremissie) voor het aspect geur is weergegeven, uitgaande van de vaste wettelijke geurnormen, de afstand tot voor geurhinder gevoelige objecten, uitgaande van een bewerking van provinciale gegevensbestanden en een reguliere uitvoering van stallen (aangeduid als default waarden in de uitvoeringsregeling van de Wgv). De kaart is ook opgenomen in de bijlagen (bijlage 2.3).

Figuur 9: Indicatie milieuruimte, geurhinder uit stallen.

In Tabel 11 is per reconstructiezone en voor de veehouderijen in West-Brabant (geen reconstructiegebied) deze indicatieve milieuruimte weergegeven, voor alle veehouderijen. In de bijlage (zie bijlage 3) zijn deze cijfers ook apart aangeduid voor veehouderijen met een tak intensieve veehouderij van minimaal 40 nge. Vooral voor intensieve veehouderij is de milieuruimte t.a.v. geur bepalend voor de ontwikkelingsruimte van veehouderijen

Bij de indicatie van de indicatieve milieuruimte qua geur is gebruik gemaakt van emissie kentallen van de voorbeeldbedrijven uit het advies van de commissie van Doorn (zie ook de bijlagen). Zie ook hoofdstuk 3 voor een uitleg over de berekeningsmethodiek uit de Wet geurhinder en veehouderij.

Indicatie milieuruimte Geur 1)	LOG	Verweving	Extensi-verings-gebied natuur	Extensi-verings-gebied overig (rond kernen)	Bebouwde kom Recon-structie-gebieden	West-Brabant (geen reco-gebied)	Totaal
Relatief weinig (tot 25000 Ou)	42%	56%	54%	91%	96%	66%	62%
Gemiddeld (25000-50000 Ou)	21%	21%	17%	7%	3%	12%	16%
Relatief veel (meer dan 50000 Ou)	37%	24%	28%	2%	1%	11%	21%
Totaal aantal veehouderijen (BVB 2012)	1099	4879	1362	1766	319	1470	10895

Tabel 11: Indicatie milieuruimte geur uit stallen. 1) Milieuruimte uitgedrukt in vergunbare geuremissie (Odeur units, Ou) bij de standaard geurnormen uit de Wet geurhinder en veehouderij. Deze zijn in grote delen van West-Brabant (het zogenaamde niet concentratiegebied) strenger dan in de overige delen van Noord-Brabant.

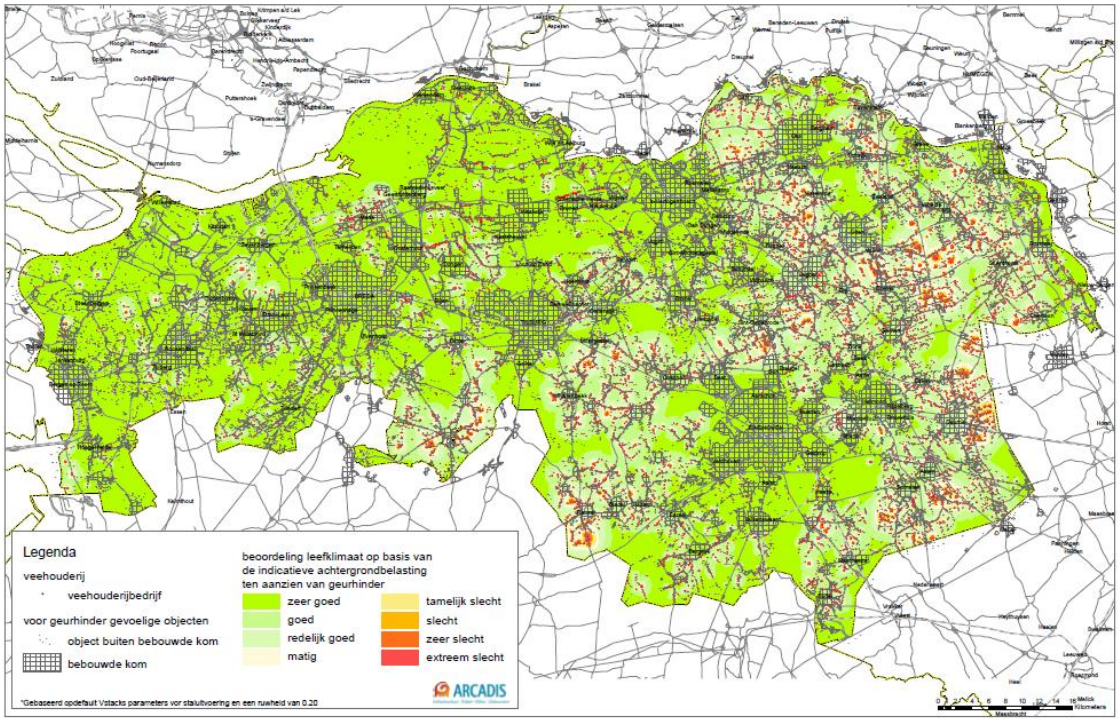
Voor ruim 20% van alle veehouderijen is de milieuruimte, uitgaande van de vaste wettelijke waarden uit de Wet geurhinder en veehouderij, relatief ruim. Voor intensieve veehouderijen geldt dat voor een kwart van de locaties. Voor circa 60% van alle veehouderijen is de milieuruimte relatief beperkt (voor intensieve veehouderijen circa 55%). De locaties gelegen in de LOG's hebben relatief de meeste milieuruimte. In het extensiveringsgebied-overig (de extensiveringsgebieden rond de kernen) is de milieuruimte het kleinst.

Wanneer rekening wordt gehouden met de al aanwezige dieren en geuremissie, is de uitbreidingsruimte uitgedrukt in vergunbare extra emissieruimte zeer beperkt voor circa 70% van de veehouderijen. Voor de intensieve veehouderijen betreft dat meer dan driekwart van de locaties (zie bijlagen).

Gemeenten kunnen op grond van de Wet geurhinder en veehouderij binnen een bepaalde bandbreedte variëren met de bescherming van geurgevoelige objecten. In Noord-Brabant zijn er een groot aantal gemeenten waar is afgeweken van de vaste wettelijke normen. Circa 30% van de in een steekproef opgenomen veehouderijen bij 10 Brabantse gemeenten beschikt, uitgaande van de gemeentelijke geurnormen, over weinig tot geen mogelijkheden voor een toename van de geuremissie. Een uitbreiding van het aantal dierplaatsen zal gepaard moeten gaan met de inzet van technieken om de geuremissie te beperken. Circa 70% van de locaties van veehouderijen met een geuremissiefactor (veelal intensieve veehouderijen) heeft de ruimte om te groeien in geuremissie (bron: regionaal de hand aan de kraan, ARCADIS, 2012).

Het voldoen aan de minimale afstanden voor bedrijven met vaste afstanden, zoals melkveebedrijven, is vooral in het buitengebied, oplosbaar op inrichtingsniveau. Omdat deze afstanden al sinds lange tijd gelden, is er meestal geen sprake van een geurgevoelig object die gelegen is binnen de vaste afstand contour en daarmee ook weinig impact op de milieuruimte voor deze veehouderijen (de vaste afstand verandert immers niet bij een toename van het aantal dieren).

Hieronder is een kaart opgenomen waarop de cumulatie geurbelasting door veehouderijen in Noord-Brabant is weergegeven, uitgaande van de vergunde rechten van veehouderijen in Noord-Brabant in 2013.
Deze kaart is ook opgenomen in de bijlagen (bijlage 2.4).

Figuur 10: Cumulatieve geurbelasting uit stallen van veehouderijen.

5.2.3 FIJN STOF

Tot fijn stof worden in de lucht zwevende deeltjes kleiner dan 10 micrometer (PM10) gerekend. Fijn stof blijft in de lucht zweven en bestaat uit deeltjes van verschillende grote, van verschillende herkomst, en dus met een verschillende chemische samenstelling. Uit verschillende publicaties is bekend dat fijn stof gezondheidsproblemen en vroegtijdige sterfte kan veroorzaken bij de mens. Concentratie van veehouderijen kan de kans op overschrijding van de fijn stof normen verhogen.

Het voorkomen van nieuwe overschrijdingen is een belangrijk uitgangspunt van de wet- en regelgeving. Voor fijn stof gelden de volgende normen:

- Een jaargemiddelde concentratie van 40 µg/m^3 fijn stof in de buitenlucht.
- Een daggemiddelde concentratie van 50 µg/m^3 welke maximaal 35 keer per jaar mag worden overschreden.

De concentraties worden voor een belangrijk deel bepaald door de heersende achtergrondconcentraties.

Fijn stof is voor rundvee- en varkensbedrijven geen bepalend of beperkend criterium wat betreft de milieugebruiksruimte. Knelpunten zijn er vooral bij pluimveebedrijven in gebieden met een hogere achtergrondconcentratie en pluimveebedrijven met een hoge eigen emissie van fijn stof, vooral voor zover deze gelegen zijn op korte afstand van kwetsbare objecten.

In de bijlagen (bijlage 2.5) is een kaart opgenomen waarop de achtergrondbelasting van fijn stof (situatie 2011) is weergegeven. Ook is in de bijlagen (bijlage 2.6) een kaart opgenomen waarop de cumulatie belasting (concentratie) van fijn stof door veehouderijen in Noord-Brabant is weergegeven.

Voor PM2,5 (zwevende deeltjes kleiner dan 2,5 micrometer) is nog geen Grootschalige Concentratiekaart Nederland vastgesteld. Wel is een indicatieve kaart beschikbaar (RIVM), waaruit is af te leiden dat in 2010 de achtergrondconcentratie PM2,5 in Noord-Brabant ligt tussen 12,5 en 17,5 µg/m3. Ruimschoots onder de richtwaarde 25 µg/m3 voor 2010. Er is nog geen nauwkeurige informatie beschikbaar van de emissie van PM2,5 van veehouderijen, maar de verwachting is dat de fijn stof uit veehouderijen vooral grovere delen fijnstof bevat en dat een norm of richtwaarde voor zeer fijn stof (PM2,5) niet bepalend zal zijn voor de milieuruimte van veehouderijen.

5.2.4 MILIEURUIMTE IN RELATIE TOT ONTWIKKELINGSMOGELIJKHEDEN VAN VEEHOUDERIJEN

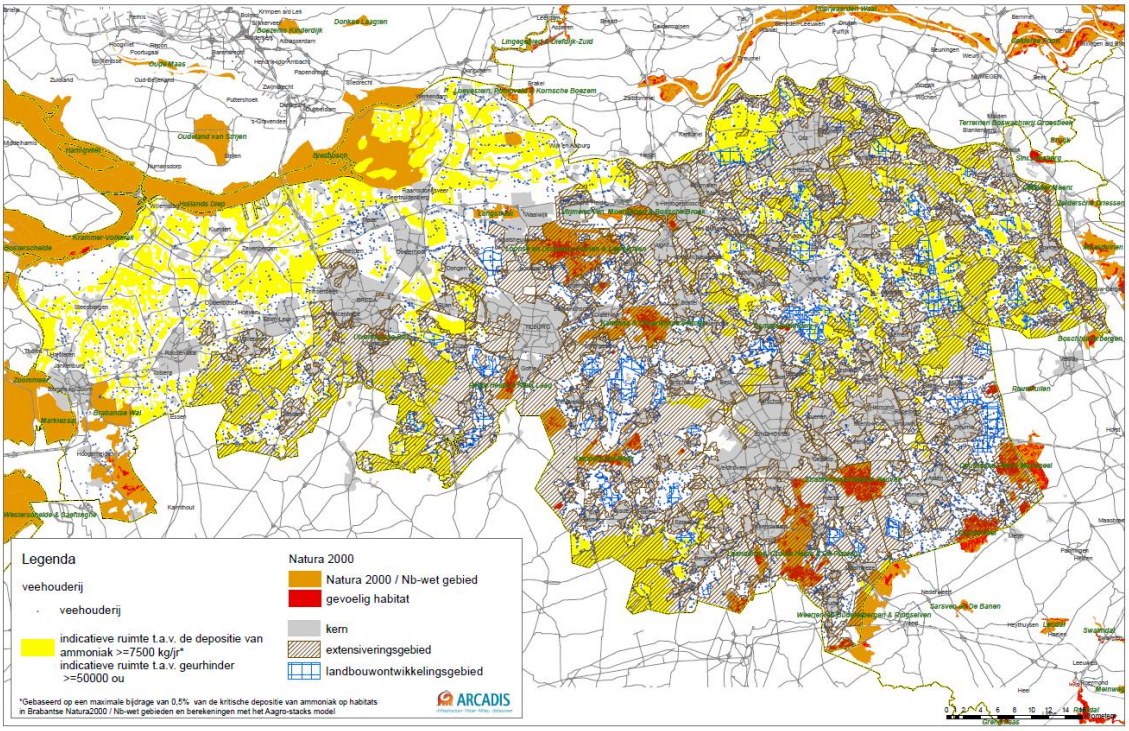
Op basis van de hiervoor beschreven analyses en het rapport “Regionaal de hand aan de kraan” (ARCADIS, 2012) is hierna samenvattend de impact van de beschikbare milieuruimte op de ontwikkelingsmogelijkheden van veehouderijen beschreven.

- De Natuurbeschermingswet laat een toename van de depositie die leidt tot een significante verslechtering op nu al overbelaste Natura2000 gebieden niet toe. De instandhoudingsdoelstellingen van een groot deel van de Brabantse Natura2000 gebieden zijn gevoelig voor stikstofdepositie en kennen nu een (veel) te hoge depositie. De effecten van stikstofdeposities werken in een groot gebied door. Praktisch gezien is er daarom voor een groot deel van de provincie sprake van een emissie- en depositieplafond (gebiedsplafond). Groei van emissies op bedrijfsniveau is dan alleen mogelijk via saldering. Dit geldt voor nagenoeg alle veehouderijen in Noord-Brabant.
- Varkensbedrijven hebben meer mogelijkheden dan pluimveebedrijven en melkrundveebedrijven om het aantal dierplaatsen uit te breiden binnen de eerder vergunde emissie vanwege de beschikbaarheid en toepasbaarheid van technieken die emissies reduceren.
- Indien er in de toekomst (PAS) wordt gewerkt met een drempelwaarde (bijvoorbeeld 0,5% van de kritische depositiewaarde of bijvoorbeeld 3 mol depositie) of een maximum afstand waarbinnen effecten worden beschouwd (bijvoorbeeld maximaal 10 kilometer van stikstofgevoelige en overbelaste habitats), ontstaan er regionale verschillen in de beschikbare milieuruimte voor veehouderijen in Noord-Brabant. Die ruimte is dan het grootst in Noordoost- en West-Brabant en het kleinst in Zuidoost- en Midden-Brabant.
- De provinciale verordening stikstof en Natura 2000 Noord-Brabant zet in op toepassing van best beschikbare emissie reducerende staltechnieken, mogelijkheden voor bedrijfsontwikkeling via saldering, en sanering van piekbelasters. Indien uit monitoring blijkt dat gestelde doelen niet worden gehaald zijn extra maatregelen mogelijk. De ontwikkeling van de omvang van de veehouderij en daarbinnen de ontwikkeling per sector is daarvoor een belangrijke bepalende variabele. De inzet van extra techniek leidt tot extra reductie van emissies en tot een extra daling van de depositie. Groei van de veestapel kan de behaalde reducties weer deels teniet doen. Ook kan de groei in een sector (zoals melkrundvee) de behaalde emissiereducties in een andere sector (zoals varkens) deels teniet doen.
- In Noord-Brabant heeft circa 10% van de veehouderijen te maken met de regels zoals die zijn opgenomen in de Wet ammoniak en veehouderij. Voor veehouderijen geldt dat een verandering/uitbreiding niet is toegestaan tenzij de uitbreiding binnen het gecorrigeerd emissieplafond blijft. De meeste Wav-zones vallen samen met de extensiveringsgebieden natuur.
  Voor melkveebedrijven gelden in de Wav-zones specifieke en soepelere regels. De Wav is niet sterk bepalend voor de ontwikkelingsmogelijkheden van veehouderijen.

- De Wet geurhinder en veehouderij stuurt vooral op de geurbelasting uit stallen van intensieve veehouderijen. Daar waar er niet wordt voldaan aan de gestelde normen of vaste afstanden, is er op bedrijfsniveau sprake van een geuremissieplafond. Uitgaande van informatie over tien Brabantse gemeenten geldt dat voor circa 30% van de intensieve veehouderijen (dieren met een geuremissiefactor). Meer dan de voorafgaande regelgeving is maatwerk in de normering mogelijk en zijn er ook meer mogelijkheden voor bedrijven om via de inzet van technieken of een specifieke uitvoering van stallen uit te breiden binnen de beschikbare milieuruimte of de eerder vergunde emissies. Voor melkveebedrijven is er vanwege de vaste afstanden geen directe relatie tussen het aantal dierplaatsen en de uitbreidingsmogelijkheden op het gebied van geur.
- Normen op het gebied van fijn stof zijn vooral van invloed op de ontwikkelingsmogelijkheden van pluimveebedrijven, gelegen op korte afstand van gevoelige bestemmingen. Voor varkensbedrijven en melkveebedrijven zijn deze normen niet of slechts in geringe mate sturend voor de ontwikkelingsmogelijkheden.
- Het is nog onduidelijk of en zo ja hoe er op basis van het aspect volksgezondheid in de wet- en regelgeving (op nationaal en provinciaal niveau) een relatie wordt gelegd tussen de locatie en aard van intensieve veehouderijen en de uitbreidingsmogelijkheden van de veehouderijen. Een eventuele afstands- en /of blootstellingsnorm kunnen grote consequenties hebben voor ontwikkelingsmogelijkheden van veehouderijen vanwege de verweving van de verschillende functies in het buitengebied. Uit onderzoek is tot dusverre geen eenduidige relatie tot afstanden en gezondheidsrisico's gebleken.
- Het is wel mogelijk om op beleidsmatige gronden (voorzorgprincipe) minimumafstanden te hanteren, zoals bijvoorbeeld de GGD adviseert voor nieuwe ontwikkelingen (250 meter bij de bouw van nieuwe stallen of nieuwe woningen). In bestaande situaties wordt meestal niet aan die minimumafstand voldaan.
- De omvang, spreiding en uitvoering van de intensieve veehouderij wordt regionaal (provincie en gemeenten) vooral gestuurd via de ruimtelijke ordening (Verordening ruimte, bestemmingsplannen), de Wet geurhinder en veehouderij en de Natuurbeschermingswet / verordening Stikstof en Natura2000 Noord-Brabant. Voor pluimveebedrijven kunnen normen op het gebied van luchtkwaliteit sturen in de ontwikkelingsmogelijkheden.
- De omvang, spreiding en uitvoering van melkveebedrijven wordt in mindere mate gestuurd door provincie en gemeenten. Voor deze bedrijven zijn vooral de Natuurbeschermingswet / verordening Stikstof en Natura2000 en de ruimtelijke ordening (bestemmingsplannen) van belang.

In Figuur 11 is de milieuruimte voor veehouderijen op het gebied van ammoniak en geur samenvattend beschreven. Dit zijn voor de milieuruimte van intensieve veehouderijen (vergunbaarheid van een toename van emissies die gepaard gaat met bedrijfsontwikkeling) de meest bepalende aspecten. Uit de kaart valt af te lezen dat de meeste milieuruimte (ammoniak en geur) te vinden is in Noordoost Brabant en het zeekleigebied in West-Brabant. Deze kaart is ook opgenomen in de bijlage (bijlage 2.7).

Bedrijfsontwikkeling hoeft niet gepaard te gaan met een toename van emissies. Bij modernisering van de stallen en inzet van technieken (zoals luchtwassers) is ook een groei van het aantal dieren mogelijk binnen de eerder vergunde emissies. Dergelijke technieken zijn vooral beschikbaar voor varkensbedrijven.

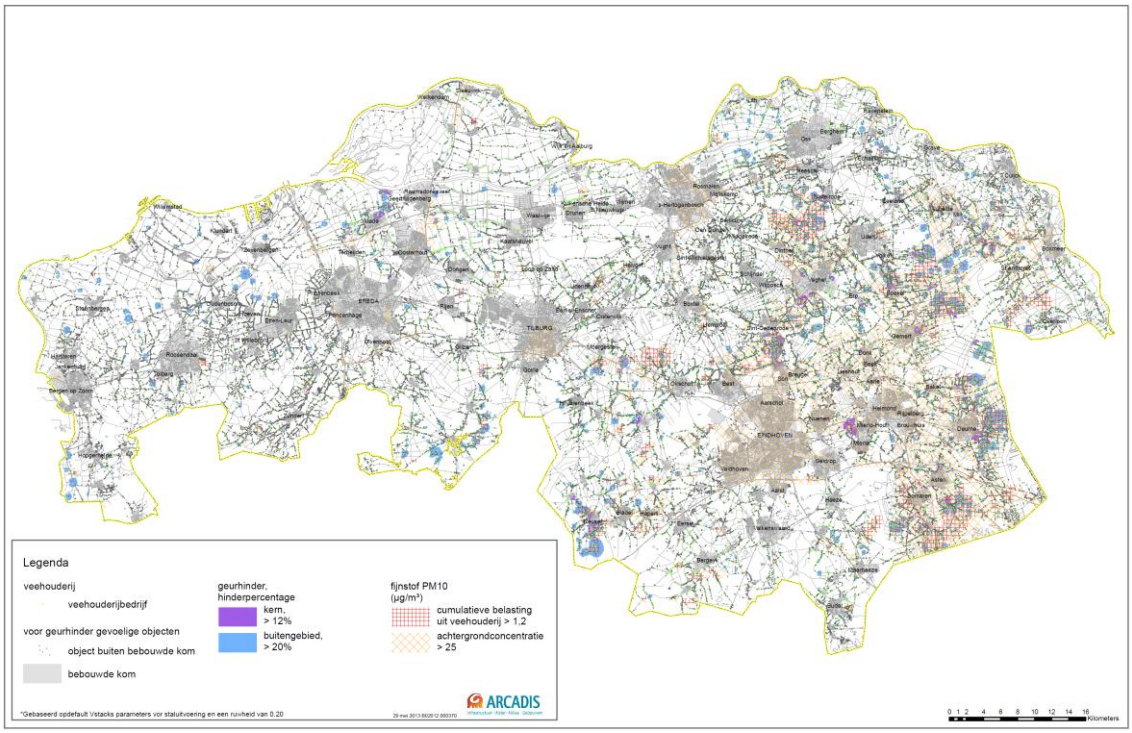
Figuur 11: Indicatie milieuruimte ammoniak en geur in het buitengebied, exclusief extensiveringsgebieden. In geel gebieden met relatief de meeste milieuruimte.

Uit een analyse van de onderlinge verschillen in milieuruimte van intensieve veehouderijen, gelegen in extensiveringsgebieden (rond natuur en rond kernen), de verwevingsgebieden en de landbouwontwikkelingsgebieden, in combinatie met een analyse van de afstanden van veehouderijen tot woningen (in kernen en het buitengebied) en het aantal woningen rondom veehouderijen, blijkt dat:

- in de landbouwontwikkelingsgebieden de milieuruimte t.a.v. geur groter is dan in de verwevingsgebieden;
- ook als gekeken wordt naar de afstanden tot kernen, burgerwoningen in het buitengebied en het aantal woningen rondom de intensieve veehouderijen, doen de LOG's het beter dan de verwevingsgebieden;
- in de extensiveringsgebieden rond kernen is de milieuruimte t.a.v. geur het kleinst en de verwevenheid met wonen in het buitengebied het grootst;
- slechts bij een kleine groep intensieve veehouderijen is er geen sprake van een woning binnen een afstand van 250 meter, een minimumafstand die door GGD bij nieuwe ontwikkelingen (nieuwe stallen of nieuwe woningen) wordt geadviseerd;
- de milieuruimte t.a.v. ammoniak is in de LOG's gemiddeld genomen niet groter dan in de verwevingsgebieden

5.2.5 MILIEUBELASTING INTENSIEVE VEEHOUDERIJ

In Figuur 12 (ook opgenomen in de bijlagen, bijlage 2.8) is de milieubelasting door de intensieve veehouderij voor de aspecten geur en fijn stof weergegeven. Die gebieden waar de geurbelasting hoger is dan de provinciaal geformuleerde streefwaarden t.a.v. geur (maximaal 12% kans op hinder in de kernen, maximaal 20% kans op hinder in het buitengebied), zijn op deze kaart aangeduid. Ook zijn de gebieden met een relatief hogere concentratie fijn stof aangeduid.

Figuur 12: Milieubelasting geur en fijn stof uit de veehouderij.

Vooral in Oost-Brabant (de Peel) en in delen van Midden-Brabant (de Kempen) is de milieubelasting het hoogst. Vanwege de aanwezige milieuruimte in vooral Noordoost-Brabant en de aard en structuur van de intensieve veehouderij (gemiddeld genomen grotere bedrijven waarvan de kans is dat deze verder ontwikkeling relatief groot is), zijn de risico's op een verdere verslechtering van het woon- en leefklimaat (geur, fijn stof) in die regio het grootst.

5.3 ALTERNATIEVEN

5.3.1 STURING EN MOGELIJKE ONTWIKKELING VEESTAPEL

In het voorstel van GS aan PS (aangenomen Statenvoorstel van 22 maart 2013) is het volgende opgenomen:

- GS stellen voor het beleid voor de verwevings- en landbouwontwikkelingsgebieden te laten vervallen zodra de BZV in werking is getreden.
- Uit voorzorg achten GS het beter om het beleid voor de extensiveringsgebieden langer in stand te houden. Op termijn vervangt de BZV ook het beleid voor de extensiveringsgebieden.
- Elke uitbreiding van bebouwing of bouwblok wordt getoetst aan de BZV. Dat geldt dus ook voor uitbreiding van bebouwing binnen een vigerend bouwblok. Uitbreiding van bebouwing is wel mogelijk, maar uitsluitend als aan de eisen van de BZV is voldaan.

Voor de intensieve veehouderijen zal op basis van dit voorstel het volgende planologische regime worden opgenomen in de Verordening ruimte:

- Binnen extensiveringgebieden (rond kernen en natuur) is geen nieuwvestiging, uitbreiding (van bouwblokken), hervestiging of omschakeling van intensieve veehouderijen mogelijk. Uitbreiding van bebouwing ten behoeve van intensieve veehouderij binnen het bestaande bouwblok is niet mogelijk, ook niet via de BZV.

- Binnen het overige buitengebied (de voormalige verwevingsgebieden en landbouwontwikkelingsgebieden) is uitbreiding van bebouwing ten behoeve van intensieve veehouderij mogelijk, mits er wordt voldaan aan de (minimale) eisen uit de BZV.
- Nieuwvestiging van intensieve veehouderij is niet mogelijk omschakeling naar intensieve veehouderij wel, maar alleen via de BZV;
- Bouwblokken van intensieve veehouderijen mogen niet groter worden dan 1,5 hectare. In bijzondere situaties (t.b.v. landschappelijke inpassing of het oplossen van bestaande knelpunten) is uitbreiding van het bouwblok boven 1,5 hectare mogelijk.
- Binnen gebouwen mag hooguit één bouwlaag gebruikt worden voor het houden van dieren.

Bij de toetsing van initiatieven speelt op bedrijfsniveau de te ontwikkelen BZV een belangrijke rol. Daarnaast is hierbij ook de ontwikkeling van alle bedrijven samen in een gebied van belang. GS willen daarom samen met andere betrokken partijen een relatie leggen tussen de draagkracht van een gebied. Bijvoorbeeld via cumulatieve normen voor geur, ammoniak, fijn stof en endotoxinen.

De concrete invulling van de BZV is momenteel nog niet bekend. Omdat de invulling van de BZV bepalend is voor de ontwikkelruimte, kunnen de effecten van het voorgenomen beleid t.a.v. het vigerende beleid daarmee nog niet volledig in beeld worden gebracht.

Ten behoeve van het MER zijn er, vooruitlopend op de invulling van de BZV, een aantal alternatieven c.q. scenario's geformuleerd, om een beeld te kunnen geven van de mogelijke ontwikkeling bij het handhaven van het vigerend beleid en bij het aanpassen van het beleid. In dit onderzoek is vooral ingegaan op de effecten van een mogelijke ontwikkeling van de intensieve veehouderij en de grondgebonden veehouderij op de ammoniakbelasting van natuurgebieden, de kans op geurhinder (door geur uit stallen van intensieve veehouderijen) en de concentratie van fijn stof (door emissies van fijn stof uit stallen van veehouderijen).

In het MER zijn de volgende alternatieven (c.q. scenario's voor een mogelijke ontwikkeling van de veehouderij) met elkaar vergeleken:

- **Vigerend beleid trendmatig (VB-trend).** Kleine veehouderijen stoppen. Veehouderijen gelegen in gebieden met beperkingen (extensiveringsgebieden, kernen, dichtbij Natura2000 gebieden gelegen) stoppen of als ze groter zijn handhaven hun huidige omvang of groeien wel in dieraantallen, maar niet met emissies. De overige grotere veehouderijen ontwikkelen zich tot het type zoals aangeduid in het advies van de commissie van Doorn een veehouderij van circa 300 nge (op een bouwblok van 1,5 hectare), binnen de ingeschatte milieuruimte op het gebied van geur. De economische omvang van de veehouderij als totaal groeit in dit scenario (15-25% t.o.v. de vergunde dieraantallen). Bestaande en nieuwe stallen voldoen aan de landelijke emissie-eisen (Besluit Huisvesting) en nieuwe stallen aan de eisen uit de provinciale Verordening Stikstof en Natura2000

- **Extra sturing trendmatig (ES-trend).** Qua ontwikkeling van de veehouderij als geheel (kleine bedrijven stoppen, grote bedrijven groeien, per saldo groei economische omvang veehouderij) gelijk als vigerend beleid trendmatig, maar met een aanpassing van het beleid. In gebieden met een hoge belasting/concentratie van geur (meer dan 20 Ou in het buitengebied) en fijn stof (achtergrondbelasting meer dan 25 $\mu g/m^3$) mag de groei van intensieve veehouderijen niet gepaard gaan met een verdere toename van de geurbelasting of fijn stofbelasting. In en rond de kernen van West-Brabant (niet-reconstructiegebied) is in dit scenario voor de intensieve veehouderij ook rekening gehouden met een gebied met beperkingen (fictief extensiveringsgebied rond kernen).

In gebieden met relatief veel milieuruimte (ammoniak en geur) en waar er nu geen sprake is van een hogere milieubelasting, groeien bedrijven die nu al een omvang hebben van de voorbeeldbedrijven uit het advies van de commissie van Doorn (300 nge) in dit alternatief door tot een omvang van maximaal 500 nge, mits dit mogelijk is binnen de ingeschatte milieuruimte. Dit om zo een vergelijkbare omvang van de veestapel bij het trendmatig alternatief vigerend beleid te bereiken

Naast deze twee beleidsalternatieven zijn ook de effecten van een verdere groei van de veestapel en die van een krimp van de veestapel onderzocht, in de vorm van extra alternatieven (c.q. scenario's):

- **Vigerend beleid –alleen groei (VB alleen groei)**. Een maximaal groeiscenario, uitgaande van het vigerende beleid. In dit scenario is alleen uitgegaan van bedrijven die groeien of, in gebieden met beperkingen (extensiveringsgebieden),bedrijven die "blijven". In dit groeiscenario is dus geen rekening gehouden met het stoppen van kleinere veehouderijen. De economische omvang van de veehouderij groeit dan met 50 tot 75% ten opzichte van de nu vergunde economische omvang.[9]
- **Krimp-referentie.** Een scenario die er van uitgaat dat de ruimte die er nu nog is binnen de vigerende milieuvergunningen en meldingen (verschil tussen vergunde dieraantallen, BVB-bestand en gemelde dieraantallen in de CBS-tellingen) niet wordt benut. Dat verschil is, rekening houdend met functionele de leegstand die in de emissiefactoren is verwerkt, voor Noord-Brabant als geheel circa 25%.
  De economische omvang van de veehouderij "krimpt" dan met circa 25% ten opzichte van de nu vergunde economische omvang, of anders geformuleerd: de latente ruimte in de vergunde rechten wordt niet benut. De stallen van de bedrijven voldoen in dit scenario aan het Besluit Huisvesting.
  Dit scenario is daarom ook aan te duiden als de referentie voor het MER waarmee de alternatieven die uitgaan van het opvullen van de latent vergunde rechten en groei/krimp of alleen groei van veehouderijen mee vergeleken kunnen worden
- **Vergund-CBS-correctie.** In het kader van de Natuurbeschermingswet (beoordeling effecten op Natura2000) is er sprake van een andere referentie, te weten de vergunde rechten gecorrigeerd op basis van de CBS-tellingen. Maar zonder rekening te houden met het Besluit Huisvesting. Deze extra referentie, vergund met CBS-correctie, is daarom ook opgenomen in de analyses.

Daarnaast is er in het onderzoek naar de effecten op de stikstofbelasting op Natura2000-gebieden nog gevarieerd met de mate waarin de emissies moeten of kunnen worden beperkt door toepassing van emissiearme stallen of luchtwassers

- Rekening houdend met de emissie-eisen voor bestaande stallen zoals opgenomen in het landelijk besluit Huisvesting en de eisen die voor nieuwe stallen gelden op basis van de Verordening Stikstof en Natura2000 van de provincie Noord-Brabant (de bestaande eisen t.a.v. emissiereductie), zoals ook hiervoor aangeduid
- Uitgaande van de toepassing van die stalsystemen die de emissies van (vooral ammoniak) nog verder reduceren, ook voor bestaande stallen. Hierbij is uitgegaan van stalsystemen die nu al beschikbaar en vergunbaar zijn. Dit gaat dus verder dan de nu geldende emissiereductie-eisen. Dit is aangeduid als een zogenaamde best-case invulling

[9] De ontwerp Structuurvisie / Verordening ruimte sluit een dergelijk groeiscenario niet uit. In theorie is zelf een nog grotere groei van de veestapel op grond van de maximale mogelijkheden uit de ontwerp Structuurvisie / ontwerp Verordening mogelijk. Dit omdat omschakeling naar veehouderij in principe mogelijk is. Het aantal omschakelingen is niet beperkt. Het in beeld brengen van een dergelijk extreem scenario (maximale groei bestaande locaties en omschakeling op een niet gelimiteerd aantal) voegt geen bruikbare informatie toe die van belang is voor de besluitvorming. Het wel in beeld gebrachte groeiscenario geeft voldoende informatie over effecten die zouden kunnen optreden bij een sterke groei van de veestapel in Noord-Brabant.

5.3.2 REFERENTIE

De milieueffecten van de huidige situatie plus de autonome ontwikkeling vormen gezamenlijk de referentiesituatie voor het MER, waarmee het voorkeursalternatief vergeleken moeten worden. Met name voor ruimtelijke plannen als structuurvisies en bestemmingsplannen buitengebied is het soms lastig om te bepalen welke elementen nu behoren tot de referentiesituatie en welke tot het voornemen.

Toegespitst op de milieueffecten van de veehouderij is de referentiesituatie opgebouwd uit:
- bouwvlakken en vergunningen voor de veehouderijen, voor zover die feitelijk zijn ingevuld;
- bouwvlakken en vergunningen die nog niet (volledig) zijn ingevuld, maar wel op korte termijn worden ingevuld;
- ontwikkelingen in de veehouderij op basis van andere reeds genomen besluiten (de zogenaamde autonome ontwikkeling), zoals de AMvB-Huisvesting die eisen stelt aan de stalsystemen (maximale emissies per dier) die worden toegepast.

Het is lastig te bepalen welk deel van de vergunde ruimte (= milieuvergunningen dan wel vallend onder een AMvB ingevolge de Wet milieubeheer, hierna tezamen aangeduid als vergunningen) die nu nog niet is gerealiseerd op korte termijn (bijvoorbeeld binnen drie jaar) wel zal zijn gerealiseerd. De vergunningen van veehouderijen worden systematisch door gemeenten en provincie geregistreerd; informatie over concrete initiatieven of plannen om te investeren (of juist niet) is veel minder goed toegankelijk.

Een aanpak die daarom vaak wordt gehanteerd is:
- Op basis van de vergunde rechten van de veehouderijen wordt de (vergunde) milieubelasting in beeld gebracht. Dus de milieubelasting op basis van de vergunde stalsystemen en het vergunde aantal dieren (Huidige situatie vergund, HS-vergund);
- Uitgaande van de normen (maximale emissie per dierplaats) uit de AMvB-Huisvesting wordt geschat hoe de milieubelasting zich ontwikkelt indien het nu vergunde aantal dieren is gehuisvest in stallen volgens die maximale emissiewaarden. Dus het huidig vergunde aantal dieren en de emissie per dier voldoet aan de eisen uit dit besluit. (Huidige situatie vergund + AMvB-Huisvesting, HS+AMVB);
- Uitgaande van de CBS landbouwtellingen is op provincieniveau een inschatting gemaakt van het verschil tussen het vergunde aantal dierplaatsen (milieuvergunningen) en de opgave van het daadwerkelijk aantal dieren dat gemiddeld aanwezig is (CBS mei-tellingen). Voor Noord-Brabant bedraagt dat verschil circa 25%.
- De milieubelasting op basis van de huidige vergunde situatie (Huidige situatie vergund) en op basis van de AMvB-Huisvesting (Huidige situatie vergund + AMvB-Huisvesting) kan met dat verschil worden “gecorrigeerd” om ten behoeve van de effectvergelijking het voorkeursalternatief te kunnen vergelijken met de referentiesituatie (Huidige situatie vergund + AMvB-Huisvesting + CBS-correctie veestapel) en met een inschatting van de huidige milieubelasting (Huidige situatie + CBS-correctie veestapel).

Hieronder worden de verschillende situaties nader toegelicht:

- **Huidige situatie vergund (HS-vergund**)
  Hiermee wordt inzichtelijk wat de milieubelasting is van de aanwezige veehouderijen binnen de verleende vergunningen. De basis hiervoor zijn dus de dieraantallen en stallen op basis van de verleende vergunningen. Dit is niet de formele referentie voor het MER, maar is voor vele beleidsanalyses een belangrijk vergelijkingsbasis. Daarom is in deze bouwsteen ook ingegaan op de vergelijking met de huidige vergunde situatie.
- **Huidige situatie + CBS-correctie veestapel (HS-vergund+CBS)**
  Dit beschrijft de huidige situatie zoals de veehouderijen momenteel feitelijk in bedrijf zijn. Voor dit scenario is gebruik gemaakt van procentuele verschil tussen de vergunde rechten en werkelijk aanwezige dieren van 25%.
- **Huidige situatie vergund + AMvB-Huisvesting (HS-vergund+AMVB)**
  De autonome situatie is gelijk aan de huidige situatie vergund echter wordt hierbij uitgegaan van de verplichting dat alle stallen voldoen aan het AMvB-Huisvesting.
- **Huidige situatie vergund + AMvB-Huisvesting + CBS-correctie veestapel (referentie/krimp)**.
  Gelijk als de huidige situatie CBS, maar er wordt hierbij uitgegaan van de verplichting dat alle stallen voldoen aan de AMvB-Huisvesting.
  Dit is de formele referentiesituatie voor het MER en in dit planMER ook aangeduid als referentie/krimp.
  - De economische omvang van de veehouderij “krimpt” dan met circa 25% ten opzichte van de nu vergunde economische omvang (de basis voor de meeste berekeningen voor de huidige situatie), of anders geformuleerd: de latente ruimte in de vergunde rechten wordt niet benut.
  - Dit scenario is de formele referentie voor het MER waarmee de alternatieven die uitgaan van het opvullen van de latent vergunde rechten en groei/krimp (VB-trend en ES-trend) of alleen groei van veehouderijen(VB alleen groei) mee vergeleken kunnen worden

5.4 EFFECTEN

5.4.1 WOON- EN LEEFMILIEU

Geur

In Tabel 12 en Tabel 13 is voor de onderzochte alternatieven (zie paragraaf 5.3.1) en de gehanteerde referenties (zie hoofdstuk 4) de berekende geurbelasting uit stallen van veehouderijen (cumulatieve belasting) vertaald naar een beoordeling van het woon- en leefklimaat. De Tabel 12 heeft betrekking op adressen in de bebouwde kommen en Tabel 13 op adressen in het buitengebied.

Om de berekende/ingeschatte geurbelasting te vertalen naar een classificatie van het woon- en leefklimaat, is gebruik gemaakt van de beoordeling zoals die is opgenomen in de toelichting van de Wet geurhinder en veehouderij. Die wet maakt een onderscheid tussen de concentratiegebieden (= de voormalige reconstructiegebieden) en de overige gebieden. Dat onderscheid is ook gehanteerd in de vertaling van geurhinder naar de beoordeling van het woon- en leefklimaat: bij een zelfde geurbelasting ervaren mensen in een niet-concentratiegebied meer hinder en is het woon- en leefklimaat minder goed of slechter beoordeeld. Dat onderscheid is ook in deze planMER gehanteerd.

Beoordeling woon- en leefklimaat	HS vergund	HS CBS	HS vergund + AMVB	Krimp referentie	vigerend beleid trendmatig	extra sturing trendmatig	vigerend beleid alleen groei
zeer goed	800439	874329	818228	887642	839210	843980	800675
goed	180038	128693	168310	118664	151775	150052	178012
redelijk goed	32424	13588	27641	10519	23935	21665	34062
matig	4188	949	3090	780	2606	1864	4454
tamelijk slecht	533	192	391	171	255	228	453
slecht	137	129	164	125	69	67	158
zeer slecht	121	60	77	43	52	47	87
extreem slecht	95	35	74	31	73	72	74
totaal	1.017.975	1.017.975	1.017.975	1.017.975	1.017.975	1.017.975	1.017.975

Tabel 12: Beoordeling woon- en leefklimaat, geur, adressen per categorie, bebouwde kom.

Beoordeling woon- en leefklimaat	HS vergund	HS CBS	HS vergund + AMVB	Krimp referentie	vigerend beleid trendmatig	extra sturing trendmatig	vigerend beleid alleen groei
zeer goed	18345	23248	19371	24286	21563	21886	18163
goed	15404	14803	15332	14583	14326	14349	15116
redelijk goed	7645	5918	7354	5535	6617	6602	7931
matig	3474	2399	3158	2158	2954	2807	3630
tamelijk slecht	1703	912	1524	822	1383	1269	1777
slecht	751	477	684	428	613	568	759
zeer slecht	420	210	381	189	354	341	408
extreem slecht	514	289	452	255	446	434	472
totaal	48.256	48.256	48.256	48.256	48.256	48.256	48.256

Tabel 13: Beoordeling woon- en leefklimaat, geur, adressen per categorie, buitengebied.

In Tabel 14 is de achtergrondbelasting, vertaald naar een hinderpercentage, voor alle woningen gesommeerd. Dus een optelling van de vermenigvuldiging van het hinderpercentage (op basis van de cumulatieve geurhinder) per adres, voor alle adressen samen.

Index	HS vergund	HS CBS	HS vergund + AMVB	Krimp referentie	vigerend beleid trendmatig	extra sturing trendmatig	vigerend beleid alleen groei
Index bebouwde kom 1.017.975 adressen	30519	24213	28993	23028	26691	26064	30640
(hinderpercentage)	*(3.0%)*	*(2,4%)*	*(2,9%)*	*(2,3%)*	*(2,6%)*	*(2,6%)*	*(3,0%)*
Bebouwde kom: % ten opzichte van krimp/referentie	*+33%*	*+ 5%*	*+26%*	*0*	*+16%*	*+13%*	*+33%*
Bebouwde kom: % ten opzichte van huidige situatie vergund	*0*	*-21%*	*-5%*	*-25%*	*-13%*	*-15%*	*+0%*
Index buitengebied 48.256 adressen	4093	3338	3919	3190	3671	3593	4124
(hinderpercentage)	*(8,5%)*	*(6,9%)*	*(8,1%)*	*(6,6%)*	*(7,6%)*	*(7,5%)*	*(8,6%)*
Buitengebied: % ten opzichte van krimp/referentie	*+28%*	*+5%*	*+23%*	*0*	*+15%*	*+13%*	*+29%*
Buitengebied: % ten opzichte van huidige situatie vergund	*0*	*-18%*	*-4%*	*-22%*	*-10%*	*-12%*	*+1%*
Index bebouwde kom en buitengebied 1.066.231 adressen	34612	27550	32912	26218	30363	29657	34763
Hinderpercentage geur uit stallen (bebouwde kom en buitengebied)	3,25%	2,58%	3,09%	2,46%	2,85%	2,78%	3,26%

Tabel 14: Sommatie hinderpercentages per alternatief, geurhinder uit stallen.

Hieronder is met een rekenvoorbeeld aangegeven hoe dit indexcijfer is bepaald, door de cumulatieve geurbelasting en het daarbij behorende hinderpercentage te relateren aan het aantal adressen (per geurhinder-categorie) en daarna te sommeren.

Stel 2000 adressen met 5% kans op geurhinder, dus 5% van 2000 = 100
Stel 800 adressen met 10% kans op geurhinder, dus 10% van 800 = 80
Stel 160 adressen met 20% kans op geurhinder, dus 20% van 160 = 32
Stel 40 adressen met 25% kans op geurhinder, dus 25% van 40 = 10
Totaal aantal adressen = 2000+800+160+40 = 3000 adressen

Indexcijfer geurhinder (gewogen som gehinderde adressen): 100+80+32+10 = 222

Hinderpercentage (index als percentage van totaal aantal adressen):
222 adressen van in totaal 3000 adressen = 7,4%

In de bijlagen is een verschilkaart weergegeven tussen de berekende geurhinder bij het alternatief vigerend beleid trendmatig en de huidige vergunde situatie (bijlage 2.10) en een verschilkaart tussen het alternatief extra sturing trendmatig en vigerend beleid trendmatig (bijlage 2.11).

Hieronder zijn enkele conclusies op basis van de effectvergelijking opgenomen:

- De kans op geurhinder vanwege geur uit stallen daalt in beide trendmatige alternatieven gemiddeld 12% tot respectievelijk 15% ten opzichte van de vergunde situatie. In het buitengebied is het verschil groter.
- De verschillen binnen de provincie zijn groot (zie ook de kaarten in de bijlage: verschilkaart vigerend beleid trendmatig t.o.v. huidige situatie vergund en verschilkaart vigerend beleid trendmatig versus extra sturing trendmatig)
- Bij een worst-case ontwikkeling wordt deze milieuwinst weer teniet gedaan en neemt de geurbelasting niet af.
- Bij de vergelijking ten opzichte van de formele referentie in het MER (rekening houden met feitelijke veebezetting en het Besluit Huisvesting) kan de kans op geurhinder toenemen: door het opvullen van de latente ruimte (gemiddeld 25%) en de groei van veehouderijen in delen van het buitengebied.
- Het alternatief dat uitgaat van extra sturing via cumulatieve normen leidt per saldo tot een verdere afname van de kans op geurhinder in het buitengebied ten opzichte van de huidige vergunde situatie. Omdat in dit alternatief ook is uitgegaan van groei van nu al grotere bedrijven (boven de 300 nge/ 1,5 hectare) op locaties met milieuruimte, laat dit alternatief een diffuus beeld zien: het voorkomen van extra geurhinder in gebieden waar nu al een hoge geurbelasting is maar ook toenames van geurhinder daar waar er ten opzichte van het vigerend beleid extra ontwikkelruimte wordt geboden.
- Het verschil tussen beide beleidsalternatieven is, gemeten in het aantal adressen, beperkt. De effecten die gerelateerd zijn aan een toe- of afname van de veestapel (krimp versus huidige situatie vergund; alleen groei versus huidige situatie vergund) zijn groter dan effecten die gerelateerd zijn aan verschillen in ruimtelijk beleid.
- De analyses zijn uitgevoerd op basis van de standaard wettelijke normen voor geurhinder uit stallen. Deze normen zijn in West-Brabant strenger dan in Midden- en Oost-Brabant. Gemeenten kunnen op basis van eigen normen sturing geven aan de ontwikkeling van de geurhinder. Veel gemeenten in Noord-Brabant, vooral in Midden – en Oost-Brabant maken gebruik van deze sturingsmogelijkheden

	Referentie-Krimp	HS vergund	VB trend	ES trend	VB alleen groei
Kans op geurhinder in de bebouwde kom	0	--	-	-	--
Kans op geurhinder buiten de bebouwde kom	0	--	-	-	--

Tabel 15: Effectbeoordeling geur ten opzichte van referentie/krimp.

	Referentie-Krimp	HS vergund	VB trend	ES trend	VB alleen groei
Kans op geurhinder in de bebouwde kom	++	0	+	+	0
Kans op geurhinder buiten de bebouwde kom	++	0	+	+	0

Tabel 16: Effectbeoordeling geur ten opzichte van huidige situatie vergund.

Fijn stof (PM10)

In bijlage 2 zijn verschilkaarten opgenomen m.b.t. de concentratie van fijn stof uit stallen van veehouderijen:

- Een verschilkaart tussen het alternatief vigerend beleid trendmatig en de huidige vergunde situatie (bijlage 2.12).
- Een verschilkaart tussen de alternatieven extra sturing trendmatig en vigerend beleid trendmatig (bijlage 2.13).

Uit deze verschilkaarten en de beschrijving van de milieugebruiksruimte eerder in dit hoofdstuk is het volgende af te leiden:

- Omdat er nu geen maximale emissiewaarden per dierplaats gelden t.a.v. fijn stof, is een lokale toename van de fijn stof concentraties in vooral delen van Oost-Brabant niet uitgesloten, ook niet bij een trendmatige ontwikkeling (vigerend beleid).
- De toename van de fijn stof belasting in de vorm van extra lokale pieken, zowel ten opzichte van de formele referentie als ten opzichte van de vergunde situatie, treedt op in het buitengebied, niet in de kernen.
- Groei van de veestapel en dan met name groei van pluimveebedrijven kan wel leiden tot een toename van de achtergrondbelasting, maar op enige afstand van de veehouderijen is dat effect beperkt, behalve bij een sterke concentratie van pluimveebedrijven.
- Het alternatief dat uitgaat van extra sturing via cumulatieve normen t.a.v. fijn stof zorgt voor een bescherming tegen een dergelijke toename.
- Landelijk (ammoniak), provinciaal (ammoniak) en lokaal (geur) wordt er voor de aspecten ammoniak en geur gestuurd op de maximale emissie per dierplaats of de maximale belasting. Voor fijn stof is die sturing niet of veel indirecter opgenomen in wetten of verordeningen. De verwachte ontwikkeling van de fijn stof emissies wijkt dan ook af van de trend die verwacht wordt op het gebied van ammoniak en geur. Voor fijn stof is een toename van de emissie, uitgaande van het huidige beleid, mogelijk.

	Referentie-Krimp	HS vergund	VB trend	ES trend	VB alleen groei
Invloed op concentratie fijn stof in de bebouwde kom	0	-	-	-	--
Invloed op concentratie fijn stof in het buitengebied	0	-	--	-	---

Tabel 17: Effectbeoordeling fijn stof ten opzichte van referentie / krimp.

	Referentie-Krimp	HS vergund	VB trend	ES trend	VB alleen groei
Invloed op concentratie fijn stof in de bebouwde kom	+	0	0	0	-
Invloed op concentratie fijn stof in het buitengebied	+	0	-	0	--

Tabel 18: Effectbeoordeling fijn stof ten opzichte van huidige situatie vergund.

Geluidhinder

De geluidbelasting in de provincie Noord-Brabant wordt voornamelijk bepaald door de agrarische bedrijven, bestemmings- en doorgaand verkeer. De geluidbelasting van de agrarische bedrijven (vooral ventilatoren bij intensieve veehouderijen, laden en lossen) wordt gereguleerd via de vergunningverlening. Hierdoor wordt voorkomen dat op gevoelige objecten en terreinen (zoals woningen) geluidhinder boven de gestelde (voorkeurs-) grenswaarde komt.

Effecten zijn te verwachten in en rondom de bebouwde kom, nabij woningen en andere geluidgevoelige gebouwen in het buitengebied en in stiltegebieden. Ook kan er overlast worden ervaren in andere gebieden, zoals bos- en natuurgebieden en recreatieterreinen, hoewel deze niet wettelijk zijn beschermd.

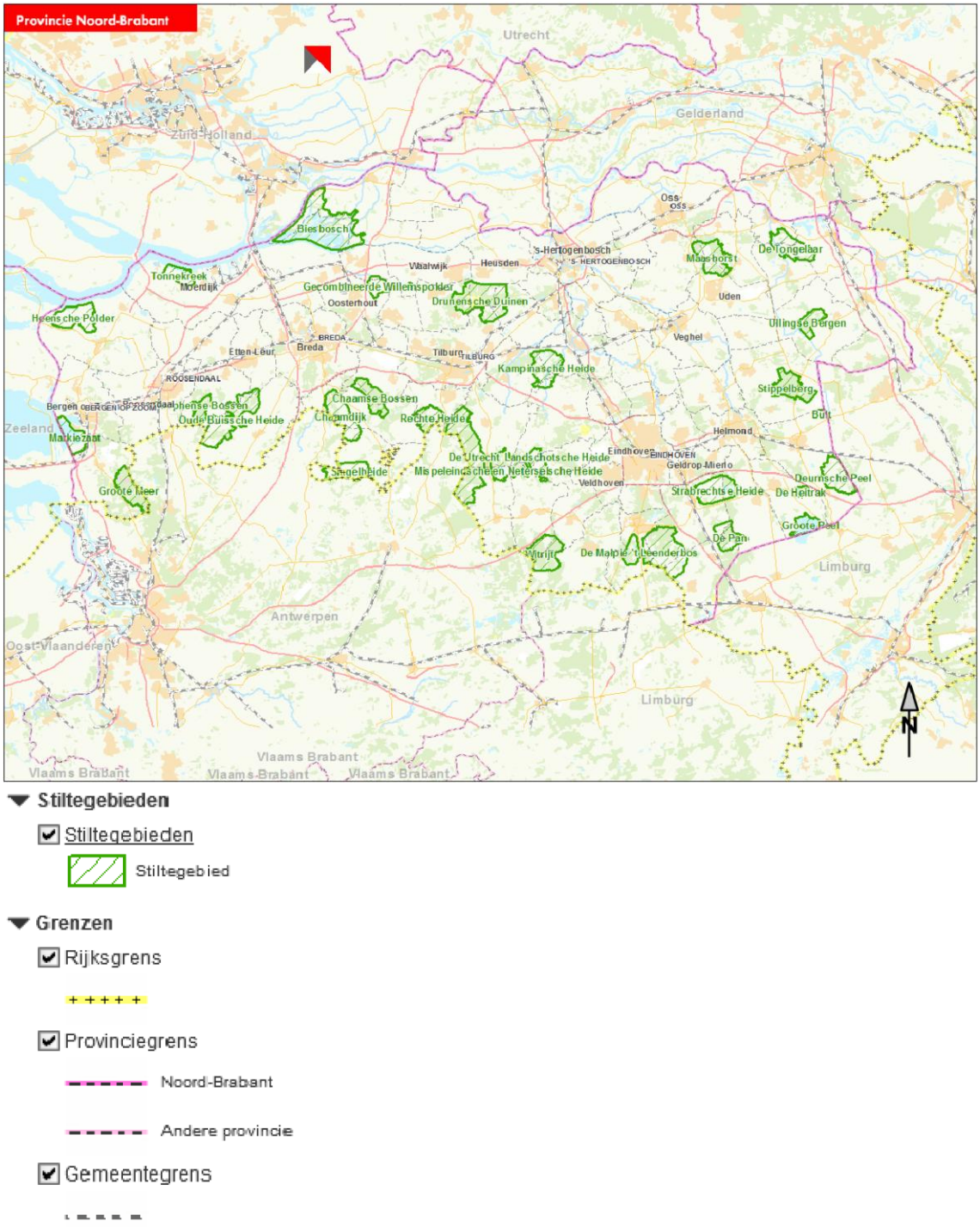
Volgens het VNG-handboek Bedrijven en Milieuzonering (2009) bedraagt voor het thema geluid de aan te houden afstand minimaal 50 meter tussen een inrichting en een gevoelige functie (zoals een woning). Is de afstand groter, dan wordt de kans op directe geluidhinder (uit ventilatoren en dergelijke) snel kleiner. Wel kan er sprake zijn van indirecte hinder (geluidhinder door extra verkeersbewegingen).

De ligging van de locaties waar er sprake is van intensieve veehouderij ten opzichte van de bebouwde kom, geluidgevoelige gebouwen en terreinen en woningen is in belangrijke mate bepalend voor eventuele geluidhinder.

De effecten op het gebied van geluid zijn daarom voor een deel vergelijkbaar met die voor het aspect geurhinder, voor zowel het effecten op voor geluid gevoelige gebouwen betreft. Voor intensieve veehouderij zijn de geurnormen voor de meeste bedrijven meer sturend / beperkend dan de normen t.a.v. geluid. Uitzonderingen zijn bijvoorbeeld situaties waarbij geluidhinder door wegverkeer (indirecte hinder) maatgevend is. Vanwege die samenhang is bij de effectbeschrijving voor geluid, voor zover het de belasting van gebouwen betreft, aangesloten bij de effectbeschrijving voor het aspect geur.

Zowel voor het aspect geur als voor geluid zijn er functies/terreinen die niet wettelijk beschermd worden, maar waar wel regelmatig mensen verblijven, zoals recreatieterreinen. Juist in deze gebieden zijn er risico's op een toename van de overlast. Op de schaal- en het abstractieniveau van deze planMER zijn geen nadere uitspraken te doen over de mate en locaties waar deze effecten kunnen optreden.

Stiltegebieden
Stiltegebieden zijn milieubeschermingsgebieden waarin het aspect stilte bijzondere bescherming nodig heeft, aangezien het anders verloren dreigt te gaan. De provincie Noord-Brabant heeft verschillende stiltegebieden aangewezen via de provinciale Milieuverordening. Gezien de bescherming van de stiltegebieden, het feit dat dit veelal natuurgebieden zijn met weinig menging van andere functies zoals intensieve veehouderijen zijn effecten door een toe- of afname van geluidhinder door bronnen (als ventilatoren van intensieve veehouderijen). Mogelijk kunnen er wel indirecte effecten optreden, vanwege een toe- of afname door wegverkeer op enige afstand van de stiltegebieden. Binnen 500 meter van alle stiltegebieden in Noord-Brabant liggen in totaal 265 intensieve veehouderijen (BVB 2012, minimaal 40 nge uit de intensieve veehouderij), waarvan 162 gelegen zijn in het verwevingsgebied. Omdat deze veehouderijen ruimtelijk verspreid liggen en de toe- of afname van het aantal verkeersbewegingen t.g.v. groei of krimp van deze intensieve veehouderijen beperkt zijn, zijn effecten op stiltegebieden als nihil ingeschat.

Stiltegebieden

- Stiltegebieden
  - Stiltegebied

Grenzen

- Rijksgrens
- Provinciegrens
  - Noord-Brabant
  - Andere provincie
- Gemeentegrens

Figuur 13: Stiltegebieden in de provincie Noord-Brabant.

	Referentie-Krimp	HS vergund	VB trend	ES trend	VB alleen groei
Kans op geluidhinder	0	--	-	-	--

Tabel 19: Effectbeoordeling geluid ten opzichte van referentie / krimp.

	Referentie-Krimp	HS vergund	VB trend	ES trend	VB alleen groei
Kans op geluidhinder	++	0	+	+	0

Tabel 20: Effectbeoordeling geluid ten opzichte van huidige situatie vergund.

Externe veiligheid

In het kader van dit beoordelingsaspect wordt veelal een onderscheid gemaakt tussen het plaatsgebonden en het groepsrisico. Plaatsgebonden risico betreft een veiligheidscontour rondom een risicobron waarbinnen geen kwetsbare objecten als woningen mogen liggen. Het groepsrisico wordt bepaald door de aanwezigheid van personen binnen het invloedsgebied van een risicobron.

Een risicobron is bijvoorbeeld een bedrijf waarin wordt gewerkt met gevaarlijke stoffen, of een aardgastransportleiding. Intensieve veehouderijen zijn geen risicobron. Risico's zijn mogelijk wel aan de orde bij mestverwerking of mestvergisting. Dit komt aan de orde bij de bouwsteen mestverwerking. Wijziging van het beleid ten aanzien van de intensieve veehouderij heeft geen gevolgen voor een toe- of afname van risicobronnen, kwetsbare objecten of de aanwezigheid van personen nabij risicobronnen.

	Referentie-Krimp	HS vergund	VB trend	ES trend	VB alleen groei
Invloed op externe veiligheid	0	0	0	0	0

Tabel 21: Effectbeoordeling externe veiligheid ten opzichte van referentie / krimp.

	Referentie-Krimp	HS vergund	VB trend	ES trend	VB alleen groei
Invloed op externe veiligheid	0	0	0	0	0

Tabel 22: Effectbeoordeling externe veiligheid ten opzichte van huidige situatie vergund.

5.4.2 GEZONDHEID

Effecten van intensieve veehouderijen op de volksgezondheid kunnen op verschillende manieren tot stand komen. Bijvoorbeeld via direct diercontact, via de lucht, via mest en via voedingsmiddelen van dierlijke oorsprong. Mogelijke risicogroepen zijn de veehouders, familie, personeel en bezoekers, omwonenden en consumenten van voedingsmiddelen van dierlijke oorsprong. In de wetenschappelijke literatuur komen de volgende onderwerpen naar voren: gassen (zoals ammoniak) en geuren, fijn stof en bio-aerosolen (stofdeeltjes die bacteriën, virussen, endotoxinen of schimmels kunnen zijn en/of bevatten).

Voor deze planMER is vooral de relatie tussen de omvang en spreiding van intensieve veehouderijen en de uitstoot en belasting van geur, fijnstof en endotoxinen en hun relatie met volksgezondheidsrisico's van belang. Aspecten als het beperken van voedselveiligheidsrisico's en het beperken van het gebruik van antibiotica (volksgezondheidsrisico's die met de dierlijke producten mee de keten in gaan) worden vooral in ketenverband worden opgepakt en in deze effectbeschrijving buiten beschouwing gelaten.

Voor de aspecten geur en fijnstof zijn de effectbeoordelingen in de voorafgaande paragrafen opgenomen.

Deze worden hier niet opnieuw meegenomen in de beoordeling.

De schadelijke effecten van ammoniak zijn vooral terug te vinden in de natuur. Effecten op de mens door ammoniak in gebieden met intensieve veehouderij zijn minder waarschijnlijk. De concentratie in de directe omgeving van intensieve veehouderijen is door de enorme verdunning 100-1000 keer lager dan in een stal. Deze verdunning neemt zeer sterk toe met de afstand van de bron. De gemiddelde concentratie in gebieden met veel intensieve veehouderijen is ca. 15-17 μg/m3 . De gemiddelde concentratie ligt ruim onder de advieswaarde voor chronische blootstelling, die 100 μg/m3 bedraagt. Enkele veldmetingen tonen aan dat tijdens het bemesten lokaal tijdelijke pieken kunnen optreden, hetgeen onder de advieswaarde ligt voor acute blootstelling.

Door het hiaat aan kennis over intensieve veehouderij en gezondheidsrisico's is het maar zeer beperkt mogelijk effecten te beoordelen op andere aspecten die van belang zijn voor het aspect gezondheid. Zo zijn er nog veel leemten in kennis op het gebied van epidemiologie, transmissieroutes naar mens en dosis-respons relaties. Een mogelijke aanpak, bij dergelijke leemten in kennis, is om te kijken in welke mate mogelijke risico's beperkt worden. Bijvoorbeeld via de zorgvuldigheid van bedrijfsprocessen. Denk hierbij aan opleiding en kennis van de veehouders en personeel, zo weinig mogelijk insleep van dieren, maatregelen gericht op hygiëne, geen luchtstromen tussen afdelingen met dieren en beperken van de emissies. De beoordeling van de zorgvuldigheid van bedrijfsprocessen vindt mogelijk plaats in het kader van de toetsing aan de BZV-criteria. De invulling van de BZV is nog onduidelijk. Omdat dit thema wel expliciet is genoemd als onderdeel van de BZV, is er van uitgegaan dat er in het kader van (uitwerking van) het nieuwe beleid sprake zal zijn van vermindering van de risico's van de volksgezondheid.

Een andere mogelijkheid om risico's te beperken is om bij nieuwe ontwikkelingen (veehouderijen, kwetsbare functies) zo veel mogelijk afstand te houden tussen veehouderijen en kwetsbare functies. Uit beleidsmatige overwegingen c.q. invulling van het voorzorgsprincipe. Aansluitend bij het advies van de Gezondheidsraad van november 2012 (zie ook hiervoor).

> Volgens de gezondheidsraad zijn er aanwijzingen dat wonen in de buurt van veehouderijen gezondheidsrisico's met zich mee kan brengen. Maar de aard en omvang van die risico's zijn niet precies bekend. Er is te weinig informatie om een wetenschappelijk onderbouwde norm vast te stellen voor een veilige afstand tussen een veehouderijbedrijf en woningen. Op beleidsmatige gronden kan dat volgens de gezondheidsraad wél. De onzekerheden over de gezondheidsrisico's spelen daarbij een rol, maar ook de waardering van andere (economische) belangen: de mogelijkheden om risico's en overlast te beperken bijvoorbeeld en de kosten en baten van maatregelen. Parallel daaraan bepleit de raad vermindering van de uitstoot van stoffen die geurhinder of gezondheidsschade kunnen veroorzaken, bijvoorbeeld door het gebruik van luchtwassers en andere technieken. Blijvende aandacht is nodig voor nieuwe vormen van bedrijfsvoering en - hygiëne.

Onderdeel van het voornemen (Statenbesluit maart 2013) is het aanpassen van het ruimtelijk beleid voor de intensieve veehouderij. Het handhaven van de extensiveringsgebieden maar het laten vervallen van het onderscheid tussen verwevingsgebieden en landbouwontwikkelingsgebieden. Feitelijk was dat onderscheid er al sinds maart 2010 (aanpassing beleid n.a.v. burgerinitiatief) niet meer of zeer beperkt. Het beleid zoals opgenomen in de Reconstructieplannen maakte dat verschil wel.

Tabel 23 en Tabel 24 geven een beeld van de ruimtelijke menging tussen intensieve veehouderijen en woningen. In de bebouwde kom of daarbuiten. Dit om te beoordelen in welke mate de verschillende deelgebieden (zoals die in het bestaande beleid nog worden gehanteerd), verschillen m.b.t. de ruimtelijke menging van intensieve veehouderijen en woningen.

De gedachte daarbij is dat er risico's in een gebied met veel mening van intensieve veehouderijen en woningen moelijker te voorkomen c.q. te beheersen zijn dan in gebieden waar er minder sprake is van menging. En dat de risico's groter zijn bij veel woningen nabij intensieve veehouderijen dan in een situatie met slechts enkele woningen nabij de intensieve veehouderij.

Afstanden tussen intensieve veehouderijen, kernen en burgerwoningen

Afstand tot kernen:	LOG	Verweving	Extensi-verings-gebied natuur	Extensi-verings-gebied overig (rond kernen)	West-Brabant (geen reco-gebied)	Totaal
0 - 250 meter	0%	7%	6%	60%	22%	14%
250 – 500 meter	4%	19%	11%	22%	17%	16%
500 – 1000 meter	33%	34%	31%	14%	27%	31%
Meer dan 1000 meter	63%	40%	51%	3%	33%	39%
Totaal aantal veehouderijen, tak i.v. 40 nge of meer (BVB 2012)	558	1917	265	410	219	3415 (inclusief 46 veehouderijen gelegen in niet-reconstructiegebied)

Tabel 23: Afstanden tussen intensieve veehouderijen en kernen.

Uit Tabel 23 is af te leiden dat:

- Twee derde van alle veehouderijen gelegen binnen een afstand van 250 meter gelegen zijn in een extensiveringsgebied.
- Logischerwijze zijn er in de extensiveringsgebieden-overig de meeste intensieve veehouderijen gelegen op relatief korte afstand van de kernen. En in de LOG's het minste.
- Het verschil tussen verwevingsgebieden en LOG's is aanzienlijk, vooral in de zone tot 500 meter. Een kwart van de intensieve veehouderijen in een verwevingsgebied ligt binnen een afstand van 500 meter van een kern.
- Ook in West-Brabant zijn er veel intensieve veehouderijen gelegen op korte afstand van kernen. Bijna 40% van alle intensieve veehouderijen liggen binnen een afstand van 500 meter van een kern, meer dan 20% zelfs binnen 250 meter. In West-Brabant zijn geen extensiveringsgebieden rond kernen aangewezen.

De GGD adviseert in haar publicatie uit november 2011 om uit voorzorg bij nieuwbouw en planontwikkeling geen intensieve veehouderij in een straal van 250 meter van gevoelige bestemmingen te bouwen en geen gevoelige bestemmingen binnen 250 meter van intensieve veehouderijen te bouwen.
Er zijn in Noord-Brabant zeer veel intensieve veehouderijen (82% van alle veehouderijen) waarvan een stal op minder dan 250 meter van een woning of een andere gevoelige bestemming is gelegen. De verschillen tussen de gebieden zijn relatief beperkt.

In de LOG's is dit percentage het laagst, zo'n 70%. In West-Brabant betreft het 77%. De percentages in de verwevingsgebieden en de extensiveringsgebieden-natuur liggen dicht bij het Brabants gemiddelde.

Het percentage is het hoogst in de extensiveringsgebieden-overig (rond kernen): 98%.

Aantal woningen op relatief korte afstand van intensieve veehouderijen

Aantal woningen binnen 500 meter	LOG	Verweving	Extensi-verings-gebied natuur	Extensi-verings-gebied overig (rond kernen)	West-Brabant (geen reco-gebied)	Totaal
0 – 2	22 %	16 %	22 %	1 %	20 %	15 %
3 – 10	49 %	32 %	38 %	4 %	22 %	31 %
11 – 20	22 %	26 %	23 %	9 %	21 %	23 %
Meer dan 20	6 %	26 %	16 %	86 %	37 %	31 %
Totaal aantal veehouderijen, tak i.v. 40 nge of meer (BVB 2012)	558	1917	265	410	219	3415 (inclusief 46 veehouderijen gelegen in niet-reconstructiegebied)

Tabel 24: Aantal woningen binnen 500 meter van intensieve veehouderijen.

Uit Tabel 24 is af te leiden dat:

- rondom de meeste intensieve veehouderijen (85%) 3 of meer woningen zijn gelegen. Bij meer dan de helft gaat het om meer dan 10 woningen binnen 500 meter;
- ook als gekeken wordt naar het aantal objecten binnen 500 meter is de menging in de LOG's kleiner dan in de verwevingsgebieden en logischerwijze het grootst in de extensiveringsgebieden overig;
- ook in West-Brabant is er sprake van een grote menging tussen intensieve veehouderijen en woningen.

Vanwege de verschillen die er zijn tussen de gebieden onderling (vooral de LOG's versus de overige gebieden), is het alternatief dat uitgaat van extra ruimtelijke sturing beter beoordeeld dan het alternatief zonder deze extra sturing.

De groei van de veestapel c.q. regionale concentratie kan gevolgen hebben voor de volksgezondheid door een lokale toename van de geurbelasting (voor zover mogelijk binnen de vastgestelde geurnormen) en omdat de geurhinder niet of minder afneemt dan in een situatie bij een gelijke of dalende omvang van de veestapel. Vooral een toename van de pluimveestapel of de omschakeling van pluimveebedrijven i.v.m. eisen t.a.v. dierwelzijn, kan leiden tot het blijven bestaan of toenemen van hogere lokale concentraties fijn stof uit de veehouderij en een hogere achtergrondbelasting die boven de advieswaarde van de WHO ligt. Omdat er bij de vergunningverlening sprake is van een drempelwaarde (de eigen bijdrage van de veehouderij wordt aangeduid als "niet in betekende mate") is ook een toename boven de normen niet uitgesloten. Omdat de effecten op het gebied van geur en fijnstof al zijn meegenomen in de effectbeoordeling in voorgaande paragrafen, is dit niet verder meegenomen in de beoordeling.

Ervan uitgaande dat een groei of krimp van de veestapel in principe leidt tot een toe- of afname van risico's in verband met zoönosen, is dat wel meegenomen in de effectbeoordeling. Hierbij dient te worden aangemerkt dat er veel leemten zijn in kennis. Ook de wijze van bedrijfsvoering is van belang is voor de risico's. Dat is nu niet meegenomen in de effectbeoordeling.

	Referentie-Krimp	HS vergund	VB trend	ES trend	VB alleen groei
Invloed op gezondheidsrisico's	0	-	--	-	---

Tabel 25: Effectbeoordeling gezondheid ten opzichte van referentie / krimp.

	Referentie-Krimp	HS vergund	VB trend	ES trend	VB alleen groei
Invloed op gezondheidsrisico's	+	0	-	0	--

Tabel 26: Effectbeoordeling gezondheid ten opzichte van huidige situatie vergund.

5.4.3 NATUUR

Stikstofbelasting Natura2000-gebieden

In de Passende Beoordeling, die als bijlage (zie bijlage 4) bij deze planMER is gevoegd, is nader ingegaan op de ontwikkeling van de stikstofdepositie bij de verschillende alternatieven, de huidige stikstofbelasting, de verwachte autonome ontwikkeling van de stikstofbelasting en de gevoeligheid van de van de Natura2000-gebieden in en rondom Noord-Brabant voor een toe- en afname van de stikstofdepositie. Hieronder zijn een aantal conclusies opgenomen, waarbij dient te worden opgemerkt dat hierin zowel de ontwikkeling van de intensieve veehouderij als de ontwikkeling van de overige veehouderijen (waaronder melkrundvee) is meegenomen. De hieronder opgenomen conclusies zijn dus ook relevant voor de grondgebonden veehouderij.

- De ammoniakbelasting op de voor stikstofgevoelige habitats binnen de Natura2000-gebieden natuurgebieden daalt in beide trendmatige alternatieven (gemiddeld 17 respectievelijk 19%) ten opzichte van de huidige vergunde emissie.
- Bij een ontwikkeling als meegenomen in Vigerend Beleid – alleen groei zou de ammoniakbelasting "in theorie" kunnen toenemen ten opzichte van de huidige vergunde emissie. De milieuruimte daarvoor ontbreekt vanwege de wettelijke bescherming van de nu al overbelaste Natura2000-gebieden.
- Bij het toepassen van extra emissiearme stallen, ook voor bestaande stallen, kan bij de geschetste trendmatige ontwikkeling een gemiddelde afname van de depositie van ammoniak op natuurgebieden van maximaal 65%, ten opzichte van de huidige vergunde situatie, worden bereikt. Bij een verdere groei volgens het worst-case scenario is dat maximaal 50%.
- De huidige Natuurbeschermingswet laat een toename op de nu al overbelaste Natura2000-gebieden niet toe. Ook is een vergelijking met de feitelijke, gerealiseerde emissie in dat kader relevant. Zo'n vergelijking laat zien dat alleen de scenario's die uitgaan van extra emissiebeperkende maatregelen, ook voor bestaande stallen, een afname van de ammoniakbelasting ten opzichte van die referentie voor de (Natuurbeschermingswet (huidige situatie met CBS-correctie) wordt bereikt. Dit is van belang vanwege de juridische knelpunten die er bestaan bij het toetsen van ruimtelijke plannen in het kader van de Natuurbeschermingswet, waarin er sprake is van een "omgekeerde bewijslast": significant negatieve effecten op Natura2000-gebieden moeten in ruimtelijke plannen uitgesloten kunnen worden, waarbij een verwijzing naar de Natuurbeschermingswet of provinciale verordening stikstof vaak niet volstaat.

- Het voorgenomen beleid biedt minder ontwikkelruimte op het gebied van ammoniak dat de vigerende Structuurvisie/verordening. Dat is van belang gelet op de recente wijziging (april 2013) van de Natuurbeschermingswet, waarin er sprake is van andere vergelijkingsbasis in juridische zin. Er zijn wel nog de nodige vraagtekens te zetten bij de exacte interpretatie van die wetswijziging en er is nog geen toets geweest bij de Raad van State. Het kabinet heeft inmiddels begin juli 2013 aangekondigd de wijziging van de Natuurbeschermingswet in te trekken vanwege deze juridische discussies

Stikstofbelasting op overige voor verzuring gevoelige bos-en natuurgebieden
Voor de mogelijke ontwikkeling van de stikstofdepositie vanuit veehouderijbedrijven is de Natuurbeschermingswet en de provinciale Verordening Stikstof en Natura2000 op alle bos- en natuurgebieden bepalend. Dit geldt zeker voor Noord-Brabant waarbij in rondom de provincie diverse voor stikstof gevoelige en overbelaste Natura 2000-gebieden liggen. Toetsing aan de Natuurbeschermingswet en Verordening stikstof houdt in dat een toename van stikstofdepositie is uitgesloten, gegeven de overbelaste situatie en het huidige toetsingskader, waarbij effecten tot op grote afstanden worden betrokken. Zo worden in het kader van de Verordening stikstof en Natura 2000 van de provincie Noord-Brabant effecten tot een afstand van 25 kilometer beoordeeld. Praktisch betekent dat elke toename van de emissie- en depositie van een veehouderij in Noord-Brabant gepaard zal moeten gaan met een minstens even grote afname van de depositie door het stoppen of krimpen van een andere veehouderij. De depositie mag dus per saldo niet toenemen. Gezien de ligging van de Natura 2000-gebieden ten opzichte van de Wav- en EHS-gebieden is dit een soort 'zekerheidsklep' die voorkomt dat een toename op andere voor verzuring gevoelige gebieden zal plaatsvinden. Dit nog los van de bescherming van enkele zones in het kader van de Wet ammoniak en veehouderij, de planologische bescherming van de natuurgebieden (extensiveringsgebieden, EHS en Groenblauwe Structuur).

Er is wel een risico dat kan optreden als er in de toekomst sprake zou zijn met een ondergrens (drempelwaarde, bijvoorbeeld x mol/ha/jaar of een percentage gekoppeld aan de kritische depositiewaarde van de beschermde natuurgebieden) of een maximum afstand tot waar er getoetst wordt. Die risico's zullen naar verwachting vooral aan de orde zijn in Noordoost-Brabant, vanwege de grote concentratie van veehouderijen, de afstand tot Natura2000-gebieden en de gevoeligheid van de bos- en natuurgebieden voor verzuring. Die risico's nemen toe bij een groei van de veestapel. Omdat er inmiddels in juni 2013 een wetsvoorstel is ingediend waarbij er sprake is van een "versoepeling van de Natuurbeschermingswet" (met een drempelwaarde van 1 mol/ha/jaar en de mogelijkheid om die drempelwaarde bij te stellen via een ministeriële regeling) is dit risico meegenomen in de effectbeoordeling.

	Referentie-Krimp	HS vergund	VB trend	ES trend	VB alleen groei
Stikstofdepositie op N2000-gebieden	0	--	-	-	---
Stikstofdepositie op overige bos- en natuurgebieden	0	--	-	-	---

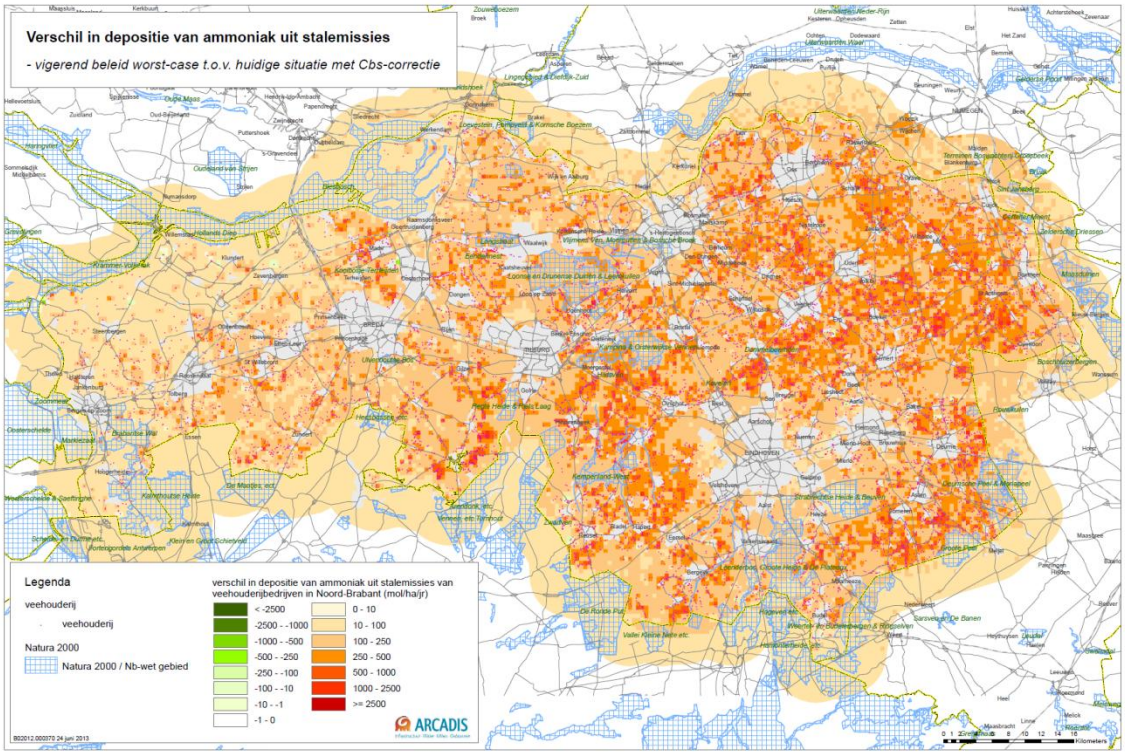
Tabel 27: Effectbeoordeling stikstofbelasting op Natura2000-gebieden en overige voor verzuring gevoelige bos- en natuurgebieden ten opzichte van referentie/krimp.

	Referentie-Krimp	HS vergund	VB trend	ES trend	VB alleen groei
Stikstofdepositie op N2000-gebieden	++	0	+	+	-
Stikstofdepositie op overige bos- en natuurgebieden	++	0	+	+	--

Tabel 28: Effectbeoordeling stikstofbelasting op Natura2000-gebieden en overige voor verzuring gevoelige bos- en natuurgebieden ten opzichte van huidige situatie vergund.

Toets aan de Natuurbeschermingswet

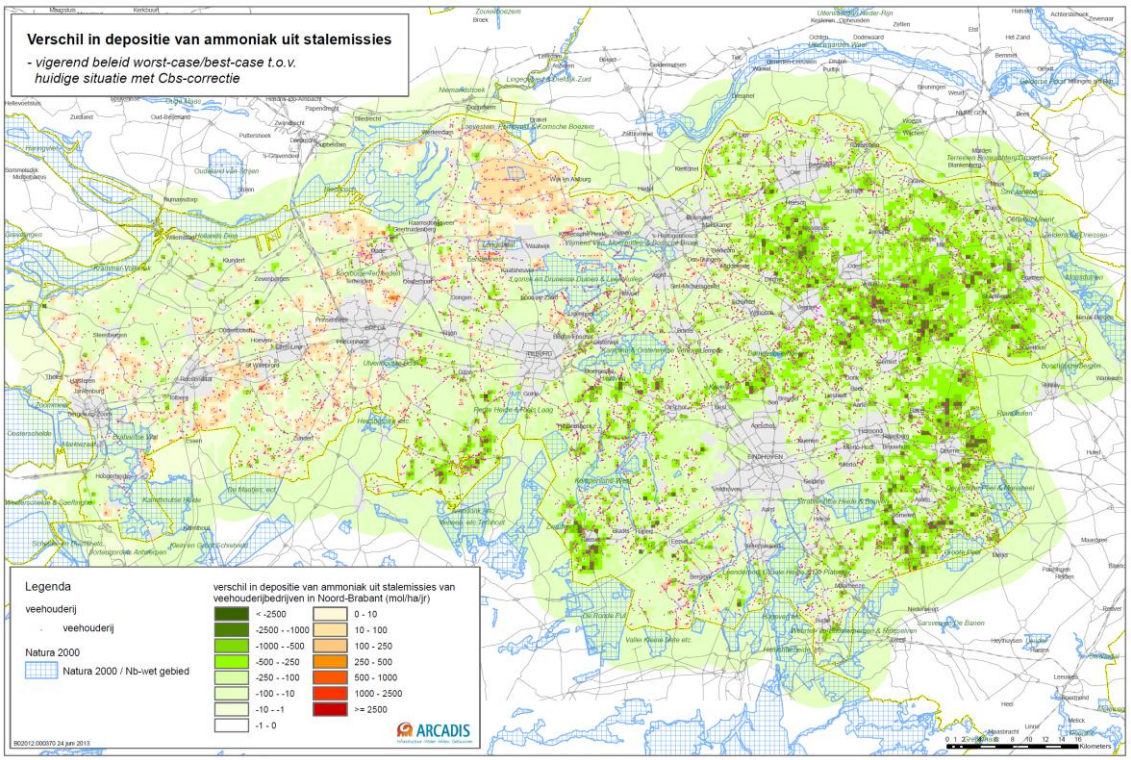
Effecten als verstoring of verdroging van Natura2000-gebieden zijn in de Passende Boordeling (zie bijlage 4) op voorhand uitgesloten. Negatieve effecten door een toename van de stikstofbelasting op Natura2000 zijn niet op voorhand uit te sluiten. Het scenario Vigerend Beleid – alleen groei laat een toename van de stikstofbelasting zien ten opzichte van de referentie in het kader van de Natuurbeschermingswet (Huidige situatie vergund met CBS correctie). Zie Figuur 14. Deze kaart is ook opgenomen in de Passende Beoordeling.

Figuur 14: Verschilkaart worst-case vigerend beleid en referentie Nb-wet (HS vergund met CBS correctie).

Ook bij de inzet van emissie reducerende technieken, ook voor bestaande stallen (de zogenaamde worst-case/best-case analyse) zijn negatieve effecten door een toename van de stikstofbelasting op Natura 2000 niet op voorhand uit te sluiten.

Het scenario conform “Vigerend Beleid alleen groei” waarbij voor alle stallen (dus ook de bestaande stallen) wordt uitgegaan van nu vergunbare stallen met een zo hoog mogelijk reductie van de ammoniakemissie, laat voor bijna alle Natura2000-gebieden ten opzichte van de referentie voor de Natuurbeschermingswet (Huidige situatie vergund met CBS correctie) een afname van de ammoniakbelasting uit stallen van veehouderijen zien. Maar met uitzondering van de Natura-gebieden Langstraat en Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem. Rondom deze gebieden zijn relatief weinig veehouderijen gelegen waar er emissiereducties bij blijvende bedrijven te behalen zijn die voldoende zijn om de behoefte aan extra emissies voor groei van veehouderijen te compenseren. De daarvoor benodigde milieuruimte zal beschikbaar moeten komen door stoppende bedrijven of de groei zal niet kunnen plaatsvinden. Of de toename zal gesaldeerd moeten worden met andere maatregelen, bijvoorbeeld zoals opgenomen in de PAS. Strikt juridisch gezien zijn negatieve effecten op dit moment niet uit te sluiten. Voor verreweg de meeste gebieden biedt het toepassen van emissie reducerende technieken (best-case) wel voldoende ruimte om de toename door groei van de veehouderijen in het worst-case scenario te compenseren. De doelstellingen met betrekking tot een vergaande reductie (halvering) van de depositie op Natura 2000-gebieden worden dan niet gehaald.

Figuur 15: Verschilkaart worst-case/best-case vigerend beleid en referentie Nb-wet (HS vergund met CBS correctie).

Omdat in het huidige beleid en ook in het voorgenomen beleid (ontwerp SVRO en ontwerp Vr 2014) omschakeling naar veehouderij (intensief of grondgebonden) mogelijk is en ook effecten door een toename van emissies uit mestverwerking niet zijn uit te sluiten, kan de stikstofbelasting op nu al overbelaste en gevoelige habitats van Natura2000-gebieden in - of in de omgeving van Noord-Brabant, in theorie, nog verder toenemen (ten opzichte van de referentie van de Natura2000-gebieden).

Een dergelijke (worst-case) ontwikkeling past niet binnen de huidige kaders van de Natuurbeschermingswet. Of anders geformuleerd, zo’n wordt-case ontwikkeling is niet vergunbaar binnen de huidige Natuurbeschermingswet.

Omdat zo'n ontwikkeling echter niet uit te sluiten valt binnen de mogelijkheden die worden geboden in de ontwerp Structuurvisie en de ontwerp Verordening ruimte 2014, zijn significante negatieve effecten in juridische zin momenteel niet op voorhand uit te sluiten.

Ten opzichte van het vigerend beleid (SVRO 2009 en Verordening ruimte 2012) is de planologische ruimte die wordt geboden aan de veehouderij in de ontwerp SVRO en ontwerp Vr 2014 kleiner. Onder andere vanwege het aanscherpen van beleid voor grondgebonden veehouderijen en het opnemen van extra voorwaarden (waaronder een toets op de cumulatieve geurbelasting) bij uitbreiding van veehouderijen. Omdat daarnaast ook nog is voorzien in het toetsen van uitbreidingen van veehouderijen, ook binnen een eerder vastgelegd agrarisch bouwblok, aan duurzaamheidseisen, kan geconcludeerd worden dat het nieuwe beleid ten opzichte van het vigerende beleid niet leidt tot een extra toename van de stikstofbelasting op Natura2000-gebieden.

Hoe moet de SVRO 2014 worden getoetst aan de Natuurbeschermingswet?

Op 25 april 2013 is een wijziging van artikel 19kd van de Natuurbeschermingswet 1998 in werking getreden. Deze wijziging gaf de indruk dat er sprake zou zijn van een verandering van de referentie waaraan ruimtelijke plannen getoetst moeten worden aan de Natuurbeschermingswet, namelijk een toetsing ten opzichte van een eerder vastgesteld plan en geen toetsing aan de bestaande situatie. Vanwege de interpretatieruimte die het gewijzigde artikel biedt, heeft de Commissie m.e.r. aan de betrokken bewindspersonen om een nadere interpretatie van het artikel gevraagd. Op 2 juli 2013 heeft de staatssecretaris van EZ een reactie gestuurd naar aanleiding van de vragen van de Commissie m.e.r. In de brief geeft de staatssecretaris aan dat er inhoudelijk niks verandert ten opzichte van de situatie zonder gewijzigd artikel 19kd, maar dat met de wetswijziging plansaldering formeel is geregeld. Dit betekent dat voor de effectbeoordeling van stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden als referentiesituatie uitgegaan moet worden van de huidige feitelijke – legale – situatie. Inmiddels heeft het kabinet besloten artikel 19kd geheel te laten vervallen. Dit is voorgesteld in het wetsvoorstel tot wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998 (programmatische aanpak stikstof) dat op 19 juni 2013 bij de Tweede Kamer is ingediend (Kamerstukken II 2012/2013,33669). Voor zover artikel 19kd ziet op vergunningverlening voor projecten, komt het volgens dit wetsvoorstel geen functie meer toe zodra de Programmatische Aanpak Stikstof in werking treedt. Bij de invoering van de PAS (voorzien in 2014) ontstaat er dus mogelijk een nieuwe situatie, die van belang kan zijn voor de vaststelling van de SVRO 2014 en de Verordening ruimte 2014.

Effect op beschermde soorten

Bij ruimtelijke ontwikkelingen dient in Nederland te worden getoetst aan de Flora- en faunawet. Deze wet regelt de bescherming van inheemse dier- en plantensoorten. Voor de algemene soorten uit Tabel 1 van de Flora- en faunawet gelden geen een zorgplicht en zijn geen aanvullende eisen gesteld, mits de zorgplicht in acht wordt genomen. Voor soorten die voorkomen in Tabel 2 van de Flora- en faunawet geldt een vrijstelling voor bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik of ruimtelijke ontwikkelingen, mits er een goedgekeurde gedragscode wordt gevolgd. In dat geval hoeft er voor deze activiteiten geen ontheffing aangevraagd te worden. Voor strikt beschermde soorten van Tabel 3 (Bijlage IV van de Habitatrichtlijn en bijlage 1 AMvB art. 75 Flora- en faunawet) geldt geen vrijstelling, ook niet op basis van een gedragscode. Voor deze soorten is een ontheffing alleen mogelijk indien er een belang is op grond van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten (bijlage 1 soorten) of een belang uit de Habitatrichtlijn (bijlage 4 soorten) .

Vogels zijn niet opgenomen in Tabel 1 t/m 3 van de Flora- en faunawet: alle vogels zijn in Nederland beschermd tijdens het broedseizoen. Sommige soorten hebben jaarrond beschermde nesten. Werkzaamheden of gebruik van ruimte waarbij broedvogels worden gedood of verontrust, of waardoor hun nesten of vaste rust- of verblijfplaatsen worden verstoord zijn verboden. Voor vogels kan alleen een ontheffing aangevraagd worden volgens een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn . Voor alle beschermde soorten, dus ook voor de soorten die zijn vrijgesteld van de ontheffingsplicht, geldt een zogenaamde 'algemene zorgplicht' (art. 2 Flora- en faunawet). Deze zorgplicht houdt in dat de initiatiefnemer passende maatregelen neemt om schade aan beschermde soorten te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken.

Beschermde planten- en diersoorten (tabel 2 en 3-soorten in het kader van de Flora- en faunawet) in de provincie Noord-Brabant komen zowel in natuurgebieden voor (planten, vogels, insecten) als in het agrarisch gebied (vleermuizen, vogels, amfibieën). Uit de *Handleiding biodiversiteit Maatregelen voor prioritaire soorten en hun leefgebieden* (provincie Noord-Brabant, april 2011) blijkt dat er in de provincie Noord-Brabant 94 prioritaire soorten voorkomen waarvoor de Provincie Noord-Brabant belangrijk is en die ernstig in hun voorbestaan worden bedreigd. Het betreft meerdere soorten planten, insecten, reptielen & amfibieën, vogels en zoogdieren. Uit de "Handleiding biodiversiteit" is bovendien te herleiden dat onderstaande prioritaire soorten zich veelal bevinden binnen de begrenzing van de huidige natuurgebieden.

Naast deze prioritaire soorten zijn ook de aanwezige en beschermde soorten uit de Flora- en faunawet van belang. Prioritaire soorten kunnen overigens ook beschermd zijn in het kader van de Flora- en faunawet. Met behulp van verspreidingsgegevens uit verspreidingsatlassen en openbare websites (www.waarneming.nl, www.telmee.nl) is bepaald dat in de provincie Noord-Brabant voor de verschillende soortgroepen zwaarder beschermde soorten van tabel 2 en 3 van de Flora- en faunawet voorkomen.

Negatieve effecten op soorten worden bij een juiste toepassing van de Flora- en faunawet voor een belangrijke deel voorkomen. Daar waar er soorten voorkomen in gebieden waar er sprake is van ontwikkelruimte voor intensieve veehouderijen zijn negatieve effecten voor enkele soorten zoals vogels wel mogelijk. Zoals Die zullen vooral aan de orde in die gebieden waar er sprake is van een toename van bebouwing en daarmee samenhangende activiteiten (vernietiging en verstoring). Het betreft dan vooral gebieden die binnen de Agrarische Hoofdstructuur vallen (niet alle leefgebieden voor flora en fauna vallen binnen de Groenblauwe structuur), voor zover deze samenvallen met verwevingsgebieden en landbouwontwikkelingsgebieden. De bescherming in bijvoorbeeld bestemmingsplan buitengebied is dan sterk bepalend voor de effecten die kunnen optreden. Risico's op negatieve effecten zullen vooral optreden bij een groei van de veestapel voor zover dat gepaard gaat met uitbreiding van stallen. Het opvullen van de niet-benutte ruimte in vergunningen zal in mindere mate leiden tot extra bebouwing en is daarom neutraal ten opzichte van de referentie beoordeeld.

	Referentie-Krimp	HS vergund	VB trend	ES trend	VB alleen groei
Invloed op leefgebieden van beschermde soorten	0	0	-	-	--

Tabel 29: Effectbeoordeling leefgebieden soorten ten opzichte van referentie / krimp.

	Referentie-Krimp	HS vergund	VB trend	ES trend	VB alleen groei
Invloed op leefgebieden van beschermde soorten	0	0	-	-	--

Tabel 30: Effectbeoordeling leefgebieden soorten ten opzichte van huidige situatie vergund.

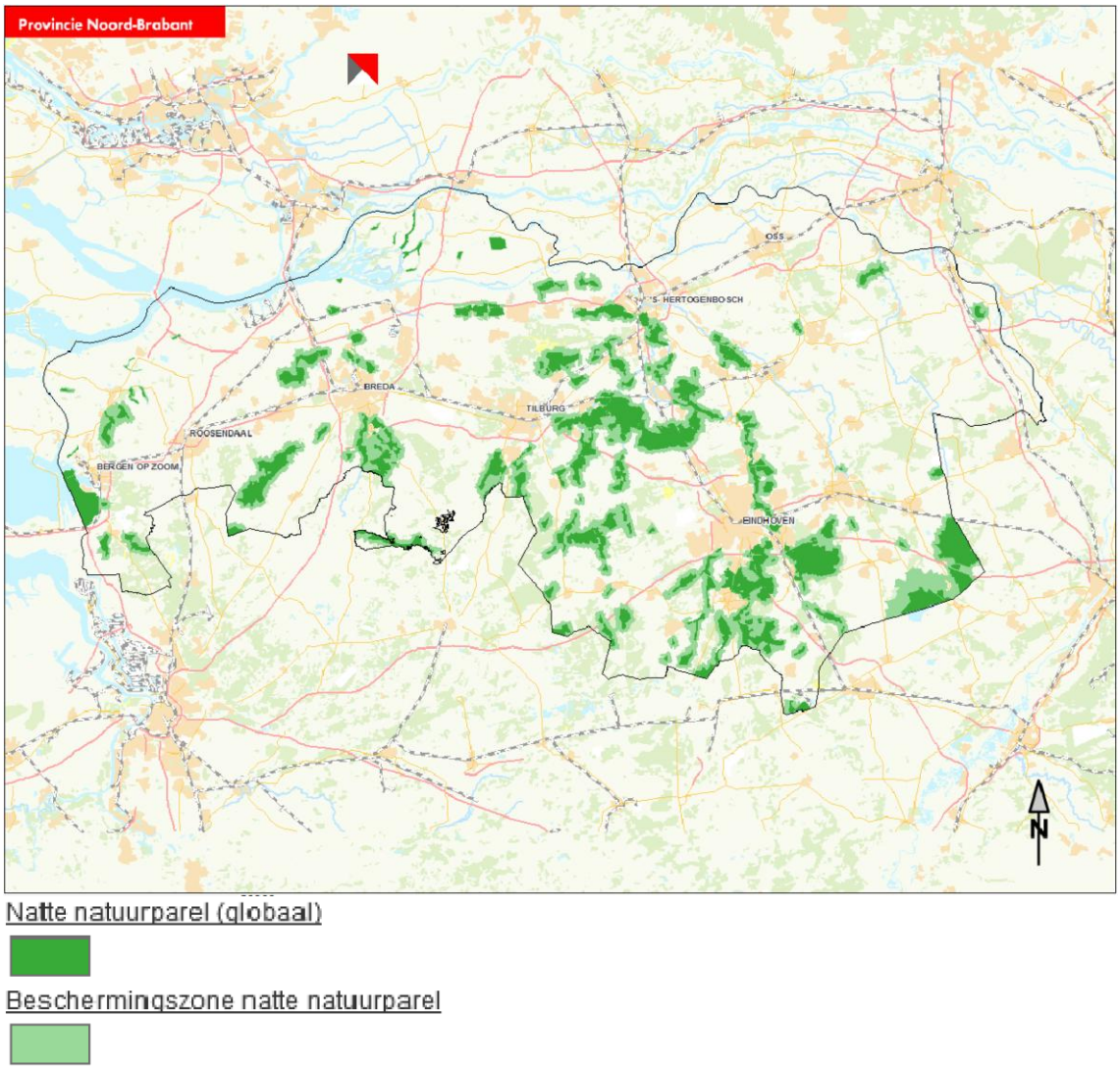
5.4.4 WATER EN BODEM

Grondwaterafhankelijke natuur

Effecten op grondwaterstanden kunnen optreden door het onttrekken van grondwater of een toename van verharding (en daardoor minder infiltratie van regenwater) in de "voedingsgebieden" van de verdrogingsgevoelige natuurgebieden. Voor de intensieve veehouderij zijn vooral mogelijke effecten ten gevolge van een toename van bebouwing van belang.

De belangrijkste en meest waardevolle grondwaterafhankelijke natuurgebieden in Noord-Brabant zijn gelegen in zogenoemde "Natte natuurparels": hydrologisch gevoelige gebieden die vanwege specifieke omstandigheden van bodem en water hoge natuurwaarden vertegenwoordigen. De natte natuurparels liggen binnen de ecologische hoofdstructuur (EHS) en zijn veelal ook aangeduid als Natura 2000-gebied. Het beschermingsbeleid voorziet erin dat binnen natte natuurparels en beschermde gebieden geen waterhuishoudkundige ingrepen mogen plaatsvinden, tenzij deze expliciet zijn gericht op het verbeteren van de condities voor de natuur. Daarnaast is een zone van ongeveer 500 meter rondom een natte natuurparel aangegeven in de met als doel om ingrepen die onomkeerbare negatieve gevolgen voor de waterhuishouding hebben, te weren. De provincie staat hierin geen nieuwe grondwateronttrekkingen toe. De waterschappen hebben in hun Keur beschermende maatregelen aangegeven gericht op het bovenste grondwater. Ook in de Verordening ruimte van de provincie Noord-Brabant zijn deze beschermingszones opgenomen (attentiegebieden EHS)

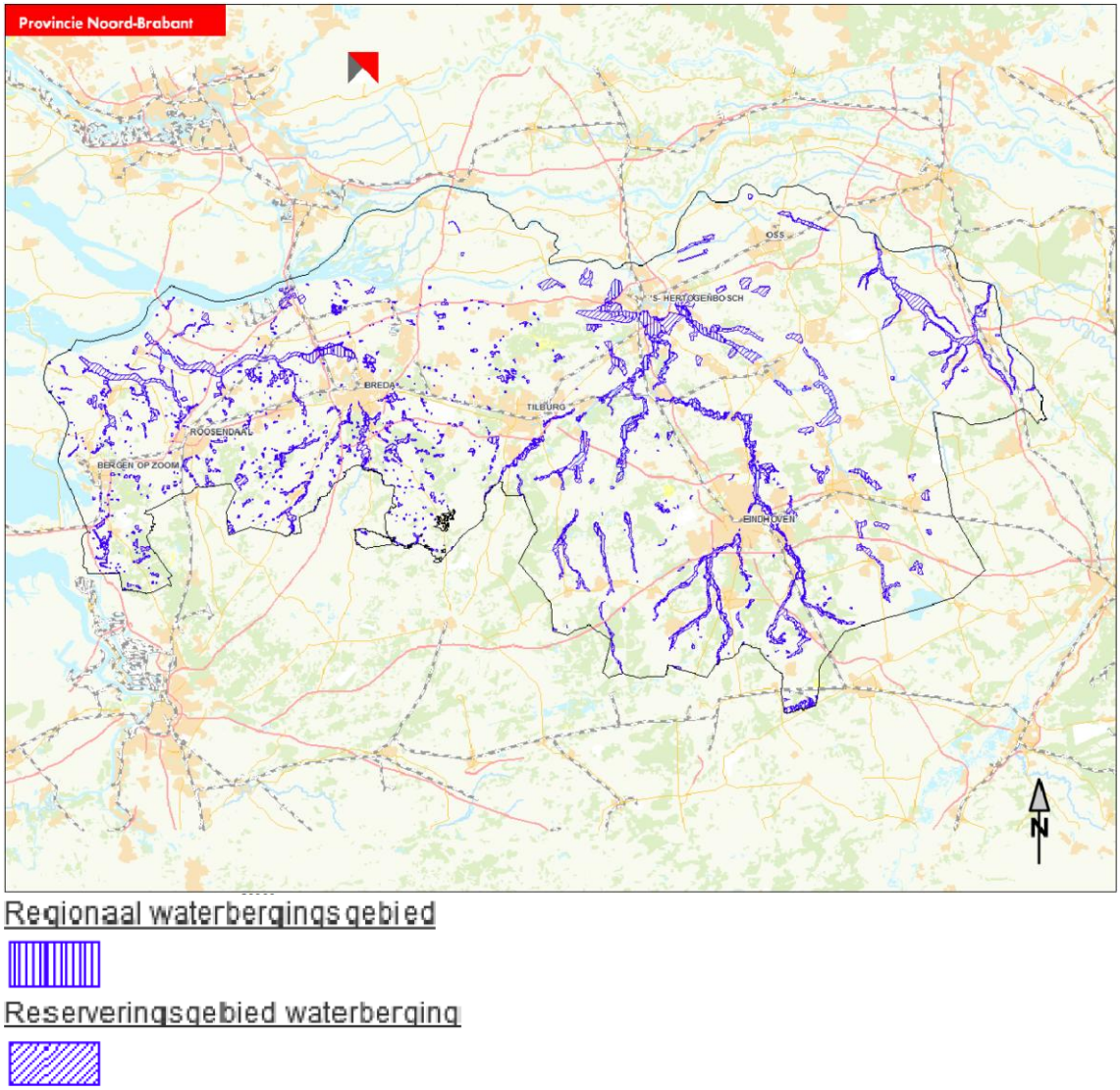
In en rondom deze gebieden zijn er weinig ontwikkelingsmogelijkheden voor de intensieve veehouderij. In Noord-Brabant zijn er 50 veehouderijen die niet gelegen zijn in een extensiveringsgebied en die tevens liggen in deze zones. Bijna alle liggen ze in een verwevingsgebied. Gelet op het totaal aantal intensieve veehouderijen en vanwege het genoemde beschermingsbeleid zijn de effecten van de alternatieven als neutraal ten opzichte van de referentie beoordeeld.

Figuur 16: Natte natuurparels inclusief beschermingszone in de provincie Noord-Brabant.

Waterberging

Om Noord-Brabant duurzaam te beschermen tegen overstromingen vanuit de regionale watersystemen wordt primair water langer vast gehouden zoals in bovenstroomse gebieden van het bekensysteem. Hierdoor wordt wateroverlast benedenstrooms beperkt. Soms is dit onvoldoende. Daarom zijn er gebieden gereserveerd voor het regionaal bergen van water. Voor een (beperkt) deel overlappen deze reserveringsgebieden met de verwevingsgebieden. Een toename van bebouwing in die gebieden kan leiden tot het minder geschikt maken van die gebieden voor waterberging. Dit risico zal vooral optreden bij een sterke toename van de bebouwing. Het aantal bestaande intensieve veehouderijen die binnen de reserveringsgebieden is echter beperkt.

Figuur 17: Regionaal waterbergingsgebied en reserveringsgebied waterberging provincie Noord-Brabant.

Drinkwater

Om de locaties waar grondwater gewonnen wordt als bron voor drinkwater, schoon te houden en te beschermen tegen verontreinigingen heeft de provincie beschermingszones vastgelegd.
Aan de hand van de geohydrologische opbouw, de diepte van de onttrekkingen en de nabijheid van de winputten is hierbij onderscheid gemaakt in:

- waterwingebieden;
- grondwaterbeschermingsgebieden (zeer kwetsbaar en kwetsbaar);
- boringsvrije zones.

De waterwingebieden zijn de zones direct rondom de winputten (60-dagen zone).
De grondwaterbeschermingsgebieden liggen als een schil rond het waterwingebied. Op basis van geohydrologische opbouw van de ondergrond zijn er kwetsbare en zeer kwetsbare grondwater-beschermingsgebieden te onderscheiden. Voor de kwetsbare grondwaterbeschermingsgebieden is een 25-jaarszone begrensd. In de zeer kwetsbare grondwaterbeschermingsgebieden (waar beschermende kleilagen ontbreken) is de 25-jaarszone bovendien omgeven door een 100-jaarszone.

Bij boringsvrije zones bevindt zich in de ondergrond een aaneengesloten slecht doordringbare kleilaag. Deze gebieden zijn minder kwetsbaar voor verontreinigingen en aantastingen dan grondwaterbeschermingsgebieden. Hier gelden ook minder strenge regels. In Brabant zijn er 40 winningen met bijbehorende beschermingszones.

In en rondom deze gebieden zijn er weinig ontwikkelingsmogelijkheden voor de intensieve veehouderij. Daarom en vanwege het genoemde beschermingsbeleid zijn de effecten van de alternatieven als neutraal ten opzichte van de referentie beoordeeld.

Verontreiniging bodem, grondwater en waterkwaliteit
Er is geen directe relatie tussen de ontwikkeling van de intensieve veehouderij en de kwaliteit van de bodem, het grondwater en het oppervlaktewater. Meer of minder vee in bepaalde gebieden leidt in principe niet tot effecten op de waterkwaliteit via de bemesting van landbouwgrond omdat bedrijven niet meer mogen bemesten dan de normen in de Meststoffenwet. En gegeven het nu al grote Brabantse mestoverschot (af te voeren naar buiten de provincie) zal de wettelijke bemestingsruimte nu al (nagenoeg) maximaal benut worden. Wel kan een toename of een regionale concentratie va intensieve veehouderijen tot meer druk op de mesten dit leidt wellicht tot toename van het risico op illegale lozingen van mest op het oppervlaktewater. Dit aspect is ook meegenomen in de bouwsteen mestbewerking.

Een vergelijkbaar risico, dus bij het niet naleven van de regelgeving, kan aan de orde zijn bij de periodiek lozen van spuiwater: verzadigd water dat is gebruikt in luchtwassers van intensieve veehouderijen. Spuiwater van een chemisch luchtwassers zij aangewezen als meststof. Uitrijden op het land valt onder de regels van de Meststoffenwetgeving (niet meer stikstof en fosfaat per ha per jaar dan de wettelijk normen). Bij een biologische luchtwasser ontstaat veel meer spuiwater dan bij een chemische luchtwasser (vijf tot 25 keer zoveel). In de situatie van 1 januari 2013 tot mei 2013 werd verondersteld dat dit spuiwater geen bemestende waarde heeft en werd daardoor niet meer opgenomen in bijlage Aa. Inmiddels is dit weer aangepast. Bij een goede naleving van de regels zijn er geen knelpunten te verwachten. Daarnaast is het effect van ruimtelijk beleid op een toe- of afname van risico's op verontreiniging van water en bodem beperkt. Wel kan een toename of een regionale concentratie va intensieve veehouderijen wellicht leiden tot een toename van het risico op illegale lozingen van spuiwater. Dit risico zal vooral optreden bij een sterke toename van de veestapel.

	Referentie-Krimp	HS vergund	VB trend	ES trend	VB alleen groei
Invloed op grond- en oppervlaktewatersysteem	0	0	0	0	-
Invloed op bodem- en waterkwaliteit	0	-	-	-	--

Tabel 31: Effectbeoordeling bodem en water ten opzichte van referentie / krimp.

	Referentie-Krimp	HS vergund	VB trend	ES trend	VB alleen groei
Invloed op grond- en oppervlaktewatersysteem	0	0	0	0	-
Invloed op bodem- en waterkwaliteit	+	0	0	0	-

Tabel 32: Effectbeoordeling bodem en water ten opzichte van huidige situatie vergund.

5.4.5 LANDSCHAP, CULTUURHISTORIE EN ARCHEOLOGIE

De belangrijkste waarden

Het principe van zorgvuldig ruimtegebruik is een belangrijke pijler van de SVRO. Het doel van het principe is zorgvuldig om te gaan met de beschikbare ruimte, ofwel het optimaal benutten van bestaande bebouwing voor nieuwe functies. Als desondanks toch nieuw ruimtebeslag nodig is dan moeten ruimtelijke ontwikkelingen de natuurlijke basis van het landschap respecteren en nieuwe kwaliteiten toevoegen, gebaseerd op de ontwikkelingsgeschiedenis van het landschap. Het principe van zorgvuldig ruimtegebruik maakt de ontwikkeling van nieuwe (rode) functies in het buitengebied onder voorwaarden mogelijk.

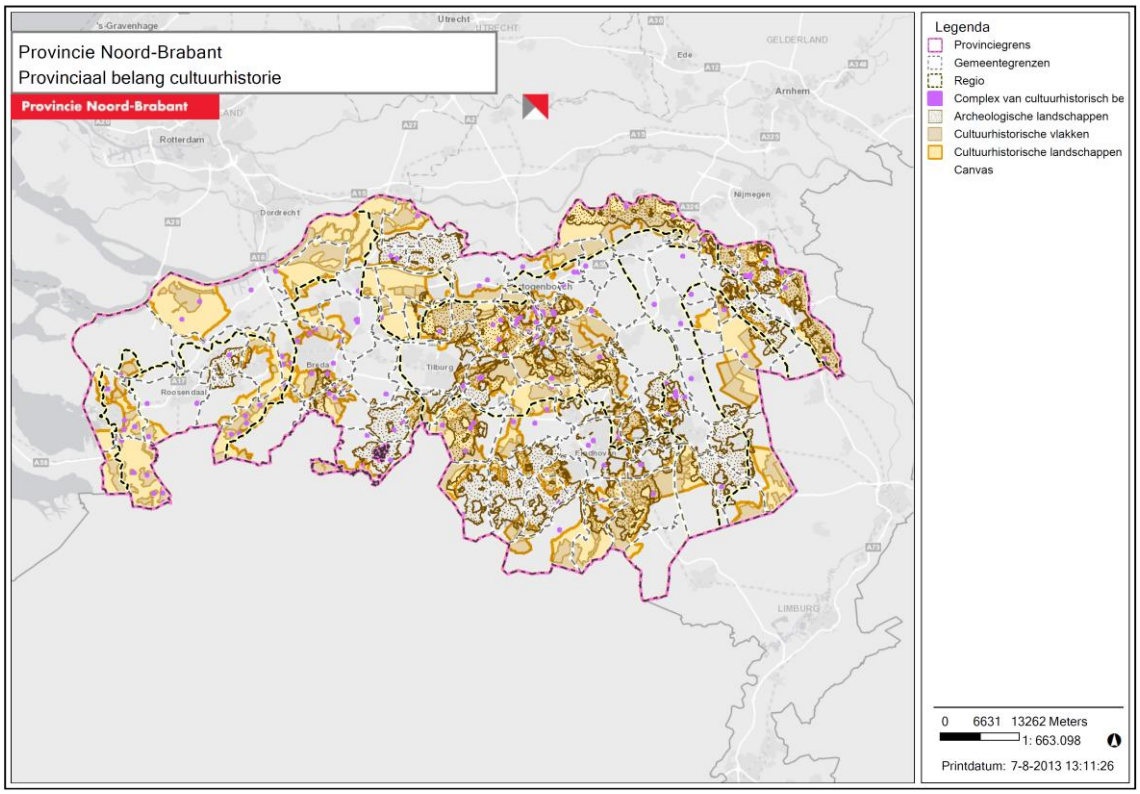
De voorwaarden zijn:

- hergebruik of herschikking binnen bestaande gebruiksruimte is niet mogelijk;
- aantasting van de basiskwaliteit (bodem en water) en verlies aan ecologische, cultuurhistorisch en landschappelijke waarden worden voorkomen (omgevingstoets);
- bij het aansnijden van nieuwe ruimte wil de provincie dat de ruimtelijke ontwikkeling een impuls geeft aan het landschap .

Uitvoering van dit beleid vindt plaats via een stimuleringsregeling en via bescherming van de belangrijkste landschappelijk, cultuurhistorische en archeologische waarden in de Verordening ruimte.

In de provinciale Cultuurhistorische Waardenkaart (CHW) uit 2010 zijn de belangrijkste landschappelijke, cultuurhistorische- en archeologische waarden aangeduid, zoals:

- de historisch-landschappelijke topgebieden. In deze gebieden zijn de ontginning van zand, klei en veen, de vroegere waterbeheersing met overlaten langs de Maas en de defensie met waterlinies nog goed herkenbaar. Voorbeelden van cultuurhistorische landschappen zijn het Groene Woud rond Boxtel, de Nieuwe Hollandse Waterlinie bij Woudrichem en het gebied met landgoederen ten zuiden van Breda. Binnen de 21 historisch-landschappelijke topgebieden zijn 230 deelgebieden onderscheiden. De provincie heeft deze gebieden vlakken opgenomen in de Verordening ruimte en zorgt zo voor bescherming van deze kenmerkende deelgebieden;
- archeologische topgebieden. Dit zijn samenhangende oude bewoningsgebieden waar nog relatief veel kampementen, nederzettingen, heiligdommen en grafvelden in het bodemarchief bewaard zijn en die in meer dan één gemeente liggen. Voorbeelden van archeologische landschappen zijn het zandgebied Kempenland rond Bladel en Eersel en het rivierengebied in het Land van Heusden en Altena;
- kloostercomplexen, industriële complex en landgoederen in het Brabantse buitengebied. De provincie heeft deze complexen opgenomen in de Verordening ruimte en biedt ruime mogelijkheden voor herontwikkeling/hergebruik zodat deze complexen via een nieuwe bestemming behouden kunnen blijven. Het gaat dan om mogelijkheden voor nieuwe functies en nieuwe bebouwing die niet gelden voor andere locaties in het buitengebied.

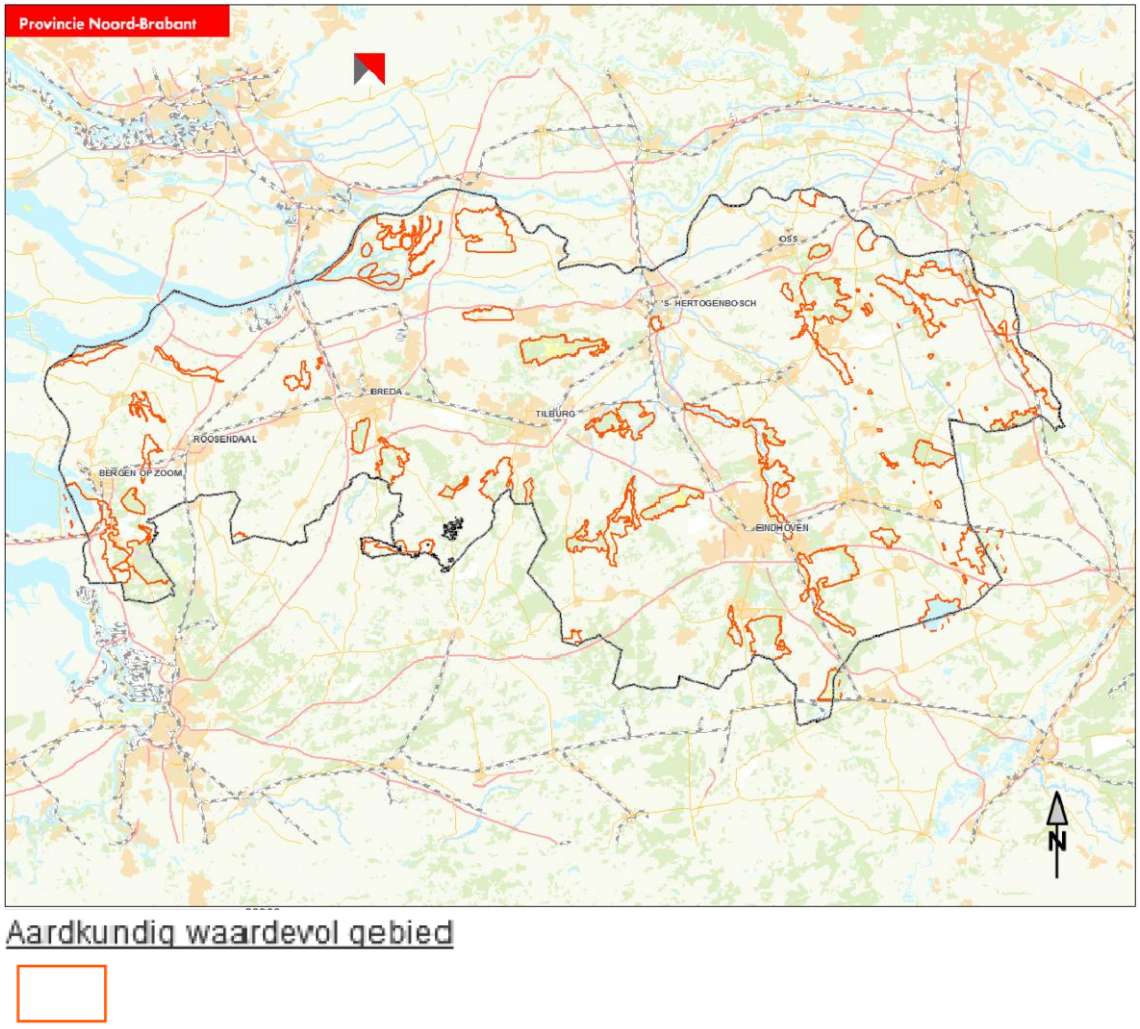

Figuur 18: Provinciaal belang cultuurhistorie.

Naast Rijksmonumenten, beschermde stads- en dorpsgezichten en archeologische monumenten zijn op de CHW ook de indicatieve archeologische waarden weergegeven. Zo is Brabant onderverdeeld in gebieden met een hoge of middelhoge verwachtingswaarde voor archeologische vondsten en gebieden met een lage verwachtingswaarde. De Monumentenwet geeft aan dat bij nieuwe ontwikkelingen rekening moet worden gehouden met deze verwachtingswaarde. Zo stelt de provincie een archeologisch onderzoek verplicht bij ontgrondingen in gebieden met een hoge of middelhoge verwachtingswaarde.

Aardkundig waardevol gebied

Karakteristiek voor Noord-Brabant zijn de steilranden, breuktreden, zandverstuivingen (Loonse en Drunense Duinen) en meanderende beeklopen (Merkske). Verder zijn fossiele verschijnselen als dekzandruggen (Regte Heide) en -laagten kreken (Biesbosch), verlaten meanders (Maasterrassen, Land van Cuijk) en pingo-ruïnes (Strabrechtse Heide) te vinden. De provincie wil deze aardkundige waarden behouden vanwege de ecologische en cultuurhistorische betekenis omdat zij onvervangbaar zijn. Daarom zijn deze gebieden van provinciale of nationale betekenis opgenomen in Structuurvisie ruimtelijke ordening en worden ze beschermd in de Verordening ruimte. De aardkundige waarden vallen voor een groot deel samen met de Groenblauwe Structuur uit de SVRO.

Figuur 19: Aardkundig waardevol gebied in de provincie Noord-Brabant.

Mogelijke effecten

De ontwikkeling naar minder maar grotere bedrijven zorgt ook bij een gelijkblijvende totale veestapel in Noord-Brabant per saldo voor meer bebouwd oppervlak omdat niet alle leegkomende stallen/gebouwen van stoppende bedrijven gesloopt worden. Bijvoorbeeld omdat deze blijven staan voor ander gebruik. Bij groei van de veestapel zal er nog meer sprake zijn van een per saldo toename van bebouwing. Gelet op de beschikbare milieuruimte en de bestaande concentratie van intensieve veehouderij, zal dat vooral in delen van Oost- en Midden Brabant kunnen optreden. Deelen van de daar aanwezige waarden worden op provinciaal niveau beschermd via de Verordening ruimte. Daarnaast worden deze en ook andere waarden op het gebied van landschap, cultuurhistorie en archeologie beschermd in andere plannen en regels, zoals in gemeentelijke bestemmingsplannen buitengebied.

Risico's op aantasting van waarden kunnen optreden in die situaties waar er waarden zijn die niet of niet voldoende beschermd worden via de Verordening ruimte, bestemmingsplannen buitengebied of andere regelingen. Waar die situaties optreden is binnen de scope van deze planMER niet aan te geven.

Als uitgangspunt voor zorgvuldig ruimtegebruik geldt dat “de ontwikkeling van functies een bijdrage levert aan de verdere versterking en beleving van het landschap” Of het echter altijd mogelijk is om ontwikkelingen op de locatie zelf geen of minimaal effect te laten hebben is zeer de vraag; het zal waarschijnlijk altijd een lichte karakterverschuiving van het landschap met zich meebrengen, waarbij met name bestaande openheid verloren kan gaan. In de open gebieden is vaak ook de meest milieuruimte (geur, fijn stof, geluid, ammoniak) voor ontwikkeling van de intensieve veehouderij mogelijk. Een eventuele groei van de totale Brabantse veestapel of een lokale concentratie zal leiden tot een toename van de staloppervlakte. Vooral in gebieden met een sterke concentratie van intensieve veehouderijen kunnen meer en grotere stallen/bedrijfscomplexen het landelijk gebied een steeds meer industriële uitstraling geven. Een sterker ruimtelijke sturing biedt mogelijkheden om het optreden van deze ontwikkelingen te beperken. Effecten van het opvullen van latente ruimte in vergunningen op het landschap zijn als neutraal tot beperkt neutraal beoordeeld omdat wordt aangenomen dat deze opvulling vooral zal optreden in bestaande stallen of direct aansluitend aan bestaande bebouwing.

Effecten op cultuurhistorische en aardkundige waarden zijn vooral te verwachten daar waar de cultuurhistorische betekenis samenhangt met de openheid van het landschap. Ook hier weer geldt dat deze gebieden veelal via de Verordening ruimte en/of bestemmingsplannen buitengebied beschermd worden. Omdat er slechts bij een beperkt deel van de cultuurhistorische en aardkundige waarden overlap is met gebieden met ontwikkelruimte voor intensieve veehouderijen en sprake van een waarde die gebonden is aan die openheid, is dit effect alleen bij een zeer sterke groei van de veestapel negatief beoordeeld.

Voor archeologische waarden geldt met name het beschermen door middel van ‘behoud in situ’. De CHW-kaart is bedoeld als een belangrijke leidraad. Indien voor een locatie geen waarden op de CHW zijn aangegeven, betekent dit echter niet dat er geen archeologisch waarden kunnen zijn. In de Monumentenwet is opgenomen dat gemeenten bij de vaststelling van een bestemmingsplan rekening moeten houden met de in de grond aanwezige, dan wel te verwachten monumenten. Als er sprake is van archeologische waarden of verwachtingen moet dit bij de bestemming van een perceel worden meegewogen. Vanwege dit beschermingsregime zijn de effecten op archeologie als neutraal beoordeeld.

	Referentie-Krimp	HS vergund	VB trend	ES trend	VB alleen groei
Invloed op landschappelijke waarden	0	0	--	-	---
Invloed op cultuurhistorische waarden	0	0	0	0	-
Invloed op archeologische waarden	0	0	0	0	0

Tabel 33: Effectbeoordeling landschap ten opzichte van referentie / krimp.

	Referentie-Krimp	HS vergund	VB trend	ES trend	VB alleen groei
Invloed op landschappelijke waarden	0	0	--	-	---
Invloed op cultuurhistorische waarden	0	0	0	0	-
Invloed op archeologische waarden	0	0	0	0	0

Tabel 34: Effectbeoordeling landschap ten opzichte van huidige situatie vergund.

5.4.6 VERKEER

De ontwikkeling van de omvang van de intensieve veehouderij heeft vooral invloed op de hoeveelheid van het vrachtverkeer in het buitengebied en op wegen in de kernen die het buitengebied ontsluiten.

Effecten op de verkeersafwikkeling
Omdat de verkeersafwikkeling in het algemeen momenteel geen probleem is in het buitengebied, is de verwachting dat de wegenstructuur in het landelijk gebied bij zowel de trendmatige als de maximale alternatieven voldoende omvangrijk is om de toename aan (vracht)verkeer veroorzaakt door de mogelijkheid van uitbreiding van intensieve veehouderijen af te kunnen wikkelen. Mede vanwege het feit dat deze eventuele toename zowel ruimtelijk gezien (verspreid over vele locaties in het buitengebied) als in tijd gezien (vrachtverkeer verspreid over de ochtend, middag en avondperiode) zal plaatsvinden. Eventuele knelpunten zijn mede afhankelijk van de ontsluiting van het buitengebied op het hoofdwegennet. Daar waar die via een of meerdere kernen plaatsvindt, kan de toename van vrachtverkeer eventueel bestaande knelpunten in de verkeersafwikkeling versterken. Het aantal knelpunten met betrekking tot de verkeersafwikkeling vanwege een toename van vrachtverkeer van- en naar intensieve veehouderijen is vanwege de genoemde spreiding in ruimte en tijd naar verwachting beperkt. Daarom is alleen het alternatief dat uitgaat van een zeer sterke groei van de veestapel als negatief beoordeeld.

Effecten op de verkeersveiligheid
Het grootste probleem met vrachtwagens zijn vooral de potentiële conflicten op lokale wegen met andere weggebruikers, in het bijzonder het langzame verkeer (met name fietsers). Dit speelt vooral op het lokale wegennet, dus niet op de provinciale en rijkswegen. Op de hoofdwegenstructuur zijn deze verkeersdeelnemers standaard gescheiden. Een toename van de veestapel leidt tot meer landbouwverkeer in het buitengebied en daarmee tot meer potentiele fricties met andere weggebruikers. Ook zullen de vrachtwagens elkaar relatief vaker moeten passeren op vaak smalle wegen in het buitengebied Dit leidt tot een afname van de veiligheid voor andere weggebruikers, met name voetgangers en fietsers. Knelpunten m.b.t. verkeersveiligheid treden eerder op dan knelpunten ten aanzien van verkeersafwikkeling. De ontwikkeling van de intensieve veehouderij binnen Noord-Brabant vertoont naar verwachting grote regionale en lokale verschillen. Risico's op een vermindering van de verkeersveiligheid treden vooral op delen van het buitengebied in Oost- en Midden Brabant, vanwege de daar aanwezig concentratie van intensieve veehouderijen. Het alternatief dat uitgaat van extra ruimtelijke sturing biedt meer mogelijkheden om aan te sluiten bij goed ontsloten gebieden of om de infrastructuur te verbeteren (zoals in diverse LOG's de infrastructuur de afgelopen periode is verbeterd).

	Referentie-Krimp	HS vergund	VB trend	ES trend	VB alleen groei
Invloed op verkeersafwikkeling	0	0	0	0	--
Invloed op verkeersveiligheid	0	-	--	-	---

Tabel 35. Effectbeoordeling verkeer ten opzichte van referentie / krimp.

	Referentie-Krimp	HS vergund	VB trend	ES trend	VB alleen groei
Invloed op verkeersafwikkeling	0	0	0	0	-
Invloed op verkeersveiligheid	+	0	-	0	--

Tabel 36: Effectbeoordeling verkeer ten opzichte van huidige situatie vergund.

5.5 EFFECTVERGELIJKING, CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

5.5.1 EFFECTEN TEN OPZICHTE VAN DE REFERENTIE

Effectvergelijking bouwsteen intensieve veehouderij

Tabel 37 en Tabel 38 geven een totaaloverzicht van alle effectbeoordelingen voor de alternatieven van de bouwsteen intensieve veehouderij, zowel:

- ten opzichte van de referentie (huidige vergunde situatie, met een CBS correctie van 25% vanwege de niet benutte ruimte en met toepassing van het Besluit Huisvesting). Dit is tevens beschouwd als een krimpscenario: een krimp van 25% ten opzichte van de vergunde productieruimte;
- ten opzichte van de huidige vergunde situatie (= de vergunde productieruimte)

	Referentie-Krimp	Huidige situatie vergund	Vigerend beleid trend	Extra sturing trend	Vigerend beleid alleen groei
Kans op geurhinder in de bebouwde kom	0	--	-	-	--
Kans op geurhinder buiten de bebouwde kom	0	--	-	-	--
Invloed op concentratie fijn stof in de bebouwde kom	0	-	-	-	--
Invloed op concentratie fijn stof in het buitengebied	0	-	--	-	---
Kans op geluidhinder	0	--	-	-	--
Invloed op externe veiligheid	0	0	0	0	-0
Invloed op gezondheidsrisico's	0	-	--	-	---
Stikstofdepositie op N2000-gebieden	0	--	-	-	---
Stikstofdepositie op overige bos- en natuurgebieden	0	--	-	-	---
Invloed op leefgebieden van beschermde soorten	0	0	-	-	--
Invloed op grond- en oppervlaktewater-systeem	0	0	0	0	-
Invloed op bodem- en waterkwaliteit	0	-	-	-	--
Invloed op landschappelijke waarden	0	0	--	-	---
Invloed op cultuurhistorische waarden	0	0	0	0	-
Invloed op archeologische waarden	0	0	0	0	0
Invloed op verkeersafwikkeling	0	0	0	0	--
Invloed op verkeersveiligheid	0	-	--	-	---

Tabel 37: Samenvattende Effectbeoordeling ten opzichte van referentie / krimp.

	Referentie-Krimp	Huidige situatie vergund	Vigerend beleid trend	Extra sturing trend	Vigerend beleid alleen groei
Invloed op concentratie fijn stof in de bebouwde kom	+	0	0	0	-
Invloed op concentratie fijn stof in het buitengebied	+	0	-	0	--
Kans op geurhinder in de bebouwde kom	++	0	+	+	0
Kans op geurhinder buiten de bebouwde kom	++	0	+	+	0
Kans op geluidhinder	++	0	+	+	0
Invloed op externe veiligheid	0	0	0	0	0
Invloed op gezondheids-risico's	+	0	-	0	--
Stikstofdepositie op N2000-gebieden	++	0	+	+	-
Stikstofdepositie op overige bos- en natuurgebieden	++	0	+	+	--
Invloed op leefgebieden van beschermde soorten	0	0	-	-	--
Invloed op grond- en oppervlaktewatersysteem	0	0	0	0	-
Invloed op bodem- en waterkwaliteit	+	0	0	0	-
Invloed op landschappelijke waarden	0	0	--	-	---
Invloed op cultuurhistorische waarden	0	0	0	0	-
Invloed op archeologische waarden	0	0	0	0	0

Tabel 38: Samenvattende effectbeoordeling ten opzichte van huidige situatie vergund.

5.5.2 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

Op basis van de analyse van de milieuruimte, de milieubelasting en de analyse van de effecten van de alternatieven zijn hieronder een aantal conclusies en aanbevelingen geformuleerd:

Conclusies

- De effecten worden voor een belangrijk deel beïnvloedt door de ontwikkeling van het aantal bedrijven en de omvang van de veestapel in de verschillende deelgebieden in Noord-Brabant. Het betreft niet alleen effecten door fysieke groei of krimp van veehouderijen (bouw van nieuwe stallen of afbraak van bestaande stallen), maar ook effecten die samenhangen met het opvullen van de latente ruimte: het verschil tussen de vergunde dierplaatsen en het werkelijk gehouden aantal dieren.
- Het opvullen van de latente ruimte (her verschil tussen de referentie/krimp en huidige situatie vergund) en een eventuele verdere groei van de veestapel (het verschil tussen vigerend beleid alleen groei en huidige situatie vergund) kan tot ongewenste negatieve effecten leiden, vooral voor het woon- en leefmilieu (geur, fijn stof, geluid), het landschap (verdere verstening in delen van het buitengebied), het verkeer (vooral de verkeersveiligheid) en mogelijk leiden tot extra risico's voor de volksgezondheid.
- Daarnaast zullen, bij het opvullen van de latente ruimte en mogelijk een verdere groei van de veestapel, de doelen m.b.t. de afname van de stikstofdepositie op de beschermde natuurgebieden (Natura2000-gebieden) niet gehaald worden en zal ook de stikstofdepositie op andere voor verzuring gevoelige bos- en natuurgebieden niet in die mate afnemen.
- Er is niet alleen sprake van latente ruimte in de vergunningen (meer dierplaatsen vergund of gemeld dan werkelijk gehouden), maar tot op heden is er ook sprake van latente ruimte op het gebied van ruimtelijke ordening: veehouderijen hebben de mogelijkheid om binnen eerder begrensde bouwblokken uit te breiden, zonder dat er sprake is van toetsing aan (bestaande of nieuwe) criteria die een beeld geven van de wenselijkheid van zo'n uitbreiding. Daardoor kunnen er lokaal of regionaal effecten optreden die niet of slechts beperkt beïnvloedbaar zijn via het provinciaal en gemeentelijk beleid.
- Omdat er bij de voorgenomen een aanpassing van het beleid ook sprake is van een toetsing van ontwikkelingen binnen eerder begrensde bouwblokken, worden de mogelijkheden om te sturen op het minimaliseren van effecten van bedrijfsontwikkeling op het milieu (geur, fijn stof, landschap e.d.) groter. Bijvoorbeeld door bij de bouw ook nieuwe stal binnen een eerder begrensd bouwblok te toetsen op de cumulatieve geurbelasting en ook voor die nieuwe stal . De doorwerking van het provinciaal wordt met deze stap een stuk groter. Het gaat hierbij vooral om het voorkomen van nieuwe knelpunten (zoals geur, verkeer, landschap), het vermijden van nieuwe risico's (gezondheid) en het vergroten van de mogelijkheden om een duurzame bedrijfsvoering te stimuleren c.q. af te dwingen (via het nog vorm te geven instrument BZV).
- De mogelijkheden om bestaande knelpunten of "overbelaste situaties" te verminderen zijn beperkter. Zo laten de effectbeschrijvingen van effectvergelijking van de alternatieven "vigerend beleid" en "extra sturing" zien dat de verschillen tussen beide alternatieven relatief beperkt zijn. Voor het oplossen van knelpunten op het gebied van de "cumulatieve belasting", bijvoorbeeld op het gebied van ammoniak en geur, is de ontwikkeling van de veestapel en de gemiddelde emissie per dier meer bepalend.

Aanbevelingen

- In de extensiveringsgebieden, vooral die rond kernen, is de milieuruimte aanzienlijk kleiner dan in de verwevingsgebieden en de landbouwontwikkelingsgebieden. Ook is de menging met woonfuncties in deze gebieden het grootst. Handhaaf deze gebieden en het daarin geldende planologisch regime voor de intensieve veehouderij.
- Overweeg om het verschil in milieuruimte tussen LOG's en de "minder duurzame delen van de verwevingsgebieden" (de delen met weinig milieuruimte of delen met veel milieubelasting) ook te vertalen naar een verschil in planologische ruimte. In provinciaal beleid of via gemeentelijke beleidsvrijheid. Met het eerder ingezette beleid zijn de verschillen tussen deze gebieden t.a.v. het planologisch regime al verdwenen. Toch zijn er grote verschillen in de geschiktheid van locaties, vooral ten aanzien van de het woon- en leefmilieu (geur, fijn stof) en afstanden tot kwetsbare functies (volksgezondheid).
- Bescherm ook de woonkernen in West-Brabant (het niet-reconstructiegebied) tegen een ongewenste ontwikkeling van veehouderij, vergelijkbaar met de Reconstructiegebieden.
  De problematiek in West-Brabant is aanzienlijk kleiner van omvang, maar niet afwezig.
- Ook bij een beperking van de omvang van de locaties tot maximaal 1,5 hectare is een regionale groei van de veestapel mogelijk. De milieueffecten verschillen sterk bij verschillen in de regionale en lokale ontwikkeling van de veestapel. Het voorkomen van een verdere toename van (ongewenste) lokale concentraties beperkt het risico om een verdere verslechtering van het woon- en leefmilieu.
  Regionale sturing van de veestapel helpt dus om de milieubelasting regionaal te kunnen sturen.
- Ook een actief beleid m.b.t. het intrekken van niet benutte rechten (vergunningen, meldingen, bouwmogelijkheden), vooral in kwetsbare delen van het buitengebied, is van belang voor het voorkomen van nieuwe knelpunten en het bereiken van de doelen (o.a. vermindering van de ammoniakdepositie op natuurgebieden).
- Vooral de ontwikkeling in Oost-Brabant is hierbij van belang. In dit gebied is de concentratie van veehouderijen en de daarmee samenhangende milieubelasting groot. Daarnaast is in delen van Oost-Brabant de milieuruimte relatief groot (afstand tot Natura2000-gebieden). Vanwege het voorgenomen rijksbeleid (afschaffen dierrechten voor varkens en pluimvee, versoepeling Natuurbeschermingswet) en het vervallen van de melkquota is groei van de veestapel en daarmee groei van de milieuproblematiek juist in dit deel van de provincie mogelijk.
- Een van de mogelijkheden om als provincie ook ruimtelijk te sturen op de maximale aanvaardbare milieubelasting is het opnemen van maximale grenswaarden t.a.v. de geurbelasting en de fijn stof concentratie in de Verordening ruimte. In samenhang met afwegingen die gemeenten op lokaal niveau daarvoor hebben gemaakt (geurverordeningen, beleidsregels) of nog kunnen maken (invulling geven aan de gebiedsprofielen).
- Overweeg om omschakeling alleen toe te staan ten behoeve van de afwaartse beweging, dus in combinatie met het beëindigen van een locatie op een niet-duurzame locatie. En het per saldo verminderen van de milieubelasting.
- Het aantal omschakelingen is nu niet gelimiteerd Door omschakeling naar intensieve veehouderij te regelen als een uitzondering-onder-voorwaarden, ten behoeve van publieke doelen (bijvoorbeeld via een ontheffing), kan er beter worden gestuurd op de omvang en aard van de milieueffecten. Ook is dan beter te onderbouwen dat de SVRO 2014 past binnen de kaders van de Natuurbeschermingswet. De theoretische milieuclaim die samenhangt met omschakelingen is nu immers ook niet gelimiteerd.

6 Bouwsteen grondgebonden melkveehouderij

6.1 HUIDIGE SITUATIE EN ONTWIKKELINGEN

Beleidscontext

De essentie van grondgebondenheid is dat veehouderijbedrijven genoeg grond in gebruik bij het bedrijf hebben om het (ruw)voer te verbouwen en alle mest te plaatsen op de grond bij het bedrijf, binnen de bemestingsnormen van de Meststoffenwet. Grondgebondenheid gaat dus verder dan al of niet beweiden: een bedrijf kan zonder beweiding prima grondgebonden zijn wanneer er genoeg grond bij het bedrijf is en een bedrijf dat wel beweiding toepast kan (veel) te weinig grond hebben om de mest op uit te rijden.

De Provincie Noord-Brabant en de gemeenten kunnen via de ruimtelijke ordening sturen op de grondgebondenheid en daarmee op de omvang van de melkveehouderij. De provinciale melkveestapel kan gaan groeien na het afschaffen van de melkquotering in 2015. Naarmate de melkveehouderij daarmee minder grondgebonden wordt (minder zelfvoorzienend/minder gesloten kringloop voor voer en mestafzet op bedrijfsniveau) zal de melkveehouderij meer op de (gebouw gebonden) intensieve veehouderij gaan lijken. Omdat aan de grondgebonden veehouderij in de Verordening ruimte nu geen maximum aan het bouwblok wordt gesteld, kunnen deze bedrijven, uitgaande van het provinciaal beleid, fors doorgroeien. Vraag is of de geschetste ontwikkeling een sturing vanuit het milieubelang noodzakelijk maakt, al dan niet door aanpassing van definities voor grondgebondenheid of beperking van de maximale omvang van melkrundveebedrijven.

Het meer sturen op behoud van de grondgebondenheid (behoud van de voer- en mestkringloop op bedrijfsniveau) is een instrument voor (indirecte) sturing van de omvang van de melkveestapel. Immers door bij uitbreiding van melkveehouderijbedrijven grondgebondenheid (van de uitbreiding) als voorwaarde te stellen zal de beschikbare hoeveelheid grond in Noord-Brabant als plafond op de melkveestapel gaan werken in grote delen van Noord-Brabant. Bij het hanteren van grondgebondenheid als voorwaarde kunnen veehouderijbedrijven wel uitbreiden als ze voldoende grond overnemen van stoppende bedrijven.

Huidige situatie en ontwikkelingen

In 2010 had al 86% van de (sterk gespecialiseerde) melkveebedrijven in Noord-Brabant een mestoverschot. Zowel in stikstof als fosfaat, bij een veebezetting van gemiddeld 2,14 melk- en kalfkoe per ha (exclusief jongvee, bron: De Brabantse melkveehouderij in ontwikkeling, presentatie PRI/WUR). Inclusief jongvee komt de gemiddelde veebezetting uit op ruim 2,5 grootvee-eenheden per ha. Dit gemiddelde mestoverschot op bedrijfsniveau is niet groot, omdat volgens de bemestingsnormen van de Meststoffenwet de mest van circa 2 koeien is te plaatsen op 1 ha landbouwgrond.

Dit is afhankelijk van de specifieke uitscheiding per koe (afhankelijk van bijvoorbeeld productie per koe en voersamenstelling) en van de samenstelling van het grondgebruik op het bedrijf (gras, mais). Er komen wel verschillen in mestoverschot (= mate van grondgebondenheid) per bedrijf voor: een deel van de bedrijven zal alle mest op het bedrijf kwijt kunnen (en is dan volledig grondgebonden) en een deel van de bedrijven zal (veel) meer dan circa 2 koeien/grootvee-eenheden per hectare houden en daarmee een aanzienlijk mestoverschot hebben (en dus niet -volledig- grondgebonden zijn).

6.2 ALTERNATIEVEN

In lijn met de factsheet grondgebonden melkveehouderij zijn in het planMER de effecten van de volgende beleidsopties beschreven:

1. Huidig beleid: Handhaven huidige definities waar het houden van dieren al of niet in gebouwen centraal staat met een uitzondering voor de grondgebonden melkveehouderij.
2. Terug naar de oude definities waarbij “het voortbrengend vermogen van onbebouwde grond in de directe omgeving” nader wordt gedefinieerd en waarbij ook gekozen wordt voor een koppeling aan de hoeveelheid grond ten behoeve van de mestafzet (gesloten kringloop).
3. Een systeem voor alle veehouderijen waarbij voor de ontwikkelingsmogelijkheden gestuurd wordt met duurzaamheid(maatlat). Provinciaal ruimtelijk beleid voor grondgebondenheid is daarbij op voorhand niet nodig als grondgebondenheid onderdeel is van (gecertificeerde) duurzaamheid.

Binnen deze alternatieven is als variant nog onderscheid te maken naar het eisen van grondgebondenheid van de bestaande bedrijfssituatie plus de uitbreiding of het eisen van grondgebondenheid van alleen de uitbreiding.

Het eventueel stellen van een maximummaat aan het bouwblok is niet van invloed op de mate van grondgebondenheid en is dan ook niet als alternatief of variant meegenomen. In de beschreven alternatieven kunnen ook (zeer) grote bedrijven ontstaan, mits grondgebonden.

Toelichting alternatief 1, huidig beleid

Het huidige beleid is in de Verordening ruimte Noord-Brabant 2011 als volgt geformuleerd:

- Een grondgebonden agrarisch bedrijf is een agrarisch bedrijf met een bedrijfsvoering die geheel of in overwegende mate niet in gebouwen plaatsvindt.
- Intensieve veehouderij is een agrarisch bedrijf met een bedrijfsvoering die geheel of in overwegende mate in gebouwen plaatsvindt en gericht is op het houden van dieren, zoals rundveemesterij, varkens-, vleeskalveren-, pluimvee-, pelsdier-, geiten- of schapenhouderij of een combinatie van deze bedrijfsvormen, alsmede naar de aard daarmee gelijk te stellen bedrijfsvormen, ***met uitzondering van grondgebonden melkrundveehouderij.*** Grondgebonden melkveehouderij is in deze context dus per definitie niet als intensieve veehouderij beschouwd.
- De Verordening ruimte bevat geen maximummaat voor bouwblokken van grondgebonden agrarische bedrijven.

In de toelichting op de Verordening ruimte wordt het begrip grondgebonden veehouderij nog nader uitgewerkt. Een melkveebedrijf dat weidegang toepast en/of voldoende areaal grond heeft voor ruwvoerproductie in de directe omgeving wordt als grondgebonden beschouwd. Dus geen weidegang toepassen of onvoldoende grond in de omgeving betekent dat een dergelijk bedrijf toch intensief is.
In de praktijk leidt dit tot allerlei discussies. Wanneer is er sprake van weidegang of voldoende grond? Dit is namelijk verder niet genormeerd. In feite hebben PS een uitzondering gemaakt die gebaseerd is op het oude onderscheid grondgebonden, niet-grondgebonden terwijl de nieuwe definities gebaseerd zijn op wel of niet houden van dieren in gebouwen.

Omdat gemeenten ieder voor zich aan het "worstelen" zijn met het begrip grondgebonden melkrundveehouderij, hebben de IGO adviescommissie Landbouw en Milieu en de MOLO werkgroep Veehouderij en Milieu een handreiking opgesteld. Hierin wordt een systematiek aangedragen om het onderscheid tussen wel of niet grondgebonden zijn van de melkveehouderijen te kunnen maken. Het is een voorstel voor een uitvoeringssystematiek en niet een verzoek aan de provincie om de verordening aan te passen. Het al dan niet aanwezig zijn van een substantiële huiskavel voor het melkvee wordt daarbij als leidend criterium gezien. Samengevat is de systematiek als volgt:

Melkveehouderijen tot 1,5 ha bouwblok en/of 200 melkkoeien worden in beginsel als grondgebonden beschouwd en de melkveehouderijen die groter zijn dan 1,5 ha bouwblok en/of meer dan 200 melkkoeien worden in beginsel als niet grondgebonden beschouwd. Bij twijfel kan worden getoetst of een oppervlakte huiskavel van indicatief 0,125 ha per koe aanwezig is en zo nodig kan advies worden gevraagd bij de provinciale Adviescommissie Agrarische Bouwaanvragen (AAB). Ook als de melkveehouderij gecertificeerd deelnemer is aan de "Maatlat Duurzame Veehouderij" wordt deze als grondgebonden beschouwd. De maatlat duurzame veehouderij bevat in dit verband niet meer eisen dan dat beweiding wordt toegepast met niet meer dan 10 koeien per ha (minimaal 0,1 ha per koe).

Samengevat komt dit alternatief er op neer dat melkveehouderijbedrijven niet-grondgebonden kunnen groeien in de zin van het (gaan) houden van (nog) meer koeien/grootvee-eenheden dan waarvoor plaatsingsruimte is voor de mest op bij het bedrijf in gebruik zijnde gronden. Daarmee kan de totale rundveestapel in Noord-Brabant gaan toenemen, met name nadat de melkquotering is verdwenen in 2015 In hoeverre dan groei van de melkveestapel zal optreden is onzeker. Algemeen wordt een toename van de melkproductie verwacht met 10 tot 20%. De toename van de melkveestapel kan iets lager uitvallen door een verder toenemende melkproductie per koe. In deze bouwsteen is uitgegaan van een maximale groei van de melkveestapel met 25%, wat ook in de verdere context van dit MER modelmatig als mogelijk groeipercentage voor de veestapel wordt gebruikt.

Toelichting alternatief 2, grondgebondenheid op basis van gesloten voer- en mestkringloop op bedrijfsniveau

In dit alternatief kunnen veehouderijbedrijven slechts groeien in aantallen dieren als ze bij het bedrijf genoeg grond in gebruik hebben om het (ruw)voer te verbouwen en alle mest te plaatsen op de grond bij het bedrijf, binnen de bemestingsnormen van de Meststoffenwet. Dit zal voor de meeste bedrijven betekenen dat ze pas kunnen groeien in aantallen dieren als ze grond overnemen van stoppende bedrijven.

Binnen dit alternatief is onderscheid te maken naar:

- Bedrijfsuitbreiding pas toestaan als niet alleen de bedrijfsuitbreiding grondgebonden gebeurt, maar ook de huidige bedrijfssituatie grondgebonden gemaakt wordt. Als voor deze variant gekozen wordt zal geleidelijk aan de melkveestapel in het huidige melkveehouderij-areaal van Noord-Brabant wat afnemen in de komende decennia (indicatief met circa 20%: van circa 2,5 naar circa 2 koeien/grootvee-eenheden per ha). Dit omdat er nu sprake is van enig mestoverschot voor de totale melkveehouderij op bedrijfsniveau. In deze variant kan bijvoorbeeld een bestaand bedrijf grond van een stoppende melkveehouder overnemen, waarbij het op die grond veel minder koeien gaat houden dan de stopper omdat daarmee ook eerst de bestaande situatie van het uitbreidende bedrijf grondgebonden gemaakt moet worden. De variant komt overeen met een alternatief 25% afname van de veestapel.

- Bedrijfsuitbreiding waarbij grondgebondenheid wel geëist wordt voor de uitbreiding, maar niet voor de bestaande situatie. Ook in dat geval kan de melkveestapel in Noord-Brabant op den duur iets afnemen, maar minder dan in de eerste variant. In deze variant kan bijvoorbeeld een bestaand bedrijf grond van een stoppende melkveehouder overnemen, waarbij hij op die grond even veel (als de stopper grondgebonden is) of iets mindere koeien kan gaan houden dan de stopper (als die een mestoverschot heeft). Ter indicatie: als in de komende decennia een derde van de totale hoeveelheid grond die nu in gebruik is bij melkveehouders wordt overgenomen van stoppers door groeiers, kan het gaan om maximaal circa 7 % krimp van de melkveestapel: een derde van de circa 20% van variant 1.

Toelichting alternatief 3, sturen op grondgebondenheid met een duurzaamheidsmaatlat
De huidige maatlat duurzame veehouderij van de Stichting Milieukeur bevat in dit verband niet meer eisen dan dat beweiding wordt toegepast met niet meer dan 10 koeien per ha (minimaal 0,1 ha per koe). Daarmee stuurt deze maatlat nu (nog lang) niet op grondgebondenheid in de zin van een gesloten kringloop van voer en mest. Zodra dat wel het geval is komt alternatief 3 overeen met alternatief 2. Daarom zijn de effecten van alternatief 3 niet meer apart beoordeeld in deze bouwsteen: in de huidige situatie komt dit alternatief overeen met alternatief 1 en als het milieukeur in de toekomst echte grondgebondenheid gaat eisen komt het overeen met alternatief 2. Dat geldt ook voor een eventueel te ontwikkelen en toe te passen duurzaamheidsmaatlat in het kader van de aanpak van de commissie Van Doorn en de Denklijn van de provincie Noord-Brabant.

6.3 EFFECTEN

6.3.1 RELEVANTE BEOORDELINGSCRITERIA

In de effectbeoordeling gaat het om voor de alternatieven (ruimtelijk) relevante criteria, waarbij het gaat om verschillen in effecten afhankelijk de mate van grondgebondenheid van de melkveehouderij.
In dat verband is de relevantie van de algemene beoordelingscriteria uit de Notitie Reikwijdte en Detailniveau als volgt te beoordelen:

- Woon- en leefmilieu: de relevante te beoordelen aspecten zijn geur en geluid. Hoewel melkveehouderij geen geuremissiefactoren heeft in relatie tot de Wet geurhinder en veehouderij (wel vaste afstanden tot geurgevoelige objecten) kan in de praktijk wel sprake zijn van toename van geurhinder nabij (heel) grote bedrijven, gegeven ook de vrij geringe afstanden in de Wet geurhinder en veehouderij.
- Gezondheid: In de huidige omvang lijken gezondheidsrisico's niet direct van belang. Hoe dat voor grotere bedrijven is nog onbekend. Bij grotere bedrijven kan geurhinder of andere hinder (zoals lichthinder) wel mogelijk leiden tot een (gezondheids)probleem.
- Natuur: relevant is de eventuele emissie en depositie van ammoniak (voor deze bouwsteen kwalitatief te beoordelen). Barrièrewerking en invloed op soorten zijn minder relevant en op het abstractieniveau van deze bouwsteen niet te beoordelen.
- Water en bodem: Groei van de melkveestapel is niet relevant voor het bemestingsniveau van de grond omdat melkveehouderijbedrijven niet meer mogen bemesten dan de wettelijke normen van de Meststoffenwet. Een eventueel mestoverschot moet worden afgevoerd naar elders.
- Landschap, cultuurhistorie en archeologie: relevant is de invloed op het landschap. Cultuurhistorie en archeologie zijn minder van belang en op het abstractieniveau van deze bouwsteen niet te beoordelen.
- Verkeer: is relevant vanwege de invloed van de mate van ruimtelijke dichtheid van de melkveehouderij op verkeersintensiteit en verkeersveiligheid.

De effecten zijn kwalitatief beoordeeld, voornamelijk op basis van expert judgement, en opzichte van:

- de formele referentie: de huidige vergunde situatie, rekening houdend met een correctie voor de latente milieuruimte (25%, verschil vergund aantal dierplaatsen en opgave CBS mei tellingen) en het Besluit Huisvesting. Het effect op emissies van het Besluit Huisvesting is voor grondgebonden melkveehouderij overige veel beperkter dan voor de intensieve veehouderij;
- de huidige situatie (de huidige vergunde omvang van de melkveestapel). Voor melkveehouderijen geldt er veelal geen vergunningsplicht maar een meldingsplicht. Daar waar de term vergunde omvang wordt gebruikt, betreft het voor de melkveehouderij veelal het aantal gemelde dierplaatsen.

6.3.2 WOON- EN LEEFMILIEU

Geur

Hoewel melkveehouderij, verreweg de grootste groep grondgebonden veehouderijen, geen geuremissiefactoren heeft in relatie tot de Wet geurhinder en veehouderij (wel vaste afstanden tot geurgevoelige objecten) kan in de praktijk wel sprake zijn van toename van geurhinder nabij (heel) grote bedrijven, gegeven ook de vrij geringe afstanden in de Wet geurhinder en veehouderij.

Groei van de melkveestapel is daarom bij het huidige beleid, wat kan leiden tot 25% groei van de veestapel, beoordeeld als licht negatief voor de kans op geurhinder. Het alternatief grondgebondenheid van ook de bestaande situatie scoort licht positief (door lichte krimp van de veestapel). Grondgebondenheid van ook de bestaande situatie scoort positief (door wat meer krimp van de veestapel). Omdat de schaalvergroting van de melkveehouderij vooral zal optreden in het buitengebied, zijn de effecten voor het buitengebied sterker ingeschat dan voor de bebouwde kom. Het Besluit Huisvesting heeft geen gevolgen voor de te verwachten geurhinder uit stallen van melkveehouderijen.

Beoordelingscriterium	Alternatief huidig beleid: maximaal 25% meer melkrundvee	Bedrijfsuitbreiding mits grondgebonden	
		Grondgebonden-heid van alleen de uitbreiding	Bij uitbreiding ook grondgebondenheid bestaande situatie realiseren
Kans op geurhinder	--	-	0

Tabel 39: Effectbeoordeling geur t.o.v. referentie.

Beoordelingscriterium	Alternatief huidig beleid: maximaal 25% meer melkrundvee	Bedrijfsuitbreiding mits grondgebonden	
		Grondgebonden-heid van alleen de uitbreiding	Bij uitbreiding ook grondgebondenheid bestaande situatie realiseren
Kans op geurhinder	--	0	+

Tabel 40: Effectbeoordeling geur t.o.v. huidige vergunde situatie.

Geluid

De geluidbelasting in de Provincie Noord-Brabant wordt voornamelijk bepaald door de agrarische bedrijven, bestemmings- en doorgaand verkeer. De geluidbelasting van de grondgebonden veehouderijen is beperkt, vanwege de afwezigheid van ventilatoren zoals bij intensieve veehouderijen). Effecten kunnen optreden door indirecte hinder (verkeer) en activiteiten zoals laden en lossen op het bedrijf zelf. Ook die effecten zijn in de regel beperkt. Knelpunten worden alleen verwacht bij grote melkveebedrijven die op korte afstand van woningen van derden zijn gelegen.

De mogelijke veranderingen in omvang van veestapel zijn van invloed op de kans op geluidhinder, vergelijkbaar met de beoordeling voor geurhinder: meer of minder vee leidt tot meer of minder geluid als gevolg van bedrijfsvoering en aan- en afvoerverkeer. Maar de kans op hinder is al beperkter ingeschat dan voor geur, vanwege het incidentele karakter (anders dan voor geur).

Beoordelingscriterium	Alternatief huidig beleid: maximaal 25% meer melkrundvee	Bedrijfsuitbreiding mits grondgebonden	
		Grondgebonden-heid van alleen de uitbreiding	Bij uitbreiding ook grondgebondenheid bestaande situatie realiseren
Kans op geluidhinder	--	0	0

Tabel 41: Effectbeoordeling geluid t.o.v. referentie.

Beoordelingscriterium	Alternatief huidig beleid: maximaal 25% meer melkrundvee	Bedrijfsuitbreiding mits grondgebonden	
		Grondgebonden-heid van alleen de uitbreiding	Bij uitbreiding ook grondgebondenheid bestaande situatie realiseren
Kans op geluidhinder	-	0	0

Tabel 42: Effectbeoordeling geluid t.o.v. huidige vergunde situatie.

6.3.3 GEZONDHEID

Voor deze planMER is vooral de relatie tussen de omvang en spreiding van veehouderijen en de uitstoot en belasting van geur, ammoniak, fijnstof en endotoxinen en hun relatie met volksgezondheidsrisico's van belang. Aspecten als het beperken van voedselveiligheidsrisico's en het beperken van het gebruik van antibiotica (volksgezondheidsrisico's die met de dierlijke producten mee de keten in gaan) worden vooral in ketenverband opgepakt en in deze effectbeschrijving buiten beschouwing gelaten.

De aspecten fijnstof en endotoxinen zijn voor de melkveehouderij als niet relevant beschouwd.

De schadelijke effecten van ammoniak zijn vooral terug te vinden in de natuur. Effecten op de mens door ammoniak in gebieden met een sterke concentratie van veehouderij zijn minder waarschijnlijk.
De concentratie in de directe omgeving van veehouderijen is door de verdunning die sterk toeneemt met de afstand, beperkt. De gemiddelde concentratie in gebieden met veel veehouderijen ligt ruim onder de advieswaarde voor chronische blootstelling.

Door het hiaat aan kennis over intensieve veehouderij en gezondheidsrisico's is het maar zeer beperkt mogelijk effecten te beoordelen op andere aspecten die van belang zijn voor het aspect gezondheid. Zo zijn er nog veel leemten in kennis op het gebied van epidemiologie, transmissieroutes naar mens en dosis-respons relaties. Een mogelijke aanpak, bij dergelijke leemten in kennis, is om te kijken in welke mate mogelijke risico's beperkt worden. Bijvoorbeeld via de zorgvuldigheid van bedrijfsprocessen. Denk hierbij aan opleiding en kennis van de veehouders en personeel, zo weinig mogelijk insleep van dieren, maatregelen gericht op hygiëne en het beperken van de emissies. De beoordeling van de zorgvuldigheid van bedrijfsprocessen vindt mogelijk plaats in het kader van de toetsing aan de BZV-criteria. De invulling van de BZV is nog onduidelijk. Omdat dit thema wel expliciet is genoemd als onderdeel van de BZV, is er van uitgegaan dat er in het kader van (uitwerking van) het nieuwe beleid sprake zal zijn van vermindering van de risico's van de volksgezondheid.

Volgens de Gezondheidsraad heeft de maatschappelijke onrust over de intensieve veehouderij behalve met gezondheidsrisico's, ook te maken met risicopercepties en geurhinder. Geurhinder vermindert de kwaliteit van leven. Bovendien hebben omwonenden vaak het gevoel dat ze geen controle hebben over de situatie, wat de ongerustheid kan vergroten en stress kan veroorzaken. Verandering in de omvang van de melkveestapel, als gevolg van de alternatieven voor grondgebondenheid, kan leiden tot verschillen in de kans op geuroverlast en daarmee op gezondheidsrisico's. In lijn daarmee zijn de gezondheidsrisico's van de alternatieven beoordeeld op dezelfde wijze als de kans op geurhinder.

Beoordelingscriterium	Alternatief huidig beleid: maximaal 25% meer melkrundvee	Bedrijfsuitbreiding mits grondgebonden	
		Grondgebonden-heid van alleen de uitbreiding	Bij uitbreiding ook grondgebondenheid bestaande situatie realiseren
Invloed op gezondheidsrisico's	--	-	0

Tabel 43: Effectbeoordeling gezondheid t.o.v. referentie.

Beoordelingscriterium	Alternatief huidig beleid: maximaal 25% meer melkrundvee	Bedrijfsuitbreiding mits grondgebonden	
		Grondgebonden-heid van alleen de uitbreiding	Bij uitbreiding ook grondgebondenheid bestaande situatie realiseren
Invloed op gezondheidsrisico's	-	0	0

Tabel 44: Effectbeoordeling gezondheid t.o.v. huidige vergunde situatie.

6.3.4 NATUUR

Beoordeeld is het effect op de emissie van ammoniak en daarmee ook depositie van ammoniak op natuurgebieden. Alternatieven met meer vee zullen leiden tot meer emissie en depositie of tot minder reductie van emissie en depositie die mogelijk zou zijn geweest zonder toename van de veestapel. Toename van de melkveestapel met 25% (mogelijk bij huidig beleid) is beoordeeld als zeer negatief. Dit vanwege het grote aandeel van de rundveehouderij in de emissie en depositie van ammoniak van de totale Brabantse veestapel. Reductie van emissie en depositie is dringend gewenst om de huidige overbelasting van natuurgebieden terug te dringen. De alternatieven grondgebondenheid dragen daaraan bij door krimp van de melkveestapel. Grondgebondenheid van alleen de uitbreiding is beoordeeld als positief. Grondgebondenheid van ook de bestaande situatie is beoordeeld als zeer positief.[10]

Bij de effectbeoordeling is aangesloten bij de effectbeoordeling die voor dit aspect is opgenomen in de bouwsteen intensieve veehouderij. In die beoordeling zijn de effecten van de grondgebonden veehouderij meegenomen.

[10] Bij het stellen van eisen aan grondgebondenheid aan melkveehouderijen wordt de vraag naar grond groter, waardoor druk ontstaat op andere vormen van grondgebruik. De realisatie van de EHS kan hierdoor bemoeilijkt worden.

Beoordelingscriterium	Alternatief huidig beleid: maximaal 25% meer melkrundvee	Bedrijfsuitbreiding mits grondgebonden	
		Grondgebonden-heid van alleen de uitbreiding	Bij uitbreiding ook grondgebondenheid bestaande situatie realiseren
Verandering stikstofdepositie op natuurgebieden	---	-	+

Tabel 45: Effectbeoordeling stikstofbelasting op Natura2000-gebieden en overige voor verzuring gevoelige bos- en natuurgebieden ten opzichte van de referentie.

Beoordelingscriterium	Alternatief huidig beleid: maximaal 25% meer melkrundvee	Bedrijfsuitbreiding mits grondgebonden	
		Grondgebonden-heid van alleen de uitbreiding	Bij uitbreiding ook grondgebondenheid bestaande situatie realiseren
Verandering stikstofdepositie op natuurgebieden	---	+	+++

Tabel 46: Effectbeoordeling stikstofbelasting op Natura2000-gebieden en overige voor verzuring gevoelige bos- en natuurgebieden ten opzichte van de huidige vergunde situatie.

6.3.5 LANDSCHAP

Landschappelijk waarden worden op provinciaal niveau beschermd via de Verordening ruimte. Daarnaast worden deze en ook andere waarden op het gebied van landschap, cultuurhistorie en archeologie beschermd in andere plannen en regels, zoals in gemeentelijke bestemmingsplannen buitengebied. Risico's op aantasting van waarden kunnen optreden in die situaties waar er waarden zijn die niet of niet voldoende beschermd worden via de Verordening ruimte, bestemmingsplannen buitengebied of andere regelingen. Waar die situaties optreden is binnen de scope van deze planMER niet aan te geven.

Als uitgangspunt voor zorgvuldig ruimtegebruik uit de SVRO geldt dat "de ontwikkeling van functies een bijdrage levert aan de verdere versterking en beleving van het landschap" Of het echter altijd mogelijk is om ontwikkelingen op de locatie zelf geen of minimaal effect te laten hebben is zeer de vraag; het zal waarschijnlijk altijd een lichte karakterverschuiving van het landschap met zich meebrengen, waarbij met name bestaande openheid verloren kan gaan. Effecten op cultuurhistorische en aardkundige waarden zijn vooral te verwachten daar waar de cultuurhistorische betekenis samenhangt met de openheid van het landschap. Ook hier weer geldt dat deze gebieden veelal via de Verordening ruimte en/of bestemmingsplannen buitengebied beschermd worden. In de Monumentenwet is opgenomen dat gemeenten bij de vaststelling van een bestemmingsplan rekening moeten houden met de in de grond aanwezige, dan wel te verwachten monumenten. Als er sprake is van archeologische waarden of verwachtingen moet dit bij de bestemming van een perceel worden meegewogen. Vanwege dit beschermingsregime zijn de effecten op archeologie als neutraal beoordeeld.

Meer of minder melkrundvee betekent meer of minder stalvolume in het landschap. Het effect van het huidige beleid (tot 25% meer vee) is beoordeeld als negatief. Het effect van de grondgebonden varianten op het landschap is beoordeeld als neutraal (alleen de uitbreiding grondgebonden) tot positief (ook de bestaande situatie grondgebonden), ten opzichte van het huidige situatie. Het effect van het opvullen van latente ruimte binnen de vergunde omvang (verschil tussen de formele referentie en de huidig vergunde situatie) is als licht negatief beoordeeld, omdat er van wordt uitgegaan dan hier geen extra eisen ten aanzien van inpassing of grondgebondenheid) aan gesteld worden.

Beoordelingscriterium	Alternatief huidig beleid: maximaal 25% meer melkrundvee	Bedrijfsuitbreiding mits grondgebonden	
		Grondgebonden-heid van alleen de uitbreiding	Bij uitbreiding ook grondgebondenheid bestaande situatie realiseren
Invloed op het landschap	---	0	+

Tabel 47: Effectbeoordeling landschap ten opzichte van de referentie.

Beoordelingscriterium	Alternatief huidig beleid: maximaal 25% meer melkrundvee	Bedrijfsuitbreiding mits grondgebonden	
		Grondgebonden-heid van alleen de uitbreiding	Bij uitbreiding ook grondgebondenheid bestaande situatie realiseren
Invloed op het landschap	--	+	++

Tabel 48: Effectbeoordeling landschap ten opzichte van de huidige vergunde situatie.

6.3.6 VERKEER

Omdat de verkeersafwikkeling in het algemeen momenteel geen probleem is in het buitengebied, is de verwachting dat de wegenstructuur in het landelijk gebied voldoende omvangrijk is om de toename aan (vracht)verkeer veroorzaakt door de mogelijkheid van uitbreiding van melkveehouderijen te kunnen afwikkelen. Mede vanwege het feit dat deze eventuele toename zowel ruimtelijk gezien (verspreid over vele locaties in het buitengebied) als in tijd gezien (verspreid over de ochtend, middag en avondperiode) zal plaatsvinden. Eventuele knelpunten zijn mede afhankelijk van de ontsluiting van het buitengebied op het hoofdwegennet. Daar waar die via een of meerdere kernen plaatsvindt, kan de toename van vrachtverkeer eventueel bestaande knelpunten in de verkeersafwikkeling licht versterken. Het grootste probleem met vrachtwagens zijn vooral de potentiële conflicten op lokale wegen met andere weggebruikers. Dit speelt vooral op het lokale wegennet, dus niet op de provinciale en rijkswegen. Op de hoofdwegenstructuur zijn deze verkeersdeelnemers standaard gescheiden. Een toename van de veestapel leidt tot meer landbouwverkeer in het buitengebied en daarmee tot meer potentiele fricties met andere weggebruikers. Ook zullen de vrachtwagens elkaar relatief vaker moeten passeren op vaak smalle wegen in het buitengebied Dit leidt tot een afname van de veiligheid voor andere weggebruikers, met name voetgangers en fietsers. Knelpunten m.b.t. verkeersveiligheid treden eerder op dan knelpunten t.a.v. verkeersafwikkeling.

Het effect van het huidige beleid (tot 25% meer vee) op verkeersafwikkeling en verkeersveiligheid is beoordeeld als negatief ten opzichte van de huidige situatie. Het effect van de grondgebonden varianten is beoordeeld als neutraal (alleen de uitbreiding grondgebonden) tot positief (ook de bestaande situatie grondgebonden) ten opzichte van de huidige situatie. Het effect van het opvullen van latente ruimte binnen de vergunde omvang (verschil tussen de formele referentie en de huidig vergunde situatie) is als licht negatief beoordeeld.

Beoordelingscriterium	Alternatief huidig beleid: maximaal 25% meer melkrundvee	Bedrijfsuitbreiding mits grondgebonden	
		Grondgebonden-heid van alleen de uitbreiding	Bij uitbreiding ook grondgebondenheid bestaande situatie realiseren
Invloed op verkeersafwikkeling en verkeersveiligheid	---	-	+

Tabel 49: Effectbeoordeling verkeer ten opzichte van de referentie.

Beoordelingscriterium	Alternatief huidig beleid: maximaal 25% meer melkrundvee	Bedrijfsuitbreiding mits grondgebonden	
		Grondgebonden-heid van alleen de uitbreiding	Bij uitbreiding ook grondgebondenheid bestaande situatie realiseren
Invloed op verkeersafwikkeling en verkeersveiligheid	-	0	++

Tabel 50: Effectbeoordeling verkeer ten opzichte van de huidige situatie.

6.4 EFFECTVERGELIJKING, CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

Effectvergelijking

Tabel 51 en Tabel 52 geven een totaaloverzicht van alle effectbeoordelingen voor de alternatieven van de bouwsteen grondgebonden melkveehouderij.

Beoordelingscriterium	Alternatief huidig beleid: maximaal 25% meer melkrundvee	Bedrijfsuitbreiding mits grondgebonden	
		Grondgebonden-heid van alleen de uitbreiding	Bij uitbreiding ook grondgebondenheid bestaande situatie realiseren
Kans op geurhinder	--	-	0
Invloed kans op geluidhinder	--	0	0
Invloed op gezondheidsrisico's	--	-	0
Verandering stikstofdepositie op natuurgebieden	---	-	+
Invloed op het landschap	---	0	+
Invloed op verkeersafwikkeling en verkeersveiligheid	--	-	+

Tabel 51: Effectbeoordeling ten opzichte van de formele referentie, werkelijke omvang veestapel.

Beoordelingscriterium	Alternatief huidig beleid: maximaal 25% meer melkrundvee	Bedrijfsuitbreiding mits grondgebonden	
		Grondgebonden-heid van alleen de uitbreiding	Bij uitbreiding ook grondgebondenheid bestaande situatie realiseren
Kans op geurhinder	-	0	+
Invloed kans op geluidhinder	-	0	0
Invloed op gezondheidsrisico's	--	+	++
Verandering stikstofdepositie op natuurgebieden	--	+	+++
Invloed op het landschap	--	+	++
Invloed op verkeersafwikkeling en verkeersveiligheid	-	0	++

Tabel 52: Effectbeoordeling ten opzichte van de huidige vergunde situatie, bouwsteen grondgebonden melkveehouderij.

Conclusies

Het alternatief (voortzetten van) het huidige beleid leidt, door de kans op toename van de provinciale melkveestapel, tot negatieve effecten op alle genoemde beoordelingscriteria. Het effect op de depositie van ammoniak op natuurgebieden is beoordeeld als zeer negatief. Het alternatief grondgebondenheid van alleen de uitbreiding leidt tot een lichte afname van de provinciale melkveestapel met neutrale en (licht) positieve effecten. Grondgebondenheid van ook de bestaande situatie (overeenkomend met een alternatief 25% minder vee leidt tot een grotere afname van de veestapel en leidt daarmee tot (zeer) positieve effecten. Het grootste positieve effect treedt op bij de depositie van ammoniak.

Aanbevelingen

Gegeven de negatieve effecten van de groei van de veestapel verdient het aanbeveling om aan uitbreiding van de melkveestapel op bedrijfsniveau de voorwaarde te verbinden van grondgebondenheid van in elk geval de uitbreiding. Daarnaast verdient het aanbeveling om bij bedrijfsuitbreiding de voorwaarde te stellen van grondgebondenheid van het gehele bedrijf, inclusief de bestaande situatie. In dat geval zijn de positieve effecten groter dan bij alleen maar grondgebondenheid van de uitbreiding.

7 Bouwsteen mestverwerking

7.1 HUIDIG EN VOORGENOMEN BELEID

Rijksbeleid

Al sinds de jaren tachtig van de vorige eeuw is er rijksbeleid om de omvang van de veestapel te beheersen en de hoeveelheid mest die op landbouwgrond mag worden toegevoegd te maximeren. Dit om de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater te beschermen. De bemestingsnormen zijn en worden sindsdien geleidelijk aangescherpt, waarbij in 2015 evenwichtsbemesting (voor fosfaat) moet zijn bereikt, waarbij de mestgift niet hoger is dan de behoefte van het gewas. Door deze aanscherping van de bemestingsnormen ontstond en ontstaat geleidelijk een groter mestoverschot op regionale en nationale schaal. Dat overschot is tot nu toe weggewerkt door afzet naar akkerbouwgebieden, export en door verbranding van kippenmest.

Mestverwerking is tot nu toe, ondanks decennia van inspanningen en proefprojecten, slechts beperkt van de grond gekomen. Met name om mest geschikt te maken voor export, bijvoorbeeld om te voldoen aan de vereiste hygiënisering door verhitting, is nog weinig van de grond gekomen. Momenteel lopen pilotprojecten om de dunne mestfractie die overblijft na scheiding van de mest in dik en dun, in te dikken tot mineralenconcentraat (N en K). Dit concentraat is nog niet zuiver genoeg om (binnen de definities van de Europese regelgeving) te erkennen als kunstmestvervanger, dus nog steeds dierlijke mest.
Mest vergisten is de laatste jaren gestimuleerd en gesubsidieerd (SDE programma) om groene energie te winnen.

Momenteel is een voorstel voor wijziging van de Meststoffenwet in voorbereiding. Daarover zal wellicht eind 2013 besluitvorming plaatsvinden in de Tweede kamer. Staatssecretaris Dijksma heeft in een brief aan de Tweede Kamer (van 18 januari 2013) aangegeven dat het agrarisch bedrijfsleven moet komen met concrete plannen voor de realisatie van voldoende mestverwerkingscapaciteit en aanvullende maatregelen gericht op de realisatie van de doelen van het mestbeleid en alle overige aan de veehouderij gerelateerde milieudoelen. Mocht blijken dat de sector deze verantwoordelijkheid niet waar kan maken, dan is volgens de Staatssecretaris ingrijpen van de overheid in de omvang van de veestapel onvermijdelijk, bijvoorbeeld door het invoeren van rundveerechten in plaats van de in 2015 te vervallen melkquotering.

In een uitwerking van het wetsvoorstel zijn al onder het vorige kabinet verplichte mestverwerkingspercentages opgenomen met als doel het oplossen van het mestoverschot.
Het wetsvoorstel bevat voor het compartiment zuid (waaronder midden- en oost-Brabant) de volgende percentages verplichte mestverwerking: in 2013 moeten bedrijven met een mestoverschot 10% van dat overschot (laten) verwerken of exporteren (mest exporteren valt volgens het wetsvoorstel ook onder verwerken), in 2014 30% en in 2015 50%. Voor West-Brabant is dat respectievelijk 0, 5 en 10%.

De mate van ruimte voor mestverwerking is na het eventueel afschaffen van varkens- en pluimveerechten en het afschaffen van de melkquotering ook van invloed op de (groei van de) omvang van de veestapel in Noord-Brabant.

Huidig beleid provincie Noord-Brabant
Mestverwerking is in de Verordening ruimte toegestaan op bedrijventerreinen en eigen erf voor eigen mest. Mestvergisting is toegestaan als nevenactiviteit op een agrarisch bedrijf binnen het bouwblok, op bedrijventerreinen, in een LOG, in vestigingsgebied glastuinbouw en als zelfstandige activiteit op agrarische bouwblokken (tot een maximum van 1,5 hectare) in het buitengebied, inclusief mestaanvoer van derden.

Voorgenomen beleid provincie Noord-Brabant
Op 9-12-2011 hebben PS bij het advies van de commissie Van Doorn besloten mee te werken aan het ruimtelijk faciliteren van mestverwerkingslocaties. Als uitwerking en verdere ontwikkeling hiervan hanteren GS de volgende uitgangspunten: (1) Brabant zal zich concentreren op verwerking van mest die uit de eigen provincie afkomstig is; (2) steun van lokale overheden, draagvlak bij omwonenden en betrokkenen en (3) met maatwerk wordt vermeden dat het Brabantse aanbod aan mestverwerking als nevengevolg heeft dat de veestapel in Brabant kan gaan groeien. Ten aanzien van uitgangspunt 1 geldt dat, om het aantal mestfabrieken te beperken, samenwerking met Limburg en Gelderland onder gezamenlijke verantwoordelijkheid mogelijk is, gebaseerd op efficiëntie en logistiek. GS stellen voor:

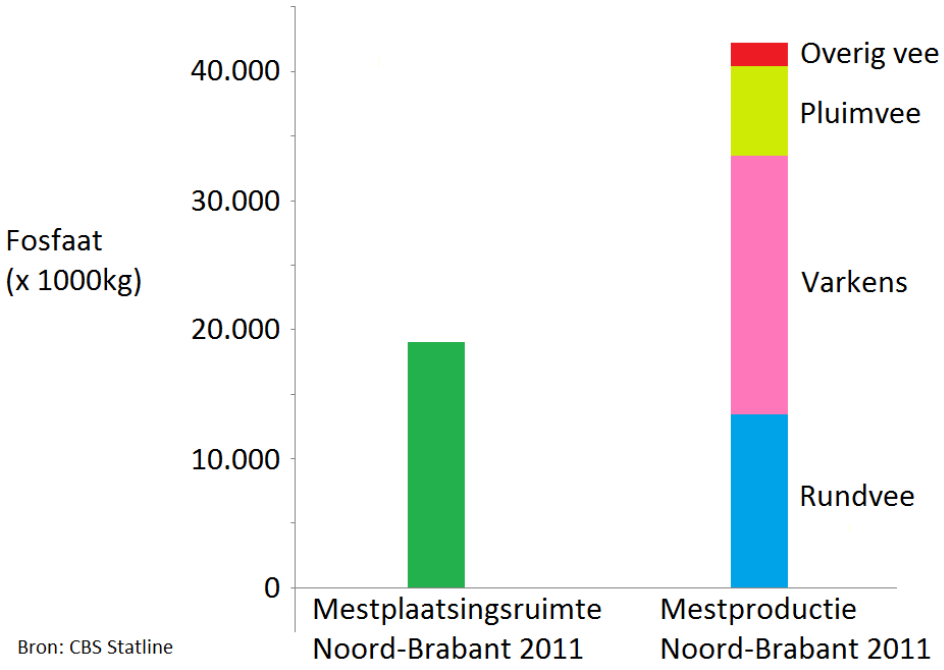
- Het bestaande beleid van verwerking van mest van derden op industrieterreinen, wordt voortgezet. Dat geldt ook voor mestverwerking van het eigen bedrijf op het eigen erf.
- Nieuw beleid is dat mestverwerking van derden bij de dunne fractie mogelijk wordt op geschikte plekken in het buitengebied. Naar schatting zijn de komende jaren 15-30 nieuwe locaties nodig in Brabant. Een werkgroep van provincie en ZLTO beoordeelt alle initiatieven.
- Een verhoogd en verscherpt toezicht en handhaving op vergunningen maken deel uit van het toestaan van nieuwe initiatieven met als doel overlast en gezondheidsklachten te vermijden.
- Eenmaal per jaar zullen GS een overzicht aan PS verschaffen met alle locaties waar mestverwerking plaatsvindt of gaat plaatsvinden en de omvang van mestverwerking op provinciaal niveau.

Verschil tussen mest verwerken en mest bewerken/vergisten
Er is verschil tussen mestverwerking en mest bewerken zoals vergisten. Bij mestverwerking wordt de mest gescheiden in deelproducten met als doel efficiënter gebruik van de in de mest aanwezige meststoffen (fosfaat en stikstof) en daarmee en door afzet van mest buiten de Nederlandse landbouw (export) de druk op de mestmarkt te verlichten. Mestvergisting heeft tot doel het opwekken van energie door middel van het omzetten van (een deel van) de organische stof in de mest in biogas. De meststoffen in de mest blijven bij vergisting achter in het digestaat dat alsnog als dierlijke mest afgezet moet worden naar landbouwgrond of mestverwerking. Ruimtelijk gezien bestaat er weinig onderscheid tussen mestverwerking en mestvergisting. Ze vinden beiden plaats in loodsen en silo's. Wel kunnen er verschillen zijn in ruimtebeslag.

Vergisten van mest gebeurt, om het rendabel(er) te maken, vaak in combinatie met het vergisten van organische reststoffen en/of speciaal daarvoor geteelde gewassen, bijvoorbeeld energiemaïs.
Daarmee nemen de hoeveelheid digestaat en de hoeveelheid meststoffen daarin wel toe, wat de hoeveelheid mest (digestaat) dus juist vergroot. Wettelijk is bepaald dat als meer covergistingsmateriaal dan mest vergist wordt, het digestaat niet meer een toegelaten meststof is die verhandeld en toegepast mag worden. Voor zover voedselgewassen worden gebruikt voor covergisten concurreert dat gebruik met de voedselvoorziening.

7.2 HUIDIGE SITUATIE

Figuur 20 geeft een beeld van de omvang van het mestoverschot in Noord-Brabant (het verschil tussen productie en plaatsingsruimte op landbouwgrond in Noord-Brabant volgens de bemestingsnormen van de Meststoffenwet). De rundveehouderij is overwegend grondgebonden met een bescheiden mestoverschot en de kippenmest wordt al grotendeels verbrand (350.000 ton per jaar) in de energiecentrale DEP in Moerdijk. Van de varkensbedrijven heeft 99% een mestoverschot (vaak een zeer groot deel van de productie).
Dit overschot wordt afgevoerd naar akkerbouwgebieden binnen en vooral buiten Noord-Brabant en naar het buitenland. Bij mestverwerking zal het vooral gaan om varkensmest. De productie van varkensmest in Noord-Brabant bedraagt jaarlijks circa 20.000.000 kg fosfaat, wat overeenkomt met circa 5.000.000 ton drijfmest. Als een groot deel (circa 40%) van de varkensmest op grond van rijksbeleid verwerkt moet gaan worden, gaat het om een te verwerken(/exporteren) hoeveelheid van circa 2.000.000 ton te verwerken drijfmest (60.000 vrachtwagens van 35 ton, 200 per werkdag, bij elkaar een dagelijkse rij van 4 kilometer). Volgens berekeningen van ZLTO (factsheet mestverwerking provincie Noord-Brabant) wordt in Noord-Brabant circa 15 miljoen ton mest geproduceerd en bedraagt het overschot 5,8 miljoen ton waarvan 2,3 miljoen ton verwerkt moet worden.

Figuur 20: Mestproductie en mestplaatsingsruimte in Noord-Brabant.

Mestverwerken

Mestverwerking (dus niet mestvergisting) in Noord-Brabant gebeurt momenteel bij een 8-tal locaties, vooral loonwerkbedrijven met een capaciteit variërend van 25.000 tot 100.000 ton per locatie. Er zijn voor de meeste locaties plannen voor uitbreiding naar circa 100.000 ton. De verwerkingsmethode bestaat uit scheiding in dunne en dikke fractie, waarna de dunne fractie via ultrafiltratie en omgekeerde osmose verder wordt verwekt tot loosbaar water en een mineralenconcentraat. De dikke fractie kan naar de vergister en kan (daarna, al dan niet centraal) worden gedroogd en gekorreld. Naast de loonwerkbedrijven lopen enkele andere zelfstandige initiatieven. De totale bestaande capaciteit wordt geschat op circa 400.000 ton (schatting provincie) tot 600.000 ton (schatting ZLTO) mest per jaar.

Deze schattingen zijn inclusief de mest die vanuit vergisters na hygiënisatie wordt geëxporteerd.
Om te voldoen aan de benodigde mestverwerkingscapaciteit in 2015 zal nog 1,7 tot 1,9 miljoen ton/jr. extra verwerkingscapaciteit gerealiseerd moeten worden.

Mestvergisten
Momenteel zijn in Noord-Brabant een 19-tal mest(co-)vergisters bekend, variërend van 8.000 tot 80.000 ton/jr. capaciteit (mest inclusief co-producten). Daarbij zijn boerderijvergisters en een 5-tal zelfstandige vergisters. De laatste groep is gevestigd op een industrieterrein of bij een rioolwaterzuiveringsinstallatie en heeft een capaciteit van 36.000 ton/jr.

7.3 AUTONOME ONTWIKKELINGEN

Te verwachten omvang en technieken van mestverwerking
Te verwachten hoeveelheden te verwerken mest
Op basis van de wijzigingsvoorstellen Meststoffenwet wordt ingeschat dat er bovenop de huidige situatie nog een verwerkingscapaciteit nodig is voor bijna 2 miljoen ton mest per jaar, 4 keer zo veel als de bestaande verwerkingscapaciteit.

Als de veestapel zou gaan toenemen betekent dat een toename van de benodigde verwerkingscapaciteit. De rundveestapel kan gaan toenemen na het verdwijnen van de melkquotering in 2015, mits daarvoor geen rundveerechten in de plaats komen en mits er voldoende mestverwerking van de grond komt.
Ook kan de varkens- en pluimveestapel gaan groeien mits de varkens- en pluimveerechten verdwijnen en er voldoende mestverwerking van de grond komt.

In dit MER is uitgegaan van een variant met 25% groei van de veestapel (in overeenstemming met de in de tweede fase van het MER te hanteren alternatieven), met indicatief de volgende consequenties voor mestoverschot en verwerkingscapaciteit:

- Aangenomen wordt dat de extra pluimveemest verbrand gaat worden.
- De hoeveelheid varkensmest zal toenemen met circa 1,25 miljoen ton drijfmest per jaar, waarmee de te verwerken hoeveelheid varkensmest toeneemt met circa 60%, aannemende dat dit hele extra overschot verwerkt moet worden.
- De extra hoeveelheid geproduceerde rundveemest (circa 2 miljoen ton drijfmest) is geheel als extra (te verwerken) overschot te beschouwen.
- Een dergelijke groei van de veestapel maakt de behoefte aan mestverwerking bijna 3 keer zo groot ten opzichte van de te verwerken hoeveelheid bij de huidige veestapel en 10 keer zo groot ten opzichte van de bestaande verwerkingscapaciteit.

Te verwachten ontwikkeling en perspectief van de mestvergisting en mestverwerking
Het perspectief van mestvergisting en mestverwerking is onzeker afhankelijk van technische ontwikkelingen, de financiële haalbaarheid en de afzetbaarheid van de verwerkingsproducten. Het is nog onzeker of er wel voldoende afzet zal zijn voor de voor verwerkingsproducten. Voor de dikke fractie is voldoende afzet in het buitenland nog onzeker en het is nog twijfelachtig of mineralenconcentraat gebruikt mag en gaat worden als kunstmestvervanger.
Mest (co)vergisten is vaak zelfs met subsidie niet of nauwelijks rendabel. Als meest voor de hand liggende aanvullende techniek wordt momenteel mestscheiding gezien, gevolgd door export van de (ingedroogde en gekorrelde) dikke fractie en het verwerken van de dunne fractie tot mineralenconcentraat en water. Mest scheiden en mest(fracties) drogen en indikken kost veel energie. Het beschikbaar zijn van grote hoeveelheden (goedkope) restwarmte wordt daarom als voorwaarde genoemd voor een succesvolle mestverwerking.

De energie uit mestvergisting is ook te gebruiken voor het drogen/indikken van mest.

Naar verwachting zullen mest vergisten en mest verwerken (scheiden, indrogen, indikken) in de toekomst meer geïntegreerd worden: eerst vergisten voor het scheiden of de dikke fractie vergisten na het scheiden. Daarom is in deze bouwsteen geen onderscheid gemaakt tussen locaties voor mestverwerken en mestvergisten. Er is van uitgegaan dat beide activiteiten samen (kunnen) voorkomen op locaties en de effecten daarvan zijn integraal beoordeeld, wat met name betekent dat voor alle locaties is uitgegaan van de mogelijkheid van mestvergisten met als belangrijkste specifieke beoordelingsaspect externe veiligheid.

Te verwachten ruimtelijke spreiding van mestverwerkingslocaties
De ontwikkeling van mestverwerkingsinstallaties gebeurt op basis van losse initiatieven waaraan geen centrale regie ten grondslag ligt. In beschouwingen over spreiding en omvang van installaties komt wel het volgende meest waarschijnlijke toekomstbeeld naar voren, dat ook als uitgangspunt voor deze bouwsteen is gebruikt. Ten behoeve van het mestoverschot van de huidige veestapel wordt momenteel gedacht aan enkele tientallen lokale installaties in Noord-Brabant met een jaarlijkse capaciteit van circa 100.000 ton. Op deze locaties wordt mest eventueel vergist, gescheiden in dikke en dunne fractie en wordt de dunne fractie verwerkt tot concentraat en loosbaar water. Daarnaast wordt gedacht aan enkele (circa 3) grootschalige locaties voor het drogen en korrelen van de dikke mestfractie afkomstig van de lokale installaties. Door deze getrapte ruimtelijke verwerking is te besparen op transportkosten door het meeste water in de mest niet verder dan naar de lokale installatie vervoerd hoeft te worden. Bij groei van de veestapel met 25% zijn bijna 3 keer zo veel (bij gelijke grootte) installaties nodig als bij de huidige veestapel.

7.4 ALTERNATIEVEN

In dit MER zijn in overeenstemming met de factsheet mestverwerking de effecten bepaald van de volgende beleidsmatige ruimtelijke alternatieven voor mestverwerking en mestvergisting, voor de in de vorige paragraaf beschreven verwachte te verwerken hoeveelheden mest in overeenstemming met de voorstellen op basis van de Meststoffenwet:

- **Alternatief 1**. Huidig beleid voortzetten. Mestverwerking is toegestaan op bedrijventerreinen en op het eigen erf voor eigen mest. Mestvergisting is toegestaan als nevenactiviteit op een agrarisch bedrijf binnen het bouwblok; als zelfstandige activiteit op bedrijventerreinen, in een LOG, in vestigingsgebied glastuinbouw.
- **Alternatief 2**. Aanpassing Verordening ruimte: laten vervallen van het verschil tussen vergisting en verwerking en meer mogelijkheden bieden voor mestverwerking dan alleen bedrijventerreinen.
- **Alternatief 3:** Verordening ruimte niet aanpassen, wel sturen met ontheffingen. De Verordening ruimte biedt de mogelijkheid om in beperkte mate af te wijken indien dat past bij de provinciale belangen. Het Meerwaardetraject Stad en Platteland en de proactieve aanwijzing kunnen incidenteel ruimte bieden.

Er op basis van de vorige paragraaf van uitgaande dat verwerken en vergisten overwegend geïntegreerd zullen plaatsvinden buiten het agrarisch bedrijf in regionale installaties voor scheiden en/of vergisten, concentreren en korrelen, dan is voor dit MER het essentiële verschil tussen alternatief 1 en alternatief 2:

- In alternatief 1 vindt mestverwerking overwegend plaats op bedrijventerreinen, door middel van scheiden en/of vergisten en/of concentreren en/of korrelen. Het is ook mogelijk dat volstaan wordt met het verhitten van de mest om de mest te hygiëniseren als voorwaarde om de mest te kunnen exporteren. De factsheet mestverwerking van de provincie Noord-Brabant noemt nog de mogelijke voorwaarde “bedrijventerreinen zonder bewoning of kantoren”. Daarnaast kan op veehouderijbedrijven op kleine schaal (voor de eigen mest) hetzelfde plaatsvinden.

- In alternatief 2 is mestverwerking boven bedrijfsniveau niet alleen mogelijk op bedrijfsterreinen maar ook elders. De factsheet mestverwerking van de provincie Noord-Brabant noemt als mogelijke locaties: rioolwaterzuiveringsinstallaties, verrommelde plekken, loonwerkbedrijven, vrij gelegen locaties met weinig bewoners. Daarbij kan het ook gaan om locaties bij agrarische bedrijven.

Samenvattend is het essentiële verschil tussen alternatieven 1 en 2 is dan per saldo dat mestverwerken / mestvergisten (boven bedrijfsniveau) in alternatief 1 uitsluitend op bedrijventerreinen (zonder woningen en kantoren) zal plaatsvinden en in alternatief 2 daarnaast ook verspreid door het landelijk gebied.

Alternatief 3 komt sterk overeen met alternatief 2 en is te beschouwen als een variant van alternatief 2. Daarom zijn de alternatieven 2 en 3 in de effectbeschrijving niet apart beschreven maar samen onder alternatief 2. In het algemeen kan de provincie met de variant ontheffing meer dan in alternatief 2 sturen op gewenste ontwikkelingen en locaties (met ontheffingen).

Voor alle 3 de alternatieven geldt dat daarnaast op bedrijfsniveau (ook) nog bewerking en/of vergisting van de eigen mest kan plaatsvinden, bijvoorbeeld vergisten en/of scheiden vóór afvoeren naar het de eigen landbouwgrond of naar de regionale installatie voor verdere verwerking/vergisting.

De effecten van de ruimtelijke alternatieven zijn beschreven op basis van de huidige veestapel en de volgende varianten voor de omvang van de veestapel:
- Een variant uitgaande van 25% meer vee, met bijna 3 keer zo veel te verwerken mest.
- Een variant uitgaande van 25% minder vee, met ongeveer de helft minder te verwerken mest (bij ongewijzigd rijksbeleid).

Tabel 53 geeft een samenvattend overzicht van huidige situatie en de alternatieven als basis voor de effectbeschrijving in deze bouwsteen.

Ken-merken	Huidige situatie mestverwerking	Benodigde capaciteit mestverwerking in 2015 bij huidige veestapel		Benodigde capaciteit mestverwerking bij 25% meer vee na vervallen dierrechten en melkquotering		Benodigde capaciteit mestverwerking bij 25% minder vee	
		Alternatief 1: op bedrijven-terreinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied	Alternatief 1: op bedrijven-terreinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied	Alternatief 1: op bedrijven-terreinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied
Capaciteit mestver-werking/ mestver-gisting	Circa 500.000 ton per jaar	Op grond van wijzigingsvoorstel Meststoffenwet: Bijna 2.000.000 ton per jaar (4x de huidige capaciteit).	Op grond van wijzigingsvoor-stel Meststoffenwet: Bijna 2.000.000 ton per jaar (4x de huidige capaciteit)	Aannemende dat alle extra mest ook verwerkt moet worden: Circa 5.000.000 ton per jaar (10x de huidige capaciteit)	Aannemende dat alle extra mest ook verwerkt moet worden: Circa 5.000.000 ton per jaar (10x de huidige capaciteit)	Ongeveer de helft minder capaciteit nodig dan bij de huidige veestapel: circa 1.000.000 ton per jaar (2x de huidige capaciteit)	Ongeveer de helft minder capaciteit nodig dan bij de huidige veestapel: circa 1.000.000 ton per jaar (2x de huidige capaciteit)
Aantal en omvang verwer-kingsloca-ties	Vooral loonwerkbe-drijven, per locatie 25.000 tot 100.000 ton per jaar.	Enkele tientallen locaties (uitsluitend op bedrijventerreinen)voor scheiden en bewerken dunne fractie. Enkele locaties om vervolgens de dikke fractie te drogen en te korrelen	Enkele tientallen locaties (op bedrijventerreine n en in het landelijk gebied) voor scheiden en bewerken dunne fractie. Enkele locaties om vervolgens de dikke fractie te drogen en te korrelen	Tot drie keer zo veel of zo grote installaties als bij huidige veestapel	Tot drie keer zo veel of zo grote installaties als bij huidige veestapel	De helft minder locaties dan bij de huidige veestapel	De helft minder locaties dan bij de huidige veestapel
Afzet van het al of niet bewerkte mestver-schot	Naar landbouw-gebieden met plaatsingsruim te voor mest binnen en buiten Nederland. Relatief veel onbewerkte afzet	Naar landbouw-gebieden met plaatsingsruimte voor mest binnen en buiten Nederland. Relatief meer bewerkte afzet	Naar landbouw-gebieden met plaatsingsruimte voor mest binnen en buiten Nederland. Relatief meer bewerkte afzet	Naar landbouw-gebieden met plaatsingsruim te voor mest binnen en (vooral) buiten Nederland. Relatief veel bewerkte afzet.	Naar landbouw-gebieden met plaatsingsruim te voor mest binnen en (vooral) buiten Nederland. Relatief veel bewerkte afzet.	Naar landbouw-gebieden met plaatsingsruim te voor mest binnen en buiten Nederland. Relatief meer bewerkte afzet	Naar landbouw-gebieden met plaatsingsruim te voor mest binnen en buiten Nederland. Relatief meer bewerkte afzet

Tabel 53: Samenvatting huidige situatie en alternatieven mestverwerking.

7.5 EFFECTEN

7.5.1 RELEVANTE BEOORDELINGSCRITERIA EN WIJZE VAN BEOORDELEN

Relevante beoordelingscriteria

In de effectbeoordeling gaat het om ruimtelijk relevante criteria, waarbij het gaat om verschillen in effecten afhankelijk van verschillen in de locatie van de mestverwerkingsinstallaties. In dat verband is de relevantie van algemene beoordelingscriteria uit de Notitie Reikwijdte en Detailniveau als volgt te beoordelen:

- Woon- en leefmilieu: de relevante te beoordelen aspecten zijn geur, fijn stof (in verband met het produceren van droge mestkorrels), geluid en externe veiligheid.
- Gezondheid: effecten te beoordelen in relatie tot verschillen in afstand tot bewoning, vergelijkbaar met geur.
- Natuur: relevant is de eventuele emissie en depositie van ammoniak (voor deze bouwsteen kwalitatief te beoordelen). Barrièrewerking en invloed op soorten zijn minder relevant en op het abstractieniveau van deze bouwsteen niet te beoordelen.
- Water en bodem: relevant is de mogelijke invloed van lozing van restwater op oppervlaktewater. Landschap, cultuurhistorie en archeologie: relevant is de invloed op het landschap. Cultuurhistorie en archeologie zijn minder van belang en op het abstractieniveau van deze bouwsteen niet te beoordelen.
- Verkeer: is relevant vanwege de invloed van de ruimtelijke alternatieven op verkeersintensiteit en verkeersveiligheid.
- Klimaat: is relevant vanwege effecten op de emissie van broeikasgassen.

Wijze van beoordelen

De effecten zijn in de eerste plaats kwalitatief beoordeeld ten opzichte van de huidige situatie en daarnaast ten opzichte van de benodigde mestverwerkingscapaciteit in 2015 voor de huidige veestapel op basis van de capaciteitseisen van het wijzigingsvoorstel Meststoffenwet volgens het huidige beleid (en volgens het huidige beleid alleen op bedrijventerreinen). Deze tweede beoordelingsvariant geeft een duidelijker inzicht in het verschil in effecten tussen het voldoen aan de voorgestelde wettelijke capaciteitseis (wijzigingsvoorstel Meststoffenwet) met huidig beleid (alleen op bedrijventerrein) of ook verwerking verspreid in het landelijk gebied.

Beoordeeld zijn de effecten van ruimtelijke verschillen in de locaties van mestverwerking/mestvergisting in de verschillende alternatieven en varianten. De beoordeling heeft betrekking op effecten in en nabij de provincie Noord-Brabant. De effecten elders in Nederland en in het buitenland zijn waar relevant indicatief en kwalitatief beschreven.

De effecten zijn voornamelijk beoordeeld op basis van expert judgement. De effecten zijn alleen beschreven voor installaties voor collectieve mestverwerking. Installaties op bedrijfsniveau voor alleen de eigen mest van het bedrijf veroorzaken in de regel geen effecten die uitstijgen boven de effecten van een veehouderijbedrijf. Verder zijn deze installaties op bedrijfsniveau niet ruimtelijk onderscheidend omdat ze voor kunnen komen in beide alternatieven, naast de collectieve installaties. Verder is er van uitgegaan dat mestverwerking en –vergisting uitsluitend zal plaatsvinden op bedrijfsterreinen zonder bewoning en kantoren.

7.5.2 WOON EN LEEFMILIEU

Geur

Effecten ten opzichte van de huidige situatie

Indien mestverwerkings- en vergistingsinstallaties op een goede manier gebruik maken van luchtwassers zal de emissie van geur zeer beperkt zijn. De praktijk tot nu toe leert dat er structureel en incidenteel forse stankoverlast optreedt. Hetzij door onvoldoende voorzorgen, hetzij door calamiteiten. Uitgaande van een adequate vergunningverlening en handhaving en van locaties met voldoende afstand tot bewoning zal de kans op structurele geuroverlast beperkt zijn, maar een kans op calamiteiten blijft bestaan. In het algemeen zal de kans op geuroverlast in de bebouwde kom groter zijn met mestverwerking en -vergisting op bedrijventerreinen, omdat die terreinen vaak nabij de bebouwde kom gelegen zijn. Afhankelijk van de windrichting kan ook het landelijkgebied ook geurhinder ondervinden van mestverwerking op bedrijventerreinen. Met mestverwerking en –vergisting ook verspreid in het landelijk gebied neemt de kans op geuroverlast buiten de bebouwde kom toe en neemt die kans af voor de bebouwde kom.

Een toename van de veestapel met 25% zal leiden tot bijna 3 keer zo veel mestverwerkingscapaciteit met een grotere kans op geuroverlast, zowel binnen als buiten de bebouwde kom. Dit als gevolg van grotere en/of meer installaties en meer verkeer. Afname van de veestapel met 25% zal toch leiden tot een grotere benodigde mestverwerkingscapaciteit dan nu aanwezig is en is daarom ook (licht) negatief beoordeeld.

Beoordelingscriterium	Benodigde capaciteit mestverwerking in 2015 bij huidige veestapel		Benodigde capaciteit mestverwerking bij 25% meer vee		Benodigde capaciteit mestverwerking bij 25% minder vee	
	Alternatief 1: op bedrijven-terreinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied	Alternatief 1: op bedrijven-terreinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied	Alternatief 1: op bedrijven-terreinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied
Kans op geurhinder in de bebouwde kom	--	-	---	--	-	-
Kans op geurhinder buiten de bebouwde kom	-	--	--	---	-	--

Tabel 54: Effectbeoordeling geur ten opzichte van de huidige situatie.

Effecten ten opzichte van benodigde mestverwerkingscapaciteit in 2015 voor de huidige veestapel bij huidig beleid

Voor geurhinder in de bebouwde kom is mest verwerken ook in het landelijk gebied bij de huidige veestapel licht positief. Meer vee scoort licht negatief tot zeer negatief, minder vee (licht) positief.

Beoordelingscriterium	Benodigde capaciteit mestverwerking in 2015 bij huidige veestapel		Benodigde capaciteit mestverwerking bij 25% meer vee		Benodigde capaciteit mestverwerking bij 25% minder vee	
	Alternatief 1: op bedrijven-terreinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied	Alternatief 1: op bedrijven-terreinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied	Alternatief 1: op bedrijven-terreinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied
Kans op geurhinder in de bebouwde kom	0	+	---	--	+	++
Kans op geurhinder buiten de bebouwde kom	0	-	--	---	++	+

Tabel 55: Effectbeoordeling geur ten opzichte van benodigde mestverwerkingscapaciteit in 2015 voor de huidige veestapel bij huidig beleid.

Fijn stof (PM10)

Effecten ten opzichte van de huidige situatie

Indien mestverwerkings- en vergistingsinstallaties op een goede manier gebruik maken van filters en/of luchtwassers zal de emissie van fijn stof beperkt zijn. Uitgaande van een adequate vergunningverlening en handhaving en van locaties met voldoende afstand tot bewoning zal de invloed op fijn stof beperkt zijn. In het algemeen zal de kans hogere concentraties fijn stof in de bebouwde kom groter zijn met mestverwerking op bedrijventerreinen, omdat die terreinen vaak nabij de bebouwde kom gelegen zijn. Afhankelijk van de windrichting kan er ook invloed zijn op het landelijkgebied. Met mestverwerking ook verspreid in het landelijk gebied neemt de kans op meer fijn stof buiten de bebouwde kom toe en neemt die kans af voor de bebouwde kom. Een toename van de veestapel met 25% zal leiden tot bijna 3 keer zo veel mestverwerkingscapaciteit met een grotere kans op hogere fijn stof concentraties, zowel binnen als buiten de bebouwde kom. Dit als gevolg van grotere en/of meer installaties. Afname van de veestapel met 25% zal toch leiden tot een grotere benodigde mestverwerkingscapaciteit dan nu en is daarom ook (licht) negatief beoordeeld.

Effecten ten opzichte van benodigde mestverwerkingscapaciteit in 2015 voor de huidige veestapel bij huidig beleid

Voor fijn stof in de bebouwde kom is mest verwerken ook in het landelijk gebied bij de huidige veestapel licht positief. De overige alternatieven scoren licht negatief tot zeer negatief. Afname van de veestapel met 25% zal toch leiden tot een grotere benodigde mestverwerkingscapaciteit dan nu en is daarom ook (licht) negatief beoordeeld.

Beoordelingscriterium	Benodigde capaciteit mestverwerking in 2015 bij huidige veestapel		Benodigde capaciteit mestverwerking bij 25% meer vee		Benodigde capaciteit mestverwerking bij 25% minder vee	
	Alternatief 1: op bedrijven-terreinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied	Alternatief 1: op bedrijven-terreinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied	Alternatief 1: op bedrijven-terreinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied
Invloed op concentratie fijn stof binnen de bebouwde kom	--	-	---	--	-	-
Invloed op concentratie fijn stof buiten de bebouwde kom	-	--	--	---	-	--

Tabel 56: Effectbeoordeling fijn stof ten opzichte van huidige situatie.

Beoordelingscriterium	Benodigde capaciteit mestverwerking in 2015 bij huidige veestapel		Benodigde capaciteit mestverwerking bij 25% meer vee		Benodigde capaciteit mestverwerking bij 25% minder vee	
	Alternatief 1: op bedrijven-terreinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied	Alternatief 1: op bedrijven-terreinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied	Alternatief 1: op bedrijven-terreinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied
Invloed op concentratie fijn stof binnen de bebouwde kom	0	+	---	--	+	++
Invloed op concentratie fijn stof buiten de bebouwde kom	0	-	--	---	++	+

Tabel 57: Effectbeoordeling fijn stof ten opzichte van benodigde mestverwerkingscapaciteit in 2015 voor de huidige veestapel bij huidig beleid.

Geluid

Effecten ten opzichte van de huidige situatie

Installaties voor mestverwerking en –vergisting veroorzaken geluid als gevolg van aan en afvoer en intern transport van mest en mestproducten. Afhankelijk van de ligging en categorie van het bedrijfsterrein zal het geluid van mestverwerking- en –vergistingsinstallaties meer of minder extra geluidsoverlast betekenen. Echter gegeven de omvang en transportbehoefte van de installaties zijn in alle gevallen negatieve tot zeer negatieve effecten te verwachten. In het landelijk gebied is de kans op geluidhinder voor beide alternatieven negatief tot zeer negatief ingeschat, er van uitgaande dat in het landelijk gebied de kans groter is dat de verkeersintensiteit op plattelandswegen naar de installaties relatief sterk zal toenemen.

Beoordelingscriterium	Benodigde capaciteit mestverwerking in 2015 bij huidige veestapel		Benodigde capaciteit mestverwerking bij 25% meer vee		Benodigde capaciteit mestverwerking bij 25% minder vee	
	Alternatief 1: op bedrijven-terreinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied	Alternatief 1: op bedrijven-terreinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied	Alternatief 1: op bedrijven-terreinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied
Invloed kans op geluidhinder	-	--	--	---	-	-

Tabel 58: Effectbeoordeling geluid ten opzichte van huidige situatie.

Effecten ten opzichte van benodigde mestverwerkingscapaciteit in 2015 voor de huidige veestapel bij huidig beleid
De effecten van het alternatief 25% meer vee zijn (licht) negatief ingeschat door meer verkeer naar het industrieterrein en in het landelijk gebied. De effecten van het alternatief 25% minder vee zijn (licht) positief ingeschat door minder verkeer naar het industrieterrein en in het landelijk gebied.

Beoordelingscriterium	Benodigde capaciteit mestverwerking in 2015 bij huidige veestapel		Benodigde capaciteit mestverwerking bij 25% meer vee		Benodigde capaciteit mestverwerking bij 25% minder vee	
	Alternatief 1: op bedrijven-terreinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied	Alternatief 1: op bedrijven-terreinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied	Alternatief 1: op bedrijven-terreinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied
Invloed kans op geluidhinder	0	-	-	--	+	++

Tabel 59: Effectbeoordeling geluid ten opzichte van benodigde mestverwerkingscapaciteit in 2015 voor de huidige veestapel bij huidig beleid.

Externe veiligheid
Effecten ten opzichte van de huidige situatie en ten opzichte van benodigde mestverwerkingscapaciteit in 2015 voor de huidige veestapel bij huidig beleid

Bij mestvergisting: opslag van biogas in een drukloos gasreservoir vormt geen groot extern veiligheidsrisico, zeker als er zich geen grote groepen mensen in de nabijheid bevinden. Afhankelijk van de omvang van de gasopslag ligt de risicocontour (kans van één op 1 miljoen om te overlijden als gevolg van een ongeval in verband met de inrichting) op 25 tot 125 meter afstand (bron: "Effect- en risicoafstanden bij de opslag van biogas", RIVM, 2008) . Aan deze norm is in principe voor alle installaties te voldoen, zodat het effect op de externe veiligheid neutraal is ingeschat.

Er zijn bepaalde risico's verbonden bij een onjuist gebruik van de installaties. Bijvoorbeeld ongewenste effecten bij het gebruik van niet goedgekeurde co-producten tijdens het vergisten van mest (ongewenste chemische reacties) en bij verweking van het restproduct. Omdat dergelijke effecten samenhangen met het juist gebruiken van installaties, zijn die niet meegenomen in onderstaande effectbeoordeling.

Beoordelingscriterium	Benodigde capaciteit mestverwerking in 2015 bij huidige veestapel		Benodigde capaciteit mestverwerking bij 25% meer vee		Benodigde capaciteit mestverwerking bij 25% minder vee	
	Alternatief 1: op bedrijventer-reinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied	Alternatief 1: op bedrijventer-reinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied	Alternatief 1: op bedrijventer-reinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied
Invloed op externe veiligheid	0	0	0	0	0	0

Tabel 60: Effectbeoordeling externe veiligheid ten opzichte van huidige situatie.

Beoordelingscriterium	Benodigde capaciteit mestverwerking in 2015 bij huidige veestapel		Benodigde capaciteit mestverwerking bij 25% meer vee		Benodigde capaciteit mestverwerking bij 25% minder vee	
	Alternatief 1: op bedrijventer-reinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied	Alternatief 1: op bedrijventer-reinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied	Alternatief 1: op bedrijventer-reinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied
Invloed op externe veiligheid	0	0	0	0	0	0

Tabel 61: Effectbeoordeling externe veiligheid ten opzichte van benodigde mestverwerkingscapaciteit in 2015 voor de huidige veestapel bij huidig beleid.

7.5.3 GEZONDHEID

Effecten ten opzichte van de huidige situatie
Er van uitgaande dat de gezondheidsrisico's van mestverwerking en mestvergisting voor een deel vergelijkbaar zijn met de gezondheidsrisico's van de veehouderij in het algemeen, is het recente advies van de Gezondheidsraad bruikbaar. Het advies "Gezondheidsrisico's rond veehouderijen" van de gezondheidsraad van 30 november 2012 geeft een actueel overzicht van de stand van zaken van kennis(leemten) en gezondheidsrisico's.

In lijn met het advies van de Gezondheidsraad zijn de gezondheidsrisico's van mestverwerken en –vergisten beoordeeld op dezelfde wijze als invloed op de kans op geurhinder en de invloed op de concentratie fijn stof.

Bij gesloten systemen zoals anaerobe vergisting zijn de risico's wel beperkter. Door het opnemen van passende voorschriften en onderbouwing door de aanvrager kunnen mogelijke risico's voor de gezondheid inclusief geurhinder worden beperkt.

Effecten ten opzichte van benodigde mestverwerkingscapaciteit in 2015 voor de huidige veestapel bij huidig beleid
Voor gezondheidsrisico's in de bebouwde kom is mest verwerken ook in het landelijk gebied bij de huidige veestapel licht positief. Het alternatief 25% meer vee scoort licht negatief tot zeer negatief.
Het alternatief 25% minder vee scoort (licht) positief.

Beoordelingscriterium	Benodigde capaciteit mestverwerking in 2015 bij huidige veestapel		Benodigde capaciteit mestverwerking bij 25% meer vee		Benodigde capaciteit mestverwerking bij 25% minder vee	
	Alternatief 1: op bedrijventerreinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied	Alternatief 1: op bedrijventer-reinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied	Alternatief 1: op bedrijventer-reinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied
Invloed op gezondheidsrisico's binnen bebouwde kom	--	-	---	--	-	-
Invloed op gezondheidsrisico's buiten bebouwde kom	-	--	--	---	-	--

Tabel 62: Effectbeoordeling gezondheid ten opzichte van huidige situatie.

Beoordelingscriterium	Benodigde capaciteit mestverwerking in 2015 bij huidige veestapel		Benodigde capaciteit mestverwerking bij 25% meer vee		Benodigde capaciteit mestverwerking bij 25% minder vee	
	Alternatief 1: op bedrijventer-reinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied	Alternatief 1: op bedrijventer-reinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied	Alternatief 1: op bedrijventer-reinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied
Invloed op gezondheidsrisico's binnen bebouwde kom	0	+	---	--	+	++
Invloed op gezondheidsrisico's buiten bebouwde kom	0	-	--	---	++	+

Tabel 63: Effectbeoordeling gezondheid ten opzichte van benodigde mestverwerkingscapaciteit in 2015 voor de huidige veestapel bij huidig beleid.

7.5.4 NATUUR

Effecten ten opzichte van de huidige situatie en effecten ten opzichte van benodigde mestverwerkingscapaciteit in 2015 voor de huidige veestapel bij huidig beleid

Beoordeeld is het effect op de emissie van ammoniak daarmee ook depositie van ammoniak op natuurgebieden. Mestverwerking- en vergisting kunnen betekenen dat de mest sneller dan nu wordt afgevoerd van de bedrijven, zodat de verblijftijd van de mest op de bedrijven minder wordt. Daarmee kan de emissie van ammoniak op de bedrijven afnemen, maar toenemen bij de installaties voor mestverwerken en –vergisten, ook als met luchtwassers een groot deel van de emissie wordt gereduceerd. Het effect per saldo op de depositie op natuurgebieden is op het abstractieniveau van dit MER niet in te schatten (het is niet bekend hoe de ruimtelijke verdeling van installaties ten opzichte van natuurgebieden zal zijn) en is voor de alternatieven bij de huidige veestapel gegeven het bovenstaande als neutraal beoordeeld.
Een 25% grotere veestapel zal een zeer negatief effect hebben op de emissie en depositie van ammoniak uit mestverwerking. Het zal leiden tot meer emissie en depositie of tot minder reductie van emissie en depositie die mogelijk zou zijn geweest zonder toename van de veestapel.

Reductie van emissie en depositie is dringend gewenst om de huidige overbelasting van natuurgebieden terug te dringen. Minder vee zal leiden tot minder emissie en depositie van ammoniak wat als zeer positief is beoordeeld.
Mestbewerking leidt niet tot minder mesttoediening in Noord-Brabant (op grond van de bemestingsnormen van de Meststoffenwet mag het mestoverschot ook nu niet toegediend worden in Noord-Brabant) en heeft daarmee geen invloed op de emissie van ammoniak. Bij toepassing van meer mineralenconcentraten uit verwerkte mest in Noord-Brabant in plaats van kunstmest kan de emissie van ammoniak licht toenemen in Noord-Brabant.

Beoordelingscriterium	Benodigde capaciteit mestverwerking in 2015 bij huidige veestapel		Benodigde capaciteit mestverwerking bij 25% meer vee		Benodigde capaciteit mestverwerking bij 25% minder vee	
	Alternatief 1: op bedrijventer-reinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied	Alternatief 1: op bedrijventer-reinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied	Alternatief 1: op bedrijventer-reinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied
Verandering stikstofdepositie op natuurgebieden	0	0	---	---	+++	+++

Tabel 64: Effectbeoordeling natuur (depositie van ammoniak) ten opzichte van huidige situatie.

Beoordelingscriterium	Benodigde capaciteit mestverwerking in 2015 bij huidige veestapel		Benodigde capaciteit mestverwerking bij 25% meer vee		Benodigde capaciteit mestverwerking bij 25% minder vee	
	Alternatief 1: op bedrijventer-reinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied	Alternatief 1: op bedrijventer-reinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied	Alternatief 1: op bedrijventer-reinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied
Verandering stikstofdepositie op natuurgebieden	0	0	---	---	+++	+++

Tabel 65: Effectbeoordeling natuur (depositie van ammoniak) ten opzichte van benodigde mestverwerkingscapaciteit in 2015.

Effecten buiten Noord-Brabant
Nu is het al zo dat het Noord-Brabantse mestoverschot (al dan niet bewerkt) wordt afgevoerd naar landbouwgrond elders in Nederland en in het buitenland. Bij meer mestverwerking zullen ook de restproducten daarvan vooral afgezet moeten (blijven) worden naar landbouwgrond buiten Noord-Brabant. Voor zover mineralenconcentraat uit verwerkte mest mag en zal worden toegediend als kunstmestvervanger in Noord-Brabant zal dit volgens het Alterra rapport 2247 slechts een beperkt effect hebben op de emissie van ammoniak in Noord-Brabant en daarbuiten. Bij toepassing van meer mineralenconcentraten uit verwerkte mest in Noord-Brabant in plaats van kunstmest neemt de emissie van ammoniak licht toe in Noord-Brabant en licht af in de afvoergebieden van het mestoverschot.

7.5.5 WATER EN BODEM

Effecten ten opzichte van de huidige situatie
Mestverwerking kan een negatieve invloed hebben op de oppervlaktewaterkwaliteit via lozing van effluent van de mestverwerkingsinstallaties. Op 18 december 2012 heeft het Dagelijks Bestuur van Waterschap Aa en Maas de beleidsregels vastgesteld voor lozingen vanuit mestverwerkingsinstallaties. Deze beleidsregels zijn gemaakt in samenwerking met de andere waterschappen De Dommel, Brabantse Delta, Peel en Maasvallei, Rijn en IJssel en met Rijkswaterstaat, de provincie Noord-Brabant, GGD en ZLTO.

In mestverwerkingsinstallaties vindt eerst een scheiding van de dikke (vaste) fractie en de dunne (waterige) fractie plaats. De dunne fractie wordt vaak verder gezuiverd en als effluent geloosd op oppervlaktewater. Kern van de beleidsregels is dat het waterschap lozingen vergunt, onder voorwaarde dat de juiste eindzuivering wordt toegepast (omgekeerde osmose) én de goede werking van die techniek is geborgd. Dan nog bevat het effluent met name nog zo veel stikstof dat het stikstofgehalte van het ontvangende oppervlaktewater tot 10% toeneemt. Regionaal kan als gevolg van lozingen van alle mestverwerkers samen het stikstofgehalte van het regionale oppervlaktewater met enkele procenten toenemen. Daarom is het effect voor de alternatieven met de huidige veestapel beoordeeld als negatief en van de alternatieven met toename van de veestapel als zeer negatief.

Effecten ten opzichte van benodigde mestverwerkingscapaciteit in 2015 voor de huidige veestapel bij huidig beleid
Voor de oppervlaktewaterkwaliteit is mest verwerken ook in het landelijk gebied bij de huidige veestapel neutraal ingeschat (er wordt meer geloosd in het landelijk gebied maar minder bij het industrieterrein). Het alternatief 25% meer vee scoort negatief, het alternatief 25% minder vee positief.

Beoordelingscriterium	Benodigde capaciteit mestverwerking in 2015 bij huidige veestapel		Benodigde capaciteit mestverwerking bij 25% meer vee		Benodigde capaciteit mestverwerking bij 25% minder vee	
	Alternatief 1: op bedrijventer-reinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied	Alternatief 1: op bedrijventer-reinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied	Alternatief 1: op bedrijventer-reinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied
Invloed op kwaliteit oppervlaktewater	--	--	---	---	-	-

Tabel 66: Effectbeoordeling kwaliteit oppervlaktewater ten opzichte van huidige situatie.

Beoordelingscriterium	Benodigde capaciteit mestverwerking in 2015 bij huidige veestapel		Benodigde capaciteit mestverwerking bij 25% meer vee		Benodigde capaciteit mestverwerking bij 25% minder vee	
	Alternatief 1: op bedrijventer-reinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied	Alternatief 1: op bedrijventer-reinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied	Alternatief 1: op bedrijventer-reinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied
Invloed op kwaliteit oppervlaktewater	0	0	--	--	++	++

Tabel 67: Effectbeoordeling kwaliteit oppervlaktewater ten opzichte van benodigde mestverwerkingscapaciteit in 2015 voor de huidige veestapel bij huidig beleid.

Effecten buiten Noord-Brabant
Landbouwbedrijven buiten Noord-Brabant die nu en straks mestoverschot uit Noord-Brabant plaatsen moeten dat nu en straks doen binnen de bemestingsnormen van de meststoffenwet. Daarom zijn er geen negatieve effecten op de oppervlaktewaterkwaliteit te verwachten.

7.5.6 LANDSCHAP

Effecten ten opzichte van de huidige situatie
Als mestverwerkings- en vergistingsinstallaties gesitueerd worden op daartoe geschikte industrieterreinen met vergelijkbare activiteiten zijn de effecten op het landschap neutraal. Aantal en omvang van de benodigde installaties zijn niet zodanig dat het leidt tot een substantiële vraag naar nieuw industrieterrein. Daarom is vestiging op industrieterreinen beoordeeld als neutraal bij de huidige omvang van de veestapel, maar negatief bij 25% meer vee (bijna 3 keer zo veel installaties). Bij (ook) vestiging in het landelijk gebied krijgt het landelijk gebied een meer industriële uitstraling, wat als negatief is beoordeeld bij de huidige veestapel en zeer negatief bij 25% meer vee.

Effecten ten opzichte van benodigde mestverwerkingscapaciteit in 2015 voor de huidige veestapel bij huidig beleid
De variant 25% minder vee leidt tot minder behoefte aan mestverwerking en minder invloed op het landschap wat is beoordeeld als(licht) positief.

Beoordelingscriterium	Benodigde capaciteit mestverwerking in 2015 bij huidige veestapel		Benodigde capaciteit mestverwerking bij 25% meer vee		Benodigde capaciteit mestverwerking bij 25% minder vee	
	Alternatief 1: op bedrijventer-reinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied	Alternatief 1: op bedrijventer-reinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied	Alternatief 1: op bedrijventer-reinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied
Invloed op het landschap	0	--	--	---	-	-

Tabel 68: Effectbeoordeling landschap ten opzichte van huidige situatie.

Beoordelingscriterium	Benodigde capaciteit mestverwerking in 2015 bij huidige veestapel		Benodigde capaciteit mestverwerking bij 25% meer vee		Benodigde capaciteit mestverwerking bij 25% minder vee	
	Alternatief 1: op bedrijventer-reinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied	Alternatief 1: op bedrijventer-reinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied	Alternatief 1: op bedrijventer-reinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied
Invloed op het landschap	0	--	--	---	+	++

Tabel 69: Effectbeoordeling landschap ten opzichte van benodigde mestverwerkingscapaciteit in 2015 voor de huidige veestapel bij huidig beleid.

Effecten ten opzichte van de huidige situatie
Momenteel word het overschot aan drijfmest van (vooral) varkens (en in mindere mate rundvee) afgevoerd naar akkerbouwgebieden binnen en vooral buiten Noord-Brabant en naar het buitenland. Deze vervoersstromen convergeren en divergeren diffuus van en naar de snelwegen. Meer mestverwerking in de toekomst zal meer geconcentreerd verkeer veroorzaken als gevolg van aan- en afvoer van mest en mestproducten naar en van installaties voor mestverwerking en –vergisting. Afhankelijk van de ligging van de installaties ten opzichte van geschikte infrastructuur zal er meer of minder invloed zijn op verkeersafwikkeling en verkeersveiligheid, met name nabij de installaties. Gegeven de omvang en transportbehoefte van de installaties zijn in alle gevallen licht negatieve tot zeer negatieve effecten te verwachten. In het landelijk gebied is het effect op verkeersafwikkeling en verkeersveiligheid voor beide alternatieven negatief tot zeer negatief ingeschat, er van uitgaande dat in het landelijk gebied de kans groter is dat de verkeersintensiteit op plattelandswegen naar de installaties relatief sterk zal toenemen.

Effecten ten opzichte van benodigde mestverwerkingscapaciteit in 2015 voor de huidige veestapel bij huidig beleid
De variant 25% minder vee leidt tot minder behoefte aan mestverwerking en daarom tot minder verkeer wat is beoordeeld als(licht) positief.

Beoordelingscriterium	Benodigde capaciteit mestverwerking in 2015 bij huidige veestapel		Benodigde capaciteit mestverwerking bij 25% meer vee		Benodigde capaciteit mestverwerking bij 25% minder vee	
	Alternatief 1: op bedrijventer-reinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied	Alternatief 1: op bedrijventer-reinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied	Alternatief 1: op bedrijventer-reinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied
Invloed op verkeersafwikkeling en verkeersveiligheid	-	--	--	---	-	--

Tabel 70: Effectbeoordeling verkeer ten opzichte van huidige situatie.

Beoordelingscriterium	Benodigde capaciteit mestverwerking in 2015 bij huidige veestapel		Benodigde capaciteit mestverwerking bij 25% meer vee		Benodigde capaciteit mestverwerking bij 25% minder vee	
	Alternatief 1: op bedrijventer-reinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied	Alternatief 1: op bedrijventer-reinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied	Alternatief 1: op bedrijventer-reinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied
Invloed op verkeersafwikkeling en verkeersveiligheid	0	-	--	---	+	++

Tabel 71: Effectbeoordeling verkeer ten opzichte ten opzichte van benodigde mestverwerkingscapaciteit in 2015 voor de huidige veestapel bij huidig beleid.

Effecten buiten Noord-Brabant
Nu gaat het mestoverschot (vooral varkensdrijfmest) meest onbewerkt naar landbouwgrond buiten Noord-Brabant. Als (een deel van) de overschotmest eerst bewerkt zal het volume restproducten lager zijn dan het te transporteren mestvolume nu omdat een groot deel van het water uit de mest is gehaald bij bewerking.

Het transportvolume buiten Noord-Brabant zal bij het huidige mestoverschot dus flink afnemen. Maar als door groei van de veestapel in Noord-Brabant het mestoverschot toeneemt wordt dit positieve effect weer teniet gedaan. Omdat het transport over langere afstand zich nu en straks concentreert op de snelwegen is het effect van een en ander op de verkeersafwikkeling en de verkeersveiligheid relatief beperkt.

7.5.7 KLIMAAT

De eerder beoordeelde alternatieven zijn gebaseerd op ruimtelijke alternatieven. Op verzoek van de Commissie voor de m.e.r is ook gekeken naar de effecten van mestverwerken en mestvergisten op de emissie van broeikasgassen. Het "Onderzoek integrale visie duurzame drijfmestverwaarding" (Energy Matters, 2011) geeft het volgende overzicht van het effect van mestvergisten en mestverwerken op emissie van broeikasgassen. De emissies zijn uitgedrukt in CO_2-equivalenten van ook andere broeikasgassen zoals methaan en lachgas.

Het effect van vermeden emissies van broeikasgassen door mestverwerking is groter dan de productie van duurzame energie uit mest. Covergisting levert wel meer productie van duurzame energie en daarmee CO_2-reductie op. Echter het is dan belangrijk dat dit geen geteelde producten zijn omdat anders de reductie van CO_2-emissie van de energieproductie door de CO_2-emissie van de teelt teniet gedaan worden. Verder is de effectiviteit van investeringen en subsidies op de CO_2-reductie het best voor regionale mestverwerking en voorscheiding en vergisten van de dikke fractie, gevolgd door mestraffinage, mono-mestvergisting en de variant mestscheiding zonder vergisting in combinatie met drogen-korrelen.

Covergisting op basis van geteelde producten geeft vrijwel geen verbetering. Alleen covergisting op basis van reststromen waaraan geen CO_2-uitstoot aan toegekend hoeft te worden levert een extra CO_2-reductie op.

Voor alle ruimtelijke alternatieven is het uitgangspunt regionale mestverwerking en voorscheiding en vergisten van de dikke fractie, gevolgd door mestraffinage, mono-mestvergisting en de variant mestscheiding zonder vergisting in combinatie met drogen-korrelen. Bovenstaand is beschreven dat deze aanpak de beste effectiviteit geeft van investeringen en subsidies op de CO2-reductie.
De Provincie Noord-Brabant wil de mestverwerkingscapaciteit beperken tot de mestproductie van de huidige veestapel. Daarmee wordt bijgedragen aan het niet toenemen van de broeikasgasemissie als gevolg van een grotere veestapel. Meer of minder vee zal leiden tot relatief (veel) meer of minder emissie van broeikasgassen, wat is beoordeeld in Tabel 72 en Tabel 73. Meer mestverwerking bij de huidige veestapel is ook positief beoordeeld.

Beoordelingscriterium	Benodigde capaciteit mestverwerking in 2015 bij huidige veestapel		Benodigde capaciteit mestverwerking bij 25% meer vee		Benodigde capaciteit mestverwerking bij 25% minder vee	
	Alternatief 1: op bedrijventer-reinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied	Alternatief 1: op bedrijventer-reinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied	Alternatief 1: op bedrijventer-reinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied
Invloed op de emissie van broeikasgassen	++	++	---	---	+++	+++

Tabel 72: Effectbeoordeling klimaat ten opzichte van huidige situatie.

Beoordelingscriterium	Benodigde capaciteit mestverwerking in 2015 bij huidige veestapel		Benodigde capaciteit mestverwerking bij 25% meer vee		Benodigde capaciteit mestverwerking bij 25% minder vee	
	Alternatief 1: op bedrijventer-reinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied	Alternatief 1: op bedrijventer-reinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied	Alternatief 1: op bedrijventer-reinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied
Invloed op de emissie van broeikasgassen	0	0	---	---	+++	+++

Tabel 73: Effectbeoordeling verkeer ten opzichte ten opzichte van benodigde mestverwerkingscapaciteit in 2015 voor de huidige veestapel bij huidig beleid.

7.6 EFFECTVERGELIJKING, CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

Effectvergelijking

Tabel 74 geeft een totaaloverzicht van alle effectbeoordelingen voor de alternatieven voor mestverwerking ten opzichte van de huidige situatie.

Beoordelingscriterium	Benodigde capaciteit mestverwerking in 2015 bij huidige veestapel		Benodigde capaciteit mestverwerking bij 25% meer vee		Benodigde capaciteit mestverwerking bij 25% minder vee	
	Alternatief 1: op bedrijven-terreinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied	Alternatief 1: op bedrijven-terreinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied	Alternatief 1: op bedrijven-terreinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied
Kans op geurhinder in de bebouwde kom	--	-	--	--	-	-
Kans op geurhinder buiten de bebouwde kom	-	--	--	---	-	--
Invloed op concentratie fijn stof binnen de bebouwde kom	--	-	--	--	-	-
Invloed op concentratie fijn stof buiten de bebouwde kom	-	--	--	---	-	--
Invloed kans op geluidhinder	-	--	--	---	-	-
Invloed op externe veiligheid	0	0	0	0	0	0
Invloed op gezondheidsrisico's binnen de bebouwde kom	--	-	---	--	-	-
Invloed op gezondheidsrisico's buiten de bebouwde kom	-	--	--	---	-	--
Verandering stikstofdepositie op natuurgebieden	0	0	---	---	+++	+++
Invloed op kwaliteit oppervlaktewater	--	--	---	---	-	-
Invloed op het landschap	0	--	--	---	-	-
Invloed op verkeersafwikkeling en verkeersveiligheid	-	--	--	---	-	-
Invloed op de emissie van broeikasgassen	++	++	---	---	+++	+++

Tabel 74: Effectvergelijking bouwsteen mestverwerking ten opzichte van de huidige situatie.

Tabel 75 geeft een totaaloverzicht van alle effectbeoordelingen voor de alternatieven voor mestverwerking ten opzichte van benodigde mestverwerkingscapaciteit in 2015 voor de huidige veestapel bij huidig beleid.

Beoordelingscriterium	Benodigde capaciteit mestverwerking in 2015 bij huidige veestapel		Benodigde capaciteit mestverwerking bij 25% meer vee		Benodigde capaciteit mestverwerking bij 25% minder vee	
	Alternatief 1: op bedrijven-terreinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied	Alternatief 1: op bedrijventer-reinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied	Alternatief 1: op bedrijventer-reinen	Alternatief 2: ook in het landelijk gebied
Kans op geurhinder in de bebouwde kom	0	+	---	--	+	+
Kans op geurhinder buiten de bebouwde kom	0	-	--	---	++	+
Invloed op concentratie fijn stof binnen de bebouwde kom	0	+	---	--	+	+
Invloed op concentratie fijn stof buiten de bebouwde kom	0	-	--	---	++	+
Invloed kans op geluidhinder	0	-	-	--	+	++
Invloed op externe veiligheid	0	0	0	0	0	0
Invloed op gezondheidsrisico's binnen bebouwde kom	0	+	---	--	+	+
Invloed op gezondheidsrisico's buiten bebouwde kom	0	-	--	---	++	+
Verandering stikstofdepositie op natuurgebieden	0	0	---	---	+++	+++
Invloed op kwaliteit oppervlaktewater	0	0	---	---	++	++
Invloed op het landschap	0	--	--	---	+	++
Invloed op verkeersafwikkeling en verkeersveiligheid	0	-	--	---	+	++
Invloed op de emissie van broeikasgassen	0	0	---	---	+++	+++

Tabel 75: Effectvergelijking bouwsteen mestverwerking ten opzichte van benodigde mestverwerkingscapaciteit in 2015 voor de huidige veestapel bij huidig beleid.

Conclusies

Effecten ten opzichte van de huidige situatie

Bij het accommoderen van de vereiste omvang van mestverwerking (overeenkomstig de voorstellen van de Meststoffenwet) bij de huidige veestapel scoort vestiging van (collectieve) installaties uitsluitend op industrieterreinen per saldo iets minder negatief dan (ook) vestiging verspreid in het landelijk gebied. Industrieterreinen scoren minder negatief op verkeer, landschap en geluidhinder. Voor geur en fijn stof zijn er tegengestelde effecten tussen bebouwde kom en buitengebied afhankelijk van het alternatief. Het alternatief landelijk gebied scoort iets beter op gezondheid. De varianten met mestverwerking voor 25% meer vee scoren overwegend negatief (uitsluitend collectieve installaties op industrieterrein) tot zeer negatief (ook collectieve installaties in landelijk gebied). De variant 25% minder vee heeft iets minder negatieve effecten omdat dan ten opzichte van 25% meer vee minder verwerkingscapaciteit nodig is maar nog altijd meer (circa 2 keer zo veel) als de nu aanwezige mestverwerkingscapaciteit.

Effecten ten opzichte van benodigde mestverwerkingscapaciteit in 2015 voor de huidige veestapel bij huidig beleid

Mest verwerken ook in het landelijk gebied bij de huidige veestapel is licht positief ingeschat voor de bebouwde kom wat betreft geur, fijn stof en gezondheidsrisico's. De effecten op de overige aspecten en alternatieven is ingeschat als licht negatief tot zeer negatief. Ten opzichte van het huidige beleid ook toestaan van mest verwerken in het landelijk gebied heeft negatieve gevolgen voor het landelijk gebied voor de aspecten geur, fijn stof, geluidhinder, gezondheidsrisico's, landschap en verkeer. Ook bij 25% meer vee zijn de effecten voor de variant ook mest verwerken in het landelijk gebied op deze aspecten vaak negatiever ingeschat voor de variant alleen mest verwerken op industrieterrein. De variant 25% minder vee heeft positieve effecten omdat dan ten opzichte van de benodigde mestverwerking voor de huidige veestapel minder mestverwerking nodig is.

Effecten buiten Noord-Brabant

Het al of niet bewerken van het Noord-Brabantse mestoverschot vóór transport naar landbouwgrond buiten Noord-Brabant heeft buiten Noord-Brabant vooral effecten op het aantal transportbewegingen.

Aanbevelingen

- Gegeven de zeer negatieve effecten van (25%) meer vee in de provincie Noord-Brabant verdient het aanbeveling om het bieden van ruimte voor mestverwerking te beperken tot capaciteit voor de mest van de huidige veestapel.
- De keuze tussen mest verwerken (boven veehouderijbedrijfsniveau) toestaan op alleen bedrijfsterrein of ook verspreid in het landelijk gebied is een keuze tussen:
  - meer of minder belasten van de bebouwde kom met negatieve effecten op geur, fijn stof en gezondheidsrisico's en
  - meer of minder belasten van het landelijk gebied met negatieve effecten op geur, fijn stof, geluidhinder, gezondheidsrisico's, landschap en verkeer.

8 Effecten voorkeursalternatief

8.1 ONTWERP STRUCTUURVISIE EN ONTWERP VERORDENING RUIMTE 2014

In juli 2013 zijn de ontwerp Structuurvisie 2014 (ontwerp SVRO 2014) en de ontwerp Verordening ruimte 2014 (ontwerp Vr 2014) gepubliceerd. Na behandeling in een Statencommissie (30 augustus 2013) en mogelijk aanpassing daarvan, wordt de ontwerp SVRO 2014 en de ontwerp Vr 2014, samen met dit planMER, ter inzage gelegd. Hieronder zijn enkele hoofdlijnen opgenomen van de ontwerp Vr 2014, zoals deze in juli 2013 naar de Statencommissie TSP is gestuurd.

De integrale zonering voor de intensieve veehouderij vervalt. De functie van extensiveringsgebied blijft wel behouden. Daarvoor is een aparte aanduiding opgenomen: Beperkingen veehouderij (artikel 25). Voor veehouderijen is het volgende systeem uitgewerkt:

Hoofdregel: de bebouwing wordt op de muur begrensd, er wordt geen uitbreiding toegelaten van bestaande bouwblokken en er is geen omschakeling of VAB-vestiging van veehouderijen mogelijk. Dit betekent dat iedere ontwikkeling van veehouderijen –ook binnen toegekende bouwblokken- wordt stil gelegd.
Uitzondering: aan alle veehouderijen buiten het gebied Beperking veehouderij kan ontwikkelingsruimte geboden worden (uitbreiding bebouwing binnen het vigerende bouwblok, uitbreiding bouwblokken tot maximaal 1,5 hectare en omschakeling naar een veehouderij tot ten hoogste 1,5 hectare) mits dit bijdraagt aan de ontwikkeling van een zorgvuldige veehouderij. Hieraan zijn diverse voorwaarden verbonden, zoals een zorgvuldige dialoog en normen voor geur en fijn stof op gebiedsniveau. Voor de invulling wat (de ontwikkeling naar) een zorgvuldige veehouderij inhoudt, worden nadere regels gesteld (te weten de Brabantse zorgvuldigheidsscore veehouderij (BZV).

Er zijn in de ontwerp Vr 2014 uitzonderingsbepalingen op de maximale bouwblok omvang van 1,5 ha verwerkt opgenomen: voor knelgevallen en grondgebondenheid. Om invulling te geven aan de grondgebondenheid is een norm gesteld m.b.t. de verhouding tussen het aantal dieren (omgerekend naar een rekeneenheid: grootvee-eenheden) en de hoeveelheid beschikbare grond: maximaal 2 grootvee-eenheden (GVE) per hectare.

Voor veehouderijen geldt daarnaast nog de aanduiding Beperkingen veehouderij. Dit zijn de ‘oude’ extensiveringsgebieden. Binnen deze gebieden is de hierboven geformuleerde uitzondering niet van toepassing; de veehouderijen worden dus op de muur begrensd. Ook veehouderijen die tot dusverre niet als intensieve veehouderij werden aangemerkt en waarvoor de “oude” extensiveringsgebieden dus geen betekenis hadden c.q. hebben. Bedrijven gelegen in de zone “Beperkingen veehouderij” (= extensiveringsgebieden) kunnen wel uitbreiden tot een bouwblok van maximaal 1,5 indien er sprake is van een veebezetting van maximaal 2,75 GVE per hectare.

In dit ontwerp is een gebiedsnorm opgenomen voor geur en fijn stof. Het gaat om toetswaarden met betrekking tot de cumulatieve geurbelasting (door geur uit stallen van veehouderijen) en de concentratie van fijn stof (uit veehouderijen maar ook gecombineerd met de concentratie uit andere bronnen).

Omdat het grovere fijn stof dat afkomstig is uit de veehouderij drager is van ziekteverwekkers wil de provincie, in afwachting van de ontwikkeling van een norm voor endotoxinen door het Rijk, hiervoor een norm stellen in de Verordening ruimte. De voorgestelde provinciale norm in de ontwerp Vr ligt omwille van de volksgezondheid en om nieuwe overschrijdingen te voorkomen daarom iets lager dan de Europese norm. Met het opnemen van een norm in de ontwerp Vr 2014 beoogt de provincie feitelijk via het ruimtelijk beleid uit te sluiten dat er nieuwe overschrijdingssituaties optreden.

Met het stellen van een gebiedsnorm voor de maximale cumulatieve geurbelasting (achtergrondbelasting) op provinciaal niveau beoogt de provincie een gelijke uitgangspositie voor alle veehouderij in Brabant. In het geval dat de cumulatieve geurbelasting de in de Vr opgenomen norm overschrijdt, kan een veehouderij bedrijf alleen ontwikkelen (extra bebouwing) als deze ontwikkeling gepaard gaat met een proportionele vermindering van de geurbelasting.

In het ontwerp Vr 2014 (aangeboden ter behandeling in de Statencommissie van 30 augustus 2013) is de volgende passage opgenomen:

Artikel 6.4 Zorgvuldige veehouderij, ontwerp Verordening ruimte 2014:

In afwijking van artikel 6.3, eerste lid, kan een bestemmingsplan voorzien in ontwikkelingsmogelijkheden van een veehouderij, mits:
a. is aangetoond dat er sprake is van een (ontwikkeling naar een) zorgvuldige veehouderij als bedoeld in artikel 6.5;
b. artikel 25 (aanduiding Beperkingen veehouderij) niet van toepassing is;
c. een zorgvuldige dialoog is gevoerd, gericht op het betrekken van belangen van omwonenden bij de planontwikkeling;
d. de landschappelijke inpassing tenminste 10% van de omvang van het bouwvlak omvat.
e. is aangetoond dat de kans op geurhinder, voorgrond en achtergrond, **in de bebouwde kom niet hoger is dan 12 % en in het buitengebied niet hoger is dan 20 %,** waarbij in het geval dat de achtergrondbelasting hoger is dan voornoemd percentage ontwikkeling kan worden toegestaan indien is aangetoond dat hierdoor proportioneel wordt bijgedragen aan de afname van de overschrijding;
f. is aangetoond dat de achtergrondconcentratie, vermeerderd met de bijdrage van het initiatief, een jaargemiddelde fijnstof concentratie op gevoelige objecten veroorzaakt van maximaal 30 µg/m3.

De emissies van geur en fijn stof en de bijdrage van de veehouderij aan de geurbelasting en de fijn stof concentratie zijn aspecten die ook kunnen worden opgenomen in de BZV. Bij de uitwerking daarvan kan de provincie een relatie leggen met de geuremissie van een veehouderij, de reductie van de geuremissie ten opzichte van de wettelijk voorgeschreven geuremissie, de geurbelasting (voorgrond en achtergrondbelasting) en de bijdrage van de veehouderij aan de fijn stof belasting.

Op basis van het ontwerp Vr 2014 zijn er normen ten aanzien van de achtergrondbelasting opgenomen in de Verordening, en dus niet in de BZV. Mogelijk wordt er in de BZV wel nog een relatie gelegd met de geur- en ammoniakemissie: hoe meer een veehouderij de emissie ten opzichte van de wettelijke normen (maximale emissie per dierplaats) reduceert, hoe meer punten daarmee kunnen worden verdiend in de nog uit te werken maatlat. Bij een nog vast te stellen minimum aantal BZV punten levert dat ontwikkelruimte op. Voorzien is dat een eerste uitwerking van de BZV gereed is in december 2013.

8.2 INTENSIEVE VEEHOUDERIJ

Het ontwerp SVRO / Vr 2014 bevat ten aanzien van het ruimtelijk beleid voor de intensieve veehouderijen cumulatieve normen ten aanzien van de geurbelasting en de fijn stof concentratie. Net zoals opgenomen is in het alternatief extra sturing, hoewel er wel verschillen zijn in de normen die zijn gehanteerd.

Ten opzichte van het vigerende beleid (zoals vastgesteld in de Verordening ruimte) zijn de effecten van het voorgenomen beleid ten aanzien van de veehouderij voor de milieuaspecten als positief te beoordelen. Nieuw ten opzichte van het eerdere provinciale beleid en vergelijkbaar beleid bij andere provincies is het stellen van eisen aan uitbreidingen van intensieve veehouderijen binnen eerder begrensde bouwblokken. Dat is aan te merken als een trendbreuk ten opzichte van het beleid dat tot dusverre vaak wordt gehanteerd bij het opstellen van bijvoorbeeld bestemmingsplannen buitengebied. Bestaande rechten en daarmee eerder begrensde bouwblokken van intensieve veehouderijen worden daar vaak in overgenomen uit voorgaande plannen. Vaak bevatten die bouwblokken nog veel uitbreidingsruimte. Sturen via regels in bestemmingsplannen is dan veel minder mogelijk, omdat voorwaarden en toetsen pas aan de orde zijn bij het nemen van een nieuw planologisch besluit. Met de voorgenomen aanpassing van de Verordening ruimte brengt de provincie hier een belangrijke verandering aan. Dit leidt tot een sterke versnelling van de doorwerking van het nieuw provinciaal beleid ten opzichte van eerdere plannen.

De invulling van de BZV is nog niet duidelijk. De feitelijke uitwerking van de BZV is sterk bepalend voor de verwachte effecten. In de onderzochte varianten in de bouwsteen is niet of slechts beperkt rekening gehouden met extra eisen uit de BZV die de ontwikkelruimte beperken. Dit betekent dat de bandbreedte van mogelijke effecten is verkend, en dat de verdere invulling van de Verordening ruimte en de BZV binnen die onderzochte bandbreedte bepalend zijn voor de effecten die zullen of kunnen optreden.

De uitzondering hierop is de mogelijkheid voor omschakeling naar intensieve veehouderij.
De theoretische milieuclaim die samenhangt met omschakelingen is nu immers ook niet gelimiteerd. Dat is niet meegenomen in de effectbeschrijving bij de bouwsteen intensieve veehouderij. Door omschakeling naar intensieve veehouderij te regelen als een uitzondering-onder-voorwaarden, ten behoeve van publieke doelen (bijvoorbeeld via een ontheffing), kan er beter worden gestuurd op de omvang en aard van de milieueffecten. Ook is dan beter te onderbouwen dat de SVRO 2014 past binnen de kaders van de Natuurbeschermingswet. Met die mogelijkheid tot omschakeling zoals die nu (net zoals eerdere Verordeningen) is opgenomen in het ontwerp Vr 2014, past het nieuwe beleid niet binnen het kader van de Natuurbeschermingswet.

Andere mogelijkheden om de milieubelasting te beperken of te verminderen zijn:

- Overweeg om het verschil in milieuruimte tussen LOG's en de "minder duurzame delen van de verwevingsgebieden" ook te vertalen naar een verschil in planologische ruimte. In provinciaal beleid of via gemeentelijke beleidsvrijheid. Met het eerder ingezette beleid zijn de verschillen tussen deze gebieden t.a.v. het planologisch regime al verdwenen. Toch zijn er grote verschillen in de geschiktheid van locaties, vooral ten aanzien van de het woon- en leefmilieu (geur, fijn stof) en afstanden tot kwetsbare functies (volksgezondheid)
- Bescherm ook de woonkernen in West-Brabant (het niet-reconstructiegebied) tegen een ongewenste ontwikkeling van veehouderij, vergelijkbaar met de Reconstructiegebieden. De problematiek in West-Brabant is aanzienlijk kleiner van omvang, maar niet afwezig.
- Ook bij een beperking van de omvang van de locaties tot maximaal 1,5 hectare is een regionale groei van de veestapel mogelijk. De milieueffecten verschillen sterk bij verschillen in de regionale en lokale ontwikkeling van de veestapel. Het voorkomen van een verdere toename van (ongewenste) lokale concentraties beperkt het risico om een verdere verslechtering van het woon- en leefmilieu. Regionale sturing van de veestapel helpt dus om de milieubelasting regionaal te kunnen sturen.
- Reductie van emissies uit bestaande stallen van veehouderijen, in combinatie met het voorkomen van een groei van de veestapel, brengt de gestelde doelen t.a.v. de reducties van emissies en het verminderen van de belasting voor mensen (geur, fijn stof, endotoxinen) en natuur (ammoniak) dichterbij. Het aangrijpingspunt voor beleid is veelal de bouw van nieuwe stallen (nu Verordening ruimte, straks ook de BZV). De grootste winst die voor het milieu te behalen is zit daarnaast vooral in de modernisering van bestaande stallen. De juridische mogelijkheden om dit als "provincie" af te dwingen zijn waarschijnlijk beperkt tenzij de wetgever die mogelijkheden creëert. Gelet op de concentratie en problematiek in Noord-Brabant is zo'n mogelijkheid gewenst.
- In het verlengde daarvan kan modernisering van stallen en aanpassing van de bedrijfsvoering ook gezondheidsrisico's beperken.

8.3 GRONDGEBONDEN VEEHOUDERIJ

Het ontwerp SVRO / Verordening ruimte 2014 stelt een maximum van 1,5 ha aan het bouwblok voor melkveehouderij. Bij uitbreiding binnen het bestaande bouwblok zullen de BZV-eisen gaan gelden, die ook bepalingen over grondgebondenheid kunnen bevatten. Uitbreiding boven 1,5 ha is mogelijk bij volledige grondgebondenheid: indien het bedrijf blijvend beschikt over grond voor een veebezetting van twee grootvee-eenheden (GVE) per ha grond of minder, dus niet meer dan 2GVE per ha grond houdt.

Dit voorkeursalternatief komt overeen met het in de bouwsteen grondgebonden melkveehouderij beoordeelde alternatief grondgebondenheid. In de bouwsteen zijn twee varianten onderscheiden: alleen grondgebondenheid eisen voor de uitbreiding en ook grondgebondenheid eisen voor de huidige situatie alvorens uitbreiding toe te staan.

Hoewel het nog onduidelijk is welke BZV-eisen er gaan gelden voor uitbreiding tot 1,5 ha, zijn de effecten als positief te beoordelen. Het voornemen maakt een sterke groei van de totale Brabantse melkveestapel minder waarschijnlijk en kan leiden tot enige krimp van de totale Brabantse melkveestapel. En als gevolg van deze krimp zijn de effecten van de varianten op alle beoordelingsaspecten positief beoordeeld.

Als echter in de BZV geen grondgebondenheidseisen gesteld gaan worden aan uitbreiding tot 1,5 ha dan kan de totale Brabantse melkveestapel nog substantieel gaan groeien met overwegend (licht) negatieve effecten.

Mestverwerking

Voorkeursalternatief

Het voorkeursalternatief (SVRO) bestaat uit het faciliteren van mestverwerking voor mest van alleen de Noord-Brabantse veestapel en alleen voor de huidige omvang van de veestapel zodat mestverwerking niet gaat bijdragen aan groei van de veestapel. Het voorkeuralternatief gaat uit van enkele tientallen installaties voor de opwerking van de dunne mestfractie en 3 installaties voor het opwerken van de dikke mestfractie. De installaties voor dunne fractie zijn mogelijk op industrieterreinen en op locaties in het buitengebied (in het gemengd landelijk gebied, op locaties van vrijkomende agrarische bebouwing).
De installaties voor de dikke fractie zijn alleen mogelijk op industrieterrein. Zowel in het buitengebied als op industrieterrein is combinatie van vergisten en verwerken mogelijk. Veehouderijbedrijven mogen op hun eigen bedrijf de mest van dat eigen bedrijf verwerken, maar geen mest van elders.
Dit voorkeursalternatief komt overeen met alternatief 2 (mestverwerken van dunne mest naast op industrieterrein ook in het landelijk gebied, dikke fractie alleen verwerken op industrieterrein) uit de bouwsteen mest verwerken.

Artikel 4.7 Mestverwerking, ontwerp Verordening ruimte 2014:
1. Een bestemmingsplan sluit de vestiging en uitbreiding van activiteiten gericht op mestverwerking uit.
2. In afwijking van het eerste lid is de vestiging van een initiatief voor mestverwerking op een bedrijventerrein mogelijk, mits:
a. het initiatief niet leidt tot een overaanbod van mestverwerking in Brabant;
b. er geen overwegende bezwaren bestaan vanuit volksgezondheid en milieuhygienische aard;
c. een zorgvuldige dialoog is gevoerd, gericht op het betrekken van belangen van omwonenden bij de planontwikkeling;
d. er een bedrijfsplan is opgesteld met garanties voor het aanbod en de afkomst van de mest en coproducten voor een periode van ten minste vijf jaar;
e. de opslag en verwerking van tussenproducten niet in de openlucht plaatsvindt.

Artikel 7.13 Afwijkende regels voor mestverwerking (voor het gemengd landelijk gebied), ontwerp Verordening ruimte 2014:
1. In afwijking van artikel 7.11 sluit een bestemmingsplan de VAB-vestiging en uitbreiding van mestverwerking uit.
2. Het eerste lid is niet van toepassing op mestverwerkingsactiviteiten ten behoeve van een op dezelfde locatie gevestigde veehouderij, mits dit vanuit het oogpunt van leefkwaliteit waaronder volksgezondheid, milieu en landschap inpasbaar is.
3. In afwijking van het eerste lid is de VAB-vestiging van mestverwerking of uitbreiding van bestaande mestverwerking mogelijk, mits:
a. de locatie niet binnen een bebouwingsconcentratie ligt;
b. dit niet leidt tot een overaanbod van mestverwerking in Brabant;
c. er geen overwegende bezwaren bestaan vanuit volksgezondheid en
d. milieu hygiënische aard;
e. een zorgvuldige dialoog is gevoerd, gericht op het betrekken van belangen van omwonenden bij de planontwikkeling;
f. de omvang van het bouw- of bestemmingsvlak ten hoogste 1,5 hectare bedraagt;
g. is geborgd dat de verwerkingscapaciteit van de installatie ten hoogste 200.000 ton (mest en covergistingsproduct) / jaarbasis bedraagt;
h. de opslag en verwerking van tussenproducten niet in de openlucht plaatsvindt;
i. er sprake is van een goede ontsluiting in verband met de te verwachten aanvoer van stoffen;
j. er een bedrijfsplan is opgesteld met garanties voor het aanbod en de afkomst van de mest en co-producten voor een periode van ten minste vijf jaar;

k. is geborgd dat de aanvoer van mest (en co-producten) uit de directe omgeving van de beoogde locatie afkomstig is;
l. de aanvoer van dikke fractie is uitgesloten;
m. de landschappelijke inpassing ten minste 15 % van de omvang van het bouwblok bedraagt.

Beperken van de (volgens het wijzigingsvoorstel Meststoffenwet vereiste) mestverwerkingscapaciteit tot de huidige omvang van de Brabantse veestapel draagt bij aan het beperken van de groei van de totale Brabantse veestapel. Deze maatregel geeft daarvoor geen garanties, omdat:

- Mest exporteren ook (in het wijzigingsvoorstel Meststoffenwet) is aangemerkt als mestverwerken.
- Gegeven het feit dat ook nu zonder mestverwerking het mestoverschot van de huidige veestapel zijn weg vindt, zal meer mestverwerking capaciteit toch ruimte kunnen bieden voor groei van de totale Brabantse veestapel.

In hoofdstuk 7 (bouwsteen mestverwerking) is gesteld dat het effect van mest verwerken ook in het landelijk gebied bij de huidige veestapel licht positief is ingeschat voor de bebouwde kom wat betreft geur, fijn stof en gezondheidsrisico's. De effecten op de overige aspecten en alternatieven is ingeschat als licht negatief tot zeer negatief. Ten opzichte van het huidige beleid ook toestaan van mest verwerken in het landelijk gebied heeft negatieve gevolgen voor het landelijk gebied voor de aspecten geur, fijn stof, geluidhinder, gezondheidsrisico's, landschap en verkeer. Als de effecten op geur, fijn stof en gezondheidsrisico's tussen landelijk gebied en bebouwde kom tegen elkaar zijn weg te strepen dan lijkt een keuze voor alleen bedrijventerrein voor de hand te liggen om redenen van landschap en verkeersveiligheid in het landelijk gebied. De verschillen in effecten zijn echter zodanig gering dat geen duidelijk voorkeur is uit te spreken voor alleen bedrijventerrein of alleen landelijk gebied.

Voor alle ruimtelijke alternatieven is het uitgangspunt regionale mestverwerking en voorscheiding en vergisten van de dikke fractie, gevolgd door mestraffinage, mono-mestvergisting en de variant mestscheiding zonder vergisting in combinatie met drogen-korrelen. Deze aanpak geeft de beste effectiviteit van investeringen en subsidies op de CO2-reductie. De provincie Noord-Brabant wil de mestverwerkingscapaciteit beperken tot de voor Noord-Brabantse mest vereiste capaciteit op basis van de huidige omvang van de Noord-Brabantse veestapel. Daarmee wordt bijgedragen aan het niet toenemen van de broeikasgasemissie als gevolg van een grotere veestapel.

8.4 LEEMTEN IN KENNIS EN INFORMATIE

Door het hiaat aan kennis over intensieve veehouderij en gezondheidsrisico's is het maar zeer beperkt mogelijk effecten te beoordelen op andere aspecten die van belang zijn voor het aspect gezondheid. Zo zijn er nog veel leemten in kennis op het gebied van epidemiologie, transmissieroutes naar mens en dosis-respons relaties

Nieuw ten opzichte van het eerdere provinciale beleid en vergelijkbaar beleid bij andere provincies is het stellen van eisen aan uitbreidingen van binnen eerder begrensde bouwblokken. Dat is aan te merken als een trendbreuk ten opzichte van het beleid dat tot dusverre vaak wordt gehanteerd bij het opstellen van bijvoorbeeld bestemmingsplannen buitengebied. Bestaande rechten en daarmee eerder begrensde bouwblokken van intensieve veehouderijen worden daar vaak in overgenomen uit voorgaande plannen.

Vaak bevatten die bouwblokken nog veel uitbreidingsruimte. Sturen via regels in bestemmingsplannen is dan veel minder mogelijk, omdat voorwaarden en toetsen pas aan de orde zijn bij het nemen van een nieuw planologisch besluit.
Met de voorgenomen aanpassing van de Verordening ruimte brengt de provincie hier een belangrijke verandering aan. Dit leidt tot een sterke versnelling van de doorwerking van het nieuw provinciaal beleid ten opzichte van eerdere plannen.

De invulling van de BZV is nog niet duidelijk. De feitelijke uitwerking van de BZV is sterk bepalend voor de verwachte effecten. Ook is het nog niet duidelijkheid om alle voorgenomen BZV-criteria vanuit juridisch oogpunt voldoende vertaald kunnen worden in het provinciaal en gemeentelijk beleid. En in welke mate deze criteria zo geoperationaliseerd kunnen worden dat deze voldoende goed uitvoerbaar en handhaafbaar zijn.

In de onderzochte varianten in de bouwsteen is niet of slechts beperkt rekening gehouden met extra eisen uit de BZV die de ontwikkelruimte beperken. Dit betekent dat de bandbreedte van mogelijke effecten is verkend, en dat de verdere invulling van de Verordening ruimte en de BZV binnen die onderzochte bandbreedte bepalend zijn voor de effecten die zullen of kunnen optreden.

Het beleid dat de provincie voert ten aanzien van de veehouderij en mestverwerking is sterk bepalend voor de ontwikkelingsmogelijkheden van deze functies op lokaal niveau en daarmee ook voor de effecten die op lokaal niveau zullen of kunnen optreden. Binnen de scope van dit milieuonderzoek, passend bij het abstractieniveau van een Structuurvisie, is het maar zeer beperkt mogelijk aan te geven welke effecten er lokaal kunnen optreden.

8.5 MITIGATIE

De invulling van de BZV, ook in de verdere toekomst, biedt veel handvaten voor mitigatie van optredende effecten bij ontwikkeling van veehouderijen, zoals:

- het beperken van emissies van stallen, verdergaand dan wettelijk voorgeschreven;
- het nemen van maatregelen op bedrijfsniveau om risico's voor de volksgezondheid (veehouders, personeel en omwonenden) zo veel mogelijk te beperken;
- het nemen van maatregelen voor een goede landschappelijke inpassing of het versterken van landschapswaarden in de omgeving;
- het sturen op grondgebondenheid.

Andere mogelijkheden om ongewenste effecten te beperken zijn bijvoorbeeld:

- aanvullende ruimtelijke maatregelen/tegenprestaties zoals sloop van overtollige bebouwing elders bij nieuwbouw als tegenprestatie ("staldering");
- het intrekken van niet-benutte vergunningsruimte en voldoende aandacht voor handhaving van verleende vergunningen en het naleven van opgestelde regels;
- handhaven en aanpassen van het stelsel met dierrechten, om een verdere ongewenste concentratie van veehouderijen en mestverwerkingsinstallaties te voorkomen.

8.6 MONITORING EN EVALUATIE

Aansluitend bij de onderwerpen die in deze planMER aan bod zijn gekomen zijn de belangrijkste thema's voor de monitoring en evaluatie van de milieugevolgen:

- De ontwikkeling van de omvang, spreiding en aard van de veehouderijen.
- De verleend rechten (vergunningen, meldingen) versus de feitelijke benutte dierplaatsen van veehouderijen.
- De ontwikkeling van emissies uit de veehouderij (geur, fijn stof, ammoniak en later ook endotoxinen).
- De ontwikkeling van de stikstofbelasting op natuurgebieden in relatie tot de ontwikkeling van de natuurwaarden.
- De ontwikkeling van de geurhinder en concentratie fijn stof.
- De ervaren overlast (klachtenregistratie) van omwonenden.
- De mate van grondgebondenheid van veehouderijen.
- De balans tussen de hoeveelheid geproduceerde en verwerkte/- en geëxporteerde mest .
- De ontwikkeling va het aanbod van mestverwerkingsinstallaties (omvang, spreiding).
- De naleving van vergunningen en voorschriften.
- De implementatie van de BZV in overeenkomsten en ruimtelijke plannen, en de uitvoering van de daarin opgenomen afspraken.

Bijlage 1 Resultaten consultatie

PLANMER HERZIENING STRUCTUURVISIE RO TRANSITIE VEEHOUDERIJ RESULTATEN CONSULTATIE OVER DE REIKWIJDTE EN HET DETAILNIVEAU VAN HET MILIEUEFFECTRAPPORT

PROVINCIE NOORD-BRABANT

9 september 2013
077276565:A - Definitief
B02012.000370.0100

ARCADIS

Inhoud

1 Inleiding **3**

2 Advies Commissie m.e.r. **5**

3 Overige reacties **7**
3.1 Brabantse Milieufederatie 7
3.2 Waterschap Aa en Maas 7
3.3 Werkgroep Behoud De Peel 8
3.4 Reactie van een inwoner uit Someren 8
3.5 ABC Milieugroep 9
3.6 Gemeente Baarle-Nassau 9
3.7 Overige reacties 9

Bijlage 1 Advies Commissie m.e.r. **11**

Colofon **13**

1 Inleiding

Aanleiding
Binnen de Provincie Noord-Brabant vindt momenteel een debat plaats over ondersteunend beleid om de transitie van de veehouderij naar 2020 verder vorm te geven. Dit in het verlengde van het koersdocument Transitie Stad en Platteland en het rapport van de Commissie van Doorn (Al het vlees duurzaam). Gedeputeerde Staten hebben op 27 november 2012 een denklijn vrijgegeven om deze transitie te bereiken: 'Ontwikkelruimte moet je verdienen en is niet onbegrensd'.
Implementatie van de denklijn vraagt een aanpassing van de beleidskaders zoals neergelegd in de Structuurvisie ruimtelijke ordening, die op 1 oktober 2010 door Provinciale Staten is vastgesteld.

M.e.r.-procedure gekoppeld aan wijziging van de Structuurvisie Ruimtelijke Ordening
Op basis van de Wet milieubeheer en het Besluit Milieueffectrapportage dient ter onderbouwing van een (partiële) herziening van een structuurvisie een procedure voor milieueffectrapportage (m.e.r.-procedure) doorlopen te worden. Deze plicht is van toepassing indien de structuurvisie kaderstellend is voor latere m.e.r.-plichtige besluiten en/of indien sprake is van mogelijke consequenties voor Natura 2000-gebieden. Dit is hier het geval. Het op te stellen plan-Milieueffectrapport (planMER) dient inzicht te geven aan de milieugevolgen van het voorgenomen beleid en eventuele andere beleidskeuzen, zodat informatie over de mogelijke milieugevolgen beschikbaar is en kan worden meegenomen in de plan- en besluitvorming.

Consultatie over de opzet van het milieuonderzoek
De eerste stap in het proces om te komen tot een planMER is het raadplegen van instanties over het detailniveau en de reikwijdte van het milieuonderzoek. Daarvoor is een Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) opgesteld. De m.e.r.-procedure is gestart met een bekendmaking van het voornemen via een openbare kennisgeving (op 6 februari 2013) en de terinzagelegging van de NRD van 7 februari 2013 tot en met 7 maart 2013. Ook heeft de provincie de Commissie voor de milieueffectrapportage (Cie. m.e.r.) gevraagd een advies uit te brengen over het uit te voeren milieuonderzoek.

In deze rapportage zijn de reacties op de NRD samenvattend beschreven. In de bijlage van dit rapport is het advies van de Commissie m.e.r. integraal opgenomen.

2 Advies Commissie m.e.r.

De Commissie spreekt haar waardering uit voor de ingezette weg van de provincie om de transitie naar een duurzame veehouderij te faciliteren. De transitie wordt onder meer ingegeven door gesignaleerde knelpunten op het gebied van natuur en gezondheid. Een belangrijke pijler van de structuurvisie is zorgvuldig ruimtegebruik. De Commissie adviseert het planMER te benutten om te onderzoeken hoe bij de transitie naar een duurzame veehouderij ook zorgvuldig ruimtegebruik kan worden meegewogen.

De Commissie adviseert het planMER in twee fasen in te richten. Het advies van de Commissie is daarom ook in twee delen opgesplitst.

De Commissie adviseert het planMER eerste fase met name te richten op de brede verkenning van beleid onderscheidende alternatieve oplossingen en daarbij reeds beschikbare informatie te betrekken.
In het planMER eerste fase zou inzichtelijk moeten worden:

- de context waarbinnen de herziening plaatsvindt; de herziening van de structuurvisie is weliswaar gericht op veehouderij en effecten daarvan in de provincie, maar ook andere sectoren zoals industrie en verkeer hebben invloed op de kwaliteit van de leefomgeving en de natuur. De veehouderij heeft ook effecten buiten de provincie;
- wat de beleidsambities en doelen zijn voor de belangrijkste pijlers bij de transitie. Voor zover het milieueffecten betreft gaat het dan in ieder geval om natuur en volksgezondheid. Voor ambities en doelen die reeds duidelijk en gekwantificeerd zijn, volstaat een beknopte beleidsmatig relevante samenvatting van de reeds gevolgde trechtering;
- wat, op basis van de ambities en doelen, mogelijke onderscheidende alternatieve sturingsopties zijn. Naast de in de notitie R&D genoemde aspecten denkt de Commissie daarbij aan landschap, klimaat, energie en verkeer aantrekkende werking als mogelijke aspecten die in het kader van een goede ruimtelijke ordening betrokken moeten worden;
- een beschouwing op hoofdlijnen van de effectiviteit en realiteitswaarde van deze alternatieve sturingsopties.

In het planMER tweede fase kunnen de ambities en doelen en het voorkeursalternatief verder worden geconcretiseerd en eventueel vertaald naar ruimtelijke aspecten zoals bouwblokomvang, omvang veestapel of zonering.

De commissie heeft haar voorlopig advies uitgebracht op 20 maart 2013 en haar definitieve advies gepubliceerd op 1 mei 2013 (rapportnummer Cie. M.e.r.: 2751-81). Het volledige advies van de Commissie is opgenomen als bijlage van dit rapport.

3 Overige reacties

3.1 BRABANTSE MILIEUFEDERATIE

De Brabantse Milieufederatie vraagt, mede namens het Brabants Landschap, Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer, aandacht voor de ontwikkeling van de dieraantallen en met name die in de concentratiegebieden. Vanwege de huidige compartimentering nemen de dieraantallen in die concentratiegebieden nog steeds toe en dat zorgt in die gebieden voor grote onrust. Vanwege die toename komen ook de verwachte resultaten van de PAS aangevuld met de verordening stikstof en Natura 2000 zwaar onderdruk te staan. De aannames zijn namelijk gebaseerd op gelijkblijvende dieraantallen.

In de Ruwenberg-conferentie is ook afgesproken dat er een maatlat ontwikkeld gaat worden die de voorwaarden waaronder een veehouderij mag door ontwikkelen nader definieert. Deze maatlat is echter nog niet operationeel. Door nu al de gevraagde aanpassingen door te voeren, ontstaat de mogelijkheid dat in het tijdsvenster dat ontstaat tussen het aanpassen van de bovengenoemde voorwaarden en het operationeel worden van de maatlat er een verdere groei van de veestapel in de concentratiegebieden niet kan worden voorkomen. Volgens de BMF staat een dergelijke ontwikkeling op gespannen voet met de afspraken gemaakt in de Ruwenberg-conferentie.
De BMF vraagt het aanpassen van de Verordening Stikstof en Natura 2000 qua tijdstip van invoering gelijk te schakelen met het operationeel worden van de te ontwikkelen maatlat.

3.2 WATERSCHAP AA EN MAAS

Het waterschap juicht de transitie richting een duurzame veehouderij toe, waarbij het waterschap met name aandacht heeft voor mestverwerking vanwege de effecten op de waterkwaliteit. In het door de provincie voorgestelde beleid komt er meer ruimte voor mestverwerking, onder andere voor de verwerking van dunne mest van derden, via ontheffingen op de Verordening Ruimte.
Dit betreft vooralsnog de verwerking van een deel van het mestoverschot. Het verwerken van enkel dit overschot in de regio zal volgens het waterschap niet leiden tot een verbetering van de waterkwaliteit. Dit zal eerder bijdragen (hoe gering ook) aan een verslechtering van de waterkwaliteit. Verslechtering omdat de lozingen vanuit mestverwerkingsinstallaties leiden tot een belasting van het oppervlaktewater, bovenop de huidige belasting als gevolg de onbewerkte mest die op het land wordt aangewend.
Via afspoeling en uitspoeling (via het grondwater) komen deze stoffen in het oppervlaktewater. Nu ook de normen voor stikstof en fosfaat aangescherpt worden (in de vernieuwde ecologische maatlatten) wordt het bereiken van de KRW-doelen steeds moeilijker.

Een aanzienlijke verbetering van de waterkwaliteit is volgens het waterschap pas mogelijk als alle in Brabant geproduceerde mest wordt verwerkt en de aanwending van drijfmest wordt vervangen door mestproducten geproduceerd met de mestverwerking. Het waterschap verzoekt daarom om het verwerken van álle in Brabant geproduceerde mest als scenario in het planMER te onderzoeken.
Het waterschap geeft aan dat er hiervoor nog grote stappen gezet moeten worden, onder andere in het provinciaal beleid, op het gebied van wetgeving vanuit Rijk en Brussel, in de markt rond mestverwerking en verwaarding van mestproducten, etc. Om bij te dragen aan een duurzame leefomgeving, waarvan een goede waterkwaliteit deel uit maakt, moet hier volgens het waterschap een begin mee gemaakt worden.

3.3 WERKGROEP BEHOUD DE PEEL

De werkgroep wijst er op dat het mogelijk is dat de veestapel vooral in de peelregio sterk kan groeien. Het (nog) bestaande dierrechtencompartiment (midden-Brabant t/m midden Limburg) is niet voldoende gebleken om groei van het aantal dieren in de Peelregio te voorkomen. Als gevolg van de eisen aan de mestverwerking verwacht de werkgroep in de Peelregio geen vermindering van het aantal dieren, maar juist een verdere schaalvergroting en ook een verdere groei van de veestapel. Dit zal nog fors worden versterkt als de dierrechten * compartimenten en het melkquotum komen te vervallen.
De vergunningplicht Natuurbeschermingswet kan volgens de werkgroep niet voorkomen dat het aantal dieren in de Peelregio verder groeit. De werkgroep geeft aan dat hierdoor de reductie doelstellingen ten aanzien van de stikstofdepositie op natuurgebieden niet zullen worden gehaald.

Groeimogelijkheden voor individuele bedrijven kunnen volgens de werkgroep wel worden geboden, maar alleen door middel van een goede saneringsmethode. Zo'n saneringsmethode dient gekoppeld te zijn aan een stand still van het aantal dieren in de Peelregio.

3.4 REACTIE VAN EEN INWONER UIT SOMEREN

De reactie onderschrijft de stelling van Werkgroep Behoud de Peel dat alleen ontwikkelruimte kan worden geboden indien het beleid de zekerheid zou bieden dat de doelen ten aanzien van de depositie van stikstof op natuurgebieden worden behaald. Anders zal voor natuurgebieden in en rondom Someren niet aan de Europese eisen worden voldaan. Er dient meer reductie bereikt te worden dan alleen met emissiearme technieken mogelijk is.

Het beleid moet erop gericht zijn de vleesconsumptie te verminderen. Ook dient de mineralen kringloop te worden gesloten. Uit het oogpunt al gehele duurzaamheid is het volgens de reactie noodzakelijk terug te gaan naar een grondgebonden voedselvoorziening en zal het aantal dieren in Noord-Brabant substantieel moeten verminderen. Er dienen duidelijke toetsbare criteria te komen om het leefklimaat en gezondheid van omwonende van veehouderijen te toetsen en te borgen. De criteria dienen dusdanig te zijn dat er ten opzichte van de huidige situatie, ook op lokaal niveau, geen verdere verslechtering meer optreedt.

3.5 ABC MILIEUGROEP

De ABC Milieugroep wijst er op dat de totale stikstofdepositie in de Brabantse Natura 2000-gebieden ver boven de gewenste niveaus liggen. Hierdoor staan de natuurwaarden in de Natura 2000-gebieden zwaar onder druk. De milieugroep ziet graag een beleidsoptie uitwerkt waarmee volgens de Brabantse Natura 2000-gebieden binnen een redelijke termijn in een gunstige staat van instandhouding kunnen worden gebracht. Ook vraagt de werkgroep rekening te houden met effecten op Natura 2000-gebieden in België.

3.6 GEMEENTE BAARLE-NASSAU

De gemeente geeft aan de initiatieven die worden ondernomen om tot een verduurzaming van de sector te komen, toe te juichen. De gemeente wijst in haar reactie op de planvorming en initiatieven met betrekking tot de uitvoering en uitwerking van het Reconstructieplan, zoals het opstellen van ontwikkel- en bestemmingsplannen voor de landbouwontwikkelingsgebieden. Het college en de raad van de gemeente geven aan dat zij het reconstructiebeleid tot op heden hebben ondersteund en hebben richting de individuele ondernemers bestuurlijke toezeggingen gedaan in het kader van dat reconstructiebeleid. Hoewel de inzichten over de aanvaardbaarheid van de intensieve veehouderijen de afgelopen jaren zijn gewijzigd, vindt de gemeente dat hier het principe geldt van een betrouwbare overheid. Indien nieuwe inzichten ontstaan waardoor de desbetreffende ondernemers ten opzichte van anderen voor onevenredig hoge kosten worden geplaatst, dan wel hun initiatieven anderszins niet door kunnen gaan, dan dienen hun bedrijfsbelangen te worden beschermd. Indien derhalve een nieuwe regel wordt overwogen die leidt tot aanscherping, dan dient de veroorzakende overheid de schade te compenseren.

De gemeente mist in de voorgestelde alternatieven in de NRD een variant die uitgaat van bestaand autonoom beleid en een scenario dat uitgaat van een krimp van de veestapel. Ook stelt de gemeente vraagtekens bij het meenemen van het Besluit huisvesting en de Verordening stikstof en de regeling ammoniak en veehouderij in het onderzoeken. Dit omdat vanwege uitspraken van de Raad van State blijkt dat het toetsen van de ontwikkelingen op het niveau van het bestemmingsplan los gezien moeten worden van de (positieve) effecten voor het milieu van de genoemde toetsingskaders. De gemeente pleit er voor om het voorkeursalternatief zo concreet mogelijk te omschrijven en te toetsen, uit te gaan van de bestaande rechten van de intensieve veehouderij inclusief, ook een scenario die uit gaat van krimp te beschrijven en de effecten van Besluit Huisvesting, Verordening stikstof en Regeling ammoniak en veehouderij apart zichtbaar te maken en aandacht te besteden aan de PAS.

3.7 OVERIGE REACTIES

Het agentschap voor Natuur en Bos (België) vraagt aandacht voor het toetsingskader dat gebruikt wordt in de Passende Beoordeling. Ook noemt het agentschap een aantal aandachtspunten en te nemen maatregelen met betrekking tot de stikstofproblematiek van de natuurgebieden, zoals additioneel emissiebeperkende maatregelen en gebiedsgerichte maatregelen. De Gemeente Waalwijk vraagt hoe rekening wordt gehouden met de PAS. De Gemeente Dongen vraagt om een langere reactietermijn.
De Provincie Limburg (België) vraagt om eventuele grensoverschrijdende effecten te beschrijven.
De Gemeente Cranendonck geeft aan geen opmerkingen te hebben, maar wil graag op de hoogte worden gehouden over het verdere verloop van de m.e.r.-procedure.

Bijlage 1 Advies Commissie m.e.r.

Commissie voor de milieueffectrapportage

Herziening Structuurvisie Ruimtelijke Ordening, transitie Veehouderij, provincie Noord-Brabant

Advies over reikwijdte en detailniveau van het milieueffectrapport

1 mei 2013 / rapportnummer 2751-81

1. Hoofdpunten van het milieueffectrapport (MER)

Binnen de provincie Noord-Brabant wordt het ondersteunend beleid uitgewerkt om de transitie naar een duurzame veehouderij in 2020 verder vorm te geven, resulterende in een herziening van de Structuurvisie ruimtelijke ordening. Vanwege kaderstelling voor m.e.r.- plichtige activiteiten en mogelijk nadelige effecten op Natura 2000-gebieden wordt de m.e.r. procedure doorlopen. De provincie heeft de Commissie voor de milieueffectrapportage (hierna 'de Commissie')[1] verzocht advies uit te brengen over reikwijdte en detailniveau van het op te stellen plan-MER.

De Commissie wil allereerst haar waardering uitspreken voor de ingezette weg van de provincie om de transitie naar een duurzame veehouderij te faciliteren. Zij hoopt met het nu voorliggende advies reikwijdte en detailniveau een constructieve bijdrage te leveren aan de besluitvorming hierover. De transitie wordt onder meer ingegeven door gesignaleerde knelpunten op het gebied van natuur en gezondheid. Een belangrijke pijler van de structuurvisie is zorgvuldig ruimtegebruik. De Commissie adviseert het PLAN-MER te benutten om te onderzoeken hoe bij de transitie naar een duurzame veehouderij ook zorgvuldig ruimtegebruik kan worden meegewogen.

De Commissie adviseert het plan-MER in twee fasen in te richten. Het voorliggende advies van de Commissie is daarom ook in twee delen opgesplitst.

De Commissie adviseert het plan-MER 1e fase met name te richten op de brede verkenning van beleidsonderscheidende alternatieve oplossingen en daarbij reeds beschikbare informatie te betrekken. In het plan-MER 1e fase zou inzichtelijk moeten worden:

- de context waarbinnen de herziening plaatsvindt; de herziening van de structuurvisie is weliswaar gericht op veehouderij en effecten daarvan in de provincie, maar ook andere sectoren zoals industrie en verkeer hebben invloed op de kwaliteit van de leefomgeving en de natuur. De veehouderij heeft ook effecten buiten de provincie;
- wat de beleidsambities en doelen zijn voor de belangrijkste peilers bij de transitie. Voorzover het milieueffecten betreft gaat het dan in ieder geval om natuur en volksgezondheid. Voor ambities en doelen die reeds duidelijk en gekwantificeerd zijn, volstaat een beknopte beleidsmatig relevante samenvatting van de reeds gevolgde trechtering;
- wat, op basis van de ambities en doelen, mogelijke onderscheidende alternatieve sturingsopties zijn. Naast de in de notitie R&D genoemde aspecten denkt de Commissie daarbij aan landschap, klimaat, energie en verkeersaantrekkende werking als mogelijke aspecten die in het kader van een goede ruimtelijke ordening betrokken moeten worden;
- een beschouwing op hoofdlijnen van de effectiviteit en realiteitswaarde van deze alternatieve sturingsopties.

[1] De samenstelling van de werkgroep van de Commissie m.e.r., haar werkwijze en verdere projectgegevens vindt u in bijlage 1 bij dit advies of op www.commissiemer.nl.

In het plan-MER 2e fase kunnen de ambities en doelen en het voorkeursalternatief verder worden geconcretiseerd en eventueel vertaald naar ruimtelijke aspecten zoals bouwblokomvang, omvang veestapel of zonering (zie verder Deel II van dit advies).

Leeswijzer advies

Het advies van de Commissie is in twee delen opgesplitst. Het eerste deel richt zich op het plan-MER 1e fase[2] dat voor het eerstvolgende overlegmoment (zomer 2013) gereed dient te zijn. In dit deel komt achtereenvolgens aan de orde:

- de procedure (hoofdstuk 2),
- de achtergrond van de herziening, ambities en doelen (hoofdstuk 3),
- brede verkenning van alternatieven (hoofdstuk 4),
- de Brabantse Zorgvuldigheidscore Veehouderij (BZV)-maatlat (hoofdstuk 4).

In het tweede gedeelte wordt nader ingegaan op de inhoud van het plan-MER 2e fase[3]. In dit deel komt achtereenvolgens aan de orde:

- Uitwerking van het voorkeursalternatief en het toetsingskader (hoofdstuk 5);
- De beschrijving van effecten (hoofdstuk 6) op:
    - natuur (met name Natura 2000 en EHS);
    - woon- en leefomgeving (met name geur, luchtkwaliteit (fijn stof), geluid en gezondheid);
    - landschap en cultuurhistorie;
    - bodem en water.
- Overige aspecten (hoofdstuk 7) zoals omgaan met onzekerheden en de samenvatting.

In de volgende hoofdstukken beschrijft de Commissie in meer detail welke informatie het plan-MER 1e fase en het plan-MER 2e fase moet bevatten. De Commissie bouwt in haar advies voort op de notitie reikwijdte en detailniveau van 24 januari 2013 (notitie R&D).

2. Procedure

Binnen de provincie Noord-Brabant wordt het ondersteunend beleid uitgewerkt om de transitie naar een duurzame veehouderij in 2020 verder vorm te geven. Dit gebeurt in het verlengde van het koersdocument Transitie Stad en Platteland, dat mede is gebaseerd op het rapport van de commissie van Doorn (Al het vlees duurzaam).[4] De commissie van Doorn benoemt twee pijlers die de transitie in de veehouderij zouden moeten dragen:

- een gecoördineerde ketenaanpak die verduurzaming in de gehele keten garandeert en die zowel door de keten zelf als door de overheid geborgd moet worden;
- een lokaal inpassingsbeleid met goede betrokkenheid van de burgers.

Gedeputeerde Staten hebben op 27 november 2012 een denklijn vrijgegeven om de transitie te faciliteren: 'Ontwikkelruimte moet je verdienen en is niet onbegrensd'.

---

2 In de Notitie R&D wordt deze eerste ronde van effectbepaling ‘deelrapport bouwstenen’ genoemd.

3 In de Notitie R&D wordt deze tweede ronde van effectbepaling ‘concept MER’ genoemd.

4 Commissie van Doorn, Al het vlees duurzaam, 2011.

Implementatie van de denklijn vraagt een aanpassing van de beleidskaders zoals neergelegd in de Structuurvisie ruimtelijke ordening. Deze denklijn is vervolgens door Provinciale Staten (PS) op 22 maart 2013 in grote lijnen overgenomen en vastgesteld. Uitbreiding is in de toekomst mogelijk door de toepassing van het nog vorm te geven instrument 'Brabantse Zorgvuldigheidsscore Veehouderij' (BZV-maatlat). Andere onderdelen zijn onder andere het invoeren van een maximum van 1,5 ha bouwblok voor grondgeboden veehouderijen en het laten vervallen van de verwevings- en landbouwontwikkelingsgebieden.

In de zomer van 2013 is een volgend besluitmoment in PS gepland. Vervolgens zal in het najaar van 2013 de ontwerpstructuurvisie gereed zijn. De BZV-maatlat zal medio 2014 concreet zijn.

Het advies van de Commissie is op deze beslismomenten gericht. Deel I van het advies is voorafgaande aan het overleg in PS op 22 maart 2013 toegezonden. Deel II is daarna afgerond. Ook zijn de zienswijzen bij het advies betrokken. Waar relevant verwijst de Commissie in het advies naar de zienswijzen.

De koerswijziging in de structuurvisie heeft ook implicaties voor ander provinciaal beleid. Het in een vroeg stadium verkennen van de juridische en bestuurlijke (on)mogelijkheden om milieuinformatie of -maatregelen vast te leggen in het beschikbare provinciale instrumentarium zal de daadwerkelijke realisatie van de gekozen oplossingsrichtingen ten goede komen. De Commissie vraagt zich bijvoorbeeld af:

- Kan de BZV-maatlat in de Verordening Ruimte als rechtstreeks verbindende voorwaarde aan de ontwikkelruimte van veehouderij worden gekoppeld?
- Hoe verhoudt de herziening van het provinciaal beleid zich tot de ontwikkeling van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) en andere ontwikkelingen in de natuurbeschermingsregelgeving?

3. Achtergrond en doelen

Het advies van de Commissie van Doorn vormt de basis van de denklijn 'ontwikkelruimte moet je verdienen en is niet onbegrensd' en daarmee de context van herziening van de structuurvisie. Bij de voorgenomen herziening van de structuurvisie lijkt evenwel met name gestuurd te worden op het terugbrengen van milieueffecten in de provincie tot aanvaardbare grenzen. Effecten van productie van grondstoffen of afzet van meststoffen elders worden niet beschouwd, hoewel het Statenvoorstel aangeeft dat deze bij voorkeur op West-Europese schaal bezien moeten worden. Het nader expliciteren van de scope van deze herziening geeft een duidelijk kader voor het plan-MER.

In de denklijn vormen gezondheid en een integrale benadering van duurzame landbouw leidende principes richting een zorgvuldige veehouderij. Naar de mening van de Commissie vormen in ieder geval het beperken van de risico's voor de volksgezondheid en bescherming van de natuur[5] belangrijke thema's waarvoor duidelijke doelen moeten worden gesteld.

[5] In het geval van veehouderij zal voor natuur met name stikstofbelasting een knelpunt geven.

De afgelopen jaren zijn reeds diverse keuzes gemaakt om hier uitvoering aan te geven. Voor ambities en doelen die reeds duidelijk en gekwantificeerd zijn kan een beknopte beleidsmatig relevante samenvatting van de reeds gevolgde trechtering volstaan. Geef daarbij aan op welke gronden concretisering heeft plaatsgevonden en hoe het milieubelang daarbij een rol heeft gespeeld. Bespreek of en in welke mate deze keuzes nog steeds relevant zijn. Voor doelen die nog niet gekwantificeerd zijn adviseert de Commissie dit alsnog te doen. Geef eveneens aan wat de vrijheidsgraden per doel zijn en wanneer deze doelen behaald moeten zijn.

De nadere explicitering van doelen is naar mening van de Commissie cruciaal zodat het in een later stadium mogelijk is alternatieven en de BZV-maatlat op relevantie en doelbereik te toetsen. De Commissie adviseert om de concretisering van doelen zo kwantitatief als mogelijk te doen. Daarmee wordt ook de invulling van het instrument BZV-maatlat (deze hangt immers af van de gestelde doelen op de diverse thema's) vereenvoudigd (zie verder hoofdstuk 4).

De Commissie adviseert in het plan-MER 1e fase de denklijn en daarmee samenhangende beleidsambities en doelen voor in ieder geval volksgezondheid en natuur te verduidelijken, zodanig dat alternatieven op doelbereik kunnen worden getoetst. Het is daarbij van belang in te gaan op wat wel en wat niet als relevant wordt aangemerkt in de beoogde partiële herziening van de structuurvisie.

4. Brede verkenning van alternatieven

In het Statenvoorstel wordt een aantal randvoorwaarden en maatregelen in het formele ruimtelijke ordeningsspoor (herziening structuurvisie en wijzigen Verordening Ruimte) voorgesteld, zoals:

- bouwblokgrootte voor alle veehouderijen wordt bevroren op het huidige niveau, uitbreiding is alleen mogelijk door de toepassing van de nog vorm te geven 'Brabantse Zorgvuldigheidsscore Veehouderij' (BZV-maatlat);
- aanpassing van de Verordening Ruimte door het invoeren van een maximum van 1,5 ha bouwblok voor grondgeboden veehouderijen met aansluitend de mogelijkheid van een differentiatievlak voor voeropslag;
- laten vervallen van de verwevings- en landbouwontwikkelingsgebieden.

De Commissie is van mening dat, anders dan in de notitie R&D is voorgesteld, het plan-MER zich in deze eerste fase zou moeten richten op de alternatieve oplossingsrichtingen om de doelen van de provincie ten aanzien van een zorgvuldige veehouderij te bereiken. De aanbevelingen van de commissie Elverding[6] kunnen daarbij een bijdrage leveren aan zorgvuldige besluitvorming. Een belangrijke aanbeveling van de commissie Elverding is het starten met een brede verkenning van mogelijke alternatieven om de gestelde doelen te bereiken. Deze brede verkenning mondt uit in een voorkeursbeslissing.

6 'Sneller en Beter', advies Commissie versnelling besluitvorming infrastructurele projecten, april 2008.

Het is bijvoorbeeld nog maar de vraag of er -uitgaande van de bestaande feitelijke (legale) situatie- voldoende milieuruimte is om aan alle bestaande veehouderijen op alle locaties ontwikkelingsruimte tot 1,5 ha te bieden, ongeacht hoe de (nog onbekende) BZV-maatlat wordt vormgegeven.

De Commissie adviseert het plan-MER 1e fase te richten op de beleidsonderscheidende alternatieve oplossingen.

De pijlers zoals benoemd door de Commissie van Doorn zijn in de Notitie R&D vertaald naar een aantal bouwstenen voor de verdere beleidsuitwerking:
- gezondheid en veehouderij;
- (grondgebonden) melkveehouderij;
- mestverwerking;
- integrale zonering.

Uit de Notitie R&D wordt niet duidelijk hoe de vertaalslag naar deze onderwerpen gemaakt is. Waarom wordt deze selectie van relevante thema's noodzakelijk en voldoende geacht als reikwijdte voor het plan-MER? Welke beleidsambities liggen aan deze bouwstenen ten grondslag? Gelet op de ambities om milieueffecten te verminderen mist de Commissie hier in ieder geval de bouwsteen 'natuur en veehouderij'.

De randvoorwaarden, maatregelen en bouwstenen zijn gebaseerd op reeds gemaakte keuzes door de provincie. De Commissie adviseert het plan-MER 1e fase te benutten om de trechtering[7] die heeft plaatsgevonden en de keuzes die daarin zijn gemaakt, inzichtelijk te maken en nader uit te werken indien nodig.

Alternatieven

Conform de Elverding-aanpak adviseert de Commissie dan ook, om anders dan in de notitie R&D staat, niet de verschillende bouwstenen op effecten te beoordelen maar in het plan-MER 1e fase een brede verkenning uit te voeren naar mogelijke alternatieven waarmee het doel *'verduurzaming veehouderij: ontwikkelruimte moet je verdienen en is niet onbegrensd'* bereikt kan worden.

Deze beleidsonderscheidende alternatieve sturingsopties zijn in ieder geval:
- sturen op natuur;
- sturen op volksgezondheid;
- sturen op andere in de BZV op te nemen thema's (bijvoorbeeld dierwelzijn, voedselveiligheid, landschap).

Mechanismen om de alternatieve sturingsopties mee in te vullen zijn bijvoorbeeld:
- omvang veestapel;
- ruimtelijke differentiatie (zoneren van ontwikkelingsruimte voor) veehouderijen.

De alternatieven dienen in het plan-MER 1e fase *op hoofdlijnen* vergeleken te worden op hun *effecten* op economie, milieu, gezondheid en natuur.

[7] Onder trechtering verstaat de Commissie het proces waarin de onderbouwing wordt gegeven hoe vanuit een brede verkenning van oplossingsrichtingen uiteindelijk een beperkt aantal oplossingen nader wordt bekeken.

Denk daarbij ook specifiek aan:

- eigenschappen en kwetsbaarheid van gebieden voor de gevolgen van veranderingen van stikstofdepositie;
- eigenschappen en kwetsbaarheid van gebieden voor de gevolgen van klimaatverandering (bijvoorbeeld laag- versus hooggelegen gebieden);
- de diversiteit en landschappelijke en cultuurhistorische waarden van de verschillende gebieden in de provincie (bijvoorbeeld de Peel versus West-Brabant);
- de kansen en de consequenties van de inzet van vergaande technische maatregelen (bijvoorbeeld emissie- en geurreductie versus energieverbruik en afvalwater).

Bepaal de effecten voor zover mogelijk op basis van *(onderbouwd) expert judgement en (gevalideerde) vuistregels*. Het detailniveau van de effectbepalingen moet de keuzes tussen alternatieven en conclusies afdoende kunnen onderbouwen. Dit betekent nadrukkelijk dat niet moet worden gestreefd naar een te grote mate van detaillering. Aannemelijk moet worden gemaakt dat eventueel met 'maatregelen achter de hand' aan de wettelijke eisen voor onder andere natuur, geur en fijn stof kan worden voldaan en dat de alternatieven de gestelde doelen kunnen realiseren.

Onderzoek vervolgens of er bij deze alternatieven dusdanige *knelpunten* optreden, dat de daadwerkelijke uitvoer niet haalbaar is. Een gevoeligheidsanalyse waarbij gekeken wordt naar de mogelijke kansen en knelpunten van meer of minder economische groei, veeziekte-uitbraak of verandering in consumentenvertrouwen zou daarin kunnen ondersteunen.

Bekijk in het plan-MER 1e fase of de alternatieven de gestelde doelen op het gestelde moment bereiken. Op basis hiervan kan vervolgens de keuze van het voorkeursalternatief voor wat betreft het milieubelang worden onderbouwd. Dit voorkeursalternatief kan vervolgens in het plan-MER 2e fase worden uitgewerkt.

De provincie betrekt bij deze transitie in brede zin niet alleen bestuurders, maar ook belanghebbenden. De Commissie adviseert om dit gedurende het traject te blijven doen. De *participatie* kan zich richten op het doel van de herziening van de structuurvisie en het gezamenlijk zoeken naar oplossingen (alternatieven).

De Commissie adviseert, conform de Elverding-aanpak, in het plan-MER 1e fase een brede verkenning uit te voeren naar mogelijke alternatieven waarmee het doel *'verduurzaming veehouderij: ontwikkelruimte moet je verdienen en is niet onbegrensd'* bereikt kan worden en deze alternatieven op hoofdlijnen op hun effecten te beoordelen.

Brabantse Zorgvuldigheidsscore Veehouderij (BZV-maatlat)

In de Notitie R&D wordt op meerdere pagina's verwezen naar de BZV-maatlat die moet gaan gelden voor ontwikkelingsruimte op bedrijfsniveau. De Commissie heeft begrepen dat deze BZV-maatlat hèt instrument moet worden waarmee de gewenste sturing geconcretiseerd kan worden. De Commissie is van mening dat invulling van deze maatlat af zou moeten hangen van de gestelde doelen. Hoe concreter de doelen zijn geformuleerd, hoe beter te toetsen is of de inzet van de maatlat afdoende is om deze doelen te bereiken.

In de BZV-maatlat worden in elk geval de thema's volksgezondheid, dierenwelzijn, natuur en milieu opgenomen. Uit een mondelinge toelichting van de provincie[8] is gebleken dat nog niet duidelijk is welke criteria voor deze thema's zullen worden meegenomen. Door de provincie zal per criterium een minimumniveau gaan gelden waar altijd aan voldaan moet worden. Daarboven kunnen ondernemers extra inspanningen plegen. Die extra inspanning levert hen ontwikkelruimte op.

Hoewel dit principe duidelijk is, wordt uit de Notitie R&D niet duidelijk hoe dit systeem concreet zal gaan werken. De BZV-maatlat combineert scores op verschillende criteria tot één eindoordeel. Daarmee is het in principe mogelijk om ontwikkelruimte te verdienen door selectief extra inspanningen te doen. De facto vindt dan -binnen de beschikbare speelruimte- een uitruil plaats van relevante thema's. Als de BZV-maatlat breder wordt opgezet kunnen mogelijk milieuthema's tegen andere thema's worden ingewisseld. Niet duidelijk is of er gestuurd zal worden op specifieke thema's door extra prikkels in te bouwen, bijvoorbeeld afhankelijk van de lokale milieusituatie. Is er extra ontwikkelruimte te verdienen op bepaalde thema's?

Op welke wijze de terugkoppeling van de effecten van de inzet van de BZV-maatlat met het beoogde doelbereik is voorzien en, indien nodig, of en welke maatregelen in of buiten de BZV achter de hand worden gehouden is nu nog niet duidelijk maar wordt later uitgewerkt.

De Commissie adviseert de BZV te concretiseren zodat duidelijk wordt:
- welke thema's in de BZV worden opgenomen;
- met welke beleidsambities en doelen;
- welke minimumniveaus per thema maatschappelijk en ecologisch noodzakelijk en gewenst zijn;
- hoe de meerscore op thema's geaggregeerd wordt tot de BZV-eindscore;
- welke verdeelsleutel de relatie BZV score en ontwikkelingsruimte bepaalt;
- hoe handhaving van de BZV kan worden geregeld;
- op welke wijze terugkoppeling naar het beoogde doelbereik zal plaatsvinden.

De Notitie R&D geeft aan dat de BZV-maatlat (of gedeelten daarvan) in de Verordening Ruimte als rechtstreeks verbindende voorwaarde aan de ontwikkelruimte van veehouderij zal worden gekoppeld. Hoe dit precies vorm kan krijgen is nog onderwerp van onderzoek.

De Commissie adviseert om reeds in een vroeg stadium te onderzoeken of het binnen het kader van de Verordening Ruimte mogelijk is om ruimtelijke en niet-ruimtelijke onderdelen tegen elkaar uit te wisselen.

[8] De Commissie heeft op 1 maart 2013 een startgesprek gevoerd met de provincie Noord-Brabant over de voorgenomen herziening van de structuurvisie en het op te stellen plan-MER.

Deel II

In dit gedeelte van dit advies gaat de Commissie in op de inhoud van het plan-MER 2e fase:

- De nadere uitwerking van het voorkeursalternatief (en varianten of scenario's) en het toetsingskader (hoofdstuk 5);
- De beschrijving van effecten (hoofdstuk 6) op:
    - natuur (met name Natura 2000 en EHS);
    - woon- en leefomgeving (met name geur, luchtkwaliteit (fijn stof), geluid en gezondheid);
    - landschap en cultuurhistorie;
    - bodem en water;
- Overige aspecten (hoofdstuk 7).

Na verdere concretisering van beleidsambities, doelen en een eerste verkenning van alternatieven in het plan-MER 1e fase kan beter en gedetailleerder bepaald worden hoe in het plan-MER 2e fase het voorkeursalternatief getoetst en beoordeeld kan worden. De Commissie adviseert de provincie daarom na het plan-MER 1e fase de beoogde effectbeschrijvingen plan-MER 2e fase nader te preciseren. Het plan-MER 2e fase is gedetailleerder dan het plan-MER 1e fase.

5. Nadere uitwerking voorkeursalternatief

5.1 Voornemen

Voor het plan-MER 1e fase heeft de Commissie geadviseerd een brede verkenning uit te voeren naar beleidsonderscheidende alternatieve sturingsopties. Sturing kan gegeven worden vanuit verschillend perspectief, in ieder geval:

- sturen op natuur;
- sturen op volksgezondheid;
- sturen op andere in de BZV op te nemen thema's (bijvoorbeeld dierwelzijn, voedselveiligheid, landschap).

Beschrijf in het plan-MER 2e fase hoe de uitkomsten van de brede verkenning de keuze voor het voorkeursalternatief heeft bepaald. Geef bij de beschrijving aan hoe rekening is gehouden met milieuaspecten zoals:

- gezondheid;
- natuurdoelen;
- landschappelijke en cultuurhistorische waarden van de diverse gebieden;
- klimaatverandering;
- water;
- kansen en de consequenties van de inzet van vergaande technische maatregelen (bijvoorbeeld emissie- en geurreductie versus energieverbruik en afvalwater).

Gelet op het detailniveau van de structuurvisie is het waarschijnlijk niet mogelijk om de maximaal mogelijke invulling van het voorkeursalternatief te beschrijven, daarom adviseert de Commissie in het plan-MER een bandbreedtebenadering te hanteren.

In onder meer de zienswijzen van de Brabantse Milieufederatie, Werkgroep Behoud de Peel en de gemeente Baarle-Nassau is gevraagd om de in de Notitie R&D genoemde scenario's verder aan te scherpen en in te vullen. De Commissie denkt daarbij aan bijvoorbeeld:

- omvang veestapel;
- ruimtelijke differentiatie (zoneren van ontwikkelingsruimte voor) veehouderijen.

5.2 Referentiesituatie

Beschrijf de bestaande toestand van het milieu in het studiegebied en de te verwachten milieutoestand als gevolg van de autonome ontwikkeling, als referentie voor de te verwachten milieueffecten. Daarbij wordt onder de 'autonome ontwikkeling' verstaan: de toekomstige ontwikkeling van het milieu, zonder dat de voorgenomen activiteit of één van de alternatieven wordt gerealiseerd. Ga bij deze beschrijving uit van ontwikkelingen van de huidige activiteiten in het studiegebied en van nieuwe activiteiten waarover reeds is besloten. De recente wijziging van art.19kd Natuurbeschermingswet 1998 heeft hoogstwaarschijnlijk gevolgen voor de wijze waarop de gevolgen van stikstofdepositie bekeken dienen te worden, de Commissie adviseert hierover duidelijk aan te geven hoe dit in het plan-MER is meegenomen.[9]

De Commissie adviseert om de gehanteerde referentiesituatie te onderbouwen. Beargumenteer waarom ontwikkelingen wel of niet zijn meegenomen en waarom ze gezien worden als huidige situatie, autonome ontwikkeling of onderdeel van het voornemen.

Voor de passende beoordeling geldt dat de huidige feitelijke (legale) situatie als vergelijkingsbasis gehanteerd dient te worden, dat impliceert dat geen betekenis kan worden toegekend aan de vergunde maar (nog) niet aanwezige veestapel.

6. Bestaande milieusituatie en milieugevolgen

6.1 Toetsingskader

Hoofdstuk 3.4 van de Notitie R&D noemt alle aspecten die samenhangen met ontwikkeling van veehouderijen. De Commissie adviseert het plan-MER te richten op de meest onderscheidende aspecten. Dit lijken op voorhand effecten als vermesting, verdroging, versnippering op natuur (Natura 2000-gebieden en EHS) en woon- en leefmilieu (geur, luchtkwaliteit, geluid, gezondheid) alsmede waterkwaliteit en -kwantiteit te zijn.

[9] Deze wetswijziging is op 25 april 2013 in werking getreden.

Omdat er regionale accenten te verwachten zijn is het hanteren van een evenwichtiger beoordelingskader dan alleen een vergelijking van plus en min scores aan te bevelen. Een vergelijking van de effecten waarbij de regionale verschillen niet worden geaggregeerd maar zichtbaar blijven, zou hiervoor kunnen worden gebruikt.

Gezien het besluitvormingstraject zal de invulling van de BZV-maatlat nauw verband moeten houden met het toetsingskader. Neem reeds zoveel als mogelijk de milieurelevante criteria in de BZV op in het toetsingskader van het plan-MER.

De Commissie wijst erop dat bij mestverwerking effecten op de omgeving door o.a. geur, geluid, micro-organismen, uitspoeling naar water en verkeer kunnen optreden en adviseert deze effecten dan ook te beschrijven.

In de Notitie R&D is aangegeven dat er mestverwerkingscapaciteit in Brabant moet worden gerealiseerd, het uitgangspunt is om niet meer mest te verwerken dan het zelf als overschot produceert. In de zienswijze van het Waterschap Aa en Maas wordt de provincie uitgedaagd om met meer mestverwerking/bewerking minder uitspoeling naar oppervlaktewater te realiseren. De Commissie constateert dat hoewel een dergelijk scenario mogelijk verder gaat dan het voornemen van de provincie, dit wel past in het bredere kader van een duurzame veehouderij.

De effecten met betrekking tot emissie en depositie van stikstof, geur en fijn stof dienen kwantitatief te worden beschreven. Daarbij moet worden uitgegaan van de maximale planologische ruimte.

De Commissie wijst erop dat het voornemen mogelijke effecten buiten de provincie Noord-Brabant kan hebben, bijvoorbeeld in andere provincies in Nederland, maar ook buiten Nederland, bijvoorbeeld in België.[10] Besteedt hier in het plan-MER expliciet aandacht aan.

In het vervolg van dit hoofdstuk geeft de Commissie handvatten hoe de effecten in beeld kunnen worden gebracht en eventueel berekend.

6.2 Natuur

Het plan-MER moet inzichtelijk maken welke gevolgen de structuurvisie kan hebben voor de natuur. De Commissie adviseert daarom om eerst op hoofdlijnen de natuurwaarden te schetsen binnen en buiten de provincie die door het voornemen beïnvloed kunnen worden. Ga in op de ligging, status van en doelen voor beschermde gebieden (Natura 2000-gebieden, beschermde natuurmonumenten, Wav-gebieden, gebieden die behoren tot de Ecologische Hoofdstructuur en Groenblauwe mantel). Geef aan of het plan naast mogelijke natuureffecten door stikstofdepositie ook andere natuureffecten kan hebben, zoals verdroging, schaalvergroting van percelen door het dempen van sloten of het verwijderen van singels, verstoring of andere vormen van aantasting van leefgebied van kwetsbare soorten.

[10] De zienswijze van onder meer de provincie Limburg wijst op provinciegrens-overschrijdende effecten.

6.2.1 Gebiedsbescherming

Natura 2000-gebieden

Indien het voornemen significante gevolgen kan hebben voor Natura 2000-gebieden dienen de gevolgen van tenminste het voorkeursalternatief in een passende beoordeling te worden beschreven. Dit kan gebeuren op een detailniveau dat past bij het plan. De passende beoordeling dient als duidelijk herkenbaar deel uit te maken van het plan-MER. Een samenvatting kan eventueel in het plan-MER zelf worden opgenomen. De Commissie adviseert daarbij niet alleen de vermestende effecten in beeld te brengen maar ook in te gaan op verdroging en versnippering.

Aan de hand van de 'Leidraad bepaling significantie' kan worden bekeken of er sprake is van significatie, met dien verstande dat de kritische depositiewaarden inmiddels geactualiseerd zijn.[11] De Commissie adviseert in de passende beoordeling duidelijk inzicht te geven in:

- de mate waarin habitattypen en leefgebieden van relevante soorten in Natura 2000-gebieden in de huidige situatie overbelast zijn, rekening houdend met de kritische depositiewaarden (KDW) en de achtergronddepositie. Ga ook in op de achtergronddepositie die, uitgaande van de natuurdoelen, maximaal aanvaardbaar wordt geacht;
- de veranderingen van depositie (kwantitatief) door het voornemen;
- de gevolgen daarvan voor relevante habitattypen en leefgebieden van soorten[12] die gevoelig zijn voor verzuring en vermesting. Ga daarbij in op de gevolgen om de vermindering van depositiewaarden geheel of gedeeltelijk te benutten als ontwikkelingsruimte voor veehouderijen;[13]
- de gevolgen van het voornemen voor de instandhoudingsdoelstellingen op de Natura 2000-gebieden in het beïnvloede gebied, zowel afzonderlijk alsook in combinatie (cumulatie) met andere plannen en projecten.

In de passende beoordeling kunnen maatregelen worden betrokken waarmee aantasting van natuurlijke kenmerken kan worden voorkomen. Naast de brongerichte en effectgerichte maatregelen, zonering en saldering denkt de Commissie aan de 'herstelstrategieën'. Dit zijn de maatregelen (bijvoorbeeld hydrologische maatregelen) waarmee de provincie het voortouw neemt om de Natura 2000-gebieden in een betere conditie te krijgen.[14]

Beschermde natuurmonumenten

De Commissie adviseert in het plan-MER inzicht te geven in de gevolgen voor de beschermde waarden in de Beschermde natuurmonumenten (voor zover geen Natura 2000-gebieden).

---

[11] Van Dobben *et al.* 2012. Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en leefgebieden van Natura 2000. Alterra-rapport 2397.

[12] Zie ook Broekmeijer *et al.* 2012. Effecten van stikstof op vogelsoorten van Vogelrichtlijngebieden in Noord-Brabant. Alterra-rapport 2359.

[13] Zie ook de zienswijze van Werkgroep Behoud de Peel en de zienswijze van de Brabantse Milieufederatie.

[14] Zie op dit punt ook de zienswijze van Werkgroep de Peel over herstelstrategieën.

Ecologische hoofdstructuur (EHS)

Stikstofdepositie beïnvloedt de kwaliteit van natuurgebieden in sterke mate. Dit geldt niet alleen voor natuur in Natura 2000-gebieden maar evenzeer voor de overige provinciale EHS. De Commissie adviseert in het plan-MER inzicht te geven in de gevolgen van het voornemen voor de wezenlijke kenmerken en waarden van het beheergebied van de EHS en de groen-blauwe mantel.[15]

6.2.2 Soortenbescherming

Gelet op het detailniveau van het plan-MER verwacht de Commissie niet dat het voornemen zich eenvoudig laat vertalen naar gevolgen voor de gunstige staat van instandhouding van beschermde soorten. De Commissie adviseert om kwalitatief en op hoofdlijnen (bijvoorbeeld per soortgroep) aan te geven of het voornemen gevolgen kan hebben voor beschermde soorten (bijvoorbeeld lichtemissies van open stallen voor vleermuizen) en welke maatregelen in het vervolgtraject genomen kunnen worden om ongewenste effecten op populaties te voorkomen.

6.3 Woon- en leefmilieu

De belangrijkste de effecten op de leefomgeving door het voornemen zijn naar mening van de Commissie:

- geur;
- luchtkwaliteit (fijn stof);
- geluid;
- gezondheid.

Mogelijk is verkeersveiligheid een punt van aandacht, afhankelijk van de toename van zwaar vrachtverkeer. Zeker wanneer dit een toename op smalle buitenwegen betekent kan dit voor kwetsbare verkeersdeelnemers (fietsers en voetgangers) gevolgen hebben.

6.3.1 Geur

De Commissie adviseert in het plan-MER inzicht te geven in de huidige en toekomstige situatie van geurbelasting, het aantal geurbelaste gevoelige bestemmingen en de mate van geurhinder. Geef aan welke milieugebruiksruimte er aanwezig is voor geurbelasting voor de verschillende gebiedscategorieën of deelgebieden. Beschrijf eveneens de locaties en omvang van overbelaste situaties in de huidige en de toekomstige situatie. Maak daarbij gebruik van kaarten met de huidige en toekomstige geurniveaus zodat duidelijk wordt waar en voor hoeveel gevoelige bestemmingen er een toe- of afname te verwachten is.

[15] De groenblauwe mantel bestaat overwegend uit grondgebonden agrarisch gebied, met belangrijke nevenfuncties voor natuur, water en (niet-bezoekersintensieve) recreatie. De groenblauwe mantel ondersteunt het beleid van de groenblauwe kern, maar heeft óók eigenstandige betekenis voor biodiversiteit, water en landschap.

6.3.2 Luchtkwaliteit

Om de alternatieven onderling en met de referentiesituatie te kunnen vergelijken is het noodzakelijk om de mogelijke effecten op de luchtconcentraties van fijn stof te beschrijven. De Commissie adviseert in het plan-MER na te gaan of er bij locaties met een (dreigende) overschrijding van de grenswaarden een toe- of afname van concentraties te verwachten is en hoeveel gevoelige bestemmingen belast zijn. Ga hierbij ook specifiek in op de situatie in de gemeenten Asten en Deurne. In deze gebieden is uitbreiding alleen mogelijk als kan worden aangetoond, dat aan de grenswaarden kan worden voldaan, er geen sprake van verslechtering is en het project past in het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL).[16]

Beschrijf de overige locaties waar een (forse) toe- of afname van concentraties te verwachten is, omdat ook onder grenswaarden gezondheidseffecten kunnen optreden. Hiervoor volstaat semi-kwantitatieve of kwalitatieve informatie als hiermee verschillen tussen alternatieven voldoende duidelijk gemaakt kunnen worden. Maak zoveel mogelijk gebruik van kaarten met huidige en toekomstige fijn stof niveaus, zodat duidelijk wordt waar en (globaal) voor hoeveel gevoelige bestemmingen er een toe- of afname te verwachten is.

6.3.3 Geluid

De geluidbelasting door veehouderijen (bijvoorbeeld als gevolg van ventilatie) is zeker belangrijk, maar op het niveau van de structuurvisie moeilijk te kwantificeren. Alleen de toename van verkeer/transportbewegingen is kwantitatief te schatten en in contouren uit te drukken. De Commissie adviseert om kwalitatief inzichtelijk te maken in hoeverre de alternatieven kunnen leiden tot een toe- of afname van geluid en of er potentiële knelpunten zijn in de huidige situatie of kunnen ontstaan door het voornemen.

6.3.4 Gezondheid[17]

De Commissie adviseert in het plan-MER in te gaan op de gezondheid in de provincie (en voor zover relevant ook daarbuiten) en de mogelijke (cumulatieve) effecten van geur, fijn stof en geluid door de alternatieven hierop. Ga daarnaast in op de mogelijke gezondheidseffecten van endotoxinen in het gebied. Beschrijf de risico's met betrekking tot zoönosen[18], zoals Q-koorts, MRSA en vogelgriep. Betrek hierbij het recente advies van de Gezondheidsraad.[19] Voor de blootstelling aan geur, fijn stof, endotoxinen en de risico's met betrekking tot zoönosen is de afstand tussen veehouderijen en gevoelige bestemmingen van betekenis.

---

[16] Regeling van de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu van 18 maart 2013, nr. IenM/BSK-2013/50098, tot wijziging van de Regeling niet in betekenende mate bijdragen (luchtkwaliteitseisen), dit betreft de aanwijzing van gebieden en categorieën van gevallen waarin NIBM niet van toepassing is.

[17] Ook in de zienswijzen komen diverse aandachtspunten ten aanzien van gezondheid aan de orde, waaronder het voorzorgsbeginsel.

[18] Een zoönose is een ziekte die kan worden overgedragen van dieren op mensen.

[19] Betrek het rapport van het IRAS, NIVEL en RIVM over mogelijke effecten van intensieve veehouderij op de gezondheid van omwonenden (2011) en het rapport van het RIVM over de infectierisico's van de veehouderijen voor omwonenden (http://www.rivm.nl/Bibliotheek/Wetenschappelijk/Rapporten/2012/juli/Infectierisico_s_van_de_veehouderij_voor_omwonenden).

In de denklijn wordt aangegeven, dat ingezet gaat worden op de verplaatsing van geiten- en schapenhouderijen uit de bebouwde kom of kernranden en vergroting van de afstanden tot burgerbewoning. In de Notitie R&D is aangegeven, dat in het plan-MER de effecten worden beschreven van de beleidsopties van het beleidsmatig invoeren van minimumafstanden tussen veehouderijen en woonkernen en het sturen op voldoende afstand tussen veehouderijen en geurgevoelige objecten.

De Commissie adviseert in het plan-MER de locaties van veehouderijen en de afstand tot woonkernen en de effecten hierop van de alternatieven kwalitatief te beschrijven en hierbij zoveel mogelijk onderscheid te maken in diercategorie en deelgebied. Dit geeft inzicht in de huidige en de te verwachten situatie en waar (in welk gebied) knelpunten te verwachten zijn.

Maak in het plan-MER inzichtelijk hoe het in de Notitie R&D genoemde beoordelingscriterium voor gezondheid 'De invloed op kans op calamiteiten/ziektenuitbraken voor mensen' geoperationaliseerd kan worden. Geef daarbij inzicht in of het gaat om bedrijfsvoering, stalconcept of ook om afstandsvereisten.

Ga ook in op de mogelijke maatregelen die getroffen kunnen worden om de risico's voor de omgeving zoveel mogelijk te beperken.[20]

6.4 Landschap en cultuurhistorie

De Commissie adviseert om in het plan-MER de aanwezige landschappelijke, cultuurhistorische en archeologische waarden te beschrijven. Gebruik hiervoor ook informatie van gemeentelijke landschapsontwikkelingsplannen en -visies. De provincie kent zeer verschillende deelgebieden (zoals ook in de zienswijze van Werkgroep Behoud de Peel wordt aangehaald). Geef in het plan-MER een waardering van de karakteristieke elementen. Ga niet alleen in op de afzonderlijke cultuurhistorische en landschappelijke waarden, maar ook op de samenhang tussen deze waarden binnen het plangebied. De Commissie adviseert inzicht te geven in de ligging van waarden met behulp van kaartmateriaal. Geef vervolgens in het plan-MER op hoofdlijnen aan welke gevolgen de structuurvisie op deze waarden kan hebben. Ga ook in op mogelijkheden voor mitigerende maatregelen.

6.5 Bodem en water

Gelet op het detailniveau van het plan-MER verwacht de Commissie niet dat het voornemen zich eenvoudig laat vertalen naar gevolgen voor bodem en water. Geef in het plan-MER in ieder geval aan welke gebieden bekend zijn als bodembeschermingsgebied, grondwaterbeschermingsgebied, hydrologisch aandachtsgebied en verdroogd gebied en welke gevolgen de status van deze gebieden heeft voor de planonderdelen en vice versa.

---

[20] De GGD West Brabant heeft een informatieblad intensieve veehouderij en gezondheid samengesteld. Hier gaat de GGD in op mogelijke risico's met betrekking tot de huidige veehouderij en schaalvergroting en hoe deze risico's geminimaliseerd kunnen worden (http://www.ggdkennisnet.nl/thema/zoonosen/dossiers/135).

Beschrijf in het plan-MER op hoofdlijnen de mogelijke effecten van de structuurvisie op bovengenoemde aspecten en betrek daarbij in ieder geval ook de effecten van mestverwerking.[21]

Ga daarnaast in op de volgende vragen:

- Op welke plekken in de provincie zijn er knelpunten nu of in de toekomst ten aanzien van de waterkwaliteit (Kaderrichtlijn Water) en/of waterkwantiteit (waterberging)?
- Hoe verhoudt het voornemen zich tot de waterplannen van de provincie en waterschappen en de maatregelen die daarin zijn voorzien (bijvoorbeeld ten aanzien van het herstel van de waterkwaliteit en met name ook de aanwijzingen van waterbergingsgebieden)?

6.6 Klimaat

De Commissie adviseert om de onderlinge relatie tussen het voornemen en klimaatverandering te beschrijven. Geef daartoe op hoofdlijnen inzicht in:

- de emissies van broeikasgassen[22] (of de reductie daarvan door (innovatieve) technieken);
- de mogelijkheden voor functieschakeling (bijvoorbeeld de koppeling van veehouderij aan glastuinbouw waardoor restenergie-/warmte doorgegeven kan worden);
- de bijdrage die de structuurvisie kan leveren aan het realiseren van de nationale, provinciale, gemeentelijke en/of sectorale beleidsdoelstellingen of -streefwaarden voor broeikasgasemissiereducties.

Daarnaast kan klimaat(verandering) consequenties hebben voor te maken ruimtelijke keuzes.[23] Denk daarbij aan de mogelijke adaptatiemaatregelen die worden genomen om de gevolgen van klimaatverandering voor het voornemen te mitigeren, bijvoorbeeld functies als warmtekrachtkoppeling, warmte-koude opslag of zonne-energie.

---

[21] Zie ook de zienswijze van het Waterschap Aa en Maas die aandacht vraagt voor de effecten van mestbewerking en de Brabantse Milieufederatie die aandacht vraagt voor de Kader richtlijn water.

[22] De belangrijkste broeikasgasemissies vanuit de veehouderij bestaan uit lachgas (uit bemesting) en methaan (uit mestopslagen en koeienmagen).

[23] Zie hiervoor ook de klimaateffectatlas (http://klimaateffectatlas.wur.nl/bin/cmsclient.html).

7. Overige aspecten

7.1 Onzekerheden en evaluatieprogramma

Houd bij de vergelijking van de alternatieven en bij de toetsing van de alternatieven aan doelen en wettelijke grenswaarden expliciet rekening met de onzekerheden in effectbepalingen.[24] Geef daarvoor in het plan-MER inzicht in:

- de waarschijnlijkheid dat effecten optreden, d.w.z. het realiteitsgehalte van de verschillende effectscenario's (best-case en worst-case);
- het belang van de onzekerheden in effectbepalingen voor de significantie van verschillen tussen alternatieven, en daarmee voor de vergelijking van alternatieven;
- de monitoring van belangrijke waarden die beïnvloed kunnen worden.

Gezien de onzekerheid van de inhoud van de BZV-maatlat en de mate van doelbereik die met de BZV gerealiseerd kan worden, adviseert de Commissie de terugkoppeling van de effecten van de inzet van de BZV-maatlat met het beoogde doelbereik nader uit te werken. En daarbij aan te geven of en welke maatregelen (in of buiten de BZV-maatlat) achter de hand worden gehouden voor het geval gestelde doelen in de praktijk toch niet (op tijd) gehaald worden.

7.2 Vorm en presentatie

Bijzondere aandacht verdient de presentatie van de vergelijkende beoordeling van de alternatieven. Presenteer de vergelijking bij voorkeur met behulp van tabellen en figuren. En zorg voor recent, goed leesbaar kaartmateriaal is gebruikt, met duidelijke legenda. Zorg ervoor dat het plan-MER zo beknopt mogelijk is, onder andere door achtergrondgegevens niet in de hoofdtekst zelf te vermelden, maar in een bijlage op te nemen. Vergeet niet een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst op te nemen.

7.3 Samenvatting van het plan-MER

De samenvatting is het deel van het plan-MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers en het verdient daarom bijzondere aandacht. Het moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het plan-MER.

[24] Effectbepalingen voor de toekomst zijn inherent onzeker. Het zijn veelal de best mogelijke benaderingen op basis van in de praktijk ontwikkelde en getoetste modellen. De onzekerheden in de uitkomsten van modellen moeten wel worden onderkend. Schijnzekerheden leveren immers ondoelmatige keuzes en maatregelen op. Effecten kunnen in werkelijkheid meevallen, dan zijn te veel maatregelen getroffen. Effecten kunnen tegenvallen, dan zijn te weinig maatregelen genomen.

BIJLAGE 1: Projectgegevens reikwijdte en detailniveau MER

Initiatiefnemer: het college van Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Brabant

Bevoegd gezag: Provinciale Staten van de provincie Noord-Brabant

Besluit: vaststellen structuurvisie

Categorie Besluit m.e.r.: plan-m.e.r. vanwege kaderstelling voor categorie C14 en D14

Activiteit:
De provincie Noord-Brabant is bezig met een partiële herziening van de structuurvisie ruimtelijke ordening voor de veehouderij. De structuurvisie is kaderstellend voor latere m.e.r.-plichtige besluiten. Ook zijn er mogelijk significant negatieve gevolgen voor Natura 2000-gebieden en moet een passende beoordeling worden opgesteld. Daarom wordt bij deze herziening de m.e.r.-procedure doorlopen.

Bijzonderheden:
Het advies van de Commissie is in twee delen opgesplitst. Het eerste deel richt zich op de eerste fase van het plan-MER dat voor het eerstvolgende overlegmoment gereed zal zijn. In dit deel komt achtereenvolgens aan de orde; het gevolgde proces, de achtergrond van de herziening, ambities en doelen, brede verkenning van alternatieven en de Brabantse Zorgvuldigheidscore Veehouderij (BZV)-maatlat. In het tweede gedeelte wordt nader ingegaan op de inhoud van het plan-MER 2e fase: de uitwerking van het voorkeursalternatief en de effectbeschrijving.

Procedurele gegevens:
aankondiging start procedure: 6 februari 2013
ter inzage legging van de informatie over het voornemen: 7 februari t/m 7 maart 2013
adviesaanvraag bij de Commissie m.e.r.: 30 januari 2013
voorlopig advies reikwijdte en detailniveau Deel I uitgebracht: 20 maart 2013
advies reikwijdte en detailniveau Deel I en II uitgebracht: 1 mei 2013

Samenstelling van de werkgroep:
Per project stelt de Commissie een werkgroep samen bestaande uit enkele deskundigen, een voorzitter en een werkgroepsecretaris. Bij dit project bestaat de werkgroep uit:
Dr. F.A.A. Boons
Ir. M.H. Fast
Ir. N.G. Ketting (voorzitter)
Ir. C.T. Smit (werkgroepsecretaris)
Mr.dr. M.A.A. Soppe
Ing. R.L. Vogel
Drs. R.A.M. van Woerden

Werkwijze Commissie bij advies reikwijdte en detailniveau:
In dit advies geeft de Commissie aan welke onderwerpen naar haar mening behandeld dienen te worden in het plan-MER en met welke diepgang. De Commissie heeft de hierna genoemde informatie van het bevoegde gezag ontvangen. Deze informatie vormt het uitgangspunt van haar advies. Om zich goed op de hoogte te stellen van het plan heeft een startgesprek met de provincie plaatsgevonden op 1 maart 2013. Zie voor meer informatie over de werkwijze van de Commissie *www.commissiemer.nl* op de pagina *Commissie m.e.r.*

Betrokken documenten:
De Commissie heeft de volgende documenten betrokken bij haar advies:

- Notitie reikwijdte en detailniveau plan-MER Herziening Structuurvisie RO provincie Noord-Brabant, Arcadis, 24 januari 2013;
- Sturingsmogelijkheden omvang veestapel. Integrale samenvatting van "Regionaal De Hand aan de Kraan" en vervolgonderzoek Sturingsmogelijkheden, Arcadis, 29 november 2012;
- Statenvoorstel 16/13A, 18 februari 2013.

De Commissie heeft kennis genomen van 11 zienswijzen en adviezen, die zij tot en met 7 maart 2013 van het bevoegd gezag heeft ontvangen. Zij heeft deze, voor zover relevant voor m.e.r., in haar advies verwerkt.

Advies over reikwijdte en detailniveau van het milieueffectrapport Herziening Structuurvisie Ruimtelijke Ordening, transitie Veehouderij, provincie Noord-Brabant

ISBN: 978-90-421-3711-0

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Arthur van Schendelstraat 800 Utrecht
T 030 - 234 76 66
F 030 - 233 12 95
E mer@eia.nl
W www.commissiemer.nl

Colofon

PLANMER HERZIENING STRUCTUURVISIE RO TRANSITIE VEEHOUDERIJ
RESULTATEN CONSULTATIE OVER DE REIKWIJDTE EN HET DETAILNIVEAU VAN HET MILIEUEFFECTRAPPORT

OPDRACHTGEVER:

Provincie Noord-Brabant

STATUS:

Definitief

AUTEUR:

drs. H.P.T. Ullenbroeck

GECONTROLEERD DOOR:

drs. H.P.T. Ullenbroeck

VRIJGEGEVEN DOOR:

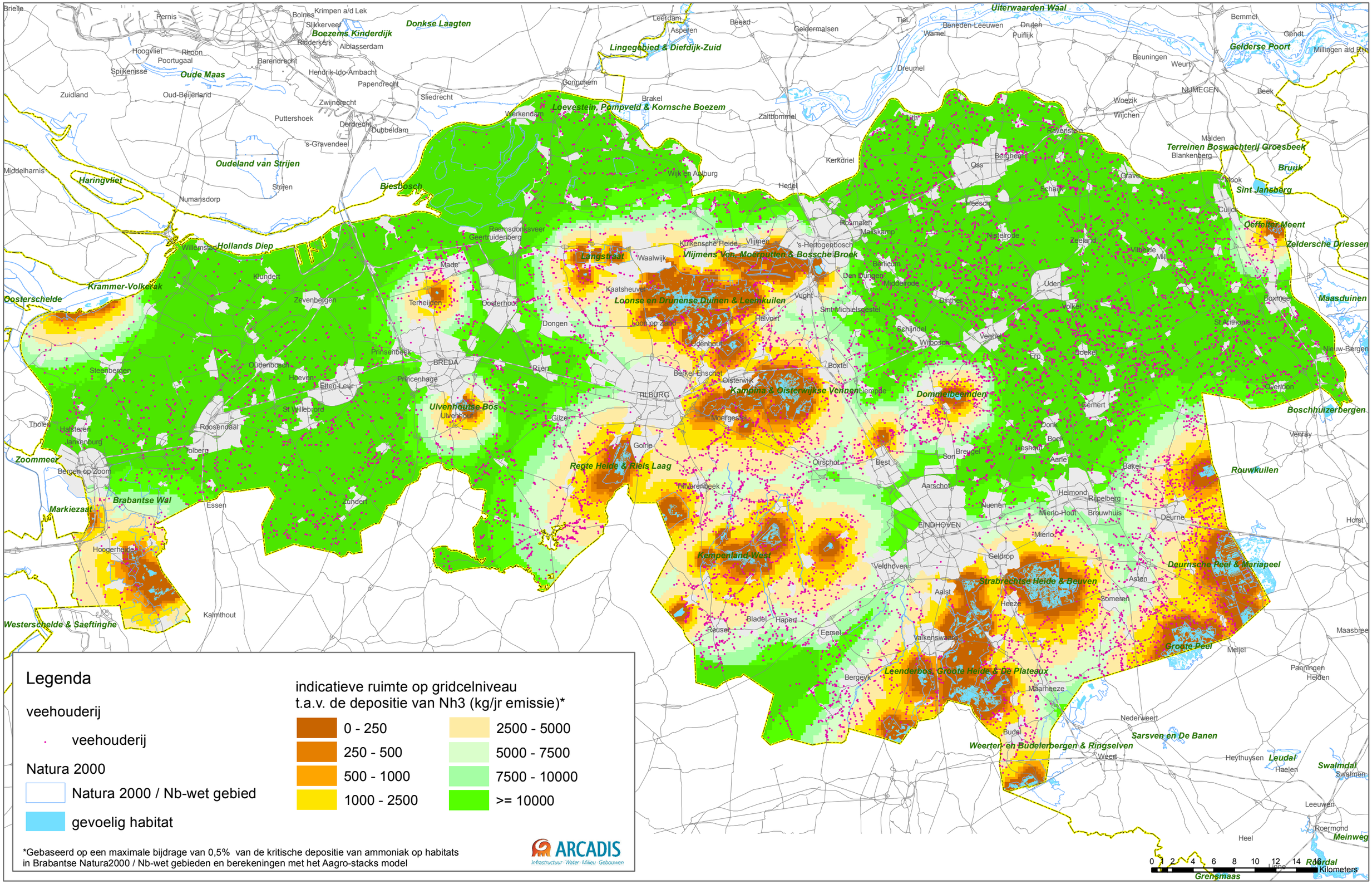
drs. H.P.T. Ullenbroeck

9 september 2013
077276565:A

ARCADIS NEDERLAND BV
Mercatorplein 1
Postbus 1018
5200 BA 's-Hertogenbosch
Tel 073 6809 211
Fax 073 6144 606
www.arcadis.nl
Handelsregister 09036504

Bijlage 2 Kaartenbijlage

Bijlage 2.1 Indicatie milieuruimte, depositie van ammoniak

Legenda

veehouderij

veehouderij

Natura 2000

Natura 2000 / Nb-wet gebied

gevoelig habitat

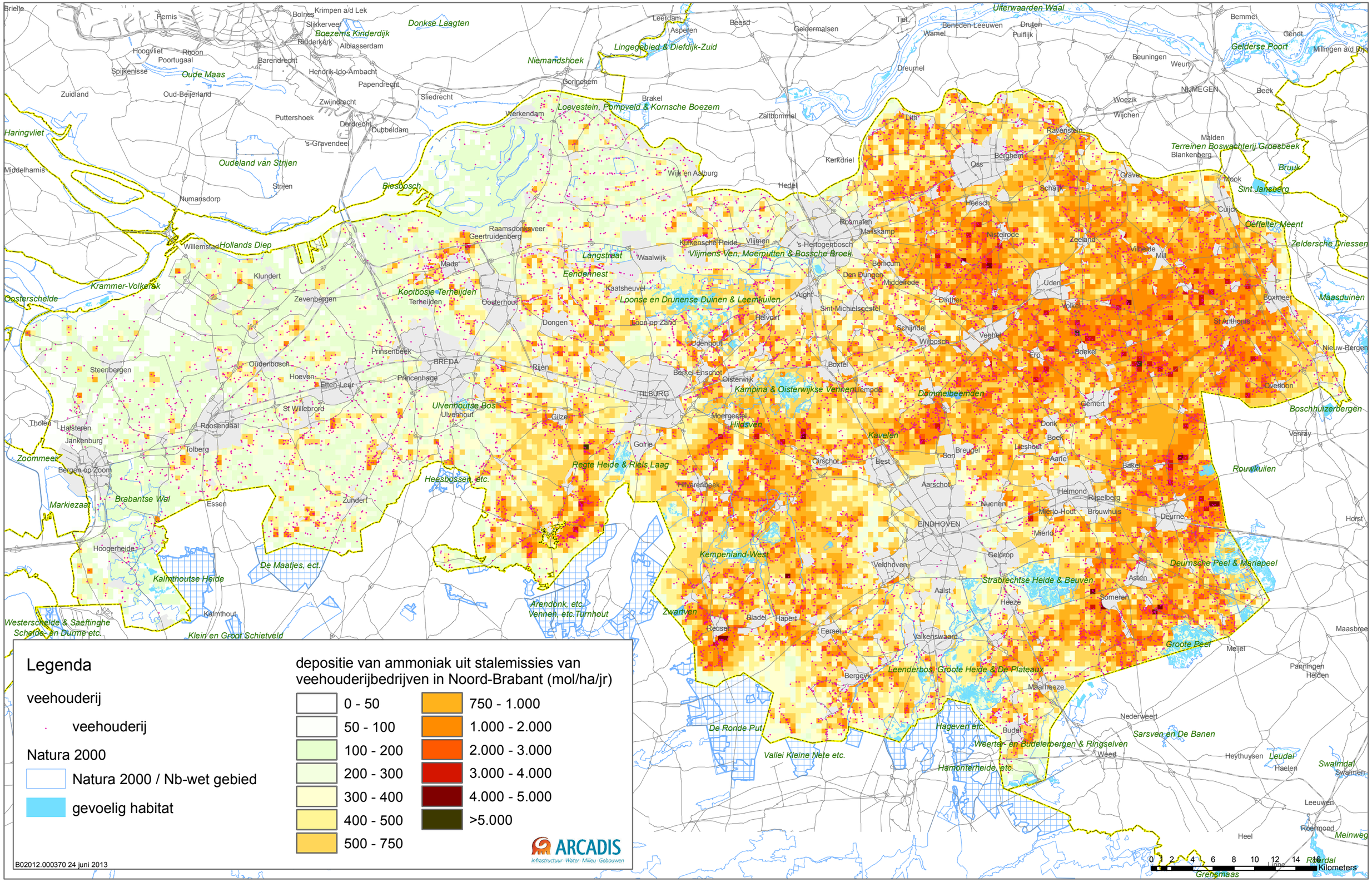
indicatieve ruimte op gridcelniveau
t.a.v. de depositie van Nh3 (kg/jr emissie)*

0 - 250	2500 - 5000
250 - 500	5000 - 7500
500 - 1000	7500 - 10000
1000 - 2500	>= 10000

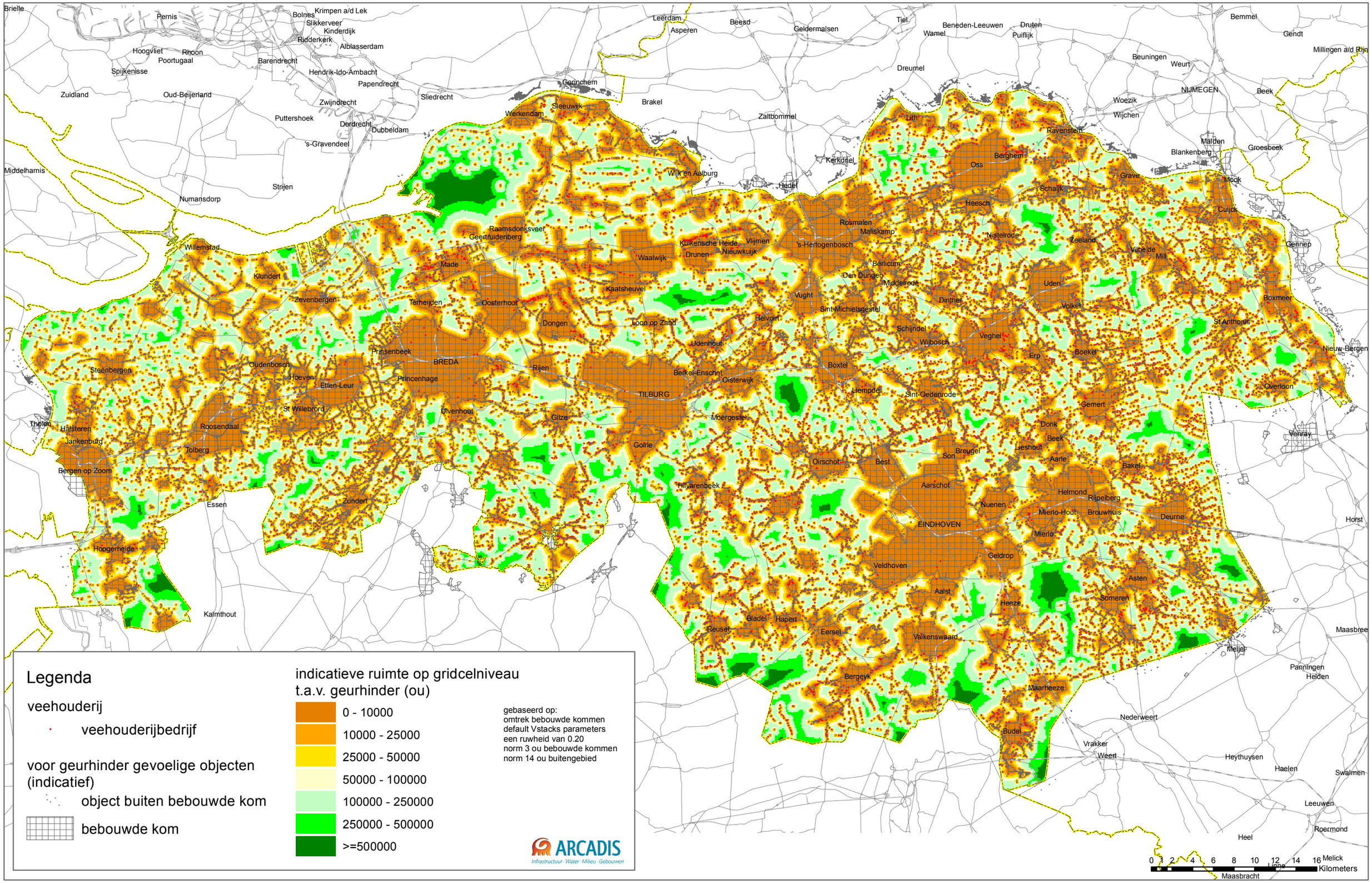
*Gebaseerd op een maximale bijdrage van 0,5% van de kritische depositie van ammoniak op habitats in Brabantse Natura2000 / Nb-wet gebieden en berekeningen met het Aagro-stacks model

ARCADIS
Infrastructuur · Water · Milieu · Gebouwen

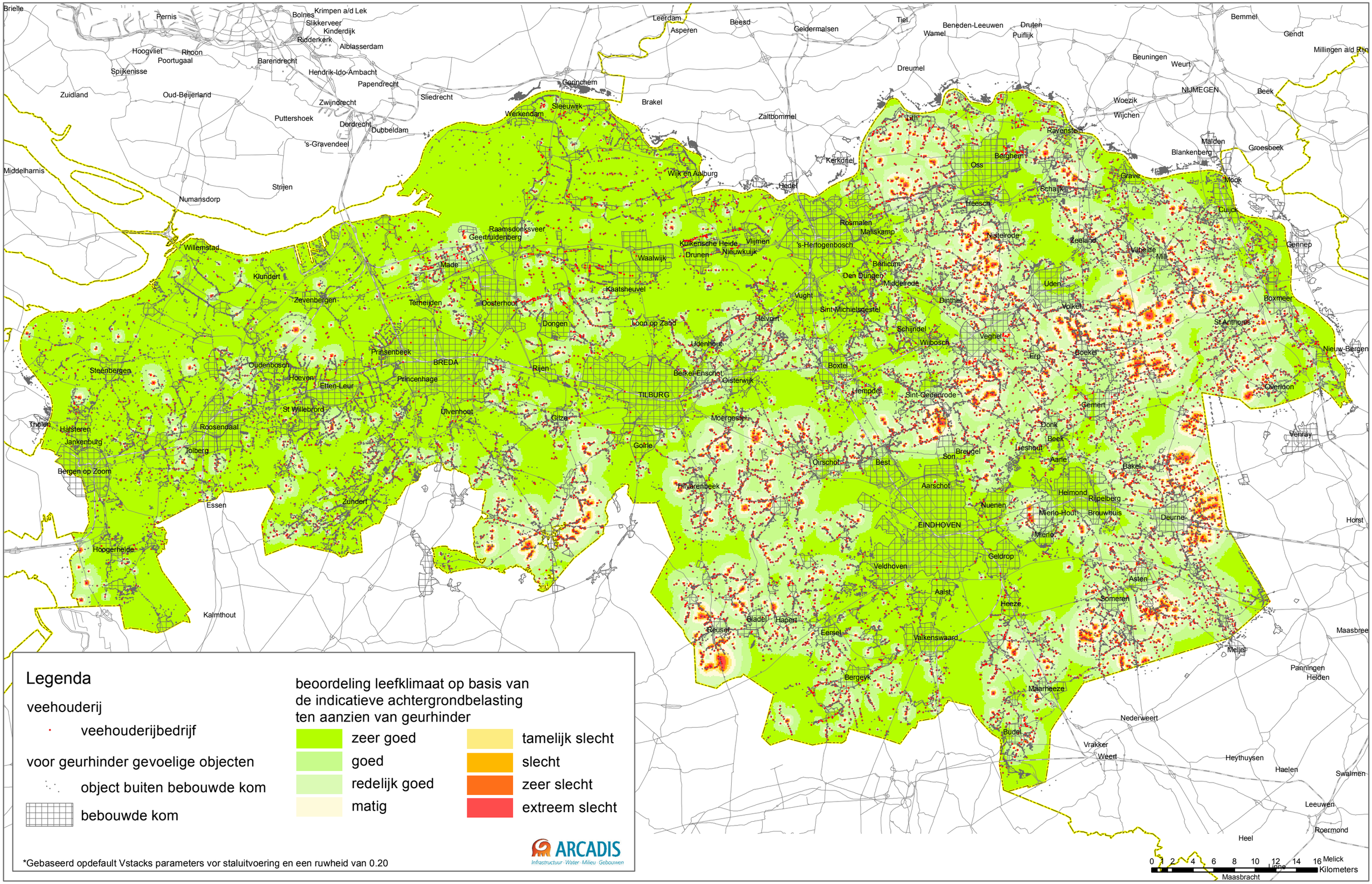
Bijlage 2.2 Cumulatieve depositie van ammoniak uit stallen van veehouderijen

Legenda
veehouderij
veehouderij
Natura 2000
Natura 2000 / Nb-wet gebied
gevoelig habitat
depositie van ammoniak uit stalemissies van veehouderijbedrijven in Noord-Brabant (mol/ha/jr)
0 - 50
50 - 100
100 - 200
200 - 300
300 - 400
400 - 500
500 - 750
750 - 1.000
1.000 - 2.000
2.000 - 3.000
3.000 - 4.000
4.000 - 5.000
>5.000
ARCADIS
Infrastructuur · Water · Milieu · Gebouwen
B02012.000370 24 juni 2013
0 1 2 4 6 8 10 12 14 16
Kilometers
Donkse Laagten
Boezems Kinderdijk
Oude Maas
Niemandshoek
Lingegebied & Diefdijk-Zuid
Uiterwaarden Waal
Gelderse Poort
Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem
Haringvliet
Oudeland van Strijen
Biesbosch
Hollands Diep
Terreinen Boswachterij Groesbeek
Bruuk
Sint Jansberg
Oeffelter Meent
Zeldersche Driessen
Maasduinen
Krammer-Volkerak
Oosterschelde
Langstraat
Eendennest
Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek
Kooibosje Terheijden
Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen
Ulvenhoutse Bos
Kampina & Oisterwijkse Vennen
Dommelbeemden
Boschhuizerbergen
Zoommeer
Markiezaat
Brabantse Wal
Regte Heide & Riels Laag
Heesbossen, etc.
Rouwkuilen
Kempenland-West
Deurnsche Peel & Mariapeel
Strabrechtse Heide & Beuven
Kalmthoutse Heide
De Maatjes, ect.
Arendonk, etc.
Vennen, etc.Turnhout
Zwartven
Groote Peel
Westerschelde & Saeftinghe
Scheldе- en Durme etc.
Klein en Groot Schietveld
Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux
De Ronde Put
Hageven etc.
Weerter- en Budelerbergen & Ringselven
Sarsven en De Banen
Vallei Kleine Nete etc.
Hamonterheide, etc.
Swalmdal
Meinweg
Grensmaas
Brielle
Pernis
Bolnes
Krimpen a/d Lek
Slikkerveer
Ridderkerk
Alblasserdam
Hoogvliet
Rhoon
Poortugaal
Barendrecht
Spijkenisse
Hendrik-Ido-Ambacht
Papendrecht
Zuidland
Oud-Beijerland
Zwijndrecht
Sliedrecht
Puttershoek
Dordrecht
Dubbeldam
's-Gravendeel
Middelharnis
Strijen
Numansdorp
Willemstad
Klundert
Zevenbergen
Made
Terheijden
Oosterhout
Dongen
Raamsdonksveer
Geertruidenberg
Waalwijk
Kaatsheuvel
Udenhout
Prinsenbeek
BREDA
Oudenbosch
Steenbergen
Hoeven
Etten-Leur
Princenhage
Rijen
TILBURG
Berkel-Enschot
Oisterwijk
Moergestel
Hilvarenbeek
Gilze
Goirle
St Willebrord
Roosendaal
Tholen
Halsteren
Jankenburg
Tolberg
Bergen op Zoom
Essen
Zundert
Hoogerheide
Kalmthout
Gorinchem
Werkendam
Brakel
Zaltbommel
Wijk en Aalburg
Hedel
Kerkdriel
Leerdam
Asperen
Beesd
Geldermalsen
Tiel
Beneden-Leeuwen
Wamel
Druten
Puiflijk
Dreumel
Lith
Ravenstein
Oss
Berghem
Grave
Schaijk
Heesch
Rosmalen
Maliskamp
Nistelrode
Zeeland
Vlijmen
's-Hertogenbosch
Klijkensche Heide
Berlicum
Den Dungen
Middelrode
Vught
Dinther
Sint-Michielsgestel
Helvoort
Loon op Zand
Schijndel
Wijbosch
Vechel
Uden
Volkel
Veghel
Erp
Boekel
Boxtel
Liempde
Gemert
Donk
Beek
Lieshout
Son
Breugel
Aarle
Bakel
Best
Oirschot
Aarschot
Helmond
Rijpelberg
Mierlo-Hout
Brouwhuis
Deurne
Mierlo
EINDHOVEN
Nuenen
Geldrop
Veldhoven
Aalst
Heeze
Asten
Someren
Bladel
Hapert
Reusel
Eersel
Valkenswaard
Bergeyk
Maarheeze
Budel
Weert
Nederweert
Heythuysen
Haelen
Leudal
Swalmen
Leeuwen
Roermond
Heel
Maasbree
Meijel
Panningen
Helden
Venray
Horst
Overloon
Boxmeer
St Anthonis
Nieuw-Bergen
Milligen a/d Rhe
Gendt
Bemmel
Beuningen
Weurt
NIJMEGEN
Beek
Woezik
Wijchen
Malden
Blankenberg
Mook
Cuijk
Wilhelmina Kanaal
Zuid-Willemsvaart
Maas
Rijn
Amer
Dommel
Aa of Weerijs
Zuid-Willemsvaart
Wilhelmina Kanaal
Rijn-Schelde Kanaal
Afwateringskanaal
Kanaal Wessem-Nederweert
Noordervaart
Kanaal Deurne-Zuid
Kanaal Bocholt-Herentals
Kanaal Dessel-Schoten
Kanaal Dessel-Turnhout-Schoten
Kanaal Bocholt-Herentals
Kanaal Dessel-Schoten
Kanaal Dessel-Turnhout-Schoten
Kanaal Wessem-Nederweert
Noordervaart
Kanaal Deurne-Zuid

Bijlage 2.3 Indicatie milieuruimte, geur

Legenda
veehouderij
veehouderijbedrijf
voor geurhinder gevoelige objecten (indicatief)
object buiten bebouwde kom
bebouwde kom
indicatieve ruimte op gridcelniveau t.a.v. geurhinder (ou)
0 - 10000
10000 - 25000
25000 - 50000
50000 - 100000
100000 - 250000
250000 - 500000
>=500000
gebaseerd op:
omtrek bebouwde kommen
default Vstacks parameters
een ruwheid van 0.20
norm 3 ou bebouwde kommen
norm 14 ou buitengebied
ARCADIS
Infrastructuur · Water · Milieu · Gebouwen
0 1 2 4 6 8 10 12 14 16
Kilometers
Brielle
Pernis
Bolnes
Krimpen a/d Lek
Slikkerveer
Kinderdijk
Ridderkerk
Alblasserdam
Hoogvliet
Rhoon
Poortugaal
Barendrecht
Spijkenisse
Hendrik-Ido-Ambacht
Papendrecht
Zuidland
Oud-Beijerland
Zwijndrecht
Sliedrecht
Puttershoek
Dordrecht
Dubbeldam
's-Gravendeel
Middelharnis
Strijen
Numansdorp
Leerdam
Asperen
Beesd
Geldermalsen
Tiel
Wamel
Beneden-Leeuwen
Druten
Puiflijk
Bemmel
Gendt
Millingen a/d Rijn
Beuningen
Weurt
Dreumel
Gorinchem
Brakel
Werkendam
Sleeuwijk
Zaltbommel
Woezik
NIJMEGEN
Beek
Wijchen
Lith
Ravenstein
Malden
Groesbeek
Blankenberg
Kerkdriel
Oss
Berghem
Wijk en Aalburg
Heusden
Grave
Mook
Schaijk
Heesch
Cuijk
Rosmalen
Maliskamp
's-Hertogenbosch
Nistelrode
Zeeland
Vinkeveld
Mill
Gennep
Raamsdonksveer
Geertruidenberg
Willemstad
Klundert
Made
Waalwijk
Kruiskensche Heide
Vlijmen
Nieuwkuijk
Drunen
Berlicum
Den Dungen
Middelrode
Uden
Kaatsheuvel
Zevenbergen
Terheijden
Oosterhout
Vught
Dinther
Volkel
Boxmeer
Sint-Michielsgestel
Helvoirt
Dongen
Loon op Zand
Schijndel
Veghel
St Anthonis
Udenhout
Wijbosch
Nieuw-Bergen
Prinsenbeek
BREDA
Oudenbosch
Steenbergen
Rijen
Boxtel
Erp
Boekel
Hoeven
Princenhage
Etten-Leur
Berkel-Enschot
Oisterwijk
TILBURG
Liempde
Sint-Oedenrode
Overloon
St Willebrord
Ulvenhout
Gilze
Moergestel
Gemert
Tholen
Halsteren
Jankenburg
Roosendaal
Tolberg
Bergen op Zoom
Goirle
Donk
Beek
Lieshout
Venray
Oirschot
Best
Son
Breugel
Aarle
Bakel
Hilvarenbeek
Aarschot
Helmond
Rijpelberg
Zundert
Essen
Nuenen
Mierlo-Hout
Brouwhuis
Deurne
Horst
EINDHOVEN
Mierlo
Hoogerheide
Geldrop
Veldhoven
Asten
Aalst
Someren
Heeze
Kalmthout
Bladel
Hapert
Reusel
Eersel
Valkenswaard
Maasbree
Meijel
Panningen
Helden
Bergeyk
Maarheeze
Nederweert
Budel
Vrakker
Weert
Heythuysen
Haelen
Swalmen
Leeuwen
Roermond
Heel
Melick
Linne
Maasbracht

Bijlage 2.4 Cumulatieve geurbelasting uit stallen van veehouderijen

Legenda

veehouderij

- veehouderijbedrijf

voor geurhinder gevoelige objecten

- object buiten bebouwde kom
- bebouwde kom

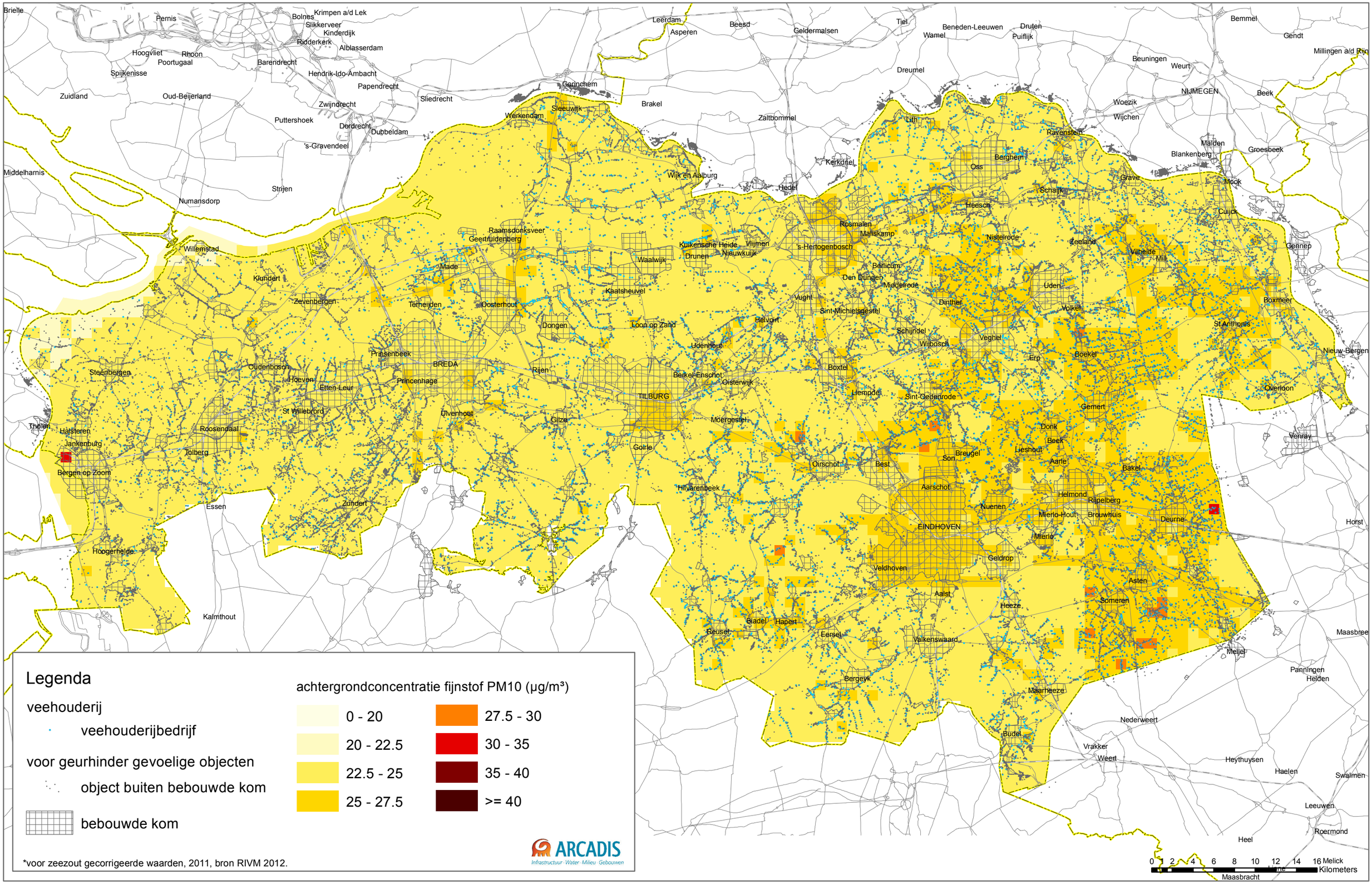
beoordeling leefklimaat op basis van de indicatieve achtergrondbelasting ten aanzien van geurhinder

- zeer goed
- goed
- redelijk goed
- matig
- tamelijk slecht
- slecht
- zeer slecht
- extreem slecht

*Gebaseerd opdefault Vstacks parameters vor staluitvoering en een ruwheid van 0.20

ARCADIS
Infrastructuur · Water · Milieu · Gebouwen

Bijlage 2.5 Achtergrondbelasting fijn stof

Legenda

achtergrondconcentratie fijnstof PM10 (µg/m³)

0 - 20	27.5 - 30
20 - 22.5	30 - 35
22.5 - 25	35 - 40
25 - 27.5	>= 40

veehouderij

veehouderijbedrijf

voor geurhinder gevoelige objecten

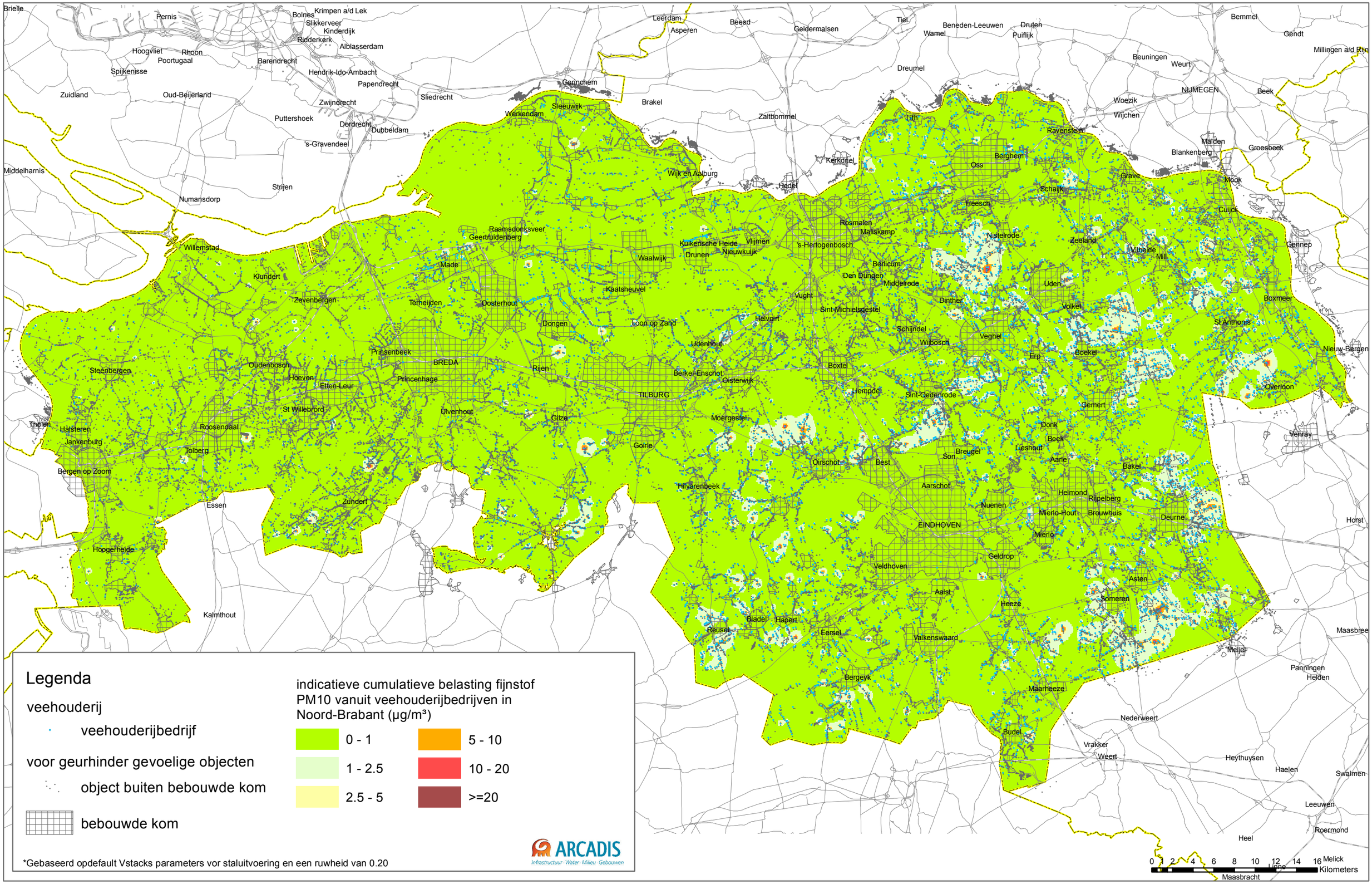
object buiten bebouwde kom

bebouwde kom

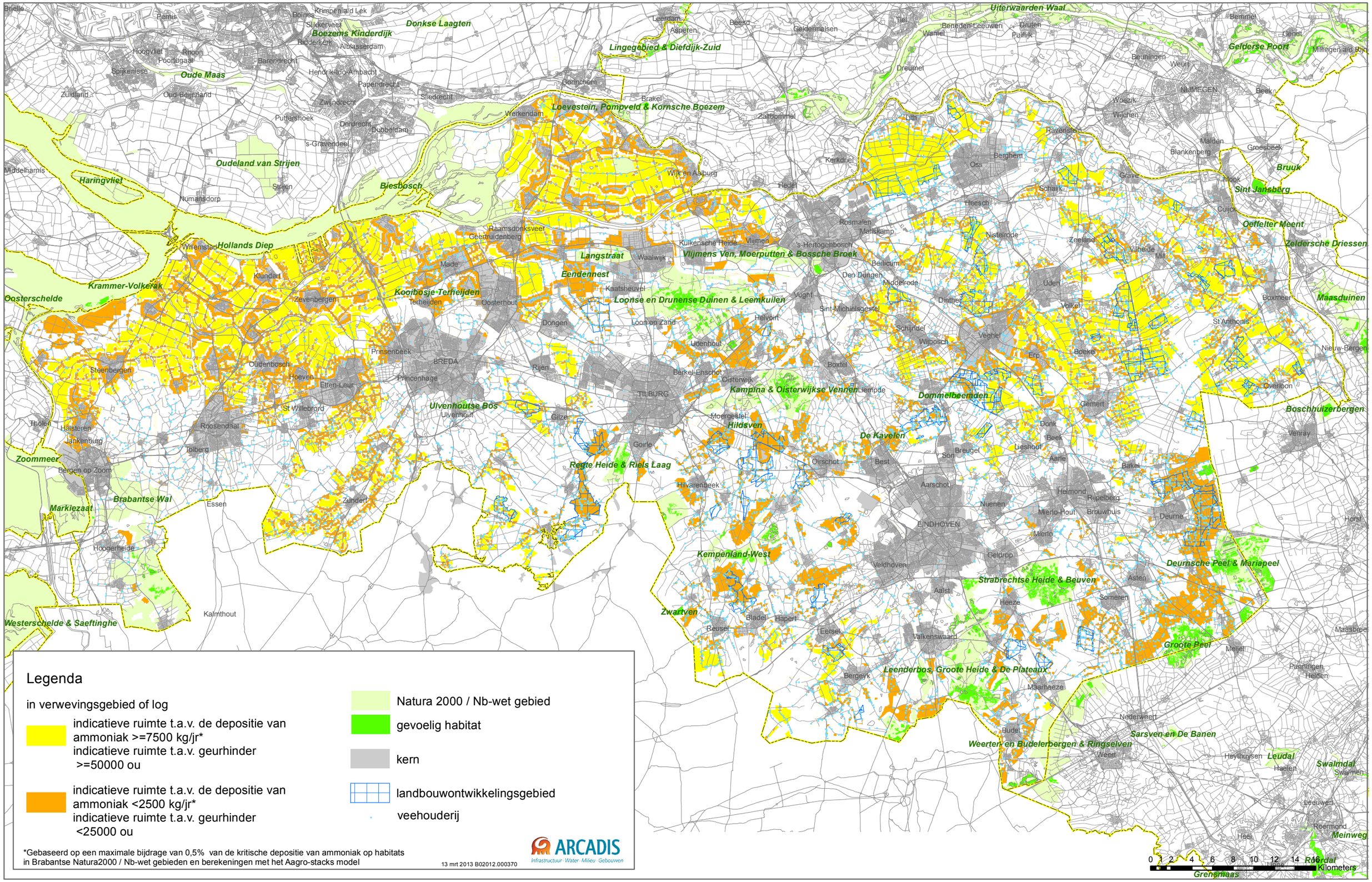
*voor zeezout gecorrigeerde waarden, 2011, bron RIVM 2012.

ARCADIS
Infrastructuur · Water · Milieu · Gebouwen

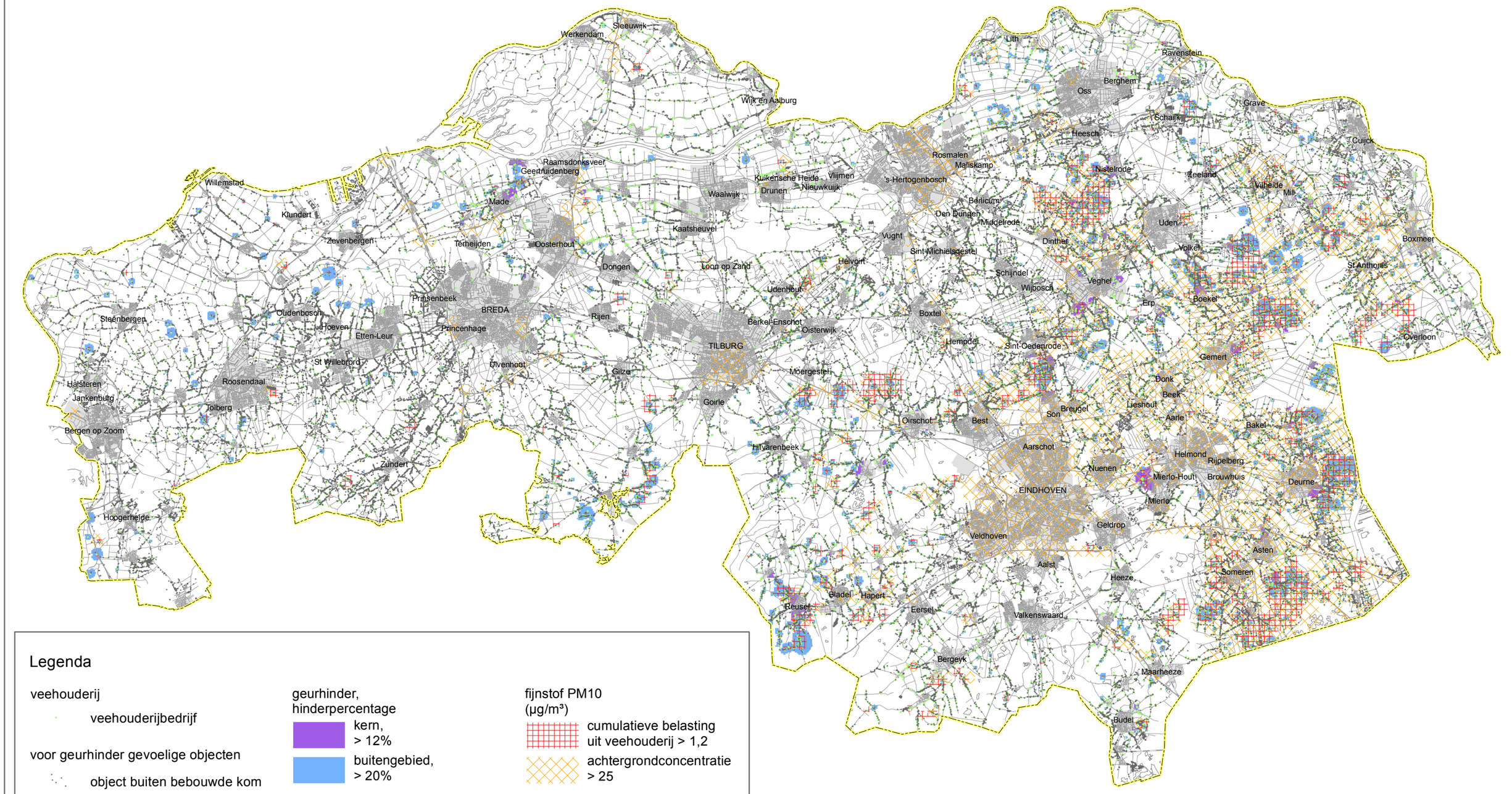
Bijlage 2.6 Concentratie fijn stof uit stallen van veehouderijen

Brielle
Pernis
Bolnes
Krimpen a/d Lek
Slikkerveer
Kinderdijk
Ridderkerk
Alblasserdam
Hoogvliet
Rhoon
Poortugaal
Barendrecht
Spijkenisse
Hendrik-Ido-Ambacht
Papendrecht
Zuidland
Oud-Beijerland
Zwijndrecht
Sliedrecht
Puttershoek
Dordrecht
Dubbeldam
's-Gravendeel
Middelharnis
Strijen
Numansdorp
Willemstad
Klundert
Zevenbergen
Made
Terheijden
Oosterhout
Raamsdonksveer
Geertruidenberg
Waalwijk
Kaatsheuvel
Dongen
Loon op Zand
Udenhout
Prinsenbeek
BREDA
Oudenbosch
Steenbergen
Hoeven
Princenhage
Rijen
Etten-Leur
St Willebrord
Ulvenhout
TILBURG
Gilze
Goirle
Thelen
Halsteren
Jankenburg
Roosendaal
Tolberg
Bergen op Zoom
Essen
Zundert
Hoogerheide
Kalmthout
Gorinchem
Sleeuwijk
Werkendam
Brakel
Zaltbommel
Leerdam
Asperen
Beesd
Geldermalsen
Tiel
Wamel
Beneden-Leeuwen
Druten
Puiflijk
Dreumel
Lith
Wijk en Aalburg
Kerkdriel
Heusden
Drunen
Kuikensche Heide
Vlijmen
Nieuwkuijk
's-Hertogenbosch
Rosmalen
Maliskamp
Berlicum
Den Dungen
Middelrode
Vught
Sint-Michielsgestel
Helvoirt
Udenhout
Berkel-Enschot
Oisterwijk
Boxtel
Liempde
Sint-Oedenrode
Schijndel
Wijbosch
Veghel
Erp
Dinther
Uden
Volkel
Oirschot
Best
Aarschot
Hilvarenbeek
Moergestel
Goirle
Son
Breugel
Lieshout
Donk
Beek
Aarle
Bakel
Helmond
Ripelberg
Nuenen
Mierlo-Hout
Brouwhuis
Deurne
Mierlo
EINDHOVEN
Geldrop
Veldhoven
Aalst
Heeze
Asten
Someren
Bladel
Hapert
Reusel
Eersel
Valkenswaard
Bergeyk
Maarheeze
Budel
Nederweert
Vrakker
Weert
Heythuysen
Haelen
Swalmen
Leeuwen
Roermond
Heel
Maasbracht
Melick
Linne
Nistelrode
Zeeland
Vilheide
Mill
Gennep
Boxmeer
St Anthonis
Nieuw-Bergen
Overloon
Gemert
Venray
Horst
Maasbree
Meijel
Panningen
Helden
Ravenstein
Oss
Berghem
Grave
Schaijk
Heesch
Cuijck
Mook
Malden
Blankenbergh
Groesbeek
NIJMEGEN
Beek
Woezik
Wijchen
Beuningen
Weurt
Bemmel
Gendt
Millingen a/d Rijn
Wamel
Puiflijk
Zeddam
Didam
Doetinchem
Wehl
Vorden
Lochem
Gorssel
Epe
Ermelo
Harderwijk
Hattem
Heerde
Elburg
Oldebroek
Nunspeet
Putten
Barneveld
Voorthuizen
Zeewolde
Almere
Lelystad
Dronten
Biddinghuizen
Kraggenburg
Emmeloord
Urk
Ens
Kampen
Zwolle
Hasselt
Genemuiden
Staphorst
Rouveen
Rheden
Dieren
Velp
Arnhem
Oosterbeek
Wageningen
Ede
Bennekom
Veenendaal
Rhenen
Amerongen
Driebergen-Rijsenburg
Zeist
Soest
Baarn
Bunschoten
Spakenburg
Amersfoort
Leusden
Hoevelaken
Nijkerk
Putten
Ermelo
Harderwijk
Hattem
Heerde
Elburg
Oldebroek
Nunspeet
Barneveld
Voorthuizen
Zeewolde
Almere
Lelystad
Dronten
Biddinghuizen
Kraggenburg
Emmeloord
Urk
Ens
Kampen
Zwolle
Hasselt
Genemuiden
Staphorst
Rouveen
Legenda
veehouderij
veehouderijbedrijf
voor geurhinder gevoelige objecten
object buiten bebouwde kom
bebouwde kom
indicatieve cumulatieve belasting fijnstof PM10 vanuit veehouderijbedrijven in Noord-Brabant (µg/m³)
0 - 1
1 - 2.5
2.5 - 5
5 - 10
10 - 20
>=20
*Gebaseerd opdefault Vstacks parameters vor staluitvoering en een ruwheid van 0.20
ARCADIS
Infrastructuur · Water · Milieu · Gebouwen
0 1 2 4 6 8 10 12 14 16
Kilometers

Bijlage 2.7 Indicatie milieuruimte geur en ammoniak, gecombineerd

Brielle
Parnis
Krimpen a/d Lek
Bolnes
Slikkerveer
Boezems Kinderdijk
Donkse Laagten
Ridderkerk
Alblasserdam
Hoogvliet
Rhoon
Poortugaal
Barendrecht
Spijkenisse
Oude Maas
Hendrik-Ido-Ambacht
Papendrecht
Zuidland
Oud-Beijerland
Zwijndrecht
Sliedrecht
Puttershoek
Dordrecht
Dubbeldam
s-Gravendeel
Oudeland van Strijen
Middelharnis
Haringvliet
Strijen
Biesbosch
Numansdorp
Willemstad
Hollands Diep
Krammer-Volkerak
Oosterschelde
Klundert
Zevenbergen
Steenbergen
Oudenbosch
Hoeven
Etten-Leur
Prinsenbeek
BREDA
Princenhage
Rijen
Tholen
Halsteren
Jankenburg
Roosendaal
Tolberg
Zoommeer
Bergen op Zoom
St Willebrord
Ulvenhoutse Bos
Ulvenhout
Gilze
TILBURG
Goirle
Regte Heide & Riels Laag
Brabantse Wal
Markiezaat
Essen
Zundert
Hoogerheide
Kalmthout
Westerschelde & Saeftinghe
Leerdam
Asperen
Beesd
Lingegebied & Diefdijk-Zuid
Gorinchem
Brakel
Werkendam
Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem
Zaltbommel
Wijk en Aalburg
Heusden
Raamsdonksveer
Geertruidenberg
Kaatsheuvel
Langstraat
Waalwijk
Eendennest
Made
Koolbosje-Terheijden
Terheijden
Oosterhout
Dongen
Loon op Zand
Udenhout
Berkel-Enschot
Oisterwijk
Kampina & Oisterwijkse Vennen
Liempde
Moergestel
Hildsven
Hilvarenbeek
Kempenland-West
Zwartven
Reusel
Bladel
Hapert
Eersel
Valkenswaard
Veldhoven
Aalst
Heeze
Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux
Bergeyk
Maarheeze
Budel
Weerter en Budelerbergen & Ringselven
Weert
Nederweert
Sarsven en De Banen
Heythuysen
Leudal
Haelen
Swalmdal
Swalmen
Roermond
Meinweg
Grensmaas
Maasbree
Meijel
Panningen
Helden
Groote Peel
Deurnsche Peel & Mariapeel
Asten
Someren
Strabrechtse Heide & Beuven
Nuenen
Son
Breugel
Best
Aarschot
Oirschot
Eindhoven
Helmond
Rijpelberg
Brouwhuis
Mierlo-Hout
Mierlo
Deurne
Gemert
Bakel
Beek
Aarle
Liesholt
Venray
Overloon
Boschhuizerbergen
Boxtel
Erp
Boekel
Veghel
Schijndel
Wilbosch
Sint-Michielsgestel
Vught
's-Hertogenbosch
Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek
Vlijmen
Kruiskensche Heide
Rosmalen
Maliskamp
Berlicum
Den Dungen
Middelrode
Dinther
Uden
Volkel
Oss
Berghem
Kerkdriel
Heesch
Nistelrode
Zeeland
Vinkel
Mill
Schaijk
Grave
Cuijk
Nijmegen
Beek
Beuningen
Weurt
Druten
Puiflijk
Wamel
Beneden-Leeuwen
Tiel
Dreumel
Uiterwaarden Waal
Bemmel
Gendt
Millingen a/d Rijn
Gelderse Poort
Ravenstein
Woezik
Wijchen
Malden
Blankenberg
Groesbeek
Nijmegen
Bruuk
Sint Jansberg
Ooijpolder
Zeldersche Driessen
Maasduinen
Boxmeer
St Anthonis
Nieuw-Bergen
Oeffelter Meent
Geldrop
Veldhoven
Eindhoven
Valkenswaard
Aalst
Heeze
Asten
Someren
Deurne
Helmond
Mierlo
Aarschot
Best
Son
Breugel
Nuenen
Gemert
Bakel
Beek
Aarle
Liesholt
Venray
Overloon
Boxtel
Erp
Boekel
Veghel
Schijndel
Wilbosch
Sint-Michielsgestel
Vught
's-Hertogenbosch
Vlijmen
Kruiskensche Heide
Rosmalen
Maliskamp
Berlicum
Den Dungen
Middelrode
Dinther
Uden
Volkel
Oss
Berghem
Kerkdriel
Heesch
Nistelrode
Zeeland
Vinkel
Mill
Schaijk
Grave
Cuijk
Nijmegen
Beek
Beuningen
Weurt
Druten
Puiflijk
Wamel
Beneden-Leeuwen
Tiel
Dreumel
Uiterwaarden Waal
Bemmel
Gendt
Millingen a/d Rijn
Gelderse Poort
Ravenstein
Woezik
Wijchen
Malden
Blankenberg
Groesbeek
Bruuk
Sint Jansberg
Ooijpolder
Zeldersche Driessen
Maasduinen
Boxmeer
St Anthonis
Nieuw-Bergen
Oeffelter Meent
Legenda
in verwevingsgebied of log
indicatieve ruimte t.a.v. de depositie van ammoniak >=7500 kg/jr*
indicatieve ruimte t.a.v. geurhinder >=50000 ou
indicatieve ruimte t.a.v. de depositie van ammoniak <2500 kg/jr*
indicatieve ruimte t.a.v. geurhinder <25000 ou
Natura 2000 / Nb-wet gebied
gevoelig habitat
kern
landbouwontwikkelingsgebied
veehouderij
*Gebaseerd op een maximale bijdrage van 0,5% van de kritische depositie van ammoniak op habitats in Brabantse Natura2000 / Nb-wet gebieden en berekeningen met het Aagro-stacks model
13 mrt 2013 B02012.000370
ARCADIS
Infrastructuur · Water · Milieu · Gebouwen
0 1 2 4 6 8 10 12 14
Kilometers

Bijlage 2.8 Milieubelasting geur en fijn stof, gecombineerd

Werkendam
Sleeuwijk
Wijk en Aalburg
Willemstad
Raamsdonksveer
Geertruidenberg
Klundert
Made
Waalwijk
Kaatsheuvel
Drunen
Kuikensche Heide
Vlijmen
Nieuwkuijk
's-Hertogenbosch
Rosmalen
Maliskamp
Lith
Ravenstein
Berghem
Oss
Grave
Schaijk
Heesch
Cuijck
Nistelrode
Zeeland
Vinkeide
Mill
Berlicum
Den Dungen
Middelrode
Uden
Zevenbergen
Terheijden
Oosterhout
Vught
Sint-Michielsgestel
Dinther
Volkel
Boxmeer
St Anthonis
Helvoirt
Dongen
Loon op Zand
Schijndel
Veghel
Wijbosch
Udenhout
Prinsenbeek
BREDA
Oudenbosch
Steenbergen
Hoeven
Etten-Leur
Princenhage
Rijen
Berkel-Enschot
Oisterwijk
Boxtel
Erp
Boekel
Overloon
TILBURG
Liempde
Sint-Oedenrode
Gemert
St Willebrord
Udenhout
Gilze
Moergestel
Halsteren
Roosendaal
Jankenburg
Tolberg
Goirle
Donk
Beek
Lieshout
Breugel
Son
Oirschot
Best
Aarle
Bakel
Bergen op Zoom
Hilvarenbeek
Aarschot
Helmond
Rijpelberg
Nuenen
Mierlo-Hout
Brouwhuis
Deurne
Zundert
EINDHOVEN
Mierlo
Hoogerheide
Geldrop
Veldhoven
Asten
Someren
Aalst
Heeze
Gladel
Hapert
Reusel
Eersel
Valkenswaard
Bergeyk
Maarheeze
Budel
Legenda
veehouderij
veehouderijbedrijf
voor geurhinder gevoelige objecten
object buiten bebouwde kom
bebouwde kom
geurhinder, hinderpercentage
kern, > 12%
buitengebied, > 20%
fijnstof PM10 (µg/m³)
cumulatieve belasting uit veehouderij > 1,2
achtergrondconcentratie > 25
*Gebaseerd opdefault Vstacks parameters vor staluitvoering en een ruwheid van 0.20
29 mei 2013 B02012.000370
ARCADIS
Infrastructuur · Water · Milieu · Gebouwen
0 1 2 4 6 8 10 12 14 16
Kilometers

Bijlage 2.9 Verschilkaart depositie van ammoniak uit stalemissies: vigerend beleid trendmatig t.o.v. huidige situatie vergund

Verschil in depositie van ammoniak uit stalemissies

- vigerend beleid trendmatig t.o.v. de huidige situatie vergund

Legenda

veehouderij

veehouderij

Natura 2000

Natura 2000 / Nb-wet gebied

verschil in depositie van ammoniak uit stalemissies van veehouderijbedrijven in Noord-Brabant (mol/ha/jr)

< -2500	0 - 10
-2500 - -1000	10 - 100
-1000 - -500	100 - 250
-500 - -250	250 - 500
-250 - -100	500 - 1000
-100 - -10	1000 - 2500
-10 - -1	>= 2500
-1 - 0	

ARCADIS
Infrastructuur · Water · Milieu · Gebouwen

B02012.000370 24 juni 2013

0 1 2 4 6 8 10 12 14 16 Kilometers

Bijlage 2.10 Verschilkaart achtergrondbelasting geur: vigerend beleid trendmatig t.o.v. huidige situatie vergund

Verschil in indicatieve achtergrondbelasting t. a. v. geurhinder

- vigerend beleid trendmatig t.o.v. huidige situatie vergund

Legenda

veehouderij

- veehouderijbedrijf

voor geurhinder gevoelige objecten

- object buiten bebouwde kom
- bebouwde kom

verschil in indicatieve achtergrondbelasting t.a.v. geurhinder (ou)*

< -50	-2 - -1	3 - 5
-50 - -20	-1 - 0	5 - 10
-20 - -10	0	10 - 20
-10 - -5	0 - 1	20 - 50
-5 - -3	1 - 2	> 50
-3 - -2	2 - 3	

*Gebaseerd opdefault Vstacks parameters voor staluitvoering en een ruwheid van 0.20

ARCADIS
Infrastructuur · Water · Milieu · Gebouwen

B02012.000370 25 juni 2013

0 1 2 4 6 8 10 12 14 16 Kilometers

Bijlage 2.11 Verschilkaart achtergrondbelasting geur: extra sturing trendmatig t.o.v. vigerend beleid trendmatig

Verschil in indicatieve achtergrondbelasting t. a. v. geurhinder

- extra sturing trendmatig t.o.v. vigerend beleid trendmatig

Legenda

veehouderij

- veehouderijbedrijf

voor geurhinder gevoelige objecten

- object buiten bebouwde kom
- bebouwde kom

verschil in indicatieve achtergrondbelasting t.a.v. geurhinder (ou)*

< -50	-2 - -1	3 - 5
-50 - -20	-1 - 0	5 - 10
-20 - -10	0	10 - 20
-10 - -5	0 - 1	20 - 50
-5 - -3	1 - 2	> 50
-3 - -2	2 - 3	

*Gebaseerd opdefault Vstacks parameters voor staluitvoering en een ruwheid van 0.20

ARCADIS
Infrastructuur · Water · Milieu · Gebouwen

B02012.000370 25 juni 2013

0 1 2 4 6 8 10 12 14 16 Kilometers

Bijlage 2.12 Verschilkaart cumulatieve belasting fijn stof uit veehouderijen: vigerend beleid trendmatig t.o.v. huidige situatie vergund

Verschil in indicatieve cumulatieve belasting fijnstof PM10

- vigerend beleid trendmatig t.o.v. huidige situatie vergund

Legenda

veehouderij

veehouderijbedrijf

voor geurhinder gevoelige objecten

object buiten bebouwde kom

bebouwde kom

verschil in indicatieve cumulatieve belasting fijnstof PM10 vanuit veehouderijbedrijven in Noord-Brabant (µg/m³)

< -50	-2 - -1	3 - 5
-50 - -20	-1 - -0.25	5 - 10
-20 - -10	-0.25 - 0.25	10 - 20
-10 - -5	0.25 - 1	20 - 50
-5 - -3	1 - 2	> 50
-3 - -2	2 - 3	

*Gebaseerd opdefault Vstacks parameters voor staluitvoering en een ruwheid van 0.20

ARCADIS
Infrastructuur · Water · Milieu · Gebouwen

B02012.000370 25 juni 2013

0 1 2 4 6 8 10 12 14 16 Kilometers

Bijlage 2.13 Verschilkaart cumulatieve belasting fijn stof uit veehouderijen: extra sturing trendmatig t.o.v. vigerend beleid trendmatig.

Verschil in indicatieve cumulatieve belasting fijnstof PM10

- extra sturing trendmatig t.o.v. vigerend beleid trendmatig

Legenda

veehouderij

veehouderijbedrijf

voor geurhinder gevoelige objecten

object buiten bebouwde kom

bebouwde kom

verschil in indicatieve cumulatieve belasting fijnstof PM10 vanuit veehouderijbedrijven in Noord-Brabant (µg/m³)

< -50	-2 - -1	3 - 5
-50 - -20	-1 - -0.25	5 - 10
-20 - -10	-0.25 - 0.25	10 - 20
-10 - -5	0.25 - 1	20 - 50
-5 - -3	1 - 2	> 50
-3 - -2	2 - 3	

*Gebaseerd opdefault Vstacks parameters voor staluitvoering en een ruwheid van 0.20

ARCADIS
Infrastructuur · Water · Milieu · Gebouwen

B02012.000370 25 juni 2013

0 1 2 4 6 8 10 12 14 16 Kilometers

Bijlage 3 Resultaten kwantitatieve analyses

Bijlage 3.1 Ammoniak en Natura2000

Indicatieve ruimte t.a.v. depositie van stikstof op N2k/Nb-wet gebieden														
bedrijven meer dan 40 nge iv														
emissieruimte (kg/jr)	log	%	verweving	%	ext-natuur	%	ext-overig	%	geen reconstructie	%	West-Brabant	%	totaal	%
0-2.500	157	28%	402	21%	82	31%	57	14%	8	17%	20	9%	726	21%
2.500-7.500	159	28%	443	23%	51	19%	106	26%	19	41%	29	13%	807	24%
>7.500	242	43%	1072	56%	132	50%	247	60%	19	41%	170	78%	1882	55%
totaal	558		1917		265		410		46		219		3415	
alle bedrijven														
emissieruimte (kg/jr)	log	%	verweving	%	ext-natuur	%	ext-overig	%	geen reconstructie	%	West-Brabant	%	totaal	%
0-2.500	276	25%	1024	21%	441	32%	277	16%	68	21%	150	10%	2236	21%
2.500-7.500	351	32%	1094	22%	252	19%	423	24%	107	34%	172	12%	2399	22%
>7.500	472	43%	2761	57%	669	49%	1066	60%	144	45%	1148	78%	6260	57%
totaal	1099		4879		1362		1766		319		1470		10895	
*Gebaseerd op een maximale bijdrage van 0,5% van de kritische depositie van ammoniak op habitats														
in Brabantse Natura2000 / Nb-wet gebieden en berekeningen met het Aagro-stacks model														

Bijlage 3.2 Geurhinder uit stallen

Ruimte t.a.v. geurhinder														
veehouderijen >= 40 nge iv														
ruimte (ou)	log	%	verweving	%	ext-natuur	%	ext-overig	%	geen reconstructie	%	West-Brabant	%	totaal	%
0-10.000	80	14%	347	18%	55	21%	225	55%	36	78%	65	30%	808	24%
10.000-25.000	120	22%	626	33%	84	32%	147	36%	7	15%	51	23%	1035	30%
25.000-50.000	127	23%	449	23%	50	19%	30	7%	1	2%	47	21%	704	21%
50.000-100.000	123	22%	311	16%	41	15%	6	1%	2	4%	32	15%	515	15%
>=100.000	108	19%	184	10%	35	13%	2	0%	0	0%	24	11%	353	10%
totaal	558		1917		265		410		46		219		3415	
alle veehouderijen														
ruimte (ou)	log	%	verweving	%	ext-natuur	%	ext-overig	%	geen reconstructie	%	West-Brabant	%	totaal	%
0-10.000	192	17%	1163	24%	342	25%	1092	62%	280	88%	656	45%	3725	34%
10.000-25.000	270	25%	1574	32%	401	29%	514	29%	24	8%	309	21%	3092	28%
25.000-50.000	235	21%	1010	21%	234	17%	120	7%	10	3%	182	12%	1791	16%
50.000-100.000	215	20%	661	14%	177	13%	34	2%	5	2%	162	11%	1254	12%
>=100.000	187	17%	471	10%	208	15%	6	0%	0	0%	161	11%	1033	9%
totaal	1099		4879		1362		1766		319		1470		10895	

Bijlage 4 Passende Beoordeling

PASSENDE BEOORDELING HERZIENING STRUCTUURVISIE RO BELEID VEEHOUDERIJ

PROVINCIE NOORD-BRABANT

9 september 2013
077231162:A - Definitief
B02012.000370.0100

ARCADIS

Inhoud

1 Inleiding ... 3
1.1 Aanleiding ... 3
1.1.1 De herziening van de structuurvisie ... 3
1.1.2 Passende Beoordeling ten behoeven van de herziening van de structuurvisie ... 3
1.1.3 Doel van de Passende Beoordeling ... 5
1.2 Leeswijzer ... 5

2 Onderzochte alternatieven ... 7
2.1 Alternatieven en scenario's ... 7
2.2 Waarmee vergelijken? ... 9
2.3 Gehanteerde uitgangspunten ... 10

3 Mogelijke effecten ... 13
3.1 Inleiding ... 13
3.2 Ruimtebeslag ... 13
3.3 Directe aantasting ... 13
3.4 Versnippering ... 14
3.5 Verstoring (geluid en licht) ... 14
3.6 Verdroging ... 15
3.7 Vermesting en verzuring ... 16
3.7.1 Stikstofdepositie ... 16
3.7.2 Invloed op waterkwaliteit ... 17
3.8 Samenvatting ... 18

4 Beoordelingskader ... 21
4.1 Inleiding ... 21
4.2 Juridisch kader ... 21
4.3 Instandhoudingsdoelstellingen Natura 2000-gebieden ... 24

5 Effecten ... 27
5.1 Verandering van de stikstofdepositie ... 27
5.1.1 Stikstofdepositie op Nederlandse Natura 2000-gebieden ... 27
5.1.2 Stikstofdepositie op Belgische Natura 2000-gebieden ... 28
5.1.3 Stikstofdepositie op Beschermde Natuurmonumenten ... 29
5.2 Stikstofgevoeligheid aanwezige natuurwaarden ... 30
5.3 Huidige situatie en autonome ontwikkeling ... 33

6 Toetsing ... 37
6.1 Inleiding ... 37
6.2 Toetsing veranderingen stikstofdepositie ... 37
6.2.1 Toetsing Nederlandse Natura 2000-gebieden ... 37
6.2.2 Toetsing Belgische Natura 2000-gebieden ... 40
6.2.3 Toetsing Beschermde Natuurmonumenten ... 42
6.3 Cumulatieve effecten ... 44

7 Conclusies en aanbevelingen 45
7.1 Conclusies 45
7.2 Toets structuurvisie 47
7.3 Aanbevelingen 50

Bijlage 1 Wettelijk kader 53

Bijlage 2 Achtergrondinformatie stikstofdepositie 59

Bijlage 3 Afbeelding Natura 2000-gebieden 63

Bijlage 4 Uitgangspunten berekeningen stikstofdepositie 65

Bijlage 5 Literatuurlijst 69

Colofon 71

1 Inleiding

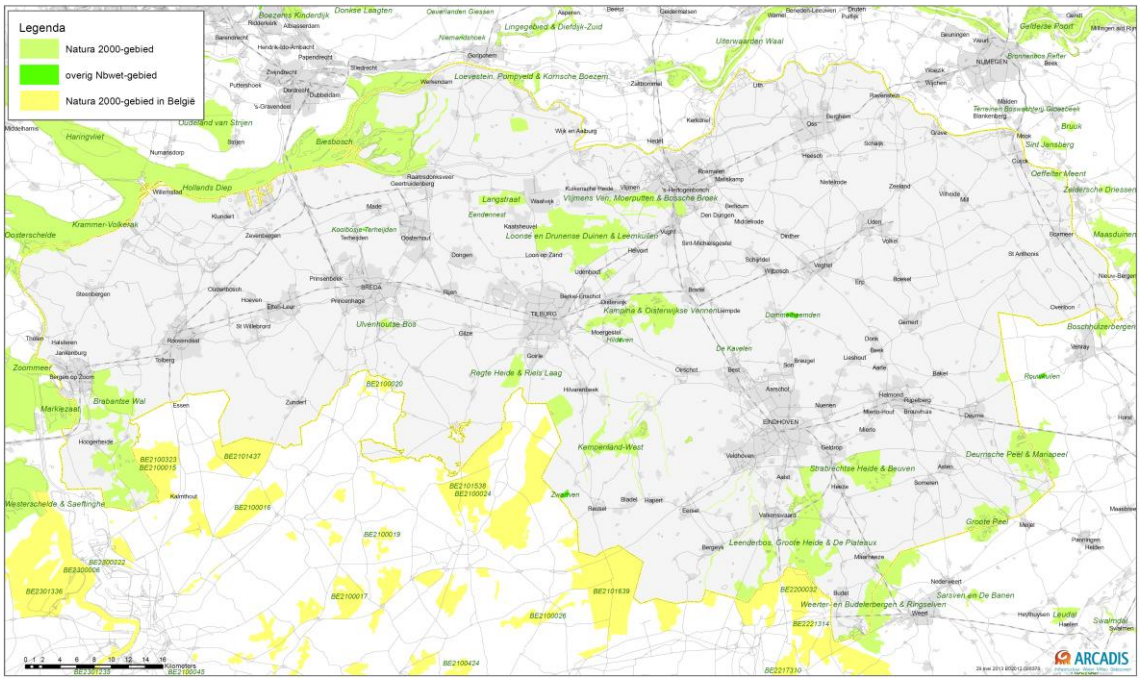
1.1 AANLEIDING

1.1.1 DE HERZIENING VAN DE STRUCTUURVISIE

De Provincie Noord-Brabant bereidt een wijziging van de Verordening Ruimte voor, die aansluit bij de koers voor het Brabantse landelijk gebied, zoals die is uiteengezet in het document "De transitie van het Stad en Platteland". De strategie die in het voorgenoemde document uiteen is gezet, is mede gebaseerd op het rapport van de Commissie Van Doorn (Al het vlees duurzaam). Voor alle veehouderijen in Brabant is het uitgangspunt dat ontwikkelruimte verdiend moet worden met stappen in verduurzaming. Gedeputeerde Staten hebben inmiddels een uitwerking op hoofdlijnen van deze denklijn voorgelegd aan Provinciale Staten, die hiermee op 22 maart 2013 hebben ingestemd. Implementatie van de denklijn vraagt een aanpassing van de beleidskaders zoals neergelegd in de Structuurvisie ruimtelijke ordening, die op 1 oktober 2010 door Provinciale Staten is vastgesteld.

1.1.2 PASSENDE BEOORDELING TEN BEHOEVEN VAN DE HERZIENING VAN DE STRUCTUURVISIE

Voor de ontwikkelingen (veehouderij en mestverwerking) uit de herziening van de structuurvisie (verder in dit document structuurvisie genoemd) geldt dat uit voorliggende Passende Beoordeling moet blijken of significante effecten zijn uit te sluiten op Natura 2000-gebieden in Nederland en België (zie afbeelding 1 in combinatie met tabel 1).

Afbeelding 1 Natura 2000-gebieden in en in de omgeving van het plangebied. De afbeelding is ook op A3 formaat opgenomen in bijlage 3.

Tabel 1 Overzicht Belgische Natura 2000-gebieden.

Natura 2000 code	Natura 2000-gebied
BE2100015	Kalmthoutse Heide
BE2100024	Vennen, heiden en moerassen rond Turnhout
BE2100026	Valleigebied van de Kleine Nete met brongebieden, moerassen en heiden
BE2100045	Historische fortengordels van Antwerpen als vleermuizenhabitats
BE2200032	Hageven met Dommelvallei, Beverbeekse heide, Warmbeek en Wateringen
BE2100016	Klein en Groot Schietveld
BE2100020	Heesbossen, Vallei van Marke en Merkske en Ringven met valleigronden langs de Heerlese Loop
BE2300006	Schelde- en Durmeëstuarium van de Nederlandse grens tot Gent
BE2301336	Schorren en polders van de Beneden-Schelde
BE2101437	De Maatjes, Wuustwezelheide en Groot Schietveld
BE2101538	Arendonk, Merksplas, Oud-Turnhout, Ravels en Turnhout
BE2101639	De Ronde Put
BE2221314	Hamonterheide, Hageven, Buitenheide, Stamprooierbroek en Mariahof
BE2100323	Kalmthoutse Heide

Om in het kader van de structuurvisie duidelijkheid te krijgen over eventuele effecten van de aanpassing van de structuurvisie en om hier op te kunnen anticiperen, is deze Passende Beoordeling uitgevoerd. Het gaat daarbij om de toetsing van effecten als gevolg van ruimtebeslag, versnippering, directe aantasting, verstoring (geluid en licht), verdroging en vermesting & verzuring (stikstofdepositie). Deze toetsing sluit aan op het abstractieniveau van de (herziening van de) structuurvisie.

1.1.3 DOEL VAN DE PASSENDE BEOORDELING

De doelen van de Passende Beoordeling zijn als volgt:

- Toetsing en beoordeling van de (mogelijke) effecten op Natura 2000-gebieden conform respectievelijk artikel 19j en artikel 16 van de Natuurbeschermingswet 1998 voor de ontwikkelingen op het gebied van veehouderij en mestverwerking op het niveau van de structuurvisie. Daarbij wordt tevens invulling gegeven aan de wettelijke verplichting om ook gecumuleerde effecten van plannen en projecten te beschouwen. Dit bestaat uit een verkenning van de kans (het risico) dat het voorgenomen beleid binnen de randvoorwaarden van de Natuurbeschermingswet (niet) uitvoerbaar is.
  Daarbij worden de mogelijke effecten van verschillende planonderdelen getoetst en beoordeeld aan de specifieke instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-gebieden, afhankelijk van de reikwijdte van de effecten en de gevoeligheid van de natuurwaarden.
- Nagaan voor welke onderdelen het noodzakelijk is om een aparte Passende Beoordeling uit te voeren. Deze Passende Beoordeling kan worden gezien als een risicoanalyse: voor welke activiteiten en voor welk type besluiten in vervolgfasen (bestemmingsplan, omgevingsvergunning e.d.) er een noodzaak is om een nadere beoordeling uit te voeren. Ook is het mogelijk om voorwaarden te geven waaronder effecten bij voorbaat zijn uit te sluiten.
- Inzicht verschaffen in de gevoeligheid en normen voor stikstofdepositie van de Natura 2000-gebieden in en in de omgeving van het plangebied, Achtergrondinformatie over stikstofdepositie is opgenomen in bijlage 2.

De Passende Beoordeling wordt als bijlage opgenomen in het planMER ten behoeve van de structuurvisie. Het is belangrijk om bij het lezen van zowel het MER als de Passende Beoordeling dat het kader waaraan getoetst wordt, verschilt.

1.2 LEESWIJZER

In hoofdstuk 1 wordt de noodzaak en het doel van de Passende Beoordeling beschreven. In hoofdstuk 2 zijn de aanpassingen als gevolg van de structuurvisie beschreven. In hoofdstuk 3 worden de relevante effecten voor de Passende Beoordeling afgebakend. In hoofdstuk 4 komt het beoordelingskader vanuit de Natuurbeschermingswet 1998 aan de orde, zoals gehanteerd in de Passende Beoordeling (zie voor het relevante wettelijke kader bijlage 1). In hoofdstuk 5 is het effect beschreven waarna de beoordeling volgt in hoofdstuk 6. Afsluitend staan in hoofdstuk 7 de conclusies aan aanbevelingen. Bijlage 1 geeft het wettelijk kader van de Natuurbeschermingswet 1998 weer. Bijlage 2 geeft achtergrondinformatie over de stikstofdepositie. Bijlage 3 is een grote afbeelding van de Natura 2000-gebieden in Brabant en omgeving. Bijlage 4 geeft de uitgangspunten van de berekeningen van de stikstofdepositie. Bijlage 5 is de literatuurlijst van de Passende Beoordeling.

2 Onderzochte alternatieven

2.1 ALTERNATIEVEN EN SCENARIO'S

In voorliggende Passende Beoordeling zijn de alternatieven c.q. scenario's beoordeeld zoals deze zijn beschreven in hoofdstuk4 en 5 (paragraaf 5.3) van het planMER. Deze beschrijving is ook hieronder weergegeven.

In het MER zijn er, vooruitlopend op de concrete invulling van de ontwerp Structuurvisie, de ontwerp Verordening ruimte en de invulling van de BZV, een aantal alternatieven c.q. scenario's geformuleerd, om een beeld te kunnen geven van de mogelijke ontwikkeling bij het handhaven van het vigerend beleid en bij het aanpassen van het beleid. In dit onderzoek is o.a. ingegaan op de effecten van een mogelijke ontwikkeling van de intensieve veehouderij en de grondgebonden veehouderij op de ammoniakbelasting van natuurgebieden.

In het MER zijn de volgende alternatieven (c.q. scenario's voor een mogelijke ontwikkeling van de veehouderij) met elkaar vergeleken:

- **Vigerend beleid trendmatig (VB-trend).** Kleine veehouderijen stoppen. Veehouderijen gelegen in gebieden met beperkingen (extensiveringsgebieden, kernen, dichtbij Natura2000 gebieden gelegen) stoppen of als ze groter zijn handhaven hun huidige omvang of groeien wel in dieraantallen, maar niet met emissies. De overige grotere veehouderijen ontwikkelen zich tot het type zoals aangeduid in het advies van de commissie van Doorn een veehouderij van circa 300 nge (op een bouwblok van 1,5 hectare), binnen de ingeschatte milieuruimte op het gebied van geur. De economische omvang van de veehouderij als totaal groeit in dit scenario met 15-25% t.o.v. de vergunde dieraantallen. Bestaande en nieuwe stallen voldoen aan de landelijke emissie-eisen (Besluit Huisvesting) en nieuwe stallen ook aan de eisen uit de provinciale Verordening Stikstof en Natura2000

- **Extra sturing trendmatig (ES-trend).** Qua ontwikkeling van de veehouderij als geheel (kleine bedrijven stoppen, grote bedrijven groeien, per saldo groei economische omvang veehouderij) gelijk als vigerend beleid trendmatig, maar met een aanpassing van het beleid. In gebieden met een hoge belasting/concentratie van geur (meer dan 20 Ou in het buitengebied) en fijn stof (achtergrondbelasting meer dan 25 µg/m^3) mag de groei van intensieve veehouderijen niet gepaard gaan met een verdere toename van de geurbelasting of fijn stofbelasting. In en rond de kernen van West-Brabant (niet-reconstructiegebied) is in dit scenario voor de intensieve veehouderij ook rekening gehouden met een gebied met beperkingen (fictief extensiveringsgebied rond kernen). In gebieden met relatief veel milieuruimte (ammoniak en geur) en waar er nu geen sprake is van een hogere milieubelasting, groeien die bedrijven die nu al een omvang hebben van de voorbeeldbedrijven uit het advies van de commissie van Doorn (300 nge) in dit alternatief door tot een omvang van maximaal 500 nge, mits dit mogelijk is binnen de ingeschatte milieuruimte. Dit om zo een vergelijkbare omvang van de veestapel bij het trendmatig alternatief vigerend beleid te bereiken

Naast deze twee beleidsalternatieven zijn ook de effecten van een verdere groei van de veestapel en die van een krimp van de veestapel onderzocht, in de vorm van extra alternatieven (c.q. scenario's):

- **Vigerend beleid –alleen groei (VB alleen groei)**. Een groeiscenario, uitgaande van het vigerende beleid. In dit scenario is alleen uitgegaan van bedrijven die groeien of, in gebieden met beperkingen (extensiveringsgebieden), bedrijven die "blijven". In dit groeiscenario is dus geen rekening gehouden met het stoppen van kleinere veehouderijen. De economische omvang van de veehouderij groeit dan met 50 tot 75% ten opzichte van de nu vergunde economische omvang.[1]
- **Krimp-referentie.** Een scenario die er van uitgaat dat de ruimte die er nu nog is binnen de vigerende milieuvergunningen en meldingen (verschil tussen vergunde dieraantallen, BVB-bestand en gemelde dieraantallen in de CBS-tellingen) niet wordt benut. Dat verschil is, rekening houdend met functionele de leegstand die in de emissiefactoren is verwerkt, voor Noord-Brabant als geheel circa 25%.
  De economische omvang van de veehouderij "krimpt" dan met circa 25% ten opzichte van de nu vergunde economische omvang, of anders geformuleerd: de latente ruimte in de vergunde rechten wordt niet benut. De stallen van de bedrijven voldoen in dit scenario aan het Besluit Huisvesting.
  Dit scenario is daarom ook aan te duiden als de referentie voor het MER waarmee de alternatieven die uitgaan van het opvullen van de latent vergunde rechten en groei/krimp of alleen groei van veehouderijen mee vergeleken kunnen worden
- **Vergund-CBS-correctie.** In het kader van de Natuurbeschermingswet (beoordeling effecten op Natura 2000) is er sprake van een andere referentie, te weten de vergunde rechten gecorrigeerd op basis van de CBS-tellingen. Maar zonder rekening te houden met het Besluit Huisvesting. Deze extra referentie, vergund met CBS-correctie, is daarom ook opgenomen in de analyses.

Daarnaast is er in het onderzoek naar de effecten op de stikstofbelasting op Natura2000-gebieden nog gevarieerd met de mate waarin de emissies moeten of kunnen worden beperkt door toepassing van emissiearme stallen of luchtwassers:

- Rekening houdend met de emissie-eisen voor bestaande stallen zoals opgenomen in het landelijk besluit Huisvesting en de eisen die voor nieuwe stallen gelden op basis van de Verordening Stikstof en Natura 2000 van de Provincie Noord-Brabant (de bestaande eisen t.a.v. emissiereductie), zoals ook hiervoor aangeduid
- Uitgaande van de toepassing van die stalsystemen die de emissies van (vooral ammoniak) nog verder reduceren, ook voor bestaande stallen. Hierbij is uitgegaan van stalsystemen die nu al beschikbaar en vergunbaar zijn. Dit gaat dus verder dan de nu geldende emissiereductie-eisen. Dit is aangeduid als een zogenaamde best-case invulling

[1] De ontwerp Structuurvisie / Verordening ruimte sluit een dergelijke groeiscenario niet uit. In theorie is zelf een nog grotere groei van de veestapel op grond van de maximale mogelijkheden uit de ontwerp Structuurvisie / ontwerp Verordening mogelijk. Dit omdat omschakeling naar veehouderij in principe mogelijk is. Het aantal omschakelingen is niet beperkt. Het in beeld brengen van een dergelijk extreem scenario (maximale groei bestaande locaties en omschakeling op een niet gelimiteerd aantal) voegt geen bruikbare informatie toe die van belang is voor de besluitvorming en is daarom niet opgenomen in het planMER. Het wel in beeld gebrachte groeiscenario geeft voldoende informatie over effecten die zouden kunnen optreden bij een sterke groei van de veestapel in Noord-Brabant. Wel is in deze Passende Beoordeling ingegaan op de betekenis van de benutting van de maximale planologische ruimte voor de vraag of significant negatieve effecten kunnen worden uitgesloten.

Naast het beschrijven van mogelijke effecten van de veehouderijen (intensieve veehouderijen en grondgebonden veehouderijen, zie hoofdstuk 5 en 6 van het planMER), is in deze Passende Beoordeling ook ingegaan op de effecten van mestverwerking (hoofdstuk 7 van het planMER).

2.2 WAARMEE VERGELIJKEN?

De milieueffecten van de huidige situatie plus de autonome ontwikkeling vormen gezamenlijk de referentiesituatie voor het MER, waarmee het voorkeursalternatief vergeleken moeten worden. Met name voor ruimtelijke plannen als structuurvisies en bestemmingsplannen buitengebied is het soms lastig om te bepalen welke elementen nu behoren tot de referentiesituatie en welke tot het voornemen.

Toegespitst op de milieueffecten van de veehouderij is de referentiesituatie opgebouwd uit:
- bouwvlakken en vergunningen voor de veehouderijen, voor zover die feitelijk zijn ingevuld;
- bouwvlakken en vergunningen die nog niet (volledig) zijn ingevuld, maar wel op korte termijn worden ingevuld;
- ontwikkelingen in de veehouderij op basis van andere reeds genomen besluiten (de zogenaamde autonome ontwikkeling), zoals de AMvB-Huisvesting die eisen stelt aan de stalsystemen (maximale emissies per dier) die worden toegepast.

Het is lastig te bepalen welk deel van de vergunde ruimte (= milieuvergunningen dan wel vallend onder een AMvB ingevolge de Wet milieubeheer, hierna tezamen aangeduid als vergunningen) die nu nog niet is gerealiseerd op korte termijn (bijvoorbeeld binnen drie jaar) wel zal zijn gerealiseerd. De vergunningen van veehouderijen worden systematisch door gemeenten en provincie geregistreerd; informatie over concrete initiatieven of plannen om te investeren (of juist niet) is veel minder goed toegankelijk.

Een aanpak die daarom vaak wordt gehanteerd is als volgt:
- Op basis van de vergunde rechten van de veehouderijen wordt de (vergunde) milieubelasting in beeld gebracht. Dus de milieubelasting op basis van de vergunde stalsystemen en het vergunde aantal dieren (Huidige situatie vergund, HS-vergund).
- Uitgaande van de normen (maximale emissie per dierplaats) uit de AMvB-Huisvesting wordt geschat hoe de milieubelasting zich ontwikkelt indien het nu vergunde aantal dieren is gehuisvest in stallen volgens die maximale emissiewaarden. Dus het huidig vergunde aantal dieren en de emissie per dier voldoet aan de eisen uit dit besluit. (Huidige situatie vergund + AMvB-Huisvesting, HS+AMVB);
- Uitgaande van de CBS landbouwtellingen is op provincieniveau een inschatting gemaakt van het verschil tussen het vergunde aantal dierplaatsen (milieuvergunningen) en de opgave van het daadwerkelijk aantal dieren dat gemiddeld aanwezig is (CBS mei-tellingen). Voor Noord-Brabant bedraagt dat verschil circa 25%.
- De milieubelasting op basis van de huidige vergunde situatie (Huidige situatie vergund) en op basis van de AMvB-Huisvesting (Huidige situatie vergund + AMvB-Huisvesting) kan met dat verschil worden “gecorrigeerd” om ten behoeve van de effectvergelijking het voorkeursalternatief te kunnen vergelijken met de referentiesituatie (Huidige situatie vergund + AMvB-Huisvesting + CBS-correctie veestapel) en met een inschatting van de huidige milieubelasting (Huidige situatie + CBS-correctie veestapel).

Hieronder worden de verschillende situaties nader toegelicht:

- **Huidige situatie vergund (HS-vergund**)
  Hiermee wordt inzichtelijk wat de milieubelasting is van de aanwezige veehouderijen binnen de verleende vergunningen. De basis hiervoor zijn dus de dieraantallen en stallen op basis van de verleende vergunningen. Dit is niet de formele referentie voor het MER, maar is voor vele beleidsanalyses een belangrijk vergelijkingsbasis. Daarom is in deze bouwsteen ook ingegaan op de vergelijking met de huidige vergunde situatie.
- **Huidige situatie + CBS-correctie veestapel (HS-vergund+CBS)**
  Dit beschrijft de huidige situatie zoals de veehouderijen momenteel feitelijk in bedrijf zijn. Voor dit scenario is gebruik gemaakt van procentuele verschil tussen de vergunde rechten en werkelijk aanwezige dieren van 25%. Dit is tevens de referentie voor de Natuurbeschermingswet en daarmee van belang voor de conclusies in deze Passende Beoordeling.
- **Huidige situatie vergund + AMvB-Huisvesting (HS-vergund+AMVB)**
  De autonome situatie is gelijk aan de huidige situatie vergund echter wordt hierbij uitgegaan van de verplichting dat alle stallen voldoen aan het AMvB-Huisvesting.
- **Huidige situatie vergund + AMvB-Huisvesting + CBS-correctie veestapel (referentie/krimp)**. Gelijk als de huidige situatie CBS, maar er wordt hierbij uitgegaan van de verplichting dat alle stallen voldoen aan de AMvB-Huisvesting. Dit is de formele referentiesituatie voor het MER (en dus niet voor de Natuurbeschermingswet) en in het planMER ook aangeduid als referentie/krimp.
  - De economische omvang van de veehouderij “krimpt” dan met circa 25% ten opzichte van de nu vergunde economische omvang (de basis voor de meeste berekeningen voor de huidige situatie), of anders geformuleerd: de latente ruimte in de vergunde rechten wordt niet benut.
  - Dit scenario is de formele referentie voor het planMER waarmee de alternatieven die uitgaan van het opvullen van de latent vergunde rechten en groei/krimp (VB-trend en ES-trend) of alleen groei van veehouderijen(VB alleen groei) mee vergeleken kunnen worden

2.3 GEHANTEERDE UITGANGSPUNTEN

In bijlage 4 is beschreven hoe de alternatieven die in paragraaf 2.1 zijn beschreven modelmatig zijn vertaald. Daarnaast zijn de volgende uitgangspunten zijn gehanteerd voor het opstellen van deze Passende Beoordeling:

- Het studiegebied bestaat uit de Nederlandse en Belgische Natura 2000-gebieden binnen 5 kilometer van Noord-Brabant. Dit is vanuit praktische overwegingen gedaan. Juridisch gezien zijn alle gebieden waar een toename op mogelijk is van belang, maar gekozen is om hier alleen gebieden in Noord-Brabant en 5 kilometer in de omtrek te nemen. Wanneer deze keuze conclusies heeft voor de conclusies, dan wordt dit vermeld.
- Ook bestaat het studiegebied uit de Beschermde Natuurmonumenten binnen 5 kilometer van Noord-Brabant. In tegenstelling tot Natura 2000-gebieden zijn voor Beschermde Natuurmonumenten geen habitattypen aangewezen. Aan de hand van de gestelde doelen moet beoordeeld worden of deze met de voorziene ontwikkeling nog gehaald worden.
- De structuurvisie gaat uit van een hoog abstractieniveau. Beoordelingen in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 richten zich in deze Passende Beoordeling voornamelijk op habitattypen. Ook de effecten op Habitatrichtlijn- en Vogelrichtlijnsoorten zijn van belang. Ten aanzien van deze laatste twee zijn ook de effecten van de stikstofdepositie van belang, maar vanwege het hoge abstractieniveau is gekozen om deze niet specifiek te behandelen. Daar waar deze soorten aanleiding geven, worden ze echter in de beoordeling wel genoemd.
- Voor wat betreft de referentiesituatie voor deze Passende Beoordeling is uitgegaan van de Huidige situatie vergund + CBS-correctie. De Huidige situatie vergund + CBS-correctie vormt een benadering van de “werkelijke situatie” en is vooral van belang vanuit het juridisch kader.

- Voor achtergronddeposities zijn gegevens gebruikt uit jaren die zo dicht mogelijk liggen bij de jaartallen die voor het MER relevant zijn
- De berekeningen van de stikstofdeposities zijn uitgevoerd met het rekenmodel OPS-Pro 4.3.
- De stikstofdepositie vanuit veehouderijen wordt vooral veroorzaakt door NH_3. De uitstoot van NO_x van veehouderijen is verwaarloosbaar vergeleken met de uitstoot van NH_3. Om die reden is bij de berekeningen alleen uitgegaan van uitstoot van NH_3.

3 Mogelijke effecten

3.1 INLEIDING

De voorziene ontwikkelingen in structuurvisie leiden mogelijk tot effecten op beschermde natuurgebieden in Nederland en België. Hieronder zijn mogelijke effecten opgenomen en is uitgewerkt in hoeverre deze relevant zijn voor Natura 2000-gebieden. Wanneer een mogelijk effect relevant is, dan is een nadere uitwerking van het effect op de instandhouding doelstellingen nodig. Dit wordt gedaan aan de hand van het onderzoeksgebied, wat afhankelijk is van de reikwijdte van het relevante effect.

In de volgende beoordeling is op basis van de veranderingen in de structuurvisie bekeken of een mogelijk effect van toepassing is. Wanneer een effect niet is meegenomen in de Passende Beoordeling, betekent dit niet in alle gevallen dat het effect niet relevant is. Sommige effecten zijn in de Passende Beoordeling echter niet op uit te werken op het hoge abstractieniveau. Als gevolg is het nodig om voorwaarden aan ontwikkelingen, om daarmee effecten op beschermde natuurgebieden te voorkomen. Indien niet aan de voorwaarden wordt voldaan, is het noodzakelijk om aanvullende effectbeoordelingen te maken.

3.2 RUIMTEBESLAG

Ruimtebeslag treedt op wanneer initiatieven voorzien zijn binnen de grenzen van beschermde natuurgebieden. Dit is bij de alternatieven niet aan de orde. Dit effect wordt in de verdere beoordeling *niet meegenomen*.

3.3 DIRECTE AANTASTING

Dieren en planten kunnen tijdens de bouwwerkzaamheden van initiatieven onopzettelijke worden gedood of groeiplaatsen of leefgebieden vernietigd. Ook kunnen diersoorten verstoord worden door visuele hinder (menselijke aanwezigheid), zowel bij de bouwwerkzaamheden als in de gebruiksfase. De effecten tijdens de bouwwerkzaamheden worden echter gemitigeerd doordat er eventueel vooraf een Flora- en faunawetvergunning is aangevraagd en doordat er eventueel specifieke maatregelen (onder andere ecologisch werkprotocol) zijn getroffen[2].. Aangezien het onopzettelijke doden van dieren en planten en verstoring door visuele hinder zowel bij de bouwwerkzaamheden als daarna wordt gemitigeerd, is dit effect in de verdere beoordeling *niet meegenomen*.

[2] Alle soorten die onder de Habitatrichtlijn vallen, zijn ook beschermd onder de Flora- en faunawet.
Voor Vogelrichtlijnsoorten lijkt het beschermingskader van de Flora- en faunawet vooral te gelden voor broedende vogels van de Vogelrichtlijn. Vooral ganzen ondervinden hier mogelijk nadeel van (foerageren bijvoorbeeld buiten het Natura 2000-gebied). Het is belangrijk bij beoordelingen dat hier rekening mee wordt gehouden.

3.4 VERSNIPPERING

Versnippering treedt op wanneer initiatieven beschermde natuurgebieden doorsnijden en daarmee populaties van een soort of habitattype ruimtelijk van elkaar scheiden. Barrièrewerking kan de bewegingsvrijheid van soorten beperken, waardoor deelpopulaties van elkaar geïsoleerd raken of bepaalde functionele gebieden niet meer bereikt kunnen worden. Hierdoor lopen de betrokken (deel)populaties het risico te verzwakken en eventueel lokaal uit te sterven. Binnen Natura 2000-gebieden zijn geen initiatieven voorzien. Alle initiatieven vinden plaats in de omgeving van bestaande structuren (o.a. veehouderijen). Aangezien voor geen van de scenario's versnipperende structuren gepland zijn tussen of in Natura 2000-gebieden, is dit effect in de verdere beoordeling *niet meegenomen*.

3.5 VERSTORING (GELUID EN LICHT)

Ontwikkelingen nabij Natura 2000-gebieden kunnen leiden tot verstoring van kwalificerende soorten door geluid en licht. Verstoring door geluid en licht is te verwachten op het moment dat initiatieven in of aan de rand van Natura 2000-gebied plaatsvinden. Verstoring door geluid vindt plaats vanwege directe geluidhinder door ventilatoren, laden en lossen en dergelijke en indirecte geluidhinder door verkeersbewegingen (zoals vrachtauto's). Verstoring door licht vindt voornamelijk plaats door de melkveehouderij vanwege de open stallen. In tabel 2 is het aantal bedrijven > 70 nge (Nederlandse Grootte-Eenheid)[3] gelegen binnen 250 meter van een Natura 2000-gebied weergegeven.

Tabel 2 Bedrijven > 70 nge gelegen binnen 250 meter van een Natura 2000-gebied en Beschermd Natuurmonument.

Type	Natura 2000-gebieden	Beschermd Natuurmonument	Natura 2000-gebieden België
Varkens	24	0	0
Pluimvee	4	0	0
Kalveren	2	0	1
Geiten	4	0	0
Nertsen	3	0	0
Melk-/ov. rundvee	122	2	4
Paarden	18	0	0
Overig	0	0	0
Gemengd	7	0	0

Uit de tabel blijkt dat slechts een zeer beperkt deel, 1,5%, van de veehouderijen > 70 nge in de Provincie Noord-Brabant is gelegen binnen 250 meter van de Natura 2000-gebieden. De mogelijkheden nabij Natura 2000-gebieden zijn voor vooral intensieve veehouderijen veelal beperkt vanwege de ligging in extensiveringsgebied. Voor elk bedrijf (ook op grotere afstand dan 250 meter!) geldt echter dat een toename van verstoring mogelijk leidt tot effecten. De structuurvisie biedt voor bedrijven wel mogelijkheden voor uitbreiding, alleen het detailniveau van de structuurvisie geeft geen inzicht in de daadwerkelijke veranderingen, waardoor veranderingen in lucht en geluid niet te toetsen zijn. Het is belangrijk om voor nadere invulling van vervolgprocedures, zoals bestemmingsplannen buitengebied of omgevingsvergunningen, voorwaarden mee te geven c.q. randvoorwaarden te stellen met betrekking tot het tegengaan van verstoring door licht en geluid. Door het stellen van voorwaarden aan de een ontwikkeling, zijn effecten bij voorbaat te voorkomen. Vooralsnog zijn deze effecten in de verdere beoordeling *niet meegenomen*.

[3] Dit zijn bedrijven waarvan aannemelijk is dat deze blijven bestaan en mogelijk kunnen groeien. Van kleinere bedrijven wordt voorzien dat deze niet groeien of op termijn krimpen of stoppen.

3.6 VERDROGING

Nieuwe initiatieven op het gebied van veehouderij en mestverwerking kunnen mogelijk leiden tot een toename van de watervraag. Indien er sprake is van het onttrekken van grondwater om aan deze vraag te voldoen, kan een verdroging van omliggende natuurgebieden optreden.

In een groot aantal beschermde natuurgebieden is er in de huidige situatie sprake van verdroging. Bijvoorbeeld in Natura 2000-gebied Kempenland-West waar de vochtige alluviale bossen langs de beken zijn verruigd en er sprake is van verdroging. Ook de Mispeleindse en Neterselse Heide in Natura 2000-gebied Kempenland-West zijn verdroogd (daling zomergrondwaterstand). Verder heeft bijvoorbeeld de vochtige heide, blauwgrasland en galigaanmoeras in het Natura 2000-gebied Kampina & Oisterwijkse vennen te maken met verdroging. Samenvattend kan gesteld worden dat in een groot aantal Natura 2000-gebieden grond- en oppervlaktewatergevoelige habitattypen te kampen hebben met verdroging. Een toename van verdroging door de initiatieven uit de structuurvisie kan leiden tot significante negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van deze Natura 2000-gebieden.

Een deel van de Natura 2000-gebieden wordt ook aangeduid als Natte Natuurparel inclusief beschermingszone. De Natte Natuurparels zijn de belangrijkste en meest waardevolle grondwaterafhankelijke natuurgebieden in Noord-Brabant. Het zijn hydrologisch gevoelige gebieden die vanwege specifieke omstandigheden van bodem en water hoge natuurwaarden vertegenwoordigen. Grote delen van deze gebieden zijn gevoelig voor veranderingen in de waterhuishouding.

Het beschermingsbeleid voorziet erin dat binnen Natte Natuurparels en beschermde gebieden geen waterhuishoudkundige ingrepen mogen plaatsvinden, tenzij deze expliciet zijn gericht op het verbeteren van de condities voor de natuur. Daarnaast is een zone van ongeveer 250 meter rondom een Natte Natuurparel aangegeven in de Verordening Waterhuishouding met als doel om ingrepen die onomkeerbare negatieve gevolgen voor de waterhuishouding hebben, te weren. De provincie staat hierin geen nieuwe grondwateronttrekkingen toe. De waterschappen hebben in hun Keur beschermende maatregelen aangegeven gericht op het bovenste grondwater. Ook in de Verordening ruimte van de provincie Noord-Brabant zijn deze beschermingszones opgenomen. In de Natte Natuurparels en de beschermingszones (deze zijn in de Verordening ruimte Noord-Brabant gecombineerd en opgenomen als 'attentiegebieden EHS') gelden beperkingen in de vorm van een aanlegvergunningenstelsel voor activiteiten die de grondwaterstand negatief kunnen beïnvloeden, zoals drainage en diepploegen.
De begrenzingen van de Natte Natuurparels is samen met de beschermde gebieden waterhuishouding en attentiegebieden opgenomen in Bijlage III van de Verordening water Noord-Brabant.

Voor grondwateronttrekking ten behoeve van beregening en bronbemaling is het waterschap vergunningverlener. Er is een meldingsplicht voor alle grondwateronttrekkingen voor/van beregening met een pompcapaciteit tot 10 m^3/uur en vergunningstraject boven de 10 m^3/uur. In de vorm van een algemeen stelsel van regels wordt elke onttrekker van grondwater verplicht zo efficiënt mogelijk om te gaan met het gebruik van grondwater voor bijvoorbeeld beregening.

Binnen de natuurgebieden en de bufferzones (beschermingsgebieden c.q. attentiegebieden) worden alleen vergunningen voor extra onttrekkingen verleend indien de onttrekking geen negatief hydrologisch effect op verdrogingsgevoelige natuur heeft, dan wel indien deze negatieve effecten door compenserende maatregelen worden voorkomen. Voor onttrekkingen die vallen binnen het werkingsgebied van de Natuurbeschermingswet wordt de grondwatervergunning verleend indien wordt voldaan aan de voorwaarden voor het verkrijgen van een vergunning in het kader van deze wet.

Nieuwe of grootschalige onttrekkingen (vanaf 10 m^3/uur) in de beschermingszones zijn op grond van de provinciale verordening water uitgesloten. Kleinschalige onttrekkingen niet, daarvoor geldt een meldingsplicht. Kleinschalige onttrekkingen (tot 10 m^3/uur) hebben een beperkte afstand (welke aanzienlijk kleiner is dan de beschermingszone van 250 meter voor Natte Natuurparels) waarover een verlagend effect optreed. Eventuele onderlinge beïnvloeding is niet of nauwelijks te verwachten waar de initiatieven onderling op grotere afstanden zijn gelegen.

Mogelijke effecten ten gevolge van een toename van bebouwing en terreinverharding kunnen worden voorkomen door waterneutraal te bouwen (realisatie van infiltratie- of bergingsvoorzieningen).

Aangezien significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van de Natura 2000-gebieden, veroorzaakt door verdroging, niet voorzien zijn binnen de huidige regelingen, is dit effect in de verdere beoordeling *niet meegenomen*.

3.7 VERMESTING EN VERZURING

3.7.1 STIKSTOFDEPOSITIE

Een verandering van de stikstofdepositie leidt mogelijk tot effecten. In het bijzonder een toename van de stikstofdepositie in al overbelaste situaties, leidt tot negatieve effecten door verzuring en vermesting van ecosystemen. Het volgende tekstkader geeft informatie over deze effecten. Als het systeem stikstof niet goed kan omzetten zodat het weer verdwijnt of vast komt te liggen, dan is het mogelijk dat stikstof in het systeem cumuleert.

Effecten van stikstofdepositie

Stikstof is een essentiële voedingsstof voor planten. In natuurgebieden wordt de plantengroei normaal gesproken beperkt door stikstof. Hierdoor zijn voor soorten van schrale condities (die zeldzamer zijn dan voedselrijke condities) groeiplaatsen aanwezig in natuurgebieden. Stikstof neemt in deze gebieden echter toe als gevolg van stikstofdepositie, dit leidt tot vermesting. Dit heeft tot gevolg dat snelgroeiende stikstof minnende planten de concurrentiestrijd winnen van de zeldzame (gewenste) plantensoorten van schrale omstandigheden.

De verandering in concurrentie ligt voor verzuring anders. Daar waar bij vermesting sommige soorten sneller van stikstof kunnen profiteren, gaat het bij verzuring om tolerantie voor verzuring. Sommige planten kunnen verzuring beter verdragen dan andere soorten. Onder verzuring wordt ook het verlies aan buffercapaciteit voor zuur gerekend. Dit is de capaciteit van de bodem of basenrijk grondwater om de toevoer van verzurende stoffen te neutraliseren. Zolang de bodem nog voldoende buffercapaciteit bezit, ondervinden planten geen hinder van verzuring (Planbureau voor de Leefomgeving, 2008).

Het veranderen van de vegetaties heeft mogelijk effect op voorkomende soorten, die afhankelijk zijn van de vegetatiesamenstelling. Dergelijke veranderingen leiden tot een kwaliteitsverlies of zelfs het verdwijnen van aanwezige habitattypen.

Veehouderijen hebben invloed op de stikstofdepositie in de omgeving. Hierbij gaat het niet alleen om de aanwezigheid van vee, maar ook om de verwerking van de mest en het gebruik van luchtwassystemen. Hieronder wordt nader uitgewerkt welke onderdelen wel en niet in de effect beoordeling worden meegenomen.

Veehouderij
Ontwikkelingen op het gebied van veehouderij leiden mogelijk tot een toename van stikstofdepositie. Deze effecten zijn te modelleren en de scenario's in de structuurvisie geven ook voldoende inzicht om dit te kunnen doen. De effecten van stikstofdepositie als gevolg van de aanwezigheid van vee en transportbewegingen gerelateerd aan deze bedrijfsvoering zijn in de nadere beoordeling *wel meegenomen.*

Niet alleen door mest van het aanwezige vee is het mogelijk dat de depositie van stikstof toeneemt, maar ook door een toename van de verkeersintensiteit die samenhangt met de ontwikkelingen, zijn veranderingen mogelijk.

De effecten van eventuele toename van het (vracht)verkeer door ontwikkelingen van veehouderijen zijn *niet meegenomen*. Dit omdat een eventuele toename zowel ruimtelijk gezien (verspreid over vele locaties in het buitengebied) als in tijd gezien (vrachtverkeer verspreid over de ochtend, middag en avondperiode) zal plaatsvinden. Vanwege die spreiding van verkeerseffecten zijn effecten op dit abstractieniveau niet te duiden.

Mestverwerking

Stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden
Mestverwerking- en vergisting kunnen betekenen dat de mest sneller dan nu wordt afgevoerd van bedrijven, zodat de verblijftijd van mest op bedrijven minder wordt. Daarmee kan de emissie van ammoniak van de bedrijven afnemen, maar toenemen bij de installaties voor mestverwerken en –vergisten, ook als met luchtwassers een groot deel van de emissie wordt gereduceerd. Het effect van stikstofdepositie op natuurgebieden is op het abstractieniveau van voorliggende Passende Beoordeling niet in te schatten. Het is niet bekend hoe de ruimtelijke verdeling van installaties ten opzichte van Natura 2000-gebieden zal zijn.

Negatieve effecten zijn vooral te verwachten bij een (sterke) groei van de veestapel. Een sterke groei leidt tot een sterke toename van de \benodigde verwerkingscapaciteit. Het detailniveau van de structuurvisie is echter niet voldoende om uitspraken te doen over de hoeveelheden mest die op specifieke locaties verwerkt worden. Aangezien op het abstractieniveau van voorliggende Passende Beoordeling het effect van stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden als gevolg van mestverwerking niet is in te schatten is dit effect in de verdere beoordeling *niet meegenomen*.

3.7.2 INVLOED OP WATERKWALITEIT

Veehouderijen
Er is geen directe relatie tussen de ontwikkeling van de veehouderij en de kwaliteit van de bodem, het grondwater en het oppervlaktewater. Meer of minder vee in bepaalde gebieden leidt in principe niet tot effecten op de waterkwaliteit via de bemesting van landbouwgrond omdat bedrijven niet meer mogen bemesten dan de normen in de Meststoffenwet. En gegeven het nu al grote Brabantse mestoverschot (af te voeren naar buiten de provincie) zal de wettelijke bemestingsruimte nu al (nagenoeg) maximaal benut worden. Wel kan een toename of een regionale concentratie va intensieve veehouderijen tot meer druk op de mestmarkt leiden. Dit leidt wellicht tot toename van het risico op illegale lozingen van mest op het oppervlaktewater.

Een vergelijkbaar risico, dus bij het niet naleven van de regelgeving, kan aan de orde zijn bij de periodiek lozen van spuiwater: verzadigd water dat is gebruikt in luchtwassers van intensieve veehouderijen. Spuiwater van chemisch luchtwassers zij aangewezen als meststof. Uitrijden op het land valt onder de regels van de Meststoffenwetgeving (niet meer stikstof en fosfaat per ha per jaar dan de wettelijk normen).
Bij een biologische luchtwasser ontstaat veel meer spuiwater dan bij een chemische luchtwasser (vijf tot 25 keer zoveel). In de situatie van 1 januari 2013 tot mei 2013 werd verondersteld dat dit spuiwater geen bemestende waarde heeft en werd daardoor niet meer opgenomen in bijlage Aa. Inmiddels is dit weer aangepast. Bij een goede naleving van de regels zijn er geen knelpunten te verwachten. Wel kan een toename of een regionale concentratie va intensieve veehouderijen wellicht leiden tot een toename van het risico op illegale lozingen van spuiwater. Dit risico zal vooral optreden bij een sterke toename van de veestapel.

In deze Passende Beoordeling is uitgegaan van het naleven van de regels en zijn eventuele effecten door illegale lozingen *niet meegenomen.*

Mestverwerking
Bij lozing van effluent vanuit mestverwerkingsinstallaties heeft mestverwerking een negatieve invloed op de oppervlaktewaterkwaliteit. In mestverwerkingsinstallaties vindt eerst een scheiding van de dikke (vaste) fractie en de dunne (waterige) fractie plaats. De dunne fractie wordt vaak verder gezuiverd en als effluent geloosd op oppervlaktewater. Daarvoor gelden in Noord-Brabant beleidsregels.[4] Kern van de beleidsregels is dat het waterschap lozingen vergunt, onder voorwaarde dat de juiste eindzuivering wordt toegepast (omgekeerde osmose) én de goede werking van die techniek is geborgd. Het effluent kan dan nog zo veel stikstof bevatten dat het stikstofgehalte van het ontvangende oppervlaktewater tot 10% toeneemt. Regionaal kan als gevolg van lozingen van alle mestverwerkers samen het stikstofgehalte van het regionale oppervlaktewater met enkele procenten toenemen.

Op het niveau van de structuurvisie is dit echter niet te toetsen, omdat de hoeveelheden mest en de verwerkingslocaties niet bekend zijn. Aangezien op het abstractieniveau van voorliggende Passende Beoordeling het effect op de waterkwaliteit binnen Natura 2000-gebieden als gevolg van mestverwerking niet is in te schatten is dit effect in de verdere beoordeling *niet meegenomen*.

3.8 SAMENVATTING

In onderstaande tabel is een samenvatting van dit hoofdstuk opgenomen.
Uit de tabel blijkt dat de mogelijke effecten in drie categorieën zijn onderverdeeld:

- Mogelijke effecten zijn uitgesloten. Hierbij gaat het om ruimtebeslag, directe aantasting, versnippering en verdroging en effecten van verkeer van- en naar veehouderijen.
- Mogelijke effecten zijn niet uitgesloten, maar de structuurvisie geeft niet voldoende inzicht om het effect te kunnen toetsen. Het is van belang om in vervolgprocedures, zoals omgevingsvergunningen of bestemmingsplannen, mogelijke effecten in beeld te brengen en daar waar nodig randvoorwaarden te stellen. Of om via die randvoorwaarden negatieve effecten te kunnen uitsluiten Het gaat hierbij om verstoring door licht en geluid en om vermesting & verzuring als gevolg van mestverwerking (inclusief effecten door verkeer).
- Mogelijke effecten zijn mogelijk, in dit rapport wordt hier nog een nadere uitwerking aan gegeven. Het gaat hierbij om vermesting & verzuring (stikstofdepositie) als gevolg van de veehouderijen zelf.

[4] Op 18 december 2012 heeft het Dagelijks Bestuur van Waterschap Aa en Maas de beleidsregels vastgesteld voor lozingen vanuit mestverwerkingsinstallaties. Deze beleidsregels zijn gemaakt in samenwerking met het Waterschap De Dommel, Waterschap Brabantse Delta, Waterschap Peel en Maasvallei, Waterschap Rijn en IJssel, Rijkswaterstaat, Provincie Noord-Brabant, GGD en ZLTO.

Tabel 3 Samenvattende tabel met daarin het mogelijke effect.

Mogelijk effect	Effect mogelijk op Natura 2000?	Vervolg
Ruimtebeslag	Nee	Geen.
Directe aantasting	Nee	Geen.
Versnippering	Nee	Geen.
Verstoring (geluid en licht)	Ja	Geluid: voor verstoring als gevolg van geluid zijn voor toekomstige ontwikkelingen de volgende grenzen aan te houden. Toenames van 42 en 47 dB(A) voor respectievelijk bos- en open gebied hebben effecten op broedende vogels. Wanneer een ontwikkeling leidt tot een geluidsniveau van meer dan 42 dB(A) binnen Natura 2000, dan is het nodig om een beoordeling van het effect te maken.
		Licht: de 0,1 lux contour wordt algemeen geaccepteerd als een waarde waar beneden geen significante effecten optreden op planten- of diersoorten. Deze algemeen geaccepteerde norm die wordt gehanteerd bij de toepassing van de Natuurbeschermingswet, dus voor Natura 2000-gebieden, wijkt af van de normen voor hinder vanuit sportveldverlichting en terreinverlichting die door de Nederlandse Stichting Voor Verlichtingskunde (NSVV) zijn opgesteld. Wanneer waarden van verlichting in natuurgebieden als gevolg van een ontwikkeling onder de 0,1 lux blijven, zijn effecten uitgesloten. Anders is het noodzakelijk om een beoordeling van het effect te maken.
Verdroging	Nee, niet onder huidig beleid	Geen,
Vermesting en verzuring	Ja	Veehouderijen: Met behulp van modellering wordt een inschatting van de verandering van de stikstofdepositie gemaakt. Dit is verder uitgewerkt in de volgende hoofdstukken van de Passende Beoordeling.
		Mestverwerking: effecten zijn bij voorbaat uit te sluiten als 1) Stikstofdeposities niet leiden tot overbelaste situaties of plaatsvinden op al overbelaste situaties in Natura 2000-gebieden; 2) Stikstof in het oppervlakte- en/of grondwater niet toeneemt in het Natura 2000-gebied. Als niet aan één of beide voorwaarden kan worden voldaan, moet een aanvullende beoordeling van effecten worden gemaakt.

4 Beoordelingskader

4.1 INLEIDING

Dit hoofdstuk geeft het beoordelingskader van de Passende Beoordeling. Eerst wordt de juridische afbakening gegeven. Wat is een effect, wanneer is dit significant en welke juridische randvoorwaarden gelden? Vervolgens worden de instandhoudingsdoelstellingen van de Natura 2000-gebieden in het onderzoeksgebied gegeven. Dit zijn de waarden waaraan getoetst moet worden.

Uit voorgaande hoofdstukken blijkt dat de stikstofdepositie als gevolg van de veehouderij en bijbehorende transportbewegingen verder te toetsen is op structuurvisieniveau. Andere effecten zijn uitgesloten, of zijn onder voorwaarden uit te sluiten.

4.2 JURIDISCH KADER

Effect en significant effect

De voorziene ontwikkeling leidt tot een verandering van stikstofdepositie binnen beschermde natuurgebieden. Dit hoofdstuk geeft het juridische kader voor de toetsing van de effecten van de toename van depositie, zie voor meer informatie over het wettelijk kader van de Natuurbeschermingswet 1998 bijlage 1. Dit hoofdstuk geeft daarmee de randvoorwaarden om in het volgende hoofdstuk de veranderingen van de stikstofdepositie nader te beschouwen. Aan de hand van de beoordelingscriteria die hieronder beschreven staan, stellen we voor het plan vast of de optredende effecten mogelijk significant zijn. De definities van aantasting en significantie van effecten (zie onderstaande tekstkaders) vormen het uitgangspunt voor het beoordelingskader.

DE LEIDRAAD BEPALING SIGNIFICANTIE

De Leidraad bepaling Significantie[5] (versie 27 mei 2010) van het Steunpunt Natura 2000 haakt aan bij de definitie die de Europese Commissie aan het begrip significantie heeft gegeven en werkt deze verder uit. Van belang daarbij is de volgende passage uit de Leidraad: “Hoewel algemene, objectieve kaders een bepaalde mate van duidelijkheid kunnen bieden, moet worden beseft dat de toepassing een gebiedsspecifiek karakter zal blijven houden: gekozen is immers voor een bescherming op het niveau van een Natura 2000-gebied”.

In de Leidraad wordt de volgende definitie van significantie met nuancering gegeven:
Definitie: indien als gevolg van een ingreep de toekomstige oppervlakte habitat of leefgebied, aantal van een soort dan wel kwaliteit van een habitat lager zal worden dan zoals bedoeld in de instandhoudingsdoelstelling, dan kan sprake zijn van significante gevolgen.

[5] Te vinden op: http://www.natura2000.nl/pages/significantie.aspx

Nuancering: Dit kan in ieder geval anders liggen indien:

- de afname minder dan de minimumoppervlakte[6] van het habitattype is, er is dan per definitie geen sprake van een meetbare afname;
- wanneer het effect opgevangen kan worden in de natuurlijke fluctuaties, door de veerkracht van het gebied;
- in geval van specifieke bijzonderheden en milieukenmerken.

Daarnaast moeten de kwantitatieve instandhoudingsdoelstellingen niet als een absolute norm worden gezien, waarvan nooit kan worden afgeweken. Indien een activiteit tot gevolg heeft dat het na te streven aantal van een soort afneemt, vormt dit weliswaar een belangrijke graadmeter voor het al dan niet significant zijn van de effecten van die activiteit. Echter, de specifieke kenmerken van de activiteit, dan wel de specifieke omstandigheden van het gebied kunnen maken dat ondanks de afname er toch geen sprake is van mogelijke significante gevolgen. Maatwerk op gebiedsniveau kan dus tot een andere conclusie leiden.

Referentie verandering stikstofdepositie

Voor plannen en voor projecten gelden binnen de Natuurbeschermingswet 1998 verschillende juridische kaders (art. 19j voor plannen en art. 19d voor projecten). De structuurvisie is een plan en dat betekent dat een toetsing plaatsvindt in het kader van artikel 19j. Toetsing aan dit artikel betekent dat de verandering van de stikstofdepositie met de huidige situatie relevant is (en niet de situatie ten tijde van de aanwijzing van het Natura 2000-gebied).
Daarnaast is het noodzakelijk om een vergelijking te maken met de autonome ontwikkeling. Als gevolg van generiek beleid en implementatie van steeds schonere technieken neemt de stikstofdepositie als gevolg van verkeer af. Deze autonome afname kan niet zonder meer opgesoupeerd worden door andere ontwikkelingen. Daarom is het van belang om te weten of het initiatief leidt tot een verminderde afname. Als gevolg van een verminderde afname is het mogelijk dat de gunstige effecten voor Natura 2000-gebieden als gevolg van de afname van stikstof minder snel doorzetten als verwacht. In dat geval is het nog steeds mogelijk dat de instandhoudingsdoelstellingen van kwalificerende waarden in gevaar komen.

Kort voor het opstellen van deze passende beoordeling en van het MER voor de Structuurvisie is er een wetswijziging in werking getreden inzake de Natuurbeschermingswet. Het gewijzigde artikel 19kd biedt een 'nieuw' juridisch verdedigbare redeneerlijn om ten opzichte van de feitelijk bestaande situatie in de nieuwe bestemmingsplannen uitbreidingsmogelijkheden toe te kennen, voor zover die al waren opgenomen in de vigerende plannen. Wanneer die planologische mogelijkheden uit de voorheen geldende bestemmingsplannen in het nieuwe plan opnieuw worden herbestemd zou er dan voor wat betreft het stikstofaspect geen sprake zijn van significante gevolgen als bedoeld in artikel 19j lid 2 Natuurbeschermingswet. Onder vigeur van artikel 19kd 'nieuw' behoeft een Passende Beoordeling uit hoofde van artikel 19j lid 2 Natuurbeschermingswet in dat geval niet te worden opgesteld voor wat betreft het stikstofaspect. Over de interpretatie van dit gewijzigde artikel is echter nog onduidelijkheid, zo blijkt onder andere ook uit de brief van de Commissie voor de m.e.r. van 29 april 2013 (zie website Commissie MER). Vooralsnog wordt uitgegaan dat de verandering van de stikstofdepositie van belang is en dat de veehouderijen vigerende vergunningen hebben.

[6] Hiermee wordt de kleinste karteereenheid bedoeld.

Hoe moet de SVRO 2014 worden getoetst aan de Natuurbeschermingswet?

Op 25 april 2013 is een wijziging van artikel 19kd van de Natuurbeschermingswet 1998 in werking getreden. Deze wijziging gaf de indruk dat er sprake zou zijn van een verandering van de referentie waaraan ruimtelijke plannen getoetst moeten worden aan de Natuurbeschermingswet, namelijk een toetsing ten opzichte van een eerder vastgesteld plan en geen toetsing aan de bestaande situatie. Vanwege de interpretatieruimte die het gewijzigde artikel biedt, heeft de Commissie m.e.r. aan de betrokken bewindspersonen om een nadere interpretatie van het artikel gevraagd. Op 2 juli 2013 heeft de staatssecretaris van EZ een reactie gestuurd naar aanleiding van de vragen van de Commissie m.e.r. In de brief geeft de staatssecretaris aan dat er inhoudelijk niks verandert ten opzichte van de situatie zonder gewijzigd artikel 19kd, maar dat met de wetswijziging plansaldering formeel is geregeld. Dit betekent dat voor de effectbeoordeling van stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden als referentiesituatie uitgegaan moet worden van de huidige feitelijke – legale – situatie.

Inmiddels heeft het kabinet besloten artikel 19kd geheel te laten vervallen. Dit is voorgesteld in het wetsvoorstel tot wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998 (programmatische aanpak stikstof) dat op 19 juni 2013 bij de Tweede Kamer is ingediend (Kamerstukken II 2012/2013,33669). Voor zover artikel 19kd ziet op vergunningverlening voor projecten, komt het volgens dit wetsvoorstel geen functie meer toe zodra de Programmatische Aanpak Stikstof in werking treedt. Bij de invoering van de PAS (voorzien in 2014) ontstaat er dus mogelijk een nieuwe situatie, die van belang kan zijn voor de vaststelling van de SVRO 2014 en de Verordening ruimte 2014.

Juridische toetsing

Uit de hierna volgende toetsing zal moeten blijken of ten gevolge van de structuurvisie een aantasting van de natuurlijke waarden bestaat. En zo ja, of die aantasting ook significante gevolgen heeft voor de instandhoudingsdoelstellingen en/of een wezenlijke aantasting van de beschermde natuurwaarden inhoudt. Een dergelijke aantasting is bij voorbaat uitgesloten indien het enige mogelijke natuureffect van de ontwikkeling, zijnde stikstofdepositie, geheel wordt gesaldeerd met de mitigerende maatregelen die in de structuurvisie zijn ingebracht. In dat geval zijn aantasting van natuurwaarden en mogelijke significante gevolgen bij voorbaat uitgesloten.

Beschermde Natuurmonumenten

Voor Beschermde Natuurmonumenten geldt een vergelijkbaar beoordelingskader als hierboven is beschreven. Wanneer significante effecten voorzien is in tegenstelling tot Natura 2000-gebieden echter geen ADC-toetsing vereist. Voor meer informatie verwijzen wij naar Bijlage 1.

4.3 INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN NATURA 2000-GEBIEDEN

In onderstaande tabellen zijn de habitattypen opgenomen van de Natura 2000-gebieden in Nederland en België die significante effecten kunnen ondervinden door de ontwikkelingen uit de structuurvisie. Voor de Nederlandse Natura 2000-gebieden is per habitattype tevens de doelstelling weergegeven.
De habitatsoorten waarvoor de Habitatrichtlijngebieden zijn aangewezen en de broedvogels en niet-broedvogels waarvoor de Vogelrichtlijngebieden zijn aangewezen, zijn niet opgenomen in onderstaande tabellen. Voor deze informatie wordt verwezen naar de (concept) besluiten zoals gepubliceerd op de website van het ministerie van EZ.

Tabel 4 Instandhoudingdoelstellingen Natura 2000-gebieden in Noord-Brabant. Deze gegevens vormen de basis voor Tabel 11, in die tabel zijn ook Natura 2000-gebieden in een straal van 5 kilometer buiten Noord-Brabant opgenomen.

Rood = uitbreiding oppervlakte/omvang en verbetering van kwaliteit.
Oranje = uitbreiding oppervlakte/omvang en behoud kwaliteit.
Geel = behoud oppervlakte/omvang en verbetering kwaliteit.
Groen = behoud oppervlakte/omvang en kwaliteit.
Niet gearceerd = geen doelstelling.

Habitattype	Biesbosch	Brabantse Wal	Boschhuizerbergen	Deurnsche Peel & Mariapeel	Groote Peel	Haringvliet	Hollands diep	Kampina & Oisterwijkse vennen	Kempenland-West	Krammer-Volkerak	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	Langstraat	Loonse en Drunense duinen & Leemkuilen	Leenderbos, Grote heide & De Plateaux	Markiezaat	Oeffelter Meent	Reute Heide & Riels Laag	Strabrechtse Heide & Beuven	Ulvenhoutse Bos	Vliimens Ven, Moerputten & Bossche Broek	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	Zoommeer
H1310A										X					Geen habitattype							Geen habitattype
H1310B										X												
H1330A						X				X												
H1330B						X																
H2190B										X												
H2310		X	X					X	X				X	X			X	X				
H2330		X	X					X					X	X				X				
H3110								X										X				
H3130		X	X					X	X				X	X			X	X			X	
H3140												X								X		
H3150											X											
H3160		X						X	X					X			X	X				
H3260A									X					X								
H3260B	X																					
H3270	X					X	X				X											
H4010A		X						X	X					X			X	X				
H4030		X		X	X			X	X					X			X	X				
H5130			X											X								

Habitattype	Biesbosch	Brabantse Wal	Boschhuizerbergen	Deurnsche Peel & Mariapeel	Groote Peel	Haringvliet	Hollands diep	Kampina & Oisterwijkse vennen	Kempenland-West	Krammer-Volkerak	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	Langstraat	Loonse en Drunense duinen & Leemkuilen	Leenderbos, Grote heide & De Plateaux	Markiezaat	Oeffelter Meent	Regte Heide & Riels Laag	Strabrechtse Heide & Beuven	Ulvenhoutse Bos	Vliimens Ven, Moerputten & Bossche Broek	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	Zoommeer
H6120	X										X					X						
H6410								X	X			X	X							X		
H6430A	X																					
H6430B	X					X	X			X												
H6510A	X										X			X		X				X		
H6510B	X																			X		
H7110A				X																		
H7110B								X						X								
H7120				X	X																	
H7140A												X								X		
H7140B												X										
H7150								X	X					X			X					
H7210								X						X							X	
H7230												X										
H9120																			X			
H9160A													X						X			
H9190								X					X									
H91D0														X							X	
H91E0A	X					X	X			X	X											
H91E0B	X					X	X			X												
H91EOC								X	X				X	X			X	X	X			

Tabel 5 Instandhoudingdoelstellingen Belgische Natura 2000-gebieden (binnen 5 kilometer van de Provincie Noord-Brabant).

Habitattype	Kalmhoutse heide	Vennen, heiden en moerassen rond Turnhout	Valleigebied van de Kleine Nete met brongebieden, moerassen en heiden	Historische fortengordels van Antwerpen als vleermuizenhabitats	Hageven met Dommelvallei, Beverbeekse heide, Warmbeek en Wateringen	Klein en Groot Schietveld	Heesbossen, Vallei van Marke en Merkske en Ringven met valleigronden langs de Heerlese Loop	Schelde- en Durmeëstuarium van de Nederlandse grens tot Gent	Schorren en polders van de Beneden-Schelde	De Maatjes, Wuustwezelheide en Groot Schietveld	Arendonk, Merksplas, Oud-Turnhout, Ravels en Turnhout	De Ronde Put	Hamonterheide, Hageven, Buitenheide, Stamprooierbroek en Mariahof	Kalmthoutse Heide
H1130								X	Geen habitattype					
H1310								X						
H1318				X										
H1320								X						
H1321				X										
H1330								X						
H2310	X	X			X	X	X	X						
H2330	X	X	X		X	X	X	X						
H3110	X	X	X		X	X								
H3130	X	X	X		X	X								
H3150		X						X						
H3260			X											
H4010	X	X	X		X	X								
H4030	X	X	X		X	X	X							
H6230		X	X											
H6410								X						
H6430			X					X						
H6510					X		X	X						
H7140		X	X											
H7150	X	X	X		X	X	X							
H7210			X		X									
H7230			X											
H9160		X						X						
H9190		X					X							
H91E0		X	X		X	X		X						

5 Effecten

5.1 VERANDERING VAN DE STIKSTOFDEPOSITIE

De beschrijving in dit hoofdstuk beperkt zich tot de effecten van stikstofdepositie, omdat andere effecten in de voorgaande analyse al zijn afgevallen.

Om een inschatting te maken van de verwachte ontwikkeling van de veehouderijen en de gevolgen daarvan voor de verwachte veranderingen van de stikstofdepositie, zijn modelberekeningen uitgevoerd. De uitgangspunten van de modelberekeningen zijn beschreven in hoofdstuk 2 en in Bijlage 4.

5.1.1 STIKSTOFDEPOSITIE OP NEDERLANDSE NATURA 2000-GEBIEDEN

Tabel 6 geeft voor de referentiesituatie en de scenario's de minimale, maximale en gemiddelde waardes van stikstofdeposities per Nederlands Natura 2000-gebied in het invloedsgebied weer. Dit betreft de totale depositie van stikstof als gevolg van stalemissies vanuit het plangebied.

Tabel 6 De stikstofdepositiewaardes (in mol N/(ha×jr)) voor de referentiesituatie en alternatieven op verschillende Nederlandse Natura 2000-gebieden.

Min.: Minimaal; de waarde van de cel die de laagste waarde heeft binnen het rekenkundige grid.
Max: Maximaal; de waarde van de cel die de hoogste waarde heeft binnen het rekenkundige grid.
Gem: Gemiddeld; het gemiddelde van de waarden van alle cellen binnen het rekenkundige grid.

Beschermingsgebieden Natuurbeschermingswet 1998	Huidige situatie + CBS-correctie veestapel (referentiesituatie)			Alternatief vigerend beleid trendmatig			Alternatief extra sturing trendmatig			Alternatief vigerend beleid worst-case			Best-case alternatief vigerend beleid trendmatig			Best-case alternatief vigerend beleid worst-case		
	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem
Biesbosch	37	267	79	41	259	90	41	258	89	59	706	130	19	206	42	30	251	68
Boschhuizer-bergen	156	312	263	171	341	287	166	331	278	215	431	362	67	132	111	94	187	157
Brabantse Wal	26	836	102	29	1083	110	29	1081	109	40	1240	165	13	316	52	20	428	90
Bruuk	175	189	186	191	207	203	188	203	200	245	265	261	75	81	80	109	117	116
Deurnsche Peel & Mariapeel	150	1106	299	166	1286	331	161	1259	321	214	1507	431	64	498	129	93	634	191
Groote Peel	110	764	203	125	971	231	120	936	221	160	1174	302	47	385	89	68	557	132
Haringvliet	19	44	23	21	48	25	21	48	25	29	66	35	9	21	11	14	32	17

Beschermingsgebieden Natuurbeschermingswet 1998	Huidige situatie + CBS-correctie veestapel (referentiesituatie)			Alternatief vigerend beleid trendmatig			Alternatief extra sturing trendmatig			Alternatief vigerend beleid worst-case			Best-case alternatief vigerend beleid trendmatig			Best-case alternatief vigerend beleid worst-case		
	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem
Hollands Diep	23	412	46	25	366	50	25	365	49	35	417	69	11	120	21	17	154	34
Kampina & Oisterwijkse Vennen	176	941	422	200	1055	475	195	1030	462	267	1594	642	83	484	202	125	830	307
Kempenland-West	121	1268	376	135	1322	411	131	1308	397	179	1916	551	57	656	175	83	953	263
Krammer-Volkerak	14	144	27	16	156	29	15	155	29	22	712	42	7	68	13	11	325	21
Langstraat	116	439	180	134	505	209	133	499	207	206	964	345	67	248	106	114	587	198
Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	65	1175	260	72	1273	274	71	1259	268	98	1646	384	30	398	115	46	633	180
Lingegebied & Diefdijk-Zuid	52	109	73	59	125	83	58	122	81	84	183	120	27	59	39	44	97	63
Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	63	357	140	72	446	166	71	443	164	106	759	266	34	279	88	57	486	155
Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	137	756	332	156	786	360	154	778	351	234	1145	530	74	358	168	125	594	278
Maasduinen	125	767	244	137	847	268	134	835	263	175	1089	342	54	338	105	77	487	151
Markiezaat	13	87	24	15	88	27	14	88	26	20	199	37	6	42	11	10	113	18
Oeffelter Meent	196	447	232	211	485	250	208	478	246	273	639	329	84	196	101	121	289	148
Oosterschelde	11	104	15	12	58	17	12	58	17	17	82	23	5	27	7	8	42	11
Oudeland van Strijen	48	48	48	53	53	53	52	52	52	74	74	74	23	23	23	36	36	36
Regte Heide & Riels Laag	144	790	246	169	833	287	163	812	276	221	1159	381	71	424	122	102	614	179
Sint Jansberg	198	432	334	217	473	367	213	466	362	279	605	471	86	187	145	124	271	209
Strabrechtse Heide & Beuven	134	598	217	144	671	237	140	647	230	194	848	314	58	245	94	87	355	140
Uiterwaarden Waal	76	291	111	85	326	125	83	321	122	117	444	168	38	145	55	58	220	82
Ulvenhoutse Bos	135	471	282	143	576	334	142	571	331	220	803	469	69	287	161	109	435	248
Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	132	731	239	146	804	261	142	786	256	204	1111	379	66	358	128	103	555	205
Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	56	595	178	62	662	197	60	640	189	82	878	260	25	260	77	37	387	116
Westerschelde & Saeftinghe	11	37	14	12	42	16	12	42	15	16	56	21	5	18	7	8	27	10
Zeldersche Driessen	140	263	229	152	287	249	149	282	245	195	366	318	60	112	98	86	161	140
Zoommeer	13	56	18	14	64	20	14	64	20	20	92	28	6	30	9	10	48	14

5.1.2 STIKSTOFDEPOSITIE OP BELGISCHE NATURA 2000-GEBIEDEN

Tabel 7 geeft voor de referentiesituatie en de scenario's de minimale, maximale en gemiddelde waardes van stikstofdeposities per Belgische Natura 2000-gebied in het invloedsgebied weer. Dit betreft de totale depositie van stikstof als gevolg van stalemissies vanuit het plangebied.

Tabel 7 De stikstofdepositiewaardes (in mol N/(ha×jr)) voor de referentiesituatie en alternatieven op verschillende Belgische Natura 2000-gebieden.

Min.: Minimaal; de waarde van de cel die de laagste waarde heeft binnen het rekenkundige grid.
Max: Maximaal; de waarde van de cel die de hoogste waarde heeft binnen het rekenkundige grid.
Gem: Gemiddeld; het gemiddelde van de waarden van alle cellen binnen het rekenkundige grid.

Beschermingsgebieden Natuurbeschermingswet 1998	Huidige situatie + CBS-correctie veestapel (referentiesituatie)			Alternatief vigerend beleid trendmatig			Alternatief extra sturing trendmatig			Alternatief vigerend beleid worst-case			Best-case alternatief vigerend beleid trendmatig			Best-case alternatief vigerend beleid worst-case		
	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem
Hageven met Dommelvallei, Beverbeekse heide, Warmbeek en Wateringen	65	349	187	72	389	205	71	386	200	98	508	279	30	194	84	46	254	130
Heesbossen, Vallei van Marke en Merkske en Ringven met valleigronden langs	49	164	98	57	190	114	56	189	113	77	261	155	24	82	49	37	129	75
Historische fortengordels van Antwerpen als vleermuizen-habitats	33	65	51	38	74	57	37	74	57	51	102	79	16	32	25	25	50	39
Kalmthoutse Heide	26	103	78	29	114	88	29	114	88	40	163	125	13	52	40	20	85	64
Klein en Groot Schietveld	54	82	69	61	93	78	61	93	78	85	129	108	26	41	34	41	64	53
Schelde- en Durme-estuarium van de Nederlandse grens tot Gent	11	51	31	13	58	36	13	58	35	17	77	48	5	24	15	8	36	23
Valleigebied van de Kleine Nete met brongebieden, moerassen en heiden	92	248	146	104	287	165	100	284	161	136	390	218	41	118	66	60	181	99
Vennen, heiden en moerassen rond Turnhout	62	296	111	70	335	125	69	314	121	93	423	162	28	133	49	42	192	71
Arendonk, Merksplas, Oud-Turnhout, Ravels en Turnhout	64	1297	128	73	1224	143	71	1210	138	97	1619	187	29	285	56	44	496	82
De Maatjes, Wuustwezelheide en Groot Schietveld	49	127	69	57	150	80	60	163	82	79	255	113	24	75	35	39	140	56
De Ronde Put	94	309	139	104	342	154	100	326	149	136	433	202	41	128	61	58	199	90
Hamonterheide, Hageven, Buitenheide, Stamprooierbroek en Mariahof	45	349	137	49	389	148	48	386	144	65	532	201	20	194	60	30	254	92
Kalmthoutse Heide	26	103	77	29	114	87	29	114	86	40	163	123	13	52	39	20	85	63
Schorren en polders van de Beneden-Schelde	11	61	37	13	69	42	13	68	41	17	94	56	5	30	18	8	46	27

5.1.3 STIKSTOFDEPOSITIE OP BESCHERMDE NATUURMONUMENTEN

Tabel 8 geeft voor de referentiesituatie en de scenario's de minimale, maximale en gemiddelde waardes van stikstofdeposities per Belgische Natura 2000-gebied in het invloedsgebied weer. Dit betreft de totale depositie van stikstof als gevolg van stalemissies vanuit het plangebied.

Tabel 8 De stikstofdepositiewaardes (in mol N/(ha×jr)) voor de referentiesituatie en alternatieven op verschillende Beschermde Natuurmonumenten.

Min.: Minimaal; de waarde van de cel die de laagste waarde heeft binnen het rekenkundige grid.
Max: Maximaal; de waarde van de cel die de hoogste waarde heeft binnen het rekenkundige grid.
Gem: Gemiddeld; het gemiddelde van de waarden van alle cellen binnen het rekenkundige grid.

Beschermingsgebieden Natuurbeschermingswet 1998	Huidige situatie + CBS-correctie veestapel (referentiesituatie)			Alternatief vigerend beleid trendmatig			Alternatief extra sturing trendmatig			Alternatief vigerend beleid worst-case			Best-case alternatief vigerend beleid trendmatig			Best-case alternatief vigerend beleid worst-case		
	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem
Dommelbeemden	324	726	426	359	777	463	341	729	435	465	1030	609	147	289	181	212	437	269
Eendennest	236	275	255	292	358	325	290	356	323	481	565	523	156	208	182	288	348	318
Hildsven	330	439	414	372	499	470	363	483	456	494	645	611	163	211	200	241	306	291
Kavelen	485	647	578	574	738	668	564	710	647	723	941	847	238	288	267	339	423	387
Kooibosje Terheijden	131	131	131	157	157	157	155	155	155	225	225	225	74	74	74	118	118	118
Niemandshoek	40	47	46	45	53	52	44	52	51	65	76	75	21	24	24	33	39	39
Rouwkuilen	208	309	276	224	334	298	216	322	286	286	424	378	83	125	111	120	178	159
Terreinen Boswachterij Groesbeek	239	373	288	263	410	317	258	402	311	337	524	405	104	162	125	150	233	180
Zwartven	117	389	195	117	389	195	112	350	182	156	513	259	45	141	72	71	240	119

5.2 STIKSTOFGEVOELIGHEID AANWEZIGE NATUURWAARDEN

Bij stikstofdepositie gaat het om vermestende en verzurende depositie. Met de huidige gegevens is het niet mogelijk een onderscheid te maken tussen vermestende en verzurende depositie (Van Dobben & Van Hinsberg, 2008; Van Dobben *et al.*, 2012). In de bepaling van de kritische depositiewaarden zijn zowel verzuring als vermesting verdisconteerd. Van Dobben *et al.* (2012) hebben een overzicht gemaakt van kritische depositiewaarden voor de habitattypen in de Nederlandse Natura 2000-gebieden. Uit dit overzicht is per habitattype de gevoeligheidsklasse voor stikstof overgenomen. In onderstaande tabel zijn de verkorte namen voor de habitattypen gebruikt. De tabel geeft aan of de habitattypen van nabijgelegen Natura 2000-gebieden minder tot niet gevoelig, gevoelig of zeer gevoelig zijn voor stikstofdeposities.

Tabel 9 De Natura 2000-gebieden met instandhoudingsdoelstellingen voor habitattypen in Noord-Brabant. Voor de habitattypen is de kritische depositiewaarde (KDW) weergegeven. Habitattypen die vet zijn weergegeven, zijn gevoelig tot zeer gevoelig voor stikstofdepositie (vermesting en verzuring). Deze gegevens vormen de basis voor Tabel 11, in die tabel zijn ook Natura 2000-gebieden in een straal van 5 kilometer buiten Noord-Brabant opgenomen.

Habitattype	KDW (mol N/(ha×jr))	Biesbosch	Brabantse Wal	Boschhuizerbergen	Deurnsche Peel & Mariapeel	Groote Peel	Haringvliet	Hollands diep	Kampina & Oisterwijkse vennen	Kempenland-West	Krammer-Volkerak	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	Langstraat	Loonse en Drunense duinen & Leemkuilen	Leenderbos, Grote heide & De Plateaux	Oeffelter Meent	Regte Heide & Riels Laag	Strabrechtse Heide & Beuven	Ulvenhoutse Bos	Vlijmens Ven, Moerputten & Bosscheb Broek	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven
H1310A	**1643**										X										
H1310B	**1500**										X										
H1330A	**1571**						X				X										
H1330B	**1571**						X														
H2190B	**1429**										X										
H2310	**1071**		X	X					X	X				X	X		X	X			
H2330	**714**		X	X					X					X	X			X			
H3110	**429**								X									X			
H3130	**571**		X	X					X	X				X	X		X	X			X
H3140	**571**												X							X	
H3150	**2143**											X									
H3160	**714**		X						X	X					X		X	X			
H3260A	>2400									X					X						
H3260B	>2400	X																			
H3270	>2400	X					X	X				X									
H4010A	**1214**		X						X	X					X		X	X			
H4030	**1071**		X		X	X			X	X					X		X	X			
H5130	**1071**			X											X						
H6120	**1826**	X										X				X					
H6410	**1071**								X	X			X	X						X	
H6430A	>2400	X																			
H6430B	>2400	X					X	X			X										
H6510A	**1429**	X										X			X	X				X	
H6510B	**1571**	X																		X	
H7110A	**500**				X																
H7110B	**786**								X						X						
H7120	**500**				X	X															
H7140A	**1214**												X							X	
H7140B	**714**												X								
H7150	**1429**								X	X					X		X				
H7210	**1571**								X						X						X
H7230	**1143**												X								
H9120	**1429**																		X		
H9160A	**1429**													X					X		
H9190	**1071**								X					X							
H91D0	**1786**														X						X
H91E0A	2429	X					X	X			X	X									
H91E0B	**2000**	X					X	X			X										
H91EOC	**1857**								X	X				X	X		X	X	X		

Tabel 10 De Belgische Natura 2000-gebieden met instandhoudingsdoelstellingen (habitattypen). Voor de habitattypen is de kritische depositiewaarde (KDW) weergegeven. Habitattypen die vet zijn weergegeven, zijn gevoelig tot zeer gevoelig voor stikstofdepositie (vermesting en verzuring).

Habitattype	KDW (mol N/(ha×jr))	Kalmhoutse heide	Vennen, heiden en moerassen rond Turnhout	Valleigebied van de Kleine Nete met brongebieden, moerassen en heiden	Historische fortengordels van Antwerpen als vleermuizenhabitats	Hageven met Dommelvallei, Beverbeekse heide, Warmbeek en Wateringen	Klein en Groot Schietveld	Heesbossen, Vallei van Marke en Merkske en Ringven met valleigronden langs de Heerlese Loop	Schelde- en Durmeëstuarium van de Nederlandse grens tot Gent
H1130	>2400								X
H1310	**1500**								**X**
H1318	*Niet bekend*				X				
H1320	**1643**								**X**
H1321	*Niet bekend*				X				
H1330	**1571**								**X**
H2310	**1071**	**X**	**X**			**X**	**X**	**X**	**X**
H2330	**714**	**X**	**X**	**X**		**X**	**X**	**X**	**X**
H3110	**429**	**X**	**X**	**X**		**X**	**X**		
H3130	**571**	**X**	**X**	**X**		**X**	**X**		
H3150	**2143**		**X**						**X**
H3260	>2400			X					
H4010	**786**	**X**	**X**	**X**		**X**	**X**		
H4030	**1071**	**X**	**X**	**X**		**X**	**X**	**X**	
H6230	**714**		**X**	**X**					
H6410	**1071**								**X**
H6430	**1857**			**X**					**X**
H6510	**1429**					**X**		**X**	**X**
H7140	**714**		**X**	**X**					
H7150	**1429**	**X**	**X**	**X**		**X**	**X**	**X**	
H7210	**1571**			**X**		**X**			
H7230	**1143**			**X**					
H9160	**1429**		**X**						**X**
H9190	**1071**		**X**					**X**	
H91E0	**1857**		**X**	**X**		**X**	**X**		**X**

5.3 HUIDIGE SITUATIE EN AUTONOME ONTWIKKELING

Onderstaande tabellen geven de achtergronddepositie in de huidige situatie en de toekomst in de onderzochte Natura 2000-gebieden. Hierboven zijn de afbeeldingen behorende bij deze achtergronddepositie opgenomen. Voor het Belgische Natura 2000-gebied zijn geen gegevens over de achtergronddepositie beschikbaar en dus is de maximale achtergronddepositie aan de grens met Nederland aangehouden.

Onderstaande tabellen laten zien (gecombineerd met de gegevens in en Tabel 10) dat mogelijk voor een deel van de Natura 2000-gebieden voor een groot deel van de habitattypen mogelijk of zeker sprake is van een overbelaste situatie wat betreft stikstof.

Tabel 11 Achtergronddepositiewaarden (in mol N/ha/hr.) in 2011 in de Natura 2000-gebieden in Nederland en België (bron: CPB/RIVM concentratiekaart stikstof van het jaar 2011, 2015, 2030, berekening uit 2012). Met oranje is aangegeven of mogelijk sprake is van een overbelaste situatie.

Natura 2000-gebied	Laagste kritische depositiewaarde	2011			2015			2030		
		Min	Gem	Max	Min	Gem	Max	Min	Gem	Max
Biesbosch	1429	1060	1615	2860	993	1431	2330	907	1313	2220
Brabantse Wal	571	1620	2550	6150	1480	2216	5280	1320	2081	5140
Boschhuizerbergen	571	1970	2638	2970	1660	2091	2310	1510	1920	2090
Deurnsche Peel & Mariapeel	500	1790	2457	3580	1550	1984	2750	1390	1813	2550
Groote Peel	500	1720	2441	4300	1480	1976	3240	1340	1820	3050
Haringvliet	1571	692	1152	2090	702	1060	1730	632	971	1620
Hollands diep	2000	906	1328	2500	877	1210	2050	796	1109	1930
Kampina & Oisterwijkse vennen	429	1530	2373	3400	1370	1954	2690	1240	1801	2540
Kempenland-West	571	1760	2461	4130	1570	2031	3140	1420	1878	2980
Krammer-Volkerak	1429	830	1186	2140	816	1094	1810	744	1001	1700
Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	1429	1510	1918	2300	1360	1675	1980	1260	1543	1840
Langstraat	571	1710	2162	3490	1530	1863	2800	1380	1708	2700
Loonse en Drunense duinen & Leemkuilen	571	1430	2308	3480	1280	1917	2720	1180	1776	2610
Leenderbos, Grote heide & De Plateaux	571	1430	2191	3510	1320	1839	2780	1180	1683	2640
Markiezaat	-	890	1268	1860	873	1179	1650	794	1075	1520
Oeffelter Meent	1429	1780	2153	2680	1540	1762	2090	1390	1612	1930
Regte Heide & Riels Laag	571	1660	2161	3390	1470	1840	2680	1330	1694	2550
Strabrechtse Heide & Beuven	429	1440	2175	3270	1280	1771	2570	1140	1608	2380
Ulvenhoutse Bos	1429	2060	2591	3200	1810	2174	2590			
Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	571	1720	2309	3550	1530	1939	2830	1360	1782	2670
Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	571	1400	2063	2670	1270	1737	2160	1140	1586	1980
Zoommeer	-	868	1087	1570	856	1036	1410	779	947	1300
Kalmhoutse heide	429	n.v.t.	n.v.t.	4500	n.v.t.	n.v.t.	3840	n.v.t.	n.v.t.	3690
Vennen, heiden en moerassen rond Turnhout	429	n.v.t.	n.v.t.	2620	n.v.t.	n.v.t.	2300	n.v.t.	n.v.t.	2150
Valleigebied van de Kleine Nete met brongebieden, moerassen en heiden	429	n.v.t.	n.v.t.	2400	n.v.t.	n.v.t.	1910	n.v.t.	n.v.t.	1750

Natura 2000-gebied	Laagste kritische depositiewaarde	2011			2015			2030		
		Min	Gem	Max	Min	Gem	Max	Min	Gem	Max
Historische fortengordels van Antwerpen als vleermuizenhabitats	-	n.v.t.	n.v.t.	4500	n.v.t.	n.v.t.	3840	n.v.t.	n.v.t.	3690
Hageven met Dommelvallei, Beverbeekse heide, Warmbeek en Wateringen	429	n.v.t.	n.v.t.	2280	n.v.t.	n.v.t.	1920	n.v.t.	n.v.t.	1760
Klein en Groot Schietveld	429	n.v.t.	n.v.t.	1940	n.v.t.	n.v.t.	1760	n.v.t.	n.v.t.	1620
Heesbossen, Vallei van Marke en Merkske en Ringven met valleigronden langs de Heerlese Loop	714	n.v.t.	n.v.t.	2380	n.v.t.	n.v.t.	1980	n.v.t.	n.v.t.	1840
Schelde- en Durmeëstuarium van de Nederlandse grens tot Gent	714	n.v.t.	n.v.t.	1940	n.v.t.	n.v.t.	1770	n.v.t.	n.v.t.	1630

6 Toetsing

6.1 INLEIDING

In het vorige hoofdstuk is per scenario de stikstofdepositie uitgewerkt en aangegeven wat de huidige situatie en autonome ontwikkeling voor verschillende beschermde gebieden is. In dit hoofdstuk worden de veranderingen die voorzien zijn voor de alternatieven kort getoetst. Aan het einde van het hoofdstuk is ook een paragraaf met betrekking tot de cumulatie van effecten opgenomen.

6.2 TOETSING VERANDERINGEN STIKSTOFDEPOSITIE

6.2.1 TOETSING NEDERLANDSE NATURA 2000-GEBIEDEN

Effectbeschrijving

Tabel 12 geeft de verschillen in de stikstofdepositie weer per Natura 2000-gebied voor de verschillende alternatieven. Hierbij zijn de alternatieven vergeleken met de referentiesituatie. De minima zijn van de minima afgetrokken, de maxima van de maxima en de gemiddelden van de gemiddelden. Voor de beoordeling is het echter van belang dat op geen enkel punt in het Natura 2000-gebied is voorzien in een toename van de stikstofdepositie. Voor de structuurvisie veranderen de emissiepunten echter niet, waardoor de punten met minima en de punten met maxima niet verschuiven: vandaar dat het in dit geval mogelijk is om deze getallen van elkaar af te halen.

Tabel 12 Verschillen van de stikstofdepositiewaardes (in mol N/(ha×jr)) met de referentiesituatie voor de alternatieven voor verschillende Nederlandse Natura 2000-gebieden. Met groen is weergegeven in een gelijke depositie of afname. Met rood zijn toenames weergegeven.

Beschermingsgebieden Natuurbeschermingswet 1998	Alternatief vigerend beleid trendmatig			Alternatief extra sturing trendmatig			Alternatief vigerend beleid worst-case			Best-case alternatief vigerend beleid trendmatig			Best-case alternatief vigerend beleid worst-case		
	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem
Biesbosch	4	-8	11	4	-9	10	22	439	51	-18	-61	-37	-7	-16	-11
Boschhuizer-bergen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Brabantse Wal	15	29	24	10	19	15	59	119	99	-89	-180	-152	-62	-125	-106
Bruuk	3	247	8	3	245	7	14	404	63	-13	-520	-50	-6	-408	-12
Deurnsche Peel & Mariapeel	16	18	17	13	14	14	70	76	75	-100	-108	-106	-66	-72	-70
Groote Peel	16	180	32	11	153	22	64	401	132	-86	-608	-170	-57	-472	-108
Haringvliet	15	207	28	10	172	18	50	410	99	-63	-379	-114	-42	-207	-71
Hollands Diep	2	4	2	2	4	2	10	22	12	-10	-23	-12	-5	-12	-6
Kampina & Oisterwijkse Vennen	2	-46	4	2	-47	3	12	5	23	-12	-292	-25	-6	-258	-12
Kempenland-West	24	114	53	19	89	40	91	653	220	-93	-457	-220	-51	-111	-115
Krammer-Volkerak	14	54	35	10	40	21	58	648	175	-64	-612	-201	-38	-315	-113
Langstraat	2	12	2	1	11	2	8	568	15	-7	-76	-14	-3	181	-6
Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	18	66	29	17	60	27	90	525	165	-49	-191	-74	-2	148	18
Lingegebied & Diefdijk-Zuid	7	98	14	6	84	8	33	471	124	-35	-777	-145	-19	-542	-80
Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	7	16	10	6	13	8	32	74	47	-25	-50	-34	-8	-12	-10
Maasduinen	9	89	26	8	86	24	43	402	126	-29	-78	-52	-6	129	15
Markiezaat	19	30	28	17	22	19	97	389	198	-63	-398	-164	-12	-162	-54
Oeffelter Meent	12	80	24	9	68	19	50	322	98	-71	-429	-139	-48	-280	-93
Oosterschelde	2	1	3	1	1	2	7	112	13	-7	-45	-13	-3	26	-6
Oudeland van Strijen	15	38	18	12	31	14	77	192	97	-112	-251	-131	-75	-158	-84

Beschermingsgebieden Natuurbeschermingswet 1998	Alternatief vigerend beleid trendmatig			Alternatief extra sturing trendmatig			Alternatief vigerend beleid worst-case			Best-case alternatief vigerend beleid trendmatig			Best-case alternatief vigerend beleid worst-case		
	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem
Regte Heide & Riels Laag	1	-46	2	1	-46	2	6	-22	8	-6	-77	-8	-3	-62	-4
Sint Jansberg	5	5	5	4	4	4	26	26	26	-25	-25	-25	-12	-12	-12
Strabrechtse Heide & Beuven	25	43	41	19	22	30	77	369	135	-73	-366	-124	-42	-176	-67
Uiterwaarden Waal	19	41	33	15	34	28	81	173	137	-112	-245	-189	-74	-161	-125
Ulvenhoutse Bos	10	73	20	6	49	13	60	250	97	-76	-353	-123	-47	-243	-77
Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	9	35	14	7	30	11	41	153	57	-38	-146	-56	-18	-71	-29
Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	8	105	52	7	100	49	85	332	187	-66	-184	-121	-26	-36	-34
Westerschelde & Saeftinghe	14	73	22	10	55	17	72	380	140	-66	-373	-111	-29	-176	-34
Zeldersche Driessen	6	67	19	4	45	11	26	283	82	-31	-335	-101	-19	-208	-62
Zoommeer	1	5	2	1	5	1	5	19	7	-6	-19	-7	-3	-10	-4

Uit bovenstaande tabel blijkt het volgende:

- Alternatief vigerend beleid trendmatig, Alternatief extra sturing trendmatig en Alternatief vigerend beleid worst-case leiden voor de meeste Natura 2000-gebieden tot een toename van de stikstofdepositie. Voor alle drie deze alternatieven zijn de toenames aanzienlijk waarbij tientallen molen N/(ha×jr) geen uitzondering zijn, maar zelf toenames van honderden molen N/(ha×jr) voorkomen.
- Best-case alternatief vigerend beleid trendmatig leidt tot een dalende stikstofdepositie voor alle Natura 2000-gebieden. Deze daling is vaak aanzienlijk, tientallen molen N/(ha×jr) zijn geen uitzondering, honderden molen N/(ha×jr) zijn ook mogelijk.
- Best-case alternatief vigerend beleid worst-case leidt tot vergelijkbare effecten als het vorige alternatief, De afnames zijn alleen geringer en voor vier Natura 2000-gebieden is er sprake van een toename van de stikstofdepositie.

Effectbeoordeling

Hieronder volgt een korte toetsing van de alternatieven:

- Alternatief vigerend beleid trendmatig, Alternatief extra sturing trendmatig en Alternatief vigerend beleid worst-case leiden voor de meeste Natura 2000-gebieden tot een aanzienlijke toename van de stikstofdepositie. Deze worden mede veroorzaakt door de vermeende opvulling van de latente ruimte in vergunningen (25%) in deze scenario's. En daarnaast door de in groei van veehouderijen, vooral in het Alternatief vigerend beleid worst case (alleen groei). Deze toenames (voor het opvullen en de groei van veehouderijen) worden onvoldoende gecompenseerd door de toepassing van emissiebeperkende stallen en systemen of door het stoppen van vooral kleinere veehouderijen, zoals verondersteld in deze alternatieven. Het alternatief vigerend beleid wordt-case gaat overigens niet uit van het stoppen van kleinere veehouderijen. Deze toenames zijn ook voorzien in gebieden waar sprake is van een overbelaste situatie(zie Tabel 11). Dit betekent dat significante effecten niet zijn uit te sluiten. En dat een dergelijke ontwikkeling niet past binnen de huidige kaders van de Natuurbeschermingswet. Wanneer deze alternatieven worden voortgezet, is het noodzakelijk meer inzicht te krijgen in welke specifieke projecten de toenames veroorzaken, of mitigerende maatregelen te nemen zijn bij de bron, maar ook mitigerende maatregelen in de Natura 2000- gebieden zijn gezien de grootte van de toename noodzakelijk.
- Best-case alternatief vigerend beleid trendmatig leidt tot een dalende stikstofdepositie voor alle Natura 2000-gebieden. Significante effecten zijn uitgesloten voor dit alternatief. Ook in dit alternatief is er sprake van het opvullen van de latente ruimte in de vergunde rechten, maar dit wordt meer dan gecompenseerd door de veronderstelde toepassing van emissiearme stallen (zo veel mogelijk emissiereductie als nu vergunbaar is) en de in dit alternatief opgenomen aanname van het stoppen van kleinere veehouderijen
- Best-case alternatief vigerend beleid worst-case leidt voor de meeste Natura 2000-gebieden tot een daling van de stikstofdepositie. Significante effecten zijn voor deze gebieden uitgesloten.
  Voor Langstraat, Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux, Maasduinen en Oosterschelde is echter voorzien in een toename van de stikstofdepositie. Het gaat hierbij om gebieden die mogelijk overbelast zijn qua depositie van stikstof (zie Tabel 11). Wanneer dit alternatief wordt doorgezet is het noodzakelijk om:
  - inzicht te verkrijgen in de exacte locaties waar toenames zijn voorzien. Vervolgens moet worden gekeken of daar ook daadwerkelijk sprake is van stikstofgevoelige habitattypen in een overbelaste situatie;
  - als dit het geval is, zijn significante effecten niet zonder meer uit te sluiten. In dat geval is het noodzakelijk om mitigerende maatregelen te nemen bij die ontwikkelingen die leiden tot de toename binnen deze gebieden. Hierbij moet gedacht worden aan brongerichte maatregelen om de depositie omlaag te krijgen of maatregelen in de gebieden zelf. Deze laatste maatregelen zijn bedoeld om effecten van verzuring en vermesting in de gebieden tegen te gaan.

6.2.2 TOETSING BELGISCHE NATURA 2000-GEBIEDEN

Effectbeschrijving

Tabel 7 geeft de verschillen in de stikstofdepositie weer per Natura 2000-gebied voor de verschillende alternatieven. Hierbij zijn de alternatieven vergeleken met de referentiesituatie. De minima zijn van de minima afgetrokken, de maxima van de maxima en de gemiddelden van de gemiddelden. Voor de beoordeling is het echter van belang dat op geen enkel punt in het Natura 2000-gebied is voorzien in een toename van de stikstofdepositie. Voor de structuurvisie veranderen de emissiepunten echter niet, waardoor de punten met minima en de punten met maxima niet verschuiven: vandaar dat het in dit geval mogelijk is om deze getallen van elkaar af te halen.

Tabel 13 Verschillen van de stikstofdepositiewaardes (in mol N/(ha×jr)) met de referentiesituatie voor de alternatieven voor verschillende Belgische Natura 2000-gebieden. Met groen is weergegeven in een gelijke depositie of afname. Met rood zijn toenames weergegeven.

Beschermingsgebieden Natuurbeschermingswet 1998	Alternatief vigerend beleid trendmatig			Alternatief extra sturing trendmatig			Alternatief vigerend beleid worst-case			Best-case alternatief vigerend beleid trendmatig			Best-case alternatief vigerend beleid worst-case		
	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem
Hageven met Dommelvallei, Beverbeekse heide, Warmbeek en Wateringen	7	40	18	6	37	13	33	159	92	-35	-155	-103	-19	-95	-57
Heesbossen, Vallei van Marke en Merkske en Ringven met valleigronden langs	8	26	16	7	25	15	28	97	57	-25	-82	-49	-12	-35	-23
Historische fortengordels van Antwerpen als vleermuizen-habitats	5	9	6	4	9	6	18	37	28	-17	-33	-26	-8	-15	-12
Kalmthoutse Heide	3	11	10	3	11	10	14	60	47	-13	-51	-38	-6	-18	-14
Klein en Groot Schietveld	7	11	9	7	11	9	31	47	39	-28	-41	-35	-13	-18	-16
Schelde- en Durme-estuarium van de Nederlandse grens tot Gent	2	7	5	2	7	4	6	26	17	-6	-27	-16	-3	-15	-8
Valleigebied van de Kleine Nete met brongebieden, moerassen en heiden	12	39	19	8	36	15	44	142	72	-51	-130	-80	-32	-67	-47
Vennen, heiden en moerassen rond Turnhout	8	39	14	7	18	10	31	127	51	-34	-163	-62	-20	-104	-40
Arendonk, Merksplas, Oud-Turnhout, Ravels en Turnhout	9	-73	15	7	-87	10	33	322	59	-35	-1012	-72	-20	-801	-46
De Maatjes, Wuustwezelheide en Groot Schietveld	8	23	11	11	36	13	30	128	44	-25	-52	-34	-10	13	-13
De Ronde Put	10	33	15	6	17	10	42	124	63	-53	-181	-78	-36	-110	-49

Hamonterheide, Hageven, Buitenheide, Stamprooierbroek en Mariahof	4	40	11	3	37	7	20	183	64	-25	-155	-77	-15	-95	-45
Kalmthoutse Heide	3	11	10	3	11	9	14	60	46	-13	-51	-38	-6	-18	-14
Schorren en polders van de Beneden-Schelde	2	8	5	2	7	4	6	33	19	-6	-31	-19	-3	-15	-10

Uit bovenstaande tabel blijkt het volgende:

- Alternatief vigerend beleid trendmatig, Alternatief extra sturing trendmatig en Alternatief vigerend beleid worst-case leiden voor alle onderzochte Belgische Natura 2000-gebieden tot een toename van de stikstofdepositie. Voor alle drie deze alternatieven zijn de toenames aanzienlijk waarbij tientallen molen N/(ha×jr) geen uitzondering zijn, maar zelf toenames van honderden molen N/(ha×jr) voorkomen.
- Best-case alternatief vigerend beleid trendmatig en Best-case alternatief vigerend beleid worst-case leiden tot een dalende stikstofdepositie voor alle onderzochte Belgische Natura 2000-gebieden. Deze dalingen zijn in een aantal gevallen aanzienlijk, tientallen molen N/(ha×jr) zijn geen uitzondering, honderden molen N/(ha×jr) zijn ook mogelijk.

Effectbeoordeling

Hieronder volgt een kort toetsing op een hoog abstractieniveau van de alternatieven:

- Alternatief vigerend beleid trendmatig, Alternatief extra sturing trendmatig en Alternatief vigerend beleid worst-case leiden voor de meeste Natura 2000-gebieden tot een aanzienlijke toename van de stikstofdepositie. Deze toenames zijn ook voorzien in gebieden waar sprake is van een overbelaste situatie(zie Tabel 11). Dit betekent dat significante effecten niet zijn uit te sluiten. Wanneer deze alternatieven worden voortgezet, is het noodzakelijk meer inzicht te krijgen in welke specifieke projecten de toenames veroorzaken, of mitigerende maatregelen te nemen zijn bij de bron, maar ook mitigerende maatregelen in de Natura 2000- gebieden zijn gezien de grootte van de toename noodzakelijk.
- Best-case alternatief vigerend beleid trendmatig en Best-case alternatief vigerend beleid worst-case leiden tot een dalende stikstofdepositie voor alle Natura 2000-gebieden. Significante effecten zijn uitgesloten voor deze alternatieven.

6.2.3 TOETSING BESCHERMDE NATUURMONUMENTEN

Effectbeschrijving

Tabel 15 geeft de verschillen in de stikstofdepositie weer per Beschermd Natuurmonument voor de verschillende alternatieven. Hierbij zijn de alternatieven vergeleken met de referentiesituatie. De minima zijn van de minima afgetrokken, de maxima van de maxima en de gemiddelden van de gemiddelden. Voor de beoordeling is het echter van belang dat op geen enkel punt in het Beschermde Natuurmonument is voorzien in een toename van de stikstofdepositie. Voor de structuurvisie veranderen de emissiepunten echter niet, waardoor de punten met minima en de punten met maxima niet verschuiven: vandaar dat het in dit geval mogelijk is om deze getallen van elkaar af te halen.

Tabel 14 Verschillen van de stikstofdepositiewaardes (in mol N/(ha×jr)) met de referentiesituatie voor de alternatieven voor verschillende Beschermde Natuurmonumenten. Met groen is weergegeven in een gelijke depositie of afname. Met rood zijn toenames weergegeven.

Beschermingsgebieden Natuurbeschermingswet 1998	Alternatief vigerend beleid trendmatig			Alternatief extra sturing trendmatig			Alternatief vigerend beleid worst-case			Best-case alternatief vigerend beleid trendmatig			Best-case alternatief vigerend beleid worst-case		
	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem	Min	Max	Gem
Dommelbeemden	35	51	37	17	3	9	141	304	183	-177	-437	-245	-112	-289	-157
Eendennest	56	83	70	54	81	68	245	290	268	-80	-67	-73	52	73	63
Hildsven	42	60	56	33	44	42	164	206	197	-167	-228	-214	-89	-133	-123
Kavelen	89	91	90	79	63	69	238	294	269	-247	-359	-311	-146	-224	-191
Kooibosje Terheijden	26	26	26	24	24	24	94	94	94	-57	-57	-57	-13	-13	-13
Niemandshoek	5	6	6	4	5	5	25	29	29	-19	-23	-22	-7	-8	-7
Rouwkuilen	16	25	22	8	13	10	78	115	102	-125	-184	-165	-88	-131	-117
Terreinen Boswachterij Groesbeek	24	37	29	19	29	23	98	151	117	-135	-211	-163	-89	-140	-108
Zwartven	0	0	0	-5	-39	-13	39	124	64	-72	-248	-123	-46	-149	-76

Uit bovenstaande tabel blijkt het volgende:

- Alternatief vigerend beleid trendmatig, Alternatief extra sturing trendmatig en Alternatief vigerend beleid worst-case leiden voor vrijwel alle onderzochte Beschermde Natuurmonumenten tot een toename van de stikstofdepositie. Uitzondering voor de eerste twee alternatieven is het gebied Zwartven. Voor alle drie deze alternatieven zijn de toenames aanzienlijk waarbij tientallen molen N/(ha×jr) geen uitzondering zijn, maar zelf toenames van honderden molen N/(ha×jr) voorkomen.
- Best-case alternatief vigerend beleid trendmatig leidt tot een dalende stikstofdepositie voor alle onderzochte Beschermde Natuurmonumenten. Deze dalingen zijn in een aantal gevallen aanzienlijk, tientallen molen N/(ha×jr) zijn geen uitzondering, honderden molen N/(ha×jr) zijn ook mogelijk.
- Best-case alternatief vigerend beleid worst-case leiden tot een dalende stikstofdepositie voor alle onderzochte Beschermde Natuurmonumenten met uitzondering van Eendenest. Deze dalingen zijn in een aantal gevallen aanzienlijk, tientallen molen N/(ha×jr) zijn geen uitzondering, honderden molen N/(ha×jr) zijn ook mogelijk. Voor Eendenest gaat het om een toename van enkele tientallen molen N/(ha×jr).

Effectbeoordeling

Hieronder volgt een korte toetsing van de alternatieven:

- Alternatief vigerend beleid trendmatig, Alternatief extra sturing trendmatig en Alternatief vigerend beleid worst-case leiden voor de meeste onderzochte Beschermde Natuurmonumenten tot een aanzienlijke toename van de stikstofdepositie. Hoewel het beschermingsregime voor Beschermde Natuurmonumenten minder streng is dan voor Natura 2000-gebieden, is een aanzienlijke toename voorzien. Dit betekent dat significante effecten niet zonder meer zijn uit te sluiten. Wanneer deze alternatieven worden voortgezet, is het noodzakelijk meer inzicht te krijgen in welke specifieke projecten de toenames veroorzaken, of mitigerende maatregelen te nemen zijn bij de bron, maar ook mitigerende maatregelen in de Natura 2000- gebieden zijn gezien de grootte van de toename noodzakelijk.
- Best-case alternatief vigerend beleid trendmatig leidt tot een dalende stikstofdepositie voor alle Natura 2000-gebieden. Significante effecten zijn uitgesloten voor dit alternatief.
- Best-case alternatief vigerend beleid worst-case leidt voor bijna alle onderzochte Beschermde Natuurmonumenten tot een daling van de stikstofdepositie. Significante effecten zijn voor deze gebieden uitgesloten. Uitzondering hierop is Eendenest, waar een aanzienlijke toename van de stikstofdepositie is voorzien.

  Wanneer dit alternatief wordt doorgezet is het noodzakelijk om:
  - inzicht te verkrijgen in de exacte locaties waar toenames zijn voorzien. Vervolgens moet worden gekeken of daar ook daadwerkelijk sprake is van stikstofgevoelige natuurwaarden in een overbelaste situatie;
  - als dit het geval is, zijn significante effecten niet uit te sluiten. In dat geval is het noodzakelijk om mitigerende maatregelen te nemen bij die ontwikkelingen die leiden tot de toename in het Beschermde Natuurmonument. Hierbij moet gedacht worden aan brongerichte maatregelen om de depositie omlaag te krijgen of maatregelen in het gebied zelf. Deze laatste maatregelen is bedoeld om effecten van verzuring en vermesting in het Beschermde Natuurmonument tegen te gaan.

6.3 CUMULATIEVE EFFECTEN

In een Passende Beoordeling conform artikel 6 van de Habitatrichtlijn dienen de mogelijke effecten van het voorgenomen initiatief op de kwalificerende waarden ook te worden beschouwd in combinatie met effecten van andere ingrepen. Volgens artikel 7 van de Habitatrichtlijn geldt deze combinatiebepaling ook voor de Vogelrichtlijn. De ‘cumulatie-eis’ is ook in de Natuurbeschermingswet 1998 verankerd, die van kracht is sinds oktober 2005. Het gaat hierbij dus alleen om effecten die cumuleren, wat in dit geval de verandering van stikstof betreft binnen de Natura 2000-gebieden. Het gaat hierbij om zaken die vergund zijn in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998.

Cumulatieve effecten zijn op het abstractieniveau van de structuurvisie niet te bepalen. Het is belangrijk om te weten welke effecten (geluid, licht, stikstofdepositie) op welke locatie spelen, om vervolgens te kunnen beoordelen, welke andere projecten een soortgelijke bijdrage leveren. Het is noodzakelijk om bij het vaststellen van bestemmingsplannen te oordelen of sprake is van cumulatieve effecten.

7 Conclusies en aanbevelingen

7.1 CONCLUSIES

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van dit rapport. Uit de tabel blijkt dat de mogelijke effecten in drie categorieën zijn onderverdeeld:

- Mogelijke effecten zijn uitgesloten (ruimtebeslag, directe aantasting, versnippering, verdroging).
- Mogelijke effecten zijn niet uitgesloten, maar de structuurvisie geeft niet voldoende inzicht om het effect te kunnen toetsen. Voor nadere invulling van de bestemmingsplannen worden voorwaarden gegeven. Als hier niet aan wordt voldaan, is een nadere effectbeoordeling voor het bestemmingsplan vereist (Verstoring door geluid en licht, vermesting en verzuring als gevolg van mestverwerking en luchtwassystemen).
- Mogelijke effecten zijn mogelijk, in dit rapport wordt hier nog een nadere uitwerking aan gegeven (vermesting en verzuring als gevolg van de veehouderij).

Tabel 15 Samenvattende tabel Passende Beoordeling.

Effect	Consequentie
Ruimtebeslag	Geen effect voorzien.
Directe aantasting	Geen effect voorzien.
Versnippering	Geen effect voorzien.
Verstoring (geluid en licht)	Geluid: effecten zijn vooralsnog niet uitgesloten. Toetsing is op abstractieniveau van de structuurvisie niet mogelijk, voor toekomstige ontwikkelingen op bestemmingsplanniveau geldt de volgende voorwaarde: Voor verstoring als gevolg van geluid zijn voor toekomstige ontwikkelingen de volgende grenzen aan te houden. Toenames van 42 en 47 dB(A) voor respectievelijk bos- en open gebied hebben effecten op broedende vogels. Wanneer een ontwikkeling leidt tot een geluidsniveau van meer dan 42 dB(A) binnen de begrenzing van Natura 2000, dan is het nodig om een beoordeling van het effect te maken. Het is belangrijk om hierbij ook rekening te houden met cumulatieve effecten.
	Licht: : effecten zijn vooralsnog niet uitgesloten. Toetsing is op abstractieniveau van de structuurvisie niet mogelijk, voor toekomstige ontwikkelingen op bestemmingsplanniveau geldt de volgende voorwaarde: De 0,1 lux contour wordt algemeen geaccepteerd als een waarde waar beneden geen significante effecten optreden op planten- of diersoorten. Deze algemeen geaccepteerde norm die wordt gehanteerd bij de toepassing van de Natuurbeschermingswet, dus voor Natura 2000-gebieden, wijkt af van de normen voor hinder vanuit sportveldverlichting en terreinverlichting die door de Nederlandse Stichting Voor Verlichtingskunde (NSVV) zijn opgesteld. Wanneer waarden van verlichting in natuurgebieden als gevolg van een ontwikkeling onder de 0,1 lux blijven, zijn effecten uitgesloten.

Effect	Consequentie
	Anders is het noodzakelijk om een beoordeling van het effect te maken. Het is belangrijk om hierbij ook rekening te houden met cumulatieve effecten.
Verdroging	Geen effect voorzien onder huidig beleid
Vermesting en verzuring	Veehouderijen: zie Tabel 16 voor de effecten van de verschillende alternatieven.
	Mestverwerking en luchtwassysteem: effecten zijn vooralsnog niet uitgesloten. Toetsing is op abstractieniveau van de structuurvisie niet mogelijk, voor toekomstige ontwikkelingen op bestemmingsplanniveau geldt de volgende voorwaarde: respectievelijk de verwerking van mest en de toepassing van het systeem zijn mogelijk zolang: 1) stikstofdepositie niet leiden tot overbelaste situaties of plaatsvinden op al overbelaste situaties in Natura 2000-gebieden; 2) stikstof in het oppervlakte- en/of grondwater niet toeneemt in het Natura 2000-gebied. Als niet aan één of beide voorwaarden kan worden voldaan, moet een aanvullende beoordeling van effecten worden gemaakt. Het is belangrijk om hierbij ook rekening te houden met cumulatieve effecten.

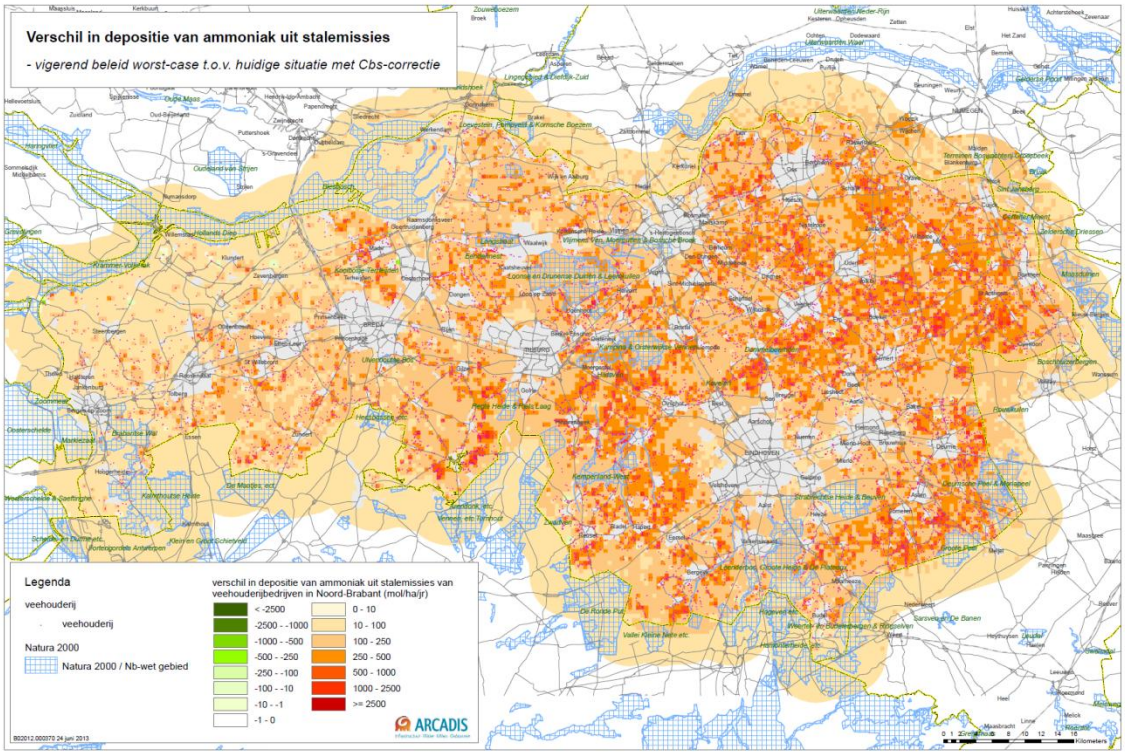
Tabel 16 Overzicht effecten als gevolg van de veehouderijen.

Beschermde gebieden	Alternatief vigerend beleid trendmatig	Alternatief extra sturing trendmatig	Alternatief vigerend beleid worst-case	Best-case alternatief vigerend beleid trendmatig	Best-case alternatief vigerend beleid worst-case
Nederlandse Natura 2000-gebieden	Aanzienlijke toename voorzien van de stikstofdepositie. Voor een groot aantal gebieden zijn significante effecten niet uit te sluiten. Mitigerende maatregelen zijn vereist.			Afname van de stikstofdepositie. Significante effecten zijn uitgesloten.	Voor vier gebieden is een toename van de stikstofdepositie voorzien. Voor deze gebieden zijn significante effecten niet uit te sluiten. Een meer gedetailleerde analyse en mitigerende maatregelen zijn vereist. Voor de overige gebieden zijn significante effecten uitgesloten.
Belgische Natura 2000-gebieden	Aanzienlijke toename voorzien van de stikstofdepositie. Voor een groot aantal gebieden zijn significante effecten niet uit te sluiten. Mitigerende maatregelen zijn vereist.			Afname van de stikstofdepositie. Significante effecten zijn uitgesloten.	

Beschermde gebieden	Alternatief vigerend beleid trendmatig	Alternatief extra sturing trendmatig	Alternatief vigerend beleid worst-case	Best-case alternatief vigerend beleid trendmatig	Best-case alternatief vigerend beleid worst-case
Beschermde Natuurmonumenten	Aanzienlijke toename voorzien van de stikstofdepositie. Voor een groot aantal gebieden zijn significante effecten niet uit te sluiten. Mitigerende maatregelen zijn vereist.			Afname van de stikstofdepositie. Significante effecten zijn uitgesloten.	Voor één gebied is een toename van de stikstofdepositie voorzien. Voor dit gebied zijn significante effecten niet uit te sluiten. Een meer gedetailleerde analyse en mitigerende maatregelen zijn vereist. Voor de overige gebieden zijn significante effecten uitgesloten.

7.2 TOETS STRUCTUURVISIE

Negatieve effecten door een toename van de stikstofbelasting op Natura2000 zijn niet op voorhand uit te sluiten. Het scenario Vigerend Beleid – alleen groei (= Vigerend beleid worst case) laat een toename van de stikstofbelasting zien ten opzichte van de referentie in het kader van de Natuurbeschermingswet (Huidige situatie vergund met CBS correctie). Zie ook onderstaande kaart.

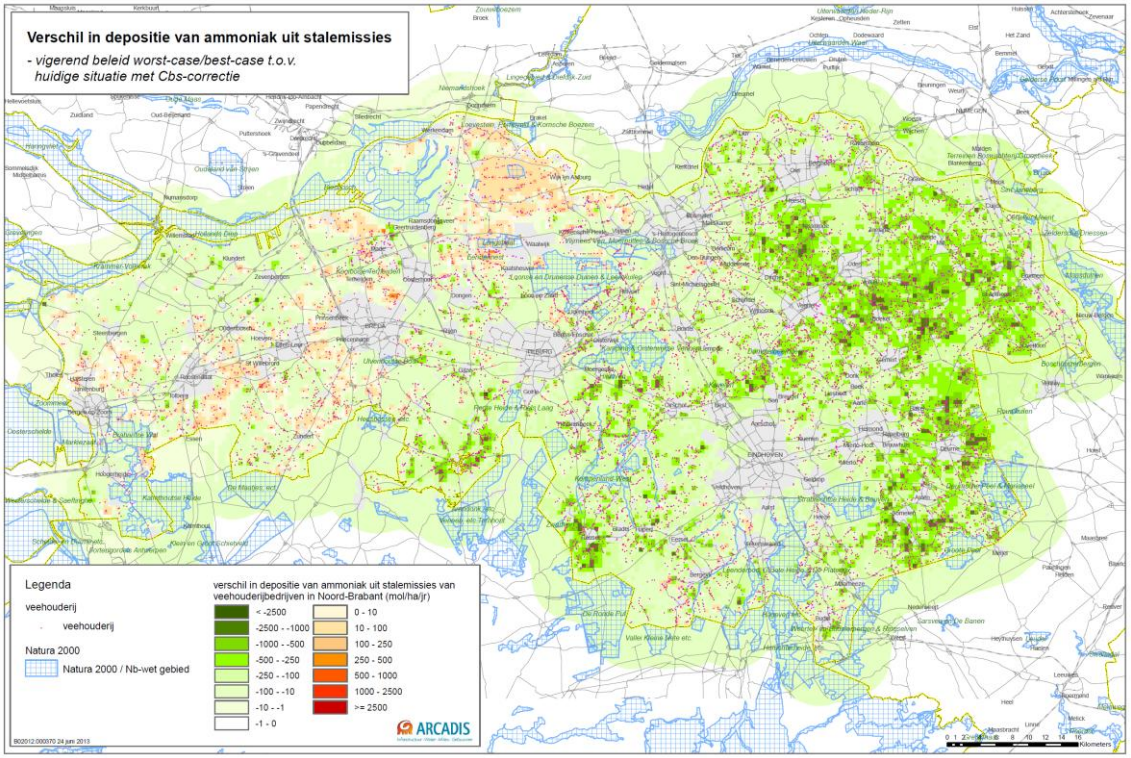

Figuur 1 Verschilkaart worst-case vigerend beleid en referentie Nb-wet (HS vergund met CBS correctie)

Ook bij de inzet van emissie reducerende technieken, ook voor bestaande stallen (de zogenaamde worst-case / best-case analyse) zijn negatieve effecten door een toename van de stikstofbelasting op Natura 2000 niet op voorhand uit te sluiten.

Het scenario conform “Vigerend Beleid alleen groei” waarbij voor alle stallen (dus ook de bestaande stallen) wordt uitgegaan van nu vergunbare stallen met een zo hoog mogelijk reductie van de ammoniakemissie, laat voor bijna alle Natura2000-gebieden ten opzichte van de referentie voor de Natuurbeschermingswet (Huidige situatie vergund met CBS correctie) een afname van de ammoniakbelasting uit stallen van veehouderijen zien. Maar met uitzondering van de Natura-gebieden Langstraat en Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem. Rondom deze gebieden zijn relatief weinig veehouderijen gelegen waar er emissiereducties bij blijvende bedrijven te behalen zijn die voldoende zijn om de behoefte aan extra emissies voor groei van veehouderijen te compenseren. De daarvoor benodigde milieuruimte zal beschikbaar moeten komen door stoppende bedrijven of de groei zal niet kunnen plaatsvinden. Of de toename zal gesaldeerd moeten worden met andere maatregelen, bijvoorbeeld zoals opgenomen in de PAS.

Strikt juridisch gezien zijn negatieve effecten op dit moment niet uit te sluiten. Voor verreweg de meeste gebieden biedt het toepassen van emissie reducerende technieken (best-case) wel voldoende ruimte om de toename door groei van de veehouderijen in het worst-case scenario te compenseren. De doelstellingen met betrekking tot een vergaande reductie (halvering) van de depositie op Natura 2000-gebieden worden dan niet gehaald.

Figuur 2 Verschilkaart worst-case/best-case vigerend beleid en referentie Nb-wet (HS vergund met CBS correctie)

Omdat in het huidige beleid en ook in het voorgenomen beleid (ontwerp SVRO en ontwerp Vr 2014) omschakeling naar veehouderij (intensief of grondgebonden) mogelijk is en ook effecten door een toename van emissies uit mestverwerking niet zijn uit te sluiten, kan de stikstofbelasting op nu al overbelaste en gevoelige habitats van Natura2000-gebieden in - of in de omgeving van Noord-Brabant, in theorie, nog verder toenemen (ten opzichte van de referentie van de Natura2000-gebieden).

Een dergelijke (worst-case) ontwikkeling past niet binnen de huidige kaders van de Natuurbeschermingswet. Of anders geformuleerd, zo'n wordt-case ontwikkeling is niet toelaattbaar / vergunbaar binnen de huidige Natuurbeschermingswet. Omdat zo'n ontwikkeling echter niet uit te sluiten valt binnen de mogelijkheden die worden geboden in de ontwerp Structuurvisie en de ontwerp Verordening ruimte 2014, zijn significante negatieve ontwikkeling in juridische zin momenteel niet op voorhand uit te sluiten.

Ten opzichte van het vigerend beleid (SVRO 2009 en Verordening ruimte 2012) is de planologische ruimte die wordt geboden aan de veehouderij in de ontwerp SVRO en ontwerp Vr 2014 kleiner. Onder andere vanwege het aanscherpen van beleid voor grondgebonden veehouderijen en het opnemen van extra voorwaarden (waaronder een toets op de cumulatieve geurbelasting) bij uitbreiding van veehouderijen. Omdat daarnaast ook nog is voorzien in het toetsen van uitbreidingen van veehouderijen, ook binnen een eerder vastgelegd agrarisch bouwblok, aan duurzaamheidseisen, kan geconcludeerd worden dat het nieuwe beleid ten opzichte van het vigerende beleid niet leidt tot een extra toename van de stikstof-belasting op Natura 2000-gebieden. In dergelijke toetsing of vergelijking tussen "oud en nieuw plan" leek relevant te zijn vanwege de wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998 in april 2013. Maar gelet op de beantwoording van vragen over de interpretatie van die wetswijziging (zie tekstkader hierna) is in deze Passende Beoordeling uitgegaan dat voor de effectbeoordeling van stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden als referentiesituatie uitgegaan moet worden van de huidige feitelijke – legale – situatie.

Hoe moet de SVRO 2014 worden getoetst aan de Natuurbeschermingswet?

Op 25 april 2013 is een wijziging van artikel 19kd van de Natuurbeschermingswet 1998 in werking getreden. Deze wijziging gaf de indruk dat er sprake zou zijn van een verandering van de referentie waaraan ruimtelijke plannen getoetst moeten worden aan de Natuurbeschermingswet, namelijk een toetsing ten opzichte van een eerder vastgesteld plan en geen toetsing aan de bestaande situatie. Vanwege de interpretatieruimte die het gewijzigde artikel biedt, heeft de Commissie m.e.r. aan de betrokken bewindspersonen om een nadere interpretatie van het artikel gevraagd. Op 2 juli 2013 heeft de staatssecretaris van EZ een reactie gestuurd naar aanleiding van de vragen van de Commissie m.e.r. In de brief geeft de staatssecretaris aan dat er inhoudelijk niks verandert ten opzichte van de situatie zonder gewijzigd artikel 19kd, maar dat met de wetswijziging plansaldering formeel is geregeld. Dit betekent dat voor de effectbeoordeling van stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden als referentiesituatie uitgegaan moet worden van de huidige feitelijke – legale – situatie. Inmiddels heeft het kabinet besloten artikel 19kd geheel te laten vervallen. Dit is voorgesteld in het wetsvoorstel tot wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998 (programmatische aanpak stikstof) dat op 19 juni 2013 bij de Tweede Kamer is ingediend (Kamerstukken II 2012/2013,33669). Voor zover artikel 19kd ziet op vergunningverlening voor projecten, komt het volgens dit wetsvoorstel geen functie meer toe zodra de Programmatische Aanpak Stikstof in werking treedt. Bij de invoering van de PAS (voorzien in 2014) ontstaat er dus mogelijk een nieuwe situatie, die van belang kan zijn voor de vaststelling van de SVRO 2014 en de Verordening ruimte 2014.

7.3 AANBEVELINGEN

Ten aanzien van de ontwikkelingen voorzien in de Structuurvisie zijn significante effecten niet bij voorbaat uit te sluiten.
Wij doen de volgende aanbevelingen voor het vervolgtraject van de Structuurvisie:

- Ook bij een beperking van de omvang van de locaties tot maximaal 1,5 hectare is een regionale groei van de veestapel mogelijk. Het voorkomen van een verdere toename van (ongewenste) lokale groei van de veestapel beperkt de vraag naar de schaars beschikbare milieuruimte ten aanzien van de depositie van stikstof op beschermde natuurgebieden. Ook een actief beleid met betrekking tot het intrekken van niet benutte rechten (vergunningen, meldingen, bouwmogelijkheden) is hierbij van belang.
- Overweeg om omschakeling alleen toe te staan ten behoeve van de afwaartse beweging, dus in combinatie met het beëindigen van een locatie op een niet-duurzame locatie. En het per saldo verminderen van de milieubelasting. Het aantal omschakelingen is nu niet gelimiteerd Door omschakeling naar veehouderij te regelen als een uitzondering-onder-voorwaarden, ten behoeve van publieke doelen (bijvoorbeeld via een ontheffing), kan er beter worden gestuurd op de omvang en aard van de milieueffecten. Ook is dan beter te onderbouwen dat de SVRO 2014 past binnen de kaders van de Natuurbeschermingswet. De theoretische milieuclaim die samenhangt met omschakelingen is nu immers ook niet gelimiteerd.

- De aanpassing van de Verordening ruimte, waarbij ook ontwikkelingen binnen eerder begrensde bouwblokken ruimtelijk worden getoetst, biedt wellicht mogelijkheden om ook in juridische zin extra te borgen dat er wordt getoetst op een eventuele toenames van de stikstofbelasting op overbelaste Natura2000-gebieden en beschermde Natuurmonumenten. Op een vergelijkbare wijze waarop ook gemeenten in hun bestemmingsplannen voorwaardelijke bepalingen opnemen om zo zoveel als mogelijk te borgen dat de bestemmingsplannen passen binnen de kaders van de Natuurbeschermingswet 1998. Naast stikstof gaat het hierbij ook om andere mogelijke effecten, zoals geluid en licht. Een aantal meer specifieke voorwaarden is al in Tabel 15 gegeven.
- Bij een aantal effecten is het nodig om nog nadere beoordelingen te maken in vervolgprocedures. Hierbij willen we ook meegeven dat het belangrijk is om indien mogelijk een koppeling te maken met het verdwijnen van emissiebronnen om daarmee te salderen.
- Bij ontwikkelingen is het belangrijk om rekening te houden met effecten op Habitatrichtlijnsoorten en Vogelrichtlijnsoorten. Hoewel de Flora- en faunawet hier grotendeels invulling aan geeft, is het belangrijk om rekening te houden met het effect van stikstofdepositie. Ook Vogelrichtlijnsoorten verdienen speciale aandacht, omdat populaties soms ook afhankelijk zijn van gebieden die buiten het Natura 2000-gebied liggen.
- Wanneer een nadere beoordeling wordt gemaakt, moet de volledige reikwijdte van het effect onderzocht worden. Vanwege het grote aantal beschermde natuurgebieden is hier gekozen om in eerste instantie de effecten op de gebieden in Noord-Brabant en 5 km in de omgeving te onderzoeken.

De eindconclusie is alternatieven uit de Structuurvisie in principe uitvoerbaar kunnen zijn in het kader van de Natuurbeschermingswet, maar dat afhankelijk is van de feitelijke ontwikkelingen van de veehouderijen en de ontwikkeling van de emissies.

Significante ontwikkelingen zijn nu niet bij voorbaat uit te sluiten. Hiervoor zijn de ontwikkelingsmogelijkheden die “in theorie” worden geboden in de ontwerp Structuurvisie 2014 en ontwerp Verordening ruimte 2014 te groot in relatie tot de schaars beschikbare milieuruimte. Milieuruimte die er, kort geformuleerd, voor een groot deel in Noord-Brabant op dit moment alleen is door het toepassen van technieken om emissies te reduceren of door te salderen met bedrijven die stoppen of krimpen.

Mogelijk brengt de voorziene aanpassing van de Natuurbeschermingswet hier een verandering in, maar verwacht mag worden dat de milieuruimte schaars zal blijven. Nog los van de doelstelling om de depositie van stikstof sterk terug te brengen. De geboden planologische ruimte voor veehouderijen, op basis van de ontwerp Structuurvisie en ontwerp Verordening 2014 zal dus niet volledig en voor een deel ook alleen voorwaardelijk (saldering met stoppers, emissiereductie door bronmaatregelen, eventueel ook maatregelen in en rondom de natuurgebieden) benut kunnen worden. Ook al zijn die mogelijkheden beperkter dan de mogelijkheden op basis van de vigerende provinciale kaders.

Bijlage 1 Wettelijk kader

Natuurbeschermingswet 1998

In Nederland hebben veel natuurgebieden een beschermde status onder de Natuurbeschermingswet 1998 gekregen.

Daarbij onderscheiden wij twee categorieën beschermingsgebieden:

- Natura 2000-gebieden.
- Beschermde natuurmonumenten.

Natura 2000

Onder Natura 2000-gebieden vallen de gebieden die op grond van de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn zijn aangewezen/aangemeld. De Europese Unie heeft deze twee richtlijnen vastgesteld die moeten zorg dragen voor de bescherming van de belangrijkste Europese natuurwaarden: de Vogelrichtlijn uit 1979 en de Habitatrichtlijn uit 1992. Hoewel het om twee afzonderlijke richtlijnen gaat, worden ze vanwege hun overeenkomsten vaak in één adem genoemd. Men spreekt dan over de 'Vogel- en Habitatrichtlijn'.

De Europese Unie heeft alle Vogel- en Habitatrichtlijngebieden ondergebracht in een samenhangend netwerk 'Natura 2000'.

Vogelrichtlijn

De Vogelrichtlijn bestaat uit een lijst van zeldzame of bedreigde vogelsoorten.

De leefgebieden en belangrijke overwinteringsgebieden voor deze soorten worden aangewezen als speciale beschermingszones (Vogelrichtlijngebieden).

Habitatrichtlijn

De Habitatrichtlijn heeft tot doel bij te dragen aan het waarborgen van de biologische diversiteit door het in stand houden van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (uitgezonderd vogels) op het Europese grondgebied van de lidstaten waarop de richtlijn van toepassing is. De richtlijn onderscheidt daarbij te beschermen gebieden en te beschermen soorten.

Instandhoudingsdoelstellingen

Voor Natura 2000-gebieden gelden instandhoudingsdoelstellingen. De essentie van het beschermingsregime voor deze gebieden is dat deze instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar mogen komen. Om dit toetsbaar te maken, kent de Natuurbeschermingswet 1998 voor projecten en andere handelingen die mogelijk gevolgen voor soorten en habitats van de betreffende gebieden hebben (inclusief externe werking), een vergunningplicht. Verlening van een vergunning voor een project is alleen aan de orde wanneer zeker is dat de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied niet in gevaar komen. Hiervan mag alleen worden afgeweken wanneer alternatieve oplossingen voor het project ontbreken én wanneer sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang.

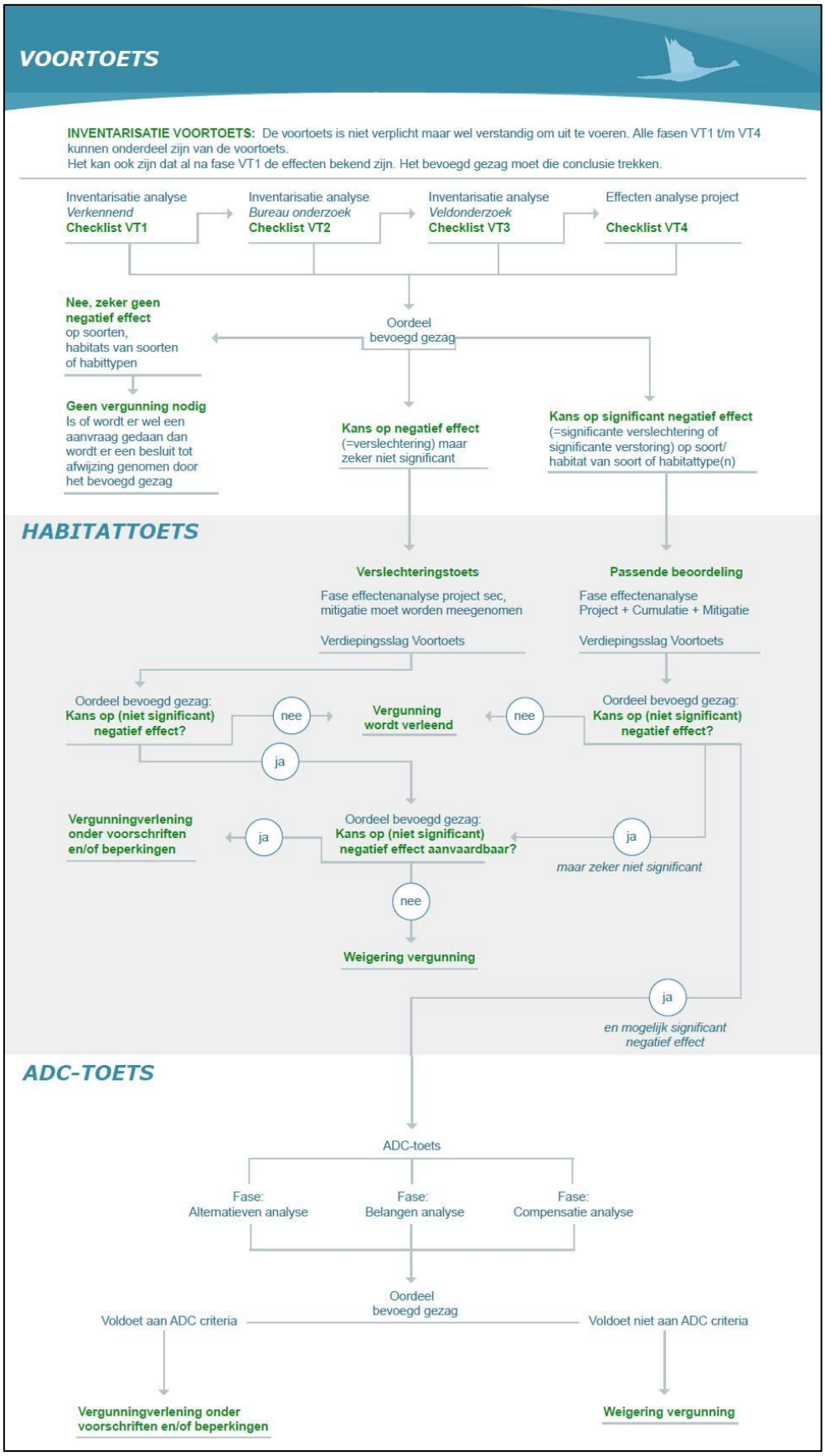
Bovendien moet voorafgaande aan het toestaan van een afwijking, zeker zijn dat alle schade gecompenseerd wordt (de zogenaamde ADC-toets: Alternatieven, Dwingende redenen van groot openbaar belang en Compenserende maatregelen). Redenen van economische aard kunnen ook gelden als dwingende reden van groot openbaar belang. Als prioritaire soorten of habitats deel uitmaken van de instandhoudingsdoelstellingen zijn redenen van economische aard alleen geldig na goedkeuring door de Europese Commissie.

Voormalige Beschermde Natuurmonumenten
Naast deze Natura 2000-gebieden kent de Natuurbeschermingswet ook Beschermde Natuurmonumenten. Sinds de inwerkingtreding van de (oude) Natuurbeschermingswet zijn 188 gebieden aangewezen als Beschermd Natuurmonument of Staatsnatuurmonument. Door de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 verdwijnt het verschil tussen Beschermde en Staatsnatuurmonumenten. Deze gebieden vallen momenteel onder de noemer van Beschermde Natuurmonumenten. Een deel van de Beschermde Natuurmonumenten vallen samen met Natura 2000-gebieden. Voor de overlappende delen geldt bij definitieve aanwijzing van de Natura 2000-gebieden het toetsingskader van artikel 19 van de Natuurbeschermingswet 1998 voor Natura 2000-gebieden. De oude doelen worden in het nieuwe aanwijzingsbesluit voor het Natura 2000-gebied opgenomen. Hieraan wordt getoetst maar met een lichter regime dat valt onder artikel 16. Alleen als de oude doelen zijn opgenomen als instandhoudingsdoelen voor het Natura 2000-gebied vallen deze onder artikel 19, in veel gevallen is dat echter niet zo.

Beschermd Natuurmonument
Waar de gebieden niet samen vallen, blijven Beschermde Natuurmonumenten in stand en vallen onder het toetsingskader van artikel 16 van de Natuurbeschermingswet 1998, dat hieronder wordt toegelicht.
Het gaat hierbij om 66 gebieden. De status Beschermd Natuurmonument betekent dat het zonder vergunning verboden is om handelingen te verrichten die schadelijk kunnen zijn voor dat natuurmonument.
Het gaat om handelingen die significante gevolgen kunnen hebben (ook bij twijfel) voor het natuurschoon, voor de natuurwetenschappelijke betekenis of voor dieren en planten in dat gebied. Tenzij er zwaarwegende openbare belangen zijn (‘dwingende reden van openbaar belang’) die het verlenen van een vergunning ‘noodzaken’. In tegenstelling tot de afweging bij een Natura 2000-gebied, hoeft hier geen alternatievenonderzoek plaats te vinden.
Bij Beschermde Natuurmonumenten ontbreken de instandhoudingdoelen als toetsingskader voor mogelijke effecten, zoals bij de Natura 2000-gebieden. Het aanwijzingsbesluit van een Beschermd Natuurmonument bevat echter een overzicht van de te behouden natuurwaarden. Het toetsingskader en het traject tot vergunningverlening is vergelijkbaar met dat van de Natura 2000-gebieden, maar bij het uitblijven van aanzienlijke effecten (waarvoor bij Natura 2000-gebieden een ADC-toets is vereist) gelden minder strenge regels.

Voor handelingen buiten het Beschermde Natuurmonument (voor zover aangewezen voor de inwerkingtreding van de Natuurbeschermingswet 1998), met mogelijke significante effecten op het gebied, is het begrip ‘externe werking’ van toepassing (art. 65 Natuurbeschermingswet). Dit betekent dat de vergunningplicht ook van toepassing is op handelingen met mogelijke negatieve gevolgen buiten een Beschermd Natuurmonument. Daarnaast is de zorgplichtbepaling (art. 19l Natuurbeschermingswet 1998) van toepassing.

Deze zorgplicht houdt onder andere in dat als een activiteit wordt ondernomen waarvan het vermoeden bestaat dat deze nadelig is voor de natuurwaarden van het gebied, deze activiteit niet plaats mag vinden. Ook moeten alle maatregelen worden genomen om gevolgen te voorkomen of te beperken.

Afbeelding 2: Schematische weergave vergunningverlening in het kader van Natura 2000 (website Regiebureau Natura 2000).

Onderzoek vergunningverlening Natura 2000

De Natuurbeschermingswet 1998 kent twee routes voor het verlenen van een vergunning. Als er sprake is of kan zijn van significante verstoring van soorten en/of significante verslechtering van de kwaliteit van habitats, is een Passende Beoordeling vereist. Als wel verslechtering van de kwaliteit van habitats optreedt, maar deze zeker niet significant is, kan worden volstaan met een Verslechteringstoets. Als er geen sprake is van de verslechtering van de kwaliteit van habitats en hoogstens sprake is van niet-significante verstoring van soorten, kan een Natuurbeschermingswetvergunning verleend worden.
In dat geval hoeft er ook geen nader onderzoek gedaan te worden. Afbeelding 2 geeft het bovenstaande schematisch weer.

Passende Beoordeling

Bij de Passende Beoordeling wordt gedetailleerd in kaart gebracht wat de effecten (kunnen) zijn van de activiteit op de natuurwaarden in het Natura 2000-gebied en welke verzachtende (mitigerende) maatregelen de initiatiefnemer van plan is te nemen. Hierbij wordt rekening gehouden met de instandhoudingsdoelstellingen. De significantie van de gevolgen moet worden beoordeeld in het licht van de specifieke milieukenmerken en omstandigheden van het gebied. Omkeerbare en tijdelijke effecten kunnen ook significant zijn.

Indien uit de Passende Beoordeling, waarbij ook rekening moet worden gehouden met cumulatieve effecten, de zekerheid verkregen is dat de activiteit de natuurlijke kenmerken van een gebied niet aantast, kan het Bevoegd Gezag vergunning verlenen. Als wel significante effecten voorzien zijn, wordt alleen een vergunning verleend als alternatieve oplossingen voor het project ontbreken én wanneer sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang. Bovendien moet voorafgaand aan het toestaan van een afwijking compensatie voor alle schade verzekerd zijn (de zogenaamde ADC-toets). Redenen van economische aard kunnen afhankelijk van de schaal ook gelden ook als dwingende reden van groot openbaar belang.
Als prioritaire soorten of habitats deel uitmaken van de instandhoudingsdoelstellingen zijn redenen van economische aard alleen geldig na toetsing door de Europese Commissie.

Een activiteit heeft significante effecten als zij de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied in gevaar brengt. Hiervoor is geen objectieve grens; per geval wordt bekeken of een effect significant is. Het oordeel moet gebaseerd zijn op de specifieke situatie die van toepassing is.
Hierbij moeten ook cumulatieve effecten onderzocht worden (Steunpunt Natura 2000, 2010).

Verslechteringstoets

Bij de Verslechteringstoets dient te worden nagegaan of een project, handeling of plan een kans met zich meebrengt op onaanvaardbare verslechtering van de natuurlijke habitats of de habitats van soorten. Indien deze verslechtering niet optreedt (dan wel indien deze gelet op de instandhoudingsdoelstellingen aanvaardbaar is), kan een vergunning worden verleend, zo nodig onder voorwaarden of beperkingen. Indien de verslechtering in het licht van de instandhoudingsdoelstellingen onaanvaardbaar is, dient de vergunning te worden geweigerd. Bij de afweging of de verslechtering onaanvaardbaar is, heeft het Bevoegd Gezag een grotere beleidsvrijheid dan wanneer de vergunningaanvraag via de Passende Beoordeling verloopt. Het Bevoegd Gezag kan rekening houden met de aanwezigheid van redenen van openbaar belang, de mogelijkheid om te compenseren en andere relevante overwegingen. Ook hoeft geen rekening te worden gehouden met cumulatieve effecten.

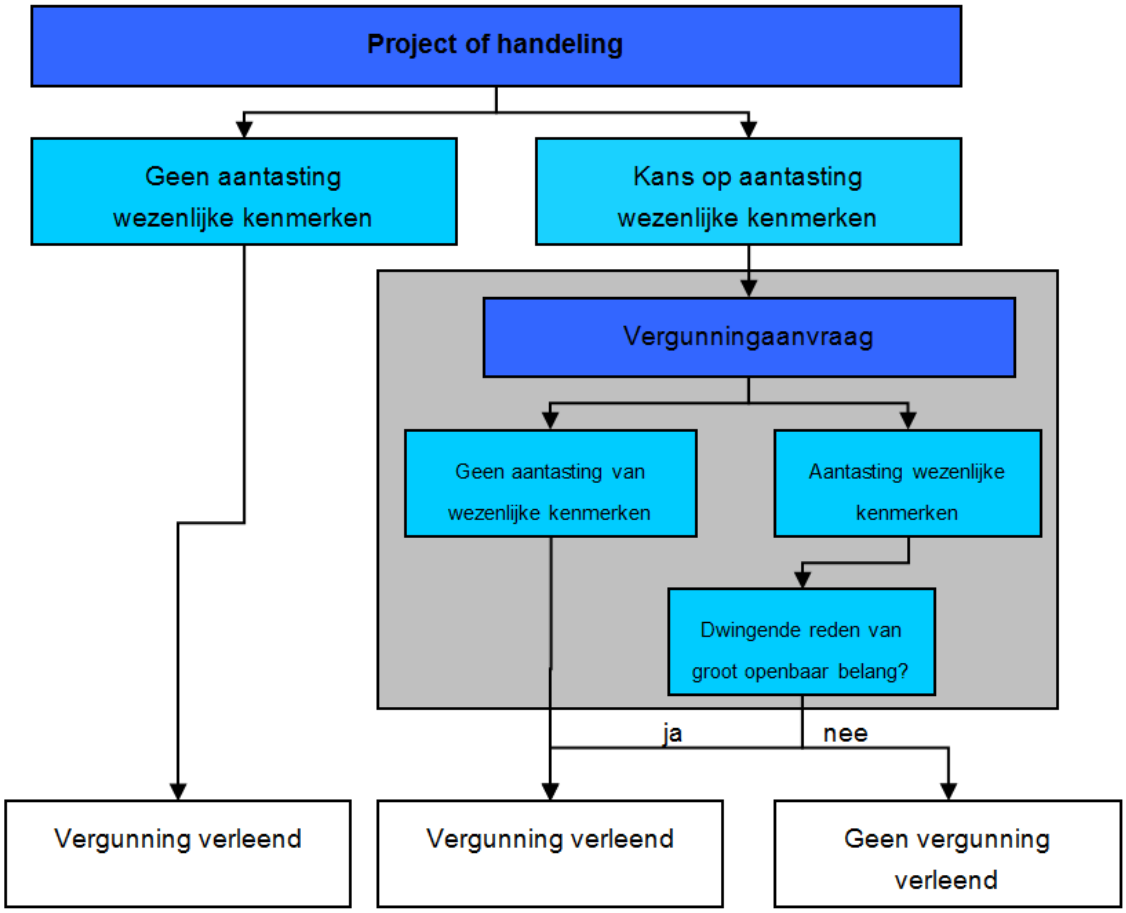
Om een Verslechteringstoets te kunnen uitvoeren, is het allereerst van belang een eenduidige definitie van verslechtering te hebben. In de Handreiking Natuurbeschermingswet (Ministerie van LNV, 2005) wordt dit begrip uitgewerkt. Onder ‘verslechtering’ wordt de fysieke aantasting van een habitat verstaan.

Hiervan is sprake als in een bepaald gebied van deze habitat, de oppervlakte afneemt of wanneer het met de specifieke structuur en functies die voor de instandhouding van de habitat op lange termijn noodzakelijk zijn, dan wel met de staat van instandhouding met de met deze habitat geassocieerde typische soorten, in dalende lijn gaat in vergelijking tot de instandhoudingsdoelstellingen.

Onderzoek Vergunningverlening Beschermd Natuurmonument

De status Beschermd Natuurmonument betekent dat het zonder vergunning verboden is om handelingen te verrichten die schadelijk kunnen zijn voor dat Natuurmonument. Het gaat om handelingen die schadelijk kunnen zijn (ook bij twijfel) voor het natuurschoon, voor de natuurwetenschappelijke betekenis of voor dieren en planten in dat gebied. Als schadelijke handelingen worden in elk geval aangemerkt handelingen die de in het besluit tot aanwijzing als Beschermd Natuurmonument vermelde wezenlijke kenmerken van het Beschermde Natuurmonument aantasten. Een vergunning wordt slechts verleend indien met zekerheid vaststaat, dat die handelingen de natuurlijke kenmerken van het Beschermde Natuurmonument niet aantasten, tenzij dwingende redenen van groot openbaar belang tot het verlenen van een vergunning noodzaken. In tegenstelling tot de afweging bij een Natura 2000-gebied, hoeft hier geen alternatievenonderzoek plaats te vinden.

Bij Beschermde Natuurmonumenten ontbreken de instandhoudingdoelen als toetsingskader voor mogelijke effecten, zoals bij de Natura 2000-gebieden. Het toetsingskader is weergegeven in Afbeelding 3.

Afbeelding 3: Afwegingsschema vergunningverlening voor Natuurbeschermingswet

Crisis- en herstelwet

De Crisis- en herstelwet voorziet in een aantal wijzingen van de Natuurbeschermingswet.
Deze wijzigingen hebben het doel de wet in de praktijk beter hanteerbaar te maken, zonder afbreuk te doen aan de doelen van de wet en bijbehorende richtlijnen.
Relevante veranderingen zijn:

- het beschermingsregime van de oude doelen (bijvoorbeeld van beschermde natuurmonumenten) van Natura 2000 verlicht door de Crisis- en herstelwet. Het huidige regime van artikel 19a e.v. Nb-wet blijft van toepassing. Voor oude doelen geldt een lichter regime van artikel 19ia in samenhang met artikel 16 van de Nb-wet. Dit betekent dat voor mogelijk significante effecten op oude doelen geen Passende Beoordeling, voorzorgtoets of ADC-toets vereist is. Bovendien geldt dat voor oude doelen de externe werking van projecten niet vergunningplichtig is, tenzij anders vermeldt in het aanwijzingsbesluit van het Natura 2000-gebied;
- de Minister van Economische Zaken is het Bevoegd Gezag voor alle activiteiten met betrekking op rijksinfrastructurele werken, primaire waterkeringen in beheer bij het Rijk, zandsuppleties, luchthavens, inclusief handelingen met betrekking tot het onderhoud daarvan.

Bijlage 2 Achtergrondinformatie stikstofdepositie

Beoordelingskader stikstofdepositie

Bij de beoordeling van stikstofdepositie staan kritische depositiewaarden centraal. De kritische depositiewaarden zijn waarden waarboven het risico niet kan worden uitgesloten dat de kwaliteit van het habitattype significant wordt aangetast als gevolg van de verzurende en/of vermestende invloed van de stikstofdepositie. Deze paragraaf behandelt verder de relevante delen van de Crisis- en Herstelwet (CHW) en de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS).

Kritische depositiewaarde

Voor een kwantitatieve beoordeling van het effect van stikstofdepositie op de kwalificerende habitats wordt gebruik gemaakt van de kritische depositiewaarde. Dit is de grens waarboven niet kan worden uitgesloten dat de kwaliteit van het habitattype significant wordt aangetast als gevolg van de verzurende en/of vermestende invloed van de atmosferische stikstofdepositie. Als de stikstofdepositie hoger is dan de kritische depositiewaarde, dan zijn significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen niet uit te sluiten.

De term 'critical load' wordt in de milieuwetenschappen gedefinieerd als: "een kwantitatieve schatting op basis van de best beschikbare kennis van de belasting door één of meer verontreinigingen waar beneden geen significante schadelijke effecten optreden bij specifieke gevoelige elementen van het milieu" (Langan & Hornung, 1992). Van Dobben *et al.* (2012) hebben de kritische depositiewaarde voor stikstof (KDW) gedefinieerd als: "de grens waarboven het risico bestaat dat de kwaliteit van het habitat significant wordt aangetast als gevolg van de verzurende en/of vermestende invloed van atmosferische stikstofdepositie" (Van Dobben *et al.*, 2012).

Van Dobben *et al.* (2012) geven de meest recente gegevens van kritische depositiewaarden voor de Nederlandse Natura 2000-gebieden. Dit rapport bouwt voort op het rapport van Van Dobben en Van Hinsberg (2008). Daarbij zijn geen nieuwe modelgegevens gebruikt. Wel zijn de stappen van het toegepaste protocol opnieuw doorlopen en enkele fouten hersteld. De KDW kan vergeleken worden met de huidige of toekomstige stikstofdepositie om een beeld te krijgen van de knelpunten voor verzuring en vermesting. De KDW moet gezien worden als de meest waarschijnlijke waarde gezien de huidige stand van kennis. Wanneer de atmosferische depositie hoger is dan de KDW van het habitat bestaat er een duidelijk risico op een significant negatief effect, waardoor de instandhoudingsdoelstelling voor een habitat (in termen van kwaliteit en oppervlakte) niet duurzaam kan worden gerealiseerd. Hoe hoger de overschrijding van het kritische niveau en hoe langduriger die overschrijding, hoe groter het risico op ongewenste effecten op de biodiversiteit (Van Dobben *et al.*, 2012). Het is echter belangrijk om de getallen te gebruiken als hulpmiddel bij de beoordeling en niet alleen als absolute grens. Tussen systemen zijn er namelijk verschillen in het daadwerkelijke effect van de achtergronddepositie op de vegetatie. Dezelfde habitattypen kunnen in een ander landschap beter of slechter gebufferd zijn, waardoor het effect van een toename van de stikstofdepositie ook anders uitpakt. De getallen zien als hulpmiddel komt overeen met een conclusie uit het rapport "Stikstof/ammoniak in relatie tot Natura 2000" van de door de Minister van LNV (nu EZ) ingestelde Taskforce Ammoniak (Commissie Trojan, 2008).

Bij een vergunningaanvraag moet worden getoetst in hoeverre een initiatief een belemmering vormt voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen van een Natura 2000-gebied. Voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen zijn meer factoren van belang dan alleen depositie. De Minister van LNV (nu EZ) heeft dit standpunt ingenomen in de brief waarbij het rapport van Van Dobben en Van Hinsberg (2008) openbaar is gemaakt. In deze brief van het Ministerie van LNV van 16 juli 2008 wordt een lijst van factoren gegeven die, naast stikstofdepositie, eveneens van belang zijn. Dit wordt bevestigd in de "Handreiking beoordeling activiteiten die stikstofdepositie veroorzaken op Natura 2000-gebieden" dat het ministerie van LNV (2008a) heeft opgesteld.

De conclusie is dat bij de toetsing van mogelijk schadelijke initiatieven, aan de kritische depositiewaarden geen absolute betekenis kan worden gehecht. Een significant negatief effect op de staat van instandhouding kan niet worden afgeleid van alleen het overschrijden van de kritische depositiewaarde. Voor een dergelijke conclusie dienen meer factoren te worden bekeken. De kritische depositiewaarden moeten worden gezien als een wetenschappelijk hulpmiddel bij het beoordelen van de milieubelasting van Natura 2000-gebieden.

Crisis- en herstelwet

De Crisis- en Herstelwet geldt vanaf 1 april 2010 en voorziet onder andere in enkele wijzigingen in de Natuurbeschermingswet 1998. In het kader van de reductie van stikstofdepositie is de Natuurbeschermingswet als volgt gewijzigd en daarmee is de Crisis- en Herstelwet relevant voor alle activiteiten en projecten waarbij mogelijk sprake is van een toename van stikstofdepositie:

- Bevoegde Gezagen (provincies, soms de minister van Economische Zaken) hebben een aanschrijvingsbevoegdheid om passende maatregelen ter vermindering van de stikstofdepositie op te leggen aan iedereen die handelingen verricht die stikstofdepositie veroorzaken (artikel 19ke Natuurbeschermingswet).
- Provincies hebben daarbij de mogelijkheid om reductiemaatregelen met betrekking tot inrichtingen in de zin van de Wet milieubeheer, bij verordening als generieke voorschriften vast te stellen.
- Tussen Rijk, provincies en andere overheden zullen afspraken worden gemaakt over de maatregelen die nodig zijn om de dalende lijn van de stikstofdepositie te realiseren (artikel 19kg e.v. Natuurbeschermingswet) en om nieuwe ontwikkelingen mogelijk te maken. Dit vormt een juridisch kader voor een programmatische aanpak van de reductie van de stikstofdepositie (PAS, zie volgende paragraaf). De wet voorziet in een verplichting van overheden om de afgesproken maatregelen te realiseren.
- De gevolgen voor de stikstofdepositie van bestaande, niet gewijzigde activiteiten (peildatum 7 december 2004), worden niet getoetst bij de beoordeling van een aanvraag van een Natuurbeschermingswetvergunning. Dat geldt ook voor uitbreidingen van bestaande activiteiten en nieuwe activiteiten, onder de voorwaarden dat er per saldo nergens sprake is van een toename van stikstofdepositie (artikel 19kd Natuurbeschermingswet).
- In de praktijk betekent dit dat:
  - een project of initiatief mag niet leiden tot een toename van stikstof ten aanzien van de peildatum van 7 december 2004, voor zover het gebied te hoog belast is met stikstof;
  - wanneer de stikstofdepositie van een activiteit lager ligt dan de peildatum van 7 december 2004, mogen nieuwe initiatieven rond die activiteit niet leiden tot een stikstoftoename, ook al is de stikstofdepositie nog niet op het niveau van 7 december 2004 (of de vergunde situatie). Ook weer voor zover het gebied te hoog belast is met stikstof.

Programmatische Aanpak Stikstof

Op nationaal en provinciaal niveau wordt er gewerkt aan een zogenaamde Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) waarmee een extra daling van de stikstofbelasting van Natura 2000-gebieden gepaard moet gaan met ontwikkelingsmogelijkheden voor nieuwe economische initiatieven. Hoofdlijnen van de aanpak is reductie van emissies in alle sectoren (landbouw, verkeer, industrie) te verminderen van de kwetsbaarheid van natuurgebieden met hydrologische maatregelen en beheermaatregelen en het benutten van een langere periode tot 2028 om de doelstellingen met betrekking tot het verminderen van de depositie te bereiken.

De maatregelen uit de PAS moeten leiden tot een extra daling van stikstof en een deel van die daling wordt benut om incidentele toenames te kunnen salderen, zodat er op gebiedsniveau voldoende zekerheid is dat er per saldo sprake is van een afname van de totale depositie.

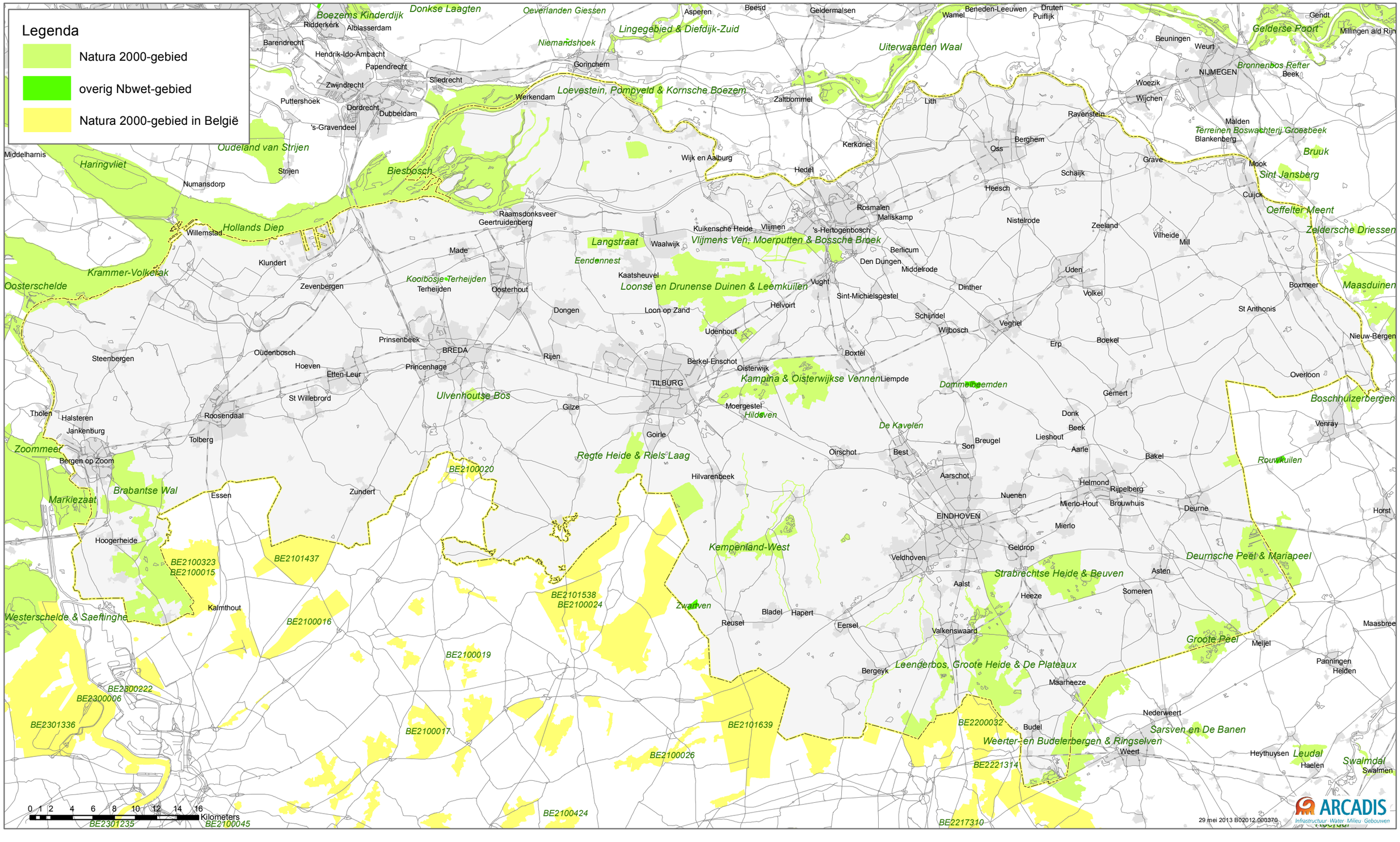
De Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) richt zich op het vlottrekken van de vergunningverlening rond de Natuurbeschermingswet 1998. Door hoge depositie van stikstof was het voor veel initiatieven niet mogelijk om een vergunning te krijgen rond Natura 2000-gebieden.

De PAS heeft drie randvoorwaarden:

1. Het doel van de PAS is per saldo het geleidelijk, maar onvermijdelijk omlaag brengen van de stikstofdepositie. De essentie van de PAS is het verkennen en afspreken hoe op verschillende niveaus (generiek, provinciaal en gebiedsgericht) en vanuit verschillende sectoren (landbouw, industrie, verkeer en vervoer) wordt bijgedragen aan het aanpakken van het probleem.
2. Het doel van het terugbrengen van stikstof is de achteruitgang van biodiversiteit te stoppen, zonder duurzame economische dynamiek in gevaar te brengen. Het is van cruciaal maatschappelijk belang dat economische ontwikkeling mogelijk is binnen een per saldo afnemende stikstofdepositie, dus onderdeel van de aanpak is het meenemen van economische ontwikkelruimte.
3. De PAS moet juridisch houdbaar zijn. Dit betekent dat een kwalitatief hoogwaardige ecologische onderbouwing van de maatregelen en een borging van de feitelijke realisatie van de dalende stikstofdepositie nodig zijn.

Natura 2000-beheerplannen geven op gebiedsniveau aan welke instandhoudingsdoelstellingen op welke termijn behaald moeten worden. Hieraan gerelateerd is de benodigde stikstofreductie voor het behalen van de stikstofdepositie. Dit hangt ook samen met de eventuele ontwikkelruimte. De totale reductieopgave uit de beheerplannen en bijbehorende generieke-, provinciale/regionale- en gebiedsgerichte maatregelen vormen het onderwerp waarover afspraken gemaakt worden in de PAS. Deze afspraken komen vervolgens weer in het beheerplan ter onderbouwing van de realisatie van de noodzakelijke stikstof reductieopgave.

Bijlage 3 Afbeelding Natura 2000-gebieden

Legenda
Natura 2000-gebied
overig Nbwet-gebied
Natura 2000-gebied in België
Boezems Kinderdijk
Donkse Laagten
Oeverlanden Giessen
Lingegebied & Diefdijk-Zuid
Niemandshoek
Uiterwaarden Waal
Gelderse Poort
Bronnenbos Refter
Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem
Oudeland van Strijen
Haringvliet
Biesbosch
Hollands Diep
Krammer-Volkerak
Oosterschelde
Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek
Langstraat
Eendennest
Kooibosje-Terheijden
Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen
Kampina & Oisterwijkse Vennen
Dommelbeemden
Ulvenhoutse Bos
Hildsven
De Kavelen
Regte Heide & Riels Laag
Brabantse Wal
Markiezaat
Zoommeer
Kempenland-West
Strabrechtse Heide & Beuven
Deurnsche Peel & Mariapeel
Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux
Groote Peel
Sarsven en De Banen
Weerter- en Budelerbergen & Ringselven
Terreinen Boswachterij Groesbeek
Bruuk
Sint Jansberg
Oeffelter Meent
Zeldersche Driessen
Maasduinen
Boschhuizerbergen
Rouwkuilen
Westerschelde & Saeftinghe
BE2100020
BE2100323
BE2100015
BE2101437
BE2101538
BE2100024
BE2100016
BE2100019
BE2300222
BE2300006
BE2301336
BE2100017
BE2101639
BE2100026
BE2200032
BE2221314
BE2100424
BE2217310
BE2301235
BE2100045
Middelharnis
Numansdorp
Willemstad
Klundert
Zevenbergen
Steenbergen
Oudenbosch
Hoeven
Etten-Leur
Prinsenbeek
BREDA
Princenhage
Rijen
TILBURG
St Willebrord
Gilze
Tilburg
Roosendaal
Jankenburg
Halsteren
Tholen
Bergen op Zoom
Essen
Zundert
Hoogerheide
Kalmthout
Puttershoek
Dordrecht
Dubbeldam
's-Gravendeel
Ridderkerk
Alblasserdam
Barendrecht
Hendrik-Ido-Ambacht
Papendrecht
Zwijndrecht
Sliedrecht
Gorinchem
Werkendam
Strijen
Raamsdonksveer
Geertruidenberg
Made
Terheijden
Oosterhout
Dongen
Udenhout
Loon op Zand
Kaatsheuvel
Waalwijk
Vlijmen
Kuikensche Heide
's-Hertogenbosch
Rosmalen
Maliskamp
Berlicum
Den Dungen
Middelrode
Vught
Sint-Michielsgestel
Helvoirt
Schijndel
Wijbosch
Oirschot
Best
Boxtel
Berkel-Enschot
Oisterwijk
Liempde
Goirle
Hilvarenbeek
Reusel
Bladel
Hapert
Eersel
Zwartven
Aarschot
Son
Breugel
Nuenen
Lieshout
Beek
Donk
Aarle
Bakel
Gemert
Veghel
Erp
Boekel
Uden
Volkel
Veghel
Dinther
Wijbosch
Schijndel
Udenhout
Loon op Zand
Helvoirt
Vught
Sint-Michielsgestel
Den Dungen
Middelrode
Berlicum
Vlijmen
Kuikensche Heide
's-Hertogenbosch
Rosmalen
Maliskamp
Nistelrode
Zeeland
Vilheide
Mill
Cuijck
Mook
Grave
Schaijk
Heesch
Oss
Berghem
Kerkdriel
Wijk en Aalburg
Hedel
Lith
Ravenstein
Woezik
Wijchen
Beuningen
Weurt
NIJMEGEN
Beek
Malden
Blankenberg
Gendt
Millingen a/d Rijn
Wamel
Beneden-Leeuwen
Druten
Puiflijk
Zaltbommel
Asperen
Beesd
Geldermalsen
Overloon
Venray
Helmond
Rijpelberg
Brouwhuis
Deurne
Horst
Mierlo-Hout
Mierlo
Nuenen
Geldrop
Veldhoven
EINDHOVEN
Aalst
Heeze
Someren
Asten
Valkenswaard
Bergeyk
Maarheeze
Nederweert
Budel
Weert
Heythuysen
Haelen
Leudal
Swalmdal
Swalmen
Maasbree
Meijel
Panningen
Helden
Nieuw-Bergen
St Anthonis
Boxmeer
Milligen a/d Rijn
0 1 2 4 6 8 10 12 14 16 Kilometers
29 mei 2013 B02012.000379
ARCADIS
Infrastructuur Water Milieu Gebouwen

Bijlage 4 Uitgangspunten berekeningen stikstofdepositie

ALTERNATIEF VIGEREND BELEID TRENDMATIG

Intensieve veehouderijen

Gebieden met beperkingen:
- Reconstructiegebied: In extensiveringsgebieden (natuur en kernen) en stedelijk/niet-reconstructie gebied.
- West Brabant: extensiveringsgebieden natuur.

Voor deze gebieden: locatie tot 70 nge IV zijn aangemerkt als stoppers.
Locaties met een grootte vanaf 70 nge IV zijn aangeduid als blijvers.

Overige gebieden:
- Tot 40 nge IV: aangeduid als stoppers.
- Van 40 – 100 nge IV: aangeduid als blijvers.
- Vanaf 100 nge:
  - In WAV-zone of 500 meter zone rondom Natura 2000: blijvers.
  - Overig: groeiers, maximum 1,5 hectare, modelbedrijf van Doorn.

Groei op basis van individuele geurruimte en maximum omvang bouwblok.

Grondgebonden veehouderijen
- Tot 40 nge: stoppers.
- Van 40 tot 100 nge: blijvers.
- Vanaf 100 nge:
  - 500 meter zone rondom Natura 2000: blijvers.
  - Overig: groeiers, modelbedrijf van Doorn.

Voor zowel intensieve veehouderij als grondgebonden veehouderijen:
- Bestaande stallen voldoen qua emissiewaarden aan Besluit Huisvesting. Als nu al lager, dan ook lager.
- Nieuwe stallen voldoen aan grenswaarden bijlage 1 provinciale verordening stikstof en Natura 2000.

ALTERNATIEF EXTRA STURING TRENDMATIG

Intensieve veehouderijen

Gebieden met beperkingen:

- Reconstructiegebied: In extensiveringsgebieden (natuur en kernen) en stedelijk/.niet-reconstructie gebied.
- West Brabant: extensiveringsgebieden natuur.
- Gebieden binnen 500 meter van kernen in West-Brabant zijn aangeduid als "fictief extensiveringsgebied".

Voor deze gebieden: locaties tot 70 nge IV zijn aangeduid als stoppers en vanaf 70 nge IV als blijvers.

Overige gebieden:

- Tot 40 nge IV: stoppers.
- Van 40 – 100 nge IV of gelegen in een zone met geurbelasting > 20 Ou of fijn stof achtergrondwaarde > 30: blijvers.
- vanaf 100 nge:
  - In WAV-zone of 500 meter zone rondom Natura 2000: blijvers.
  - In gebieden met veel milieuruimte ammoniak + geur (en niet vallend in vorige categorie) tot 1,5 hectare. Tenzij nu al 1,5 of groter, dan maximaal 2,5 hectare. Conform modelbedrijf van Doorn plus eventueel ophoging tot maximum 2,5 ha.
  - Overig groeiers, maximum 1,5 hectare, modelbedrijf van Doorn.

Groei op basis van individuele geurruimte en maximale omvang bouwblok.

Grondgebonden veehouderijen

- Tot 40 nge: stoppers.
- Van 40 tot 100 nge: blijvers.
- Vanaf 100 nge:
  - 500 meter zone rondom Natura 2000: blijvers.
  - Overig: groeiers, modelbedrijf van Doorn.

Voor zowel intensieve veehouderij als grondgebonden veehouderijen geldt:

- Bestaande stallen voldoen qua emissiewaarden aan Besluit Huisvesting. Als nu al lager, dan ook lager.
- Nieuwe stallen voldoen aan grenswaarden bijlage 1 provinciale verordening stikstof en Natura 2000.

ALTERNATIEF VIGEREND BELEID, ALLEEN GROEI

(ook Vigerend beleid worst case genoemd)

Intensieve veehouderijen
- In extensiveringsgebieden: blijvers.
- Overig: groeiers tot maximaal 1,5 ha.

Grondgebonden veehouderijen
- Groeiers, modelbedrijf van Doorn.

Voor zowel intensieve veehouderij als grondgebonden veehouderijen geldt:
- Bestaande stallen voldoen qua emissiewaarden aan Besluit Huisvesting. Als nu al lager, dan ook lager.
- Nieuwe stallen voldoen aan grenswaarden bijlage 1 provinciale verordening stikstof en Natura2000.

BEST-CASE ALTERNATIEF VIGEREND BELEID TRENDMATIG

Als alternatief vigerend beleid trendmatig, maar alle bestaande en nieuwe stallen op basis van laagste waarden ammoniak (nu vergunbaar op basis van de Rav-lijst).

BEST-CASE ALTERNATIEF VIGEREND BELEID WORST-CASE

Als alternatief vigerend beleid alleen groei (= vigerend beleid wordt case), maar alle bestaande en nieuwe stallen op basis van laagste waarden ammoniak (nu vergunbaar op basis van de Rav-lijst).

Bijlage 5 Literatuurlijst

- Commissie Trojan, 2008. Stikstof/ ammoniak in relatie tot Natura 2000. Een verkenning van oplossingsrichtingen in opdracht van de Minister van LNV.
- Dobben, H.F. van, Bobbink, R., Bal, D. & Hinsberg, A. van, 2012. Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en leefgebieden van Natura 2000. Wageningen, Alterra, Alterra-rapport 2397 2397.
- Dobben, H.I. van & A. van Hinsberg, 2008. Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op de habitattypen en Natura 2000-gebieden. Alterra-rapport 1654. Alterra, Wageningen.
- Langan, S.J. & M. Hornung, 1992. An application and review of the critical load concept to the soils of northern England. Environmental Pollution 77: pp. 205-210.
- Ministerie van LNV, 2008a. Handreiking beoordeling activiteiten die stikstofdepositie veroorzaken op Natura 2000-gebieden.
- Ministerie van LNV, 2008b. Brief aan de Tweede Kamer betreffende het Alterra-rapport over kritische depositiewaarden. 16 juni 2008.
- Steunpunt Natura 2000, 2007. Toepassing begrippenkader Natuurbeschermingswet 1998. Intern werkdocument voor opstellers beheerplannen Natura 2000 en vergunningverleners. Nb-wet. D.d. 17-09-2007.
- Steunpunt Natura 2000, 2010. Leidraad bepaling significantie Nadere uitleg van het begrip 'significante gevolgen' uit de Natuurbeschermingswet. RG 07-07-09, Versie 27 mei 2010.

Websites

- Commissie MER: http://www.commissiemer.nl/actueel/2013april/Wijziging_art__19kd_Natuurbeschermingswet_1998).
- Ministerie van Economische Zaken: http://www.rijksoverheid.nl
- Vogels en wegverkeer in M.E.R.: http://www.commissiemer.nl/docs/cms/natuur/Webtekst%20bij%20factsheet%2020.pdf

Colofon

PASSENDE BEOORDELING HERZIENING STRUCTUURVISIE RO BELEID VEEHOUDERIJ

OPDRACHTGEVER:

Provincie Noord-Brabant

STATUS:

Definitief

AUTEUR:

ing. J.T.H. Houkes BSc
G. Kos Msc.
drs. K.B.M. Albers

GECONTROLEERD DOOR:

drs. H.P.T. Ullenbroeck

VRIJGEGEVEN DOOR:

drs. H.P.T. Ullenbroeck

9 september 2013
077231162:A

ARCADIS NEDERLAND BV
Mercatorplein 1
Postbus 1018
5200 BA 's-Hertogenbosch
Tel 073 6809 211
Fax 073 6144 606
www.arcadis.nl
Handelsregister 09036504

©ARCADIS. Alle rechten voorbehouden. Behoudens uitzonderingen door de wet gesteld, mag zonder schriftelijke toestemming van de rechthebbenden niets uit dit document worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, digitale reproductie of anderszins.

Colofon

PLANMER HERZIENING STRUCTUURVISIE RO TRANSITIE VEEHOUDERIJ

OPDRACHTGEVER:

Provincie Noord-Brabant

STATUS:

Definitief

AUTEUR:

drs. K.B.M. Albers
ing. L.T.M. Lamers
drs. H.P.T. Ullenbroeck

GECONTROLEERD DOOR:

drs. H.P.T. Ullenbroeck

VRIJGEGEVEN DOOR:

drs. H.P.T. Ullenbroeck

9 september 2013
077277088:A

ARCADIS NEDERLAND BV
Mercatorplein 1
Postbus 1018
5200 BA 's-Hertogenbosch
Tel 073 6809 211
Fax 073 6144 606
www.arcadis.nl
Handelsregister 09036504